

Městská knihovna v Praze

ZLODĚJINA

Zuzana Brabcová

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Zlodějina

Zuzana Brabcová

Znění tohoto textu vychází z díla [Zlodějina](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Český spisovatel v Praze v roce 1995. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

§

Text díla (Zuzana Brabcová: Zlodějina), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uved'te autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 11. 9. 2019.

OBSAH

Pád první.....	7
Na druhé straně I	26
Pád druhý	32
Na druhé straně II	50
Pád třetí.....	55
Na druhé straně III.....	78
Pád čtvrtý	87
Na druhé straně IV.....	96
Pád pátý.....	98
Na druhé straně V	124
Pád šestý	132
Na druhé straně VI.....	159
Pád sedmý.....	163
Jeskyně.....	201

*Jsem-li, jsem
nejméně dvojí:
jeden kdo myslí a neví,
druhý kdo nemyslí a ví,
jsem i množný
na způsob duhy,
která rozkládá i zasouvá své barvy,
tak i tak zcela prostupná
prostoru i sama sobě,
složitě jednolitý obraz
do značky sebe sama.*

JAN KAMENÍK: PUBERTÁLNÍ HENOCH

Pád první

A někdy, v podzimní noci po okraj, je to břemeno k neunesení.
Ó neskuhrej, Emane!

Vždyť jak si kdo ustele,
tak si i lehne
do galaktické prdele.

Doktore, všiml jste si vůbec, že už je zase podzim? Jak je to dlouho, kdy mi můj přítel medik hučel do ucha, zatímco nás z balkónu nakladatelství Československý spisovatel posílal jakýsi československý spisovatel dvěma vztyčenými prsty do prdele (ovšemže ne té galaktické) v odpověď na POJĎTE S NÁMA řev davu, zatímco se s námi ten dav za zpěvu hymny zarazil o plexisklovou zeď, z níž kupodivu stoupala pára – neklamný to znak, že život je nablízku...

„Poslyš, pope, dneska jsem poprvé pitval. Když docent otevřel hrudník, málem mě to porazilo. Netušil jsem, že lidský plíce jsou tak krásný, že fosforeskují jako...”

A pak to začalo, doktore. Udály se určité věci, přednosto, zeď se hnula, druhá jí vyšla v ústrety, křik, ruce, krev, gesta... Obludné magma, dávno vychladlé v šanonech vyšetřovacích komisí.

Lezeme k sobě po čtyřech, ulice je náhle tichá a liduprázdná, medikovi kape z nosu krev do potrhaného transparentu. Z výlohy nám září vstříc jakýsi krkolomně vizuální výkřik; teprve když zaostřím, spatřím obyčejný pomeranč.

„Jako co?“ zařvu do dlažby.

Konečně mi jeho odpověď, po čtyřech, tíše a liduprázdně, zašumí přímo nad hlavou: „Jako andělský křídla, pope...”

Já vím, že se mě doktor, můj stín, na tohle neptal. Vás zajímá moje dětství, moje ženský a moje sny! Buďte trpělivý: nebude těžké

vás přesvědčit, že mezi pomerančem, snem a pitevním stolem jsou rozdíly jen zdánlivé.

Když jsem byl malý, kočíroval jsem obvykle na podzim stromy, brodil se po kolena listím, až andělům zkřehle šustilo v uších, a stříkal flustrubkou, zbaběle neviděn, maminkám do kočárků svůj vztek. Dnes je tomu právě naopak: kamení vychládá a politické aféry, už i ty, začínají se stmívat mnohem, mnohem dřív.

Minulou neděli (ano, doktore, zase jsem utekl, zase jsem nedolal vyviklanému prknu tam dole v zahradě, už zase ruce plné třísek a zadřené podezření, že jste to snad dokonce vy, kdo mne takto pokouší), poobědvav právě tři kakaové řezy a jeden punčový dort, vedl jsem do metra slepce. Řekl jsem: „Jste ve stanici Pankrác.“

Odpověděl rozverně: „Děkuji. Vystoupím ve stanici Servác.“

Dost možná to byly právě přechodníky, co mi zatarasilo cestu k jeho tichému monologu, zatímco jsme sjížděli (ovšemže sjíždějící) po eskalátoru.

„Když jsem oslepl, domníval jsem se mylně, že se musím věci zmocnit. Tápaje k nim, narážel jsem o rohy stolů, kácel se přes židle a krvácel o rozbité sklo. Teprve po letech jsem pochopil, že věci samy mi vycházejí vstříc a že se setkáváme kdesi na půli cesty. Začal jsem se jich opatrně dotýkat, poznávat je dotekem, veden slepeckou holí lásky. Konečně mohu dnes, vprostřed tohoto sychravého listopadového setkání, při příležitosti blížícího se výročí naší revoluce, zodpovědně prohlásit: Splynul jsem. Věci a já jedno jsou. Není již rozdílu mezi mnou a tímto debilním eskalátorem. Ale to vy, jemuž oči vyhloubily propast mezi duší a světem, nemůžete nikdy pochopit. Kreténe jeden podzimní, zpozdilý! Vraťte se pokorně v trus viditelnosti, z něhož jste vyšel.“

Slepcovití: čeled' hlodavců přizpůsobených podzemnímu životu. Mají oči ukryté pod kůží, ušní boltce chybějí. Jsou známé čtyři

druhy. V Maďarsku, Jugoslávii, Bulharsku a Rumunsku se vyskytuje slepec malý, *Spalax leucodon*. Některé druhy škodí.

A pak –

Buňka, Pascalův zákon, lyra, Irská republikánská armáda, krásnoočko zelené, Javier Pérez de Cuellar... Jako by někdo mrštil encyklopedií vesmírem a ona se teď rozevírala u mých nohou na tisíce a žádné stránce. U mých nohou? Ale jsou tu vůbec v téhle podezřele prenatalní tmě, v tomhle obskurním shluku molekul nějaké pěkné, pasující lidské nohy?

Je mnohem pravděpodobnější, že nemám ani tvář, ba jakýkoli elementární tvar. Jen pomalu, věčnost po věčnosti se vynořuji z plazmy. Šero před věkovitými plátny se rozestoupilo: spatřím hlavu koně zápasícího v bažinách, Jeremiáše až po bradu ve sračkách.

Ale kdo tedy jsem, nemám-li těla? Jsem snad buňka, lyra nebo Ira? Nebo slovo v jazyce gurung, zašišlané právě dítětem na úpatí hory Ninkun? Či chlup z Goghova štětce, dodnes uvízlý v skulině podlahy v Arles? Nebo snad pomeranč, jakýsi zruďně kvintesenční plod, pomeranč pomerančů, pomeranč an sich pulsující v temnotách?

Mnohem spíš jen chám napříč galaxií, flusanec z hvězd. Těkám, škubu se třaslavě v prachu, zatímco přede mnou strmí ohromné nohy Gullivera, generála v uniformě, vrchního šéfa Pentagonu. A pak: jediná jistota, která mě při probuzení ovane z té bohapusté, rozevláté encyklopedie. Ať už jsem čímkoli, mohu být klidný: s bývalým generálním tajemníkem OSN nemám vůbec nic společného.

Ještě jeden sen se mi zdál té noci, už přiskříplý ránem, a přece... Přivřu-li oči, vidím zřetelně jeho prostor, vytečkovaný Signacem. Ale tenhle sen s tebou, byť bys byl Blížencem, Váhou, Štírem, nevytěžením ani za deset koňakových špiček. Tenhle sen si nechám pro ty, kteří teprve přijdou.

Březový háj; ranní mlha místy řídne v pavučiny, jako by ji páral čísi prst. Vypouklá bříška stříbrných lžiček, které tu zbyly na stole po včerejší slavnosti, mi vracejí mou tvář, zkarikovanou k nepoznání. Stále se nemohu rozpomenout, kým jsem... Pavučiny, krůpěje nočního deště na travách, třaslavé břízy a skla zapomenutého skřipce... Hledám pohledem to, co mi připomene sebe samého, co se přede mnou rozevře jako průkaz totožnosti.

Konečně: v dálce mezi stromy se otáčí starý dětský kolotoč. Jsem příroda, jsem podstata všeho živoucího, zúčastnila jsem se přece včerejší slavnosti a dnes je třeba tu poklidit, přiložit obklad a odpustit bolest, kterou mi způsobili.

„Jdi blíž,“ zašeptají lžičky, zašeptá pavučina, zašeptá skřipce. Z ticha, rozbitého šlágrelem senilního orchestrionu, zbyly střepy. Na kolotoči, na odraném plyšovém velbloudu sedí obkročmo mezi dvěma hrby sám veliký spisovatel a otáčí se dokola jaksi zasmušile, seriózně a soustředěně.

„Antone Pavloviči, co to proboha děláte? Jděte domů, nebo prochladnete!“ Běžím s kolotočem a snažím se překřičet ten pitomý orchestrion.

Pomalů, neskonalě pomalů ke mně obrátil oči, bez skřipce dětské a rozpačité, a já mu odečetl z úst: „Nemohu, holoubku, nemohu. Tuze rád bych slezl z toho velblouda, jenomže... já už dokážu psát jenom v pohybu, který nekončí.“

„... a když konečně zastavil rychlík na Hlavním nádraží, tak jsem vystoupil z vagonu na perón, kde bylo moc lidí, všude kde jsem se podíval bylo moc lidí, nevěděl jsem co dál a zapotácel se, jak do mě někdo strčil, prvně v životě vezl jsem se takovým zařízením jako je rychlíková souprava poháněná parní lokomotivou, která mě dovezla tak daleko, až do téhle velké nádražní haly se spoustou světel, nápisů a spěchajících lidí, vzal jsem svůj papírový od myší ohryzaný kufr a nechal se davem unášet po schodech do podzemí, co jsem

v něm měl, už si nepamatuji, snad to byly brambory, které jsem měl odevzdat paní Šimonovské, aby mě měla z čeho krmit po tu dobu co u ní budu bydlet, šaty to být nemohly proto, že vše co jsem vlastnil z ošacení jsem měl na sobě a jiné jídlo sotva jsem v tom kufru měl, tak na nohou jsem měl pracovní bagančata co se nosily do chléva a už byly dost opotřebovány, kalhoty z režného plátna, které mi utkala teta Marina a které jsem si ušil sám, taky zimník co nosil otcův bratr Michal, můj strýc, co byl chlap jak hora, ten kabát jsem si vzal jako jedinou pozůstalost, která po něm zůstala, když odešel se Svobodovou armádou do přední linie bojovat proti německé armádě, a na hlavě ohromnou papachu z berana, tak takhle postrojený vymotal jsem se konečně z nádražní budovy a tam jsem poprvé uviděl električku, od Bulhara se najednou přiřítla tramvaj, byl jsem ohromně překvapený a tu mě oslovila nějaká žena, hledáte něco? Mohu vám pomoci? a já jí strčil do ruky zmuchlaný lísteček s adresou paní Šimonovské co bydlela na Vinohradech, skoro jsem plakal, žena se mě zeptala co tu dělám a odkud jsem přijel a já jí řekl popravdě, že bych se rád vyučil a že jsem přišel až z Východního Slovenska od Bardejova a ta žena mě vzala za loket a převedla přes ulici jako slepce...”

Znovu si listuji otcovým deníkem. Zamřížované okno, papuče s přezkou, noční stolek upatlaný dětskými výživami. Mám pocit, jako kdybych nikdy v životě po ničem jiném netoužil. Nebýt strnulého Antonínova těla za záclonou (probůh doktore já se z něj zblázním už čtvrtou hodinu tam takhle stojí nehýbá se vůl nemrká probůh doktore šoupněte ho na pětku už čtvrtou hodinu a dejte mi sem se nehýbá nějakýho nemrká docela normálního hysterika), byl bych šťasten, absolutně šťasten.

Nesete mi sacht se šlehačkou, pane inženýre? Chtěl jste přece, abych vám vyprávěl o svém otci, a to je za sacht. Jestliže zaostříte, a vzhledem k tomu, že vás právě nikdo nepřetáh po hlavě

pendrekem, neměl by to být žádný problém, tak tedy jestliže zaostříte, spatříte mého otce dalekohledem, očkem kamery, škvírou pootevřených dveří, jak právě vystupuje z vlaku na Hlavním nádraží v partyzánském zimníku po strýci Michalovi, na nohou smradlavá bagančata, na hlavě papachu z berana, spatříte ho, jak se zmateně rozhlíží ztracen zcela v ošuntělé velkoměstských kulisách, které vás ani na okamžik nenechají na pochybách, že jste se právě octl v roce 1950.

Ano, hrabě, ta bagančata jsou z celého záběru nejdůležitější. Dobře si je prohlédněte. Nic v mém životě nesehrálo významnější roli, než právě tyhle otcovy masivní bufy, nehorázně škorně z roku raz dva, škrpály, jimiž si hlučně a nemotorně razil cestu mým nebytím, křápy páchnoucí bardejovským hnojem až na onen svět. Cítíte ten smrad, pane ministře?

Všeobecně panuje názor, kodifikovaný úmrtním listem, že můj otec zemřel 17. listopadu 1969 na infarkt myokardu. To je samozřejmě nesmysl. Ve skutečnosti si vyprojektoval cestu z tohoto světa, která vedla zrcadlem.

Můj otec se narodil v Jadrince, v malé vesnici nedaleko Bardejova. Ve svém deníku, který mi běsí s vulgárně průhlednou nenápadností podstrčili k nalezení – dávno po jeho smrti – do postranní zásuvky zrcadla, kde dlel po léta v tichém soudružství rozpadu spolu s hodinovým kyvadlem, odznakem Svazu československo-sovětského přátelství, podvozkem plechového vláčku, odpáraným límcem, zrezivělou plechovkou, tedy předměty, odkazujícími ve své nepochopitelnosti až k magii (ano, neboť nebylo pochyb, že otec vystoupiv, směšně postrojen, v roce 1950 z rychlíku Košice – Praha na Hlavním nádraží, nepřijel přece tak docela s prázdnou, že si s sebou krom papundeklového kufru plného brambor přivezl ještě strašlivou rusínskou posedlost věcmi, víru, že člověk má moc je spasit před zánikem, uchovat navěky věků, lásku podobnou galaktickému vetešnictví,

jehož milosrdný jícen požírá všechny ty páchnoucí, odložené, nefunkční, doslouživší, trouchnivějící, zrezivělé záznaky, lásku, v níž umění a haraburdí jedno jsou, v níž není už rozdílu mezi odpáraným límcem a mozaikou z Pompejí, mezi plechovkou a Donatellem; zatímco však tatáž neřest, s níž spolu se zbytky bardejovského hnoje na podrážkách vtrhl v roce 1950 do Prahy, vystřelila jeho krajana Andy Warhola na vrchol slávy, dusil se jí můj otec v hrůze, že jednou v té postavě, nakukující hladově pod víka karlínských popelnic, bude usvědčen on, soudruh Karol Podoba, inženýr architekt, tak tedy ve svém deníku popisuje vlastní narození následovně (a vy jistě, doktore, pochopíte, že by bylo trestuhodné rozbít styl surovou gramatickou opravou; vždyť právě necitlivě umístění gramatické znaménko bude jednou tou rozhodující silou, která způsobí, že se vesmír zhroutí – po čtyřech, tiše a liduprázdňě – v původní singularitu):

„... děti však dlouho nepřicházely až přišel rok 1931 dvacátý den prvního měsíce ledna, kdy jsem se kolem osmé hodiny ranní narodil já jako prvorozený syn a protože moje matka byla malého vzrůstu a chatrné konstrukce byla to velice křehká a slabá žena, porod jí činil problémy, v jizbě nebyl žádný lékař pouze porodní bába Marie Žiaková a místní farář Ilija Kokinčak, moje maminka byla příliš útlá a pak v již dost pokročilém věku na první porod a tak jsem se z ní velice těžko dostával při průchodu panví jsem byl natolik utiskován že se mi zarazil dech a když jsem se konečně dostal na svět mimo dělohu tak Marie Žiaková zjistila že nedýchám ale srdce mi ještě pracovalo a tak s farářem Iliou Kokinčakem zahájili oživovací kúru tím že mě dali do plátěné plachty a mávali plachtou jako praporem až jsem popadl dech a začal reagovat na svět, který byl okolo mě...”

Jednoho srpnového dne roku čtyřicet čtyři vrátila se otcova matka z pole, opřela hrábě o stodolu, pootevřela ústa, jako by se Karolka chtěla na něco zeptat, jako by se naposled chtěla nadechnout z hlubin horečky, a zemřela.

V té chvíli sevřel otce strašný hlad. Byl v těch válečných letech jeho věrným stínem, ale tentokrát ho prudce vymrštil ze dvora, smýkl jím podél školní budovy, kde byl ubytován štáb německé dělostřelecké divize, protáhl ho plotem tety Mariny a cpal mu divoce prsty do kurníku, pod teplá břicha splašených slepic, a ještě, ještě..., a pak rychle vzhůru, do bezpečí jahodového kopce za Mariinou chalupou a tam, pobodán křovím, zatímco na jeho rodném dvoře ležela mrtvá matka s pootevřenými rty, srkal jedno kradené vejce za druhým, a když jich konečně vypil všech deset, zabořil tvář lep-kavou bílkem do hlíny a ztratil vědomí.

Když přišel k sobě, jeho matka zmizela. Ani teď, ani nikdy později nevybavil si jediné její gesto, slovo, chůzi, hlas, barvu vlasů. Nastrkal do kapes prázdné skořápky, kuličky pámelníku, vybitou patronu a odešel domů, bez paměti. Jsa vším, jako zrudná encyklopedie o nekonečném počtu stran, náhle nebyl.

Mám však podezření, že tenkrát, v oné podzimní noci po okraj, kdy se můj otec zřítíl do zrcadla, vypadnuv z rozhoupané plachty..., ano, je víc než pravděpodobné, že se tehdy vrátil zpět do své dávno ztracené matky.

Singularita: počáteční stav vesmíru, zvaný též velký třesk, kdy v čase nula měl vesmír nulový objem a nekonečně vysokou hustotu.

To zrcadlo stálo v předsíni našeho karlínského bytu, naproti úzkému oknu, vedoucímu na věčně zšeřelou pavlač. Ve všech zrcadlech, jak je vám jistě známo, doktore, jsou zataveny běsi, a z tohoto – snad to způsobovala jeho nadživotní velikost, zpupné rozměry, vyřezávaný rám, který se marně pokoušel dát jeho všudypřítomnosti hranice – z tohoto zrcadla mířil světelný paprsek úzkosti přímo do mého srdce.

Když jsem býval doma sám, dokázal jsem před ním prostát celé hodiny. Tyátr nebral konce: těch šklebů, masek, pitvoření, těch

krkolomných variací a proměn od „ještě nejsem“ po „už nejsem“! Bylo to paradoxní: čím déle tam ten mazlíček běsů stál, tím neodvratněji mizela propast mezi jeho duší a světem. Nebýt tak tenkrát v metru přežrán sladkostmi, jistě bych podzimnímu slepci duchaplně odsekl: „Odstup ode mě, ladiči skřeků! Cožpak nevíš, že být slepý a vidět jasně je totéž?“

Vraťme se však k zrcadlu (zrcadlo: hladká plocha odrážející světlo nebo jiná záření podle zákona odrazu bez značnější absorpce), z něhož jsme vyšli. Možná to ani nebylo zrcadlo; mnohem spíš modla, totem, skřet, mnohem spíš božská zrůda.

Jak už jsem řekl, stálo v předsíni našeho karlínského bytu, naproti úzkému oknu vedoucímu na věčně zaplivanou pavlač plnou splašků, zvratků a spratků, a já si zasunoval za jeho rám fotografie slavných herců a zpěváků, které můj otec čas od času vysbíral a se slovy: „Takový nevkus!“ vhodil do krabice na sběr.

Zmíněné noci ze sedmnáctého na osmnáctý listopad 1969 si otec z neznámých příčin probodl redisperem dlaň, aby pak spěšně opustil svoje rýsovací prkno v pracovně, vyrazil do předsíně po odvěsně trojúhelníku, vyrazil za jeho vrcholem, ztrácejícím se s udivující absorpcí v hladké ploše zrcadla. Pamatuji se, že mě tehdy probudil jakýsi sprostý šustot (vyvlékl se nejspíš z obojku snu), jako by si někdo zlomyslně zamnul rukama. Bosý, s ušima ještě zalitýma tím protivným zvukem, pootevřel jsem dveře do předsíně. A tam jsem spatřil skulinou těch dveří, dalekohledem, očkem kamery dlouhé tělo svého otce, jak padá do zrcadla, jak se kácí do náruče vlastního odrazu (slyšíte ozvěnu tříštícího se skla?) a jak se na to zlomené, mizející tělo snášejí úsměvy Evy Pilarové a Gérarda Philipa, z větve na větev ručkující Tarzan a indiánská péra z členky Pierra Brice, melancholický Ringův nos a Chaplinova buřinka, která mu milosrdně přikryla zakrvácené čelo, jako kdyby mu všechny ty hvězdy, jimiž pohrdal, dávaly velkoryse na srozuměnou, že mu odpouštějí.

Tvář padla na tvář, zalitou střepy, a ještě než oba mí otcové splynuli, ten skutečný s dvojníkem z onoho světa za zrcadlem, dvě levé ruce vzlétly v tutéž vteřinu ke dvěma tatínkovým srdcím. Ještě jsem stačil spatřit ohromnou botu s masivní podrážkou, která se mému otci při úprku ze světa vyzula, absurdní lichý křáp, padající ze zrcadla, to jediné, co nám tu otec nechal, co nám tu nemohl nenechat.

„Karle!“ vykřikla maminka (probuzená třeskem skla, nebesy zmizelými, kopyty koně, jméno jehož jezdce Smrt) a milosrdně mi přirazila ty dveře před nosem, přestříhla filmový pás, vytrhla z ruky dalekohled. Sevřela mou hlavu a přitiskla si ji k břichu. Zavoněl noční krém, těsně před očima se rozevřel fialový deštníček ze vzorku noční košile.

Pamatuji se, jak mě nesmírně udivilo, že je mamínčino tělo neprůhledné. Vzpomněl jsem si totiž, jak jsme o prázdninách jeli s maminkou vlakem do Jadlinky, za tetou Marinou. Před Kysakem vstala maminka ze sedadla, opřela se lokty o stažené okénko a já si s údivem všiml, že mi její tělo ani v nejmenším nebrání ve výhledu do krajiny, ó ne, vždyť mamínčino tělo bylo v tu chvíli průhledné, a tak jsem jí hleděl jako skleněnou kouli a viděl toto: oranžový lavór napuštěný vodou a chlupatou mužskou ruku, která právě nořila do té vody ječící batole, pruhovanou závoru a za závorou felicii, z níž vylétla třpytivá koule staniolu, skládku plnou rzi, trouchnivějících pražců, zteřelých pneumatik, skládku, na níž klopýtal stařík v šustáku a holí rozhrnoval poklady, cáry linolea a kostry kočárek a balíky páchnoucích hadrů, toto vše jsem spatřil tělem své matky a ještě mnohem, mnohem víc, něžně lysé hlavičky mrkající z čapích hnízd, zahradního trpaslíka, žvýkačkovou bublinu před tváří vykloněnou z okna, králíkárnou a psa, metajícího sudy před nádražní budovou, paní sehnutou nad záhonem a její ohromný zadek v kanárkových šatech, zadek trčící do krajiny jako nějaké nepochopitelné druhé slunce.

Tehdy se mi sevřelo srdce tušením, že nic z toho, co mívá náš vlak, už nikdy v životě neuvidím. Někdo příliš rychle otáčel pohádkou

v promítači a všechno bylo jen na okamžik, všechno jen na okamžik zazářilo udivující jsoecností, aby vzápětí zmizelo v nenávratnu.

Už nikdy oranžový lavór, pomyslel jsem si, už nikdy koule staniolu, už nikdy zahradní trpaslík. Jak je možné, že nejsem tam, na skládce se staříkem, tam s bublinou vykloněný z okna, tam v autě před staženou závorou? Jak je možné, že jsem tady a teď a že i já jsem pro ostatní jen záblesk projíždějícího vlaku?

Tehdy se ve mně poprvé zasekla touha zkamenět to, co mímí, švindlem obehřát zapomnění, přetvřit se v životy těch druhých.

Té noci ze sedmnáctého na osmnáctý listopad roku 1969 bylo však mamincino tělo neprůhledné, oněmlé, jen z jejího břicha o překot tikal čas.

Proč bylo tak důležité, abych oslepl pro tu chvíli, důležitější než otcovo mizení? Snad by ho matka ještě zadržela, snad by se jí podařilo zachytit jeho padající srdce, obě jeho padající srdce, kdyby bleskurychle hmátla tam, na druhou stranu, po mizejícím šose jeho županu.

Ale ona se otevřela a zase zavřela a já zaslechl skrze tajemné masy buněk, tepem srdce, šustěním krve její konejšivý hlas: „Ničeho se nemusíš bát, chlapečku. Člověk je společenská bytost vyrábějící a užívající nástroje k přetváření svých životních podmínek. Má pětiprsté končetiny s protistojícím palcem, zcela vzpřímenou postavu a hlavu s velkým mozkem. K podstatě člověka náleží i to, že je individuem. Živí se planktonem, jeho hmotnost dosahuje až sto padesáti tun a jako druh je přísně chráněný.“

Deštníček sklapl, tikot času ustal. A když mě moje matka (Bože jaká já jsem obluda, doktore! Za sachr vyměnil jsem smrt svého otce.) konečně sladce uhoukala v náhlé bezpečí a vrátila se do předsíně, uviděla už jen linoleum rozkvetlé barvami disneylandu („Takový nevkus!“) a stříbrnými mikrofony a líčidly superhvězd, linoleum, na kterém se zcela nepatřičně povalovala otcova masivní bufa, nehorázná škorně z roku raz dva, škrpál, jímž si hlučně a nemotorně

razil cestu svým nebytím, křápa páchnoucí bardejovským hnojem až na onen svět.

A ta bota – odvážila se přistoupit k zakrváceným střepům – a ta bota sedmimílká náhle s nepochopitelným cynismem zanotovala úryvek anarchistické hymny, kterou si otec tak rád zpíval:

„Co tisíc let nás okrádalo,
my jdeme sobě nazpět vzít...“

Celý rok matce trvalo, než ze sebe vyrvala ten křápy nakřáplý hlas. Celou Prahu sjezdila po kolejích křížem krážem, znala snad všechny trasy všech pražských tramvají z konečné na konečnou, protože jenom neustálý pohyb, příliv a odliv poprvé a naposled spatřených tváří, tvary města metamorfující za sklem, klapot výhybek a jiskření pantografů dokázalo přehlušit groteskní cupaninu anarchistické hymny, která se za ní táhla od onoho dne, od oné listopadové noci plné zrcadel.

Většina tramvajáků už ji znala. V zimě maminku nechávali na konečné ve vozech, mlčky rozbalovali svačiny, obraceli stránky Rudého práva, o bandasky si hřáli zkřehlé ruce. Dodnes se stává, že ji na ulici některý z nich pozdraví; dodnes – přistihl jsem při tom matku nesčetněkrát – cítí pod sebou prchající koleje a přivřenýma očima si rozpíjí pohyblivou Prahu, jako by do mokré čtvrtky tūkala štětcem namočeným v barvách. Nevím, jak je to možné, soudruhu, ale dodnes většina tramvají, do nichž matka nastoupí, s ní nakonec – řád neřád – dorazí clonou času a deště do oné noci, k tatínkově dlani prokláté redisperem.

Jste jako leviatan, doktore. Jste jako obluda, která mě pronásleduje dnem i nocí a které pokaždé, když je mi užůž v patách, hodím z posledních sil do chřtánu kus žvance, cár příběhu, zmuchlanou vzpomínku, maso snu, abych aspoň na okamžik odvrátil její pozornost, abych aspoň o chvíli zdržel její pronásledování. Jenomže vy nemáte nikdy dost, jsa nenasytný. Jenomže vaše žravost je nestoudná... A to

je ten důvod, proč mne musí být mnoho; proto je třeba neustále mohutnět, rozpínat se a tloustnout jako vesmír, abych měl Z ČEHO zacpávat vám tlamu v tom nerovném boji.

Jen se nezastavit. Nenechat se zlákat k odpočinku. Nespočinout ani v jediném slově, ani v jediné hlásce. Kolik mého života jsi už spolykal za ty tři roky! Nestačily ti ani stránky z otcova deníku, ani jeho narození, ani jeho smrt. Nestačila ti ani bolest mé matky, ta bolest vláčená městem z konečné na konečnou. Už zase slyším tvé energické kroky, ujíždající neodvratně prostor, jenž nás od sebe dělí, už zas vidím tvůj rozevlátý plášť, přibližující se ke mně chodbou – ta bílá křídla z hnusného hororu, která mi spěchají na pomoc.

Tumáš, doktore, tak žer! Moje dětství, moje lásky, moje sny.

Všeobecně panuje názor, kodifikovaný oddacím listem, že soudruh K. P. uzavřel dne 6. 6. 1952 sňatek se soudružkou A. P., rozenou K., na ONV Praha 8. Ve skutečnosti se však mí rodiče stali součástí projektu, jehož jedna bezchybně narýsovaná čára je zavedla toho jara k pultu s matrikou, za níž od pasu nahoru vyrůstal šilhavý poslanec národního výboru.

Vidíte ho, doktore? Vidíte ho dalekohledem, očkem kamery, škvírou pootevřených dveří, jak si jedním okem prohlíží mou matku a tím druhým se stejnou nedůvěrou Karla, mého otce, jako by pochyboval, zda je jim skutečně vzájemně znám jejich zdravotní stav? Řekněte mi, doktore: nebyl-li jsem tehdy ještě, kým jsem tedy byl? Byl jsem snad buňka, lyra nebo IRA? Nebo slovo v jazyce gurung, zašlhané dítětem na úpatí hory Ninkun? Či chlup z Goghova štětce, dodnes uvízlý v skulině podlahy v Arles? Nebo snad pomeranč, jakýsi zrudně kvintesenciální plod, pomeranč pomerančů, pomeranč an sich pulsující v temnotách? Mnohem spíš jen chám napříč galaxií, flusanec z hvězd.

V této svatební síni však prší na mé budoucí rodiče z dobře utajeného gramofonu Chopin, protože (ač je to neuvěřitelné) anar-

chistická hymna v diskotéce národního výboru chyběla. Z barevné mozaiky nad jejich hlavami, znázorňující socialistickou rodinu v rozletu, vypadlo několik kamenů; se znepokojením zaregistrovali, že otec-budovatel spěchá vstříc zářným zítřkům co bezruký invalida.

„Soudruhu Karole Podobo..., berete si dobrovolně...“

Karel přešlápl z nohy na nohu. V tu chvíli maminka pocítila, jak se nějaká bytost v ní, kdesi hluboko v útrobách, prudce odrazila ode dna a tichounkým klepáním jí teď dávala znamení. Nemohla se však soustředit: zraky všech se právě zadržly o Karlovy boty. Ohromné, naleštěné, nepatřičné, z roku raz dva, spočívaly tu na plyši koberce jako dva doličné předměty, které mamince nemilosrdně vehnaly červeně do tváře. Nikdo z přítomných nemohl tušit, že ty trapné křápy jsou Karlovým odznakem proletáře. Když v padesátém vystoupil na Hlavním nádraží, na sobě partyzánský zimník po strýci Michalovi, páchly ještě bardejovským hnojem. Jakoby snad dodnes – natáhl šilhavý poslanec nosem vzorek vzduchu. „A vy,“ vzpamatoval se, „soudružko Anno Podobová, rozená Křížová, berete si dobrovolně zde přítomného...“

Dost možná se otec ještě nevymotal z nádražní tlačence; dost možná i tady, ve svatební síni národního výboru pro Prahu 8, vrážely do něj nabroušené lokty davu, oslepovaly ho hadí hlavy elektrických svítilen, za zády se mu ozýval smích. Stál tu ohlušen a němý v ošuntělé velkoměstských kulisách, překážel v smradlavých bagančatech, v dávno trapném vojenském kabátě, v papáše z berana. S papírovým kufrem plným brambor přijel dobýt svět.

Když konečně přitakali všemu oddanému budování (co znamenalo několik vypadlých kamenů?), když se konečně vtěsnali do taxíků, jejichž fábory pouštěly v dešti na kapotu barevné skvrny, uslyšela matka podruhé z hloubi svého těla to neodbytné zaklepání. Vzpomněla si na příběh o Jonášovi a velrybě a neprodleně odpověděla: „Ničeho se neboj, chlapečku. Ničeho se nemusíš bát. Srážka

s lodí? Bouře? Střely harpun? Živím se láskou, jsem chráněná a doplují s tebou bezpečně k břehům světla.“

Tehdy jsem to ještě nebyl já, doktore, kdo tu žebrol o tvar. Tehdy... O půl roku později se zdál mojí matce sen. Děťátko bylo tak drobounké, že se jí pohodlně vešlo do dlaně. Zaprosilo Karlovýma očima dokořán: „Vrať mě... Copak nevidíš tu jabloň? Nemohu být zde, kde všechno, co je, se něčím stává.“

Zatímco maminka strměla na prostěradle motolských baráků jako sopka, zatímco jí pootevřeným tělem probíhaly vlny bolesti, hladce vyholený doktor rozčilen co chvíli odbíhal k telefonu, protože za žádnou cenu nechtěl připustit, aby jeho žena zakoupila sedací soupravu značky Liběna místo zamýšlené Kamélie. Sotva ji zahlédla, titěrnou holčičku v krvavém pouzdru, když z ní vytryskla do náruče stromu, který po ní oknem vztáhl pařáty klekánic. Byla to jabloň. Byla to „céruška“, jak říkal otec, drobounká do dlaně, už dávno ne sen.

Za týden, s rysy narežírovanými do patřičného soucitu, sdělil jí doktor Hladký při vizitě... Od těch dob věděla, že smrt chodí v bílém, má perfektně vyholenou tvář a enormní zálibu v sedacích soupravách.

Když svatebčany vyplivla dvířka aut, jali se Karlovi rusínští příbuzní – teta Marina v sukničce a tři bratrance v příliš těsných černých oblecích – halekat do vnitřností karlínského činžáku, přidržující se zábradlí pavlače:

„Jačmeň, jačmeň, zelený jačmeň,
kedy že ťa dievča načnem?
Možeš načat', barz hned načat',
nebudem ja pri tom jačat'...“

Smradlavý dvůr se stopil v světélkujícím dešti, jako by na něj domovnice místo splašků chrstala z kýblu záři plnou lamet. Když procházeli předsíní, nikdo si kupodivu nevšiml, jak tu zrcadlo v nadživotní velikosti, zrcadlo, jehož rám se marně pokoušel dát

jeho všudy přítomnosti hranice (mnohem spíš modla, totem, skřet, mnohem spíš božská zrůda), zlověstně číhá v příšeří na jednu budoucí noc.

Namísto toho přistoupila teta Marina k ručně kolorovanému portrétu prvního dělnického prezidenta, visícímu nad kreslicím prknem tak, aby ho měl Karel při práci stále na očích, třikrát se bleskově pokřižovala a uplivla si mezi boty, které se od synovcových příliš nelišily. „Tak ty sobi nedaješ pokoja, ty nečistaja duša, ty tatar, ty porožňa holova? Tak ty iši Hospoda našeho, Isusa Christa neodprosil, ty hadisko diavolskoje, ty baran, ty kokot?“

Karlovi se při těch slovech míhaly před očima tajemné čáry projektů. Jako by ona byla tím jeho nejvzácnějším, tiskl se hlupaňa, tatar a bezbožník k mamince, třásly se mu prsty a přiopilýma očima hleděl na její břicho, v němž spatřoval jahodový kopec tam, v Jadlince, za udusanou chalupou tety Mariny, oblou, mírnou zemskou vlnu, z které vyrůstal kostelní kříž.

Zdálo se mu, že se závratně vzdaluje všemu, co předcházelo, jako by si hltavý chřtán tmy spletl jeho hlavu s hvězdou. A tak si ani nevšiml – padal přece v tu chvíli skrze čirou hmotu Magellanova mračna, zatímco se u jeho nohou (nohou?) rozvířala jakási ob-ludná, vesmírná encyklopedie –, jak tetička Marina balancuje na štokrleti, chrlíc gejzír nadávek (nad jejichž bohatostí byla maminka u vytržení), a jak rozhořčeně snímá, rukama rozežranýma hlínou, Klementa Gottwalda ze skoby.

Až k těm tetčiným rukám došla s mou matkou čas od času podivná zpáteční tramvaj. Zdálo se jí, že trčí z panoramatu Prahy a že se podobají rozeklaným kořenům, které s sebou celý život vlekl její muž v papundeklovém kufru.

K ránu Karel konečně zaostřil hvězdy, které mu vybuchovaly před očima: tři bratřenci nořili lžice do umyvadla s jeho milovaným bramborovým salátem, teta Marina velkolepě chrápala v křesle a maminka...

Prudce vstal, až se mu zatočila hlava. Chtěl za ní, do kuchyně, z níž zavoněla káva. Viděl svou ženu skrz zeď, jak se dotýká hrnků s obrázkem Franze Josefa (teprve teď ho zarazily licousy přežitků v jejich domácnosti), svou ženu skrz zeď a skrze svou ženu fascinující shluk buněk, záhadného tvora, živé slunce, které právě vycházelo v jejím břiše. Vrhł se za ní, zajíklý vidinou, ale vtom ho cosi srazilo zpět: ze stěny, skrze niž prve pozoroval svou ženu (byla to přece ona, kdo mu tehdy pomohl vymotat se z té nádražní tlačnice), trčela skoba a kol té skoby se světlal prázdný obdélník po obraze.

„Teta,“ zacloumal Karel prudce křeslem, „kde je?“

Avšak teta, toporně spočívající na opěradle jako nějaký exemplář národopisného muzea, se ani nepohnula; jen z jejího hrdla stále hrčela bouřka, která řádila po nocích tam, nad jahodovým kopcem.

„Vstávejte, teta,“ nevzdával se Karel, „slyšíte? Kde ste ho ztratila?“

Tři bratrance zpozorněli; nechali salát salátem a jali se pomalu, výhružně otírat mastné lopaty do nohavic. Déšť stále ještě líně zvonil o parapety, selské hodiny řekly do ticha půl. Konečně... Levé Mariino oko se zvolna pootevřelo.

„Čo lapaš, čo ma budiš? Čo som kde ztratila?“

Karel, ruce propletené za zády, palec pevně na palci, neklamné znamení, že granát je odjištěn, ukázal na skobu a pronesl hrobově: „Tady visel Gottwald. Kde je?“

„Kde by bol,“ zívla teta a natáhla ruku po voňavém hrnku s Franzem Josefem, který jí podávala maminka. „V okape predsa.“

Za oknem, na střeších karlínských činžáků, se zalesklo tisíc švidravých poslancových očí. Karel vyrazil ze dveří. Slyšeli tanec jeho bagančat po pavlači, slyšeli dunění popelářského vozu, slyšeli křik domovnice („Já to věděla... kdepak Slováci v domě... ta spoušť!“), stoupající průduchem dvora k špinavé obloze; a ještě plechové rány a nakonec strašlivé, cizojazyčné Karlovo zaklení.

Když se po chvíli objevil na prahu, v saku promoklém a s kravatou plnou omítky, v náručí trosky zmuchlaného obrazu, všichni svatebčané, i ti, kteří dosud pokojně klimbali v polohách opilců, ho zvědavě obstoupili. Jako jeden muž sklonili hlavy nad obraz – a strnuli: po potrhaném plátně, po Karlových chvějících se rukách stékaly rozmočené barvy, stékala lepkavá rozpitá retuš, a zpod té retuše na ně zlověstnými očima hadů civěla náhle obnažená, poprvé spatřená gangsterská tvář.

Už je zas podzim, doktore. Když jsem byl malý, kočíroval jsem obvykle touhle dobou stromy v Hakenových sadech, brodil se po kolena listím, až andělům zkřehle šustilo v uších, a střílel flustrubkou, zbaběle neviděn, maminkám do kočárků svůj vztek. Teď nesu s nelibostí – zdá se, že i Antonínova nehybnost je tím zážitkem narušena, hledím-li na něj soustředěně, hodiny a hodiny, vkrádá se mu do nikdy nemrkajících očí sotva znatelné chvění, jako bych ho pozoroval skrze žár – tak tedy nesu s nelibostí, jak náš pavilón vstupuje do Evropy.

Co měla, ty ďáblův poradce, znamenat ona švédská delegace při vizitě? Jak jste si tak vzájemně načechrávali své bílé pláště, prokvokávající se několikajazyčně svou panevropskou pavědou, jak jste tak civěli na Antonína a na Kostěje a na mě škraboškou odbornosti, kujíce na nás nějaké nové, nechutné, Švédy dotované psychiatrické pikle, zatoužil jsem mocně, aby vás všechny spolkla bible a vyplivl můj sen.

Podstrčil jste mi kokosku, abych nedělal problémy, a pak to začalo: sevřen kruhem těch útlých, bledých, kultivovaných severských tváří, musel jsem si stoupnout na váhu. Jejich chlad byl tentam. Bezřasýma očima mžikali očarovane tu na váhu, tu na mé tělo, tu do grafů, jež jim doktor pohotově strkal pod nos a které, to musím přiznat, s neúchylnou přesností zaznamenávaly můj triumfální pád do obezity.

Švédské vojsko bylo poraženo na hlavu. Dosud permanentně upozorňování na možné negativní dopady ekonomické reformy na obyvatelstvo, stáli tu teď u vytržení, tváří v tvář mému nezadržitelně rostoucímu břichu. Chtěl jste na to téma nejspíše zažertovat (ovšemže do průsvitného švédského ouška, abych nic neslyšel), ukázalo se však, že si překladatelka neví rady: netušila totiž ani zbla, jak se řekne švédsky „utahování opasků“.

A v té chvíli, křižován ze všech stran zainteresovanými pohledy expertů, jat náhle prudkou radostí z té veselé, kulaté planetky, z toho tlustého, neproniknutelného vesmíru, v nějž jsem se převtělil, v té chvíli jsem si vzpomněl na slepce. Je to jen pár dní, kdy jsem ho vedl do metra, poobědvav právě tři kakaové řezy a jeden punčový dort.

Řekl jsem: „Jste ve stanici Pankrác.“

Melancholicky odpověděl: „To bývala Mládežnická, že? Ach ano, stárneme. Všichni. Slepí i vidoucí.“

Zatímco jsem ostýchavě svíral jeho loket, rozhovořil se o věcech, které mu samy vycházejí vstříc a s nimiž se setkává v půli cesty, o tom, jak je – veden slepeckou holí lásky – poznává dotekem, o splývání s nimi... Chvillemi, ukolébán jeho ponorným hlasem, jsem zdříml vestoje, a tak to byl ve skutečnosti on, kdo mne vedl.

„Nevzdělanče,“ probudilo mě náhle jeho nečekané vyštěknutí. „Víte vy vůbec něco o hinduismu? Dharma a átman jedno jsou!“

Stáli jsme už dole, na peróně, a lidi se po nás začali otáčet. Pustil jsem jeho loket. Slepce zvedl svou hůl – v té chvíli, rozevlátý podzemním průvanem, vypadal jako božstvo, vztekla se deroucí na svět z jakési dávno mrtvé mytologie – a začal tou holí štouchat do mého ohromného těla. „Proč jste tak tlustý? Vy kreténe jeden podzimní, zpozdlý! Přiznejte se! Co jste dělal 17. listopadu 1989?“

Cítil jsem, jak mi po zádech stéká pot. Nějaká dobrá duše nacpala našťěstí slepce do vozu, který právě přijel. Dveře se otevřely a zavřely a já se pokorně vrátil v trus viditelnosti, z něhož jsem vyšel.

Na druhé straně I

N. nechápal, kdo to tu zírá ze tmy a s bezcitnou trpělivostí usurpuje děj. Zdálo se nezbytné rozhodnout, kdo vyjde z otvírajících se dveří v tomto panelovém domě. Ale co s tím měl n. společného? I on stál přece v třináctém patře zmíněného domu poprvé a netušil nic, očekáváje vše. Jenomže ta tma..., ta arogance..., ten diktát vůle ukul nakonec – a skučení přiklepovky, které v tu chvíli projelo domem, jen stvrdilo ten zázrak – možné ve skutečnost: n. zadržel dech, zavřel oči – a dveře se rozletěly dokořán.

Spolu s vrtačkou teď skučel poschodím zcela nemetaforický sídlištní průvan. Za dveřmi č. 85 se rozplakalo dítě a kukátkem dveří č. 84 zašmírovalo oko. Jak vyabstrahovat z mlhy zahlédnutých nicotností něco podstatného, roční dobu například, momentální konstelaci hvězd, IQ nájemníků, obsah oxidu siřičitého v ovzduší, úroveň sociální péče o přestárlé, jméno hlavy státu či aspoň příčinu dětského pláče? Zrazeny kauzalitou, vytrženy ze souvislostí a nepoukazující k ničemu tu na chodbě zmarněně zívaly boty, páchla cibule, slabikovaly vizitky, preludoval průvan a třeštil výtah.

Výtah. Právě k němu zamířila paní Matějů poté, co zamkla dveře bytu č. 83. Ano: paní Matějů! Vždyť jméno je příslib děje a jeho moc nicotu zaobluje v tvar. A jako by vytukávala morseovkou tuhle naději, kramflíčkuje teď paní Matějů k výtahu, který k ní zvolna stoupá temnou šachtou.

Jakou charakteristikou vyplnit čas, dunící už nadosah? Barva vlasů: pleti: nehtů: Věk. Počet dětí. Zaměstnání. Obsah kabelky: peněženka, zapalovač, zmuchlaná igelitka, dvě tuby diazepamu forte... Zdá se, že se paní Matějů vzpírá dopadení jako sídlištní průvan; jako on je nepostižitelná, všední a všudypřítomná, spolu s ním vane odnikud nikam skeletem panelového města. A přece:

na dně kabelky vprostřed zbytečností přistihlo pozorné oko malý blok, který rázem zpochybní totožnost ženy s průvanem. To rozbité písmo, rvoucí se k nebesům, usvědčilo paní Matějů (ještě než za sebou stačila přirazit dveře výtahu) z jedné z nejhorších neřestí: z posedlosti vlastními sny.

Hana Matějů (věk: čtyřicet let; stav: vdaná; počet dětí: žádné; zaměstnání: pokladní v samoobsluze) stiskla tlačítko PŘÍZEMÍ. Očima těkala bez zájmu po nápisích, vyrytých tu snaživě do stěn: BOŽENA JE KURVA, JOHN LENNON BUDE ŽÍT VĚČNĚ, CIKÁNI DO PLYNU, PŘIBYLE, TY IMPOTENTE, JEŽÍŠ JE TVÁ SPÁSA...

Náhle paní Matějů (bez zjevné příčiny, zhruba mezi osmým a sedmým patrem) uviděla se zcela nepochopitelným steskem sebe samu očima ostatních, v malém výřezu okénka spatřila svoje břicho a prsa a pořezané ruce v prodřených rukavicích, ruce, které páchly zbytky piva a limonád a jimiž cukala jak v němé grotesce s hbitostí stroje sem a tam, ukládajíc nekonečný příliv lahví do bas navrstvených za svými zády, břicho, prsa a ruce, bezhlavá žena, příkladně výkonný sídlištní průvan. (Neboť paní Matějů byla před čtrnácti dny přerazena vedoucím z pokladny do výkupu lahví; neboť paní Matějů v pokladně trestuhodně snila, potácejíc se v pracovní době imaginární smršť a okrádajíc tak sebe i jiné; neboť bylo opravdu nevyhnutelné zazdít ji v zájmu provozovny vrstvami skla. Ve výkupně nebyly následky její neřesti tak tristní: když na konci směny brunátněl za okny samoobsluhy soumrak, razila si paní Matějů cestu pralesem svých snů, křupajíc neškodně ve střepech v těžkých pracovních botách.)

A právě ve chvíli, kdy si takto zpřítomňovala (s nostalgií vpravdě nepochopitelnou) svůj skleněný ráj, stalo se něco neočekávaného: výtah s bývalou pokladní na palubě se rachotivě zaškubal a zůstal stát v mezipatře.

Ženu zaplavilo náhlé ticho. To ticho, němě nafukované průvanem, zvolna rostlo, nadouvalo se, mohutnělo, až v těsné kabině nebylo k hnutí. Paní Matějů, zcela bez pochyb čtyřicetiletá, vdaná

a bezdětná, přečetla si bezradně pokyn pro cestující: DĚTI DO DESETI LET POUZE V DOPROVODU RODIČŮ. A zatímco marně tiskla jedno tlačítko za druhým, pokoušejíc se tak oživit chladný chod událostí (neustrnul-li spolu s paní Matějů i okolní svět, pak se jistě blížila otevírací doba samoobsluhy), aniž by jakkoli pocítovala onu zázračnou metamorfózu, proměnil se výtah národního podniku Transporta Břeclav, který ji tak náhle, zlomyslně a bez varování uvěznil, v ohromnou láhev, zavěšenou mezi nebem a zemí, v olbřímí pecku, nabitou vznikáním.

Paní Matějů se sebezáchovně propadla do snu. Tento sen byl v bloku, jejím snovém deníku, uveden pod pořadovým číslem 481. S pružností až neuvěřitelnou, zkrocen vůlí průvanu, mistra animace a kouzel, začal se výtah smršťovat; stěny vlhly, ze stropu se rozkrápala voda a kramfleky paní Matějů už nespočívaly na linoleu, nýbrž se zabořily do mokrého koberce, z něhož nazdařbůh trčely zpuchřelé kusy nábytku. Tak tohle byl tedy nový domov manželů Matějů: břicho velryby, dva plus kuchyňský kout.

„Paní Matějů, neměla byste kapku voleje?“ objevila se ve výklenku za třetí hřbetní kostí hlava sousedky Policarové, jako vždy obalená ručníkem. „Smažím si rybičku a...“

„To je hotové zvěrstvo, zmnožovat tenhle smrad, když se tu nedá větrat,“ ucedil František Matějů z kancelářské židle na kolečkách, krátkozrace zíraje do ouška jehly.

„Ale copak, to tomu svému mužskému ani nepřišíjete knoflík?“ podivila se líbezně Policarka, popadla olej a zmizela.

Za okamžik však její hlava vykoukla znovu, tentokrát bez ručníku. „A z lidový kontroly, pane Matějů, u vás ještě nikdo nebyl?“

„To víte, že nebyl.“

„A pokrejšvači taky ne? A instalatér?“

„Ježišmarjá, paní Policarová, co pořád máte? Už jste někdy slyšela, že by do břicha velryby nezatejkalo?“ rozčílil se František, protože mu zrovna jehla zajela pod nehet.

Paní Matějů si přiložila kapesník k obličejí. Ne, opravdu se tu nedalo dýchat. A k tomu ta sousedčina ryba, zcela jistě s prošlou záruční dobou...

„Jak dlouho ještě? A kam vlastně?“ zašeptala a snad by si i před Františka, svého manžela, klekla, kdyby si nedokázala živě představit, jak se její kolena zaboří do měkké bažiny mokrého koberce.

Avšak pan Matějů soustředěně šermoval jehlou, špičku jazyka mezi rty, aniž by jejím otázkám věnoval pozornost. Snad ani nechápal, na co se ptá... Jako by si nikdo v tomhle živém podmořském domě neuvědomoval – a bylo tu nejméně šedesát partají – že jsou všichni v lapáku hlubin, že nuceně sdílejí pohyb tvora, o jehož úmyslech nemají nejmenší tušení, a který se s nimi možná právě teď řítí v sebevražedném úmyslu na útes.

„A stejně, abyste věděli, já tomu Gorbačovovi fandím.“ Paní Policarová už zase mrkala za kostí a bylo nebezpečně zřejmé, že by jí po poněkud zkušujícím obědě nebyl nepříjemný rozhovor na politické téma.

František zvedl oči v sloup, sklonil se a svým výstavním chrupem z reklam na zubní pastu překousl nit. A tehdy – snad se něco urvalo s tou přehryzlou nití –, tehdy se leviatan, který je i jejich kuchyňské kouty dosud smířlivě ukolébával ve svých útrobách, hrozivě, s duněním zachvěl; paní Matějů uviděla svého muže, oporu ze zákona, jak se kácí i se židlí, a ještě než ji nenávratně podtál vír, připlavala k jejímu sluchu Policarčina klokotavá slova: „Jenom aby ho nevodbouchli..., já bych to snad vobrečela...“

Nastalo peklo. Ztratila vědomí – avšak ne tak zcela: pozorovala přece – z jakéhosi mimoprostorového bodu – své vlastní bezvládné tělo smýkané náhlými přívaly vod, narážející do roztodivných mořských oblud, které teď o překot proudily do nitra ryby, krakatic, ochechulí a sépií, kapustňáků, chobotnic a ichtyosaurů, tělo v krutém furiosu rachotících hrnců, tříštících se obrazů a kácejících

se skříní, z nichž se valily Františkovy košile, bezpočet dřavých tenisek a z nichž nakonec, podoben duchu utopence, vyplaval i její hubertus.

Náhle se odněkud ozval dětský pláč. „Bože můj, to je přece... Jak jsem jen mohla zapomenout?“ Chtěla se vrhnout ke dveřím, za svým věčným nenarozeňátkem..., ale tam dole, uvězněné mračnem těkajících rybek, se bezvládně vlnilo cizí necizí tělo, nadobro ohluchlé k její křičící vůli.

Najednou, kdesi nadosah, zazněl konejšivý hlas zemřelé matky. Mít ústa, promluvila by: Maminko, co se stalo s velrybou? Srážka s lodí? Souboj? Střely harpun? Nebo snad... Cožpak se to nikdy nikdo nedozví? Není opravdu možné osvobodit se, dostat se z jejích útrob zaživa?

Ale maminka – vždyť nezaslechla ani hlásku – předla a chlácholila dál, jako by paní Matějí svírala v náručí: „Velryby, Mysticeti, jsou podřádem velkých mořských savců z řádu kytovců. Jsou až třicet metrů dlouhé a dosahují hmotnosti až sto padesáti tun. Živí se planktonem. K velrybám patří...”

Paní Matějí usíná, sladce uhoupaná maminkou v bezpečí. Její hlas k ní přichází skrze tajemné masy buněk, tepem srdce, šustěním krve. „Ničeho se nemusíš bát, holčičko. Tady taky píšou, že většina druhů je přísně chráněna.“

Když paní Matějí užuž vyplouvala ze sna k hladině reality, dnes ráno tak nevhodně prezentované porouchaným výtahem, zadržel ji cestou ještě jeden sen, z předečerejška, dosud nezaznamenaný. Zprvu se upamatovávala jen marně na březový háj, na ranní mlhu řídnuocí místy v pavučiny, jako by ji páral čísi prst..., na vypouklá bříška lžiček, které tu zbyly na stole po včerejší slavnosti. Teď už jasně spatřila v jedné ze lžiček svou tvář, zkarikovanou k nepoznání. Stále se však nemohla rozpomenout, kým je... Pavučiny, krůpěje nočního deště na travách, třaslavé břízy a skla zapomenutého skřipce... Hledá pohledem to, co jí připomene samu sebe, co se před

ní rozevře jako průkaz totožnosti. Konečně: v dálce mezi stromy se otáčí starý dětský kolotoč.

„Jdi blíž,“ zašeptají lžičky, zašeptá pavučina, zašeptá skřípec. Z ticha, rozbitého šlágregem senilního orchestrionu, zbyly střepy. Na kolotoči, na odraném plyšovém velbloudu sedí obkročmo mezi dvěma hrby sám velký spisovatel a otáčí se dokola jaksi zasmušile, seriózně a soustředěně.

„Antone Pavloviči, co to proboha děláte? Jděte domů, nebo prochladnete!“ Paní Matějů (ví už, že se tu v březovém háji stala vtělením přírody, té tiché a mrtvé a ukradené) běží teď s kolotočem a ze všech sil se pokouší překřičet ten pitomý orchestrion.

Pomalů, neskonalě pomalů k ní obrátil oči, bez skřipce dětské a rozpačité, a ona mu odečetla z úst: „Nemohu, holubičko, nemohu. Tuze rád bych slezl z toho velblouda, jenomže... já už dokážu psát jenom v pohybu, který nekončí.“

Pád druhý

Dnes jsem se probudil s jedinou myšlenkou: vyhledat slepce a dokázat mu svoje alibi – dokud je čas. Útěk od útěku byla mi totiž mezera tam dole v zahradě těsnější. Mohlo se stát, začal jsem se obávat, že jednoho dne... Na potvoru se mi však od rána šklebily nechutné překážky: Nejprve jsem musel nakrmit Kostěje Nesmrtelného, který se už zas pokoušel dokázat, že zachování jeho života není nutně podmíněno přijímáním potravy. Byl jsem jediný, kým se nechal nakrmit, hypnotizován zcela mým ohromným břichem.

„Bože Emane,“ mumlal dojatě, zatímco jsem nenápadně překrýval jeho fascinaci lžičkami dětské výživy, „váš pupek je jeden jedinej mohutnej výkřik údivu, váš pupek je jedno jediný mohutný ÓM rozpínající se jak vesmír, váš pupek...“

Opravdu, doktore; nevím, zda jste si všiml, jak se osazenstvo našeho pokoje začalo podivuhodně podobat známé trojici z pohádky. Tím Bystrozrakým byl ovšem Antonín, zkamenělý za záclonou. Musel přivírat oči, aby se věci, které zhlédal, nerozpadly v prach.

Tmou, chvěním záclon, skrze sklo, stěny a zdi bohnického areálu, masou panelů, masem města viděl jim pod kůži, viděl je na kost, viděl jejich pravdu. Mám na mysli pravdu padající omítky a náhodně rozsvíceného okna, pravdu kukavozu dunícího ránem a pravdu tichých prstů spočívajících na volantu a pravdu ulic pobodaných reklamami a pravdu zmuchlané jízdenky, mizející mříží kanálu, a taky pravdu držadla v metru, jehož jméno je Had.

Jen jsem ji tušil, tu pravdu věcí spatřovanou Antonínem, ostatním neviditelnou. A zřídka kdy, v podzimní noci po okraj, cítil jsem to i já: řinula se světem jak rozlité pivo deskou umakartu.

A když jsem konečně odložil prázdnou skleničku, vyvléknuv se nenápadně z Kostějovy obdivné liturgie, uslyšel jsem vaše energické

kroky, ujíždající neodvratně prostor, jenž nás od sebe dělí, a vzápětí uviděl ve dveřích váš rozevlátý plášť, ta bílá křídla z hnusného hororu, která mi zas (už zas!) spěchala na pomoc.

Můj ošetřující lékař pan doktor Kákos, hochštapler a samaritán, inženýr, prezident a velvyslanec Hádu v jedné osobě, přistoupil až k obrannému valu mého těla a ležérně zalistoval knihou. „Vy čtete Cortázara? Nechcete se jít na chvilku projít? Venku se udělal takový krásný, podzimní den..., někteří pacienti se právě účastní miniturnaje v ping-pongu...”

Vyšli jsme před pavilón. Krásný, podzimní den... Pokusil jsem se soustředit na strom (dub? buk? ginkgo biloba? baobab?), který jsme míjeli cestou k lavičce; na tvar jeho listů, na strukturu kůry, na mízy pouť tajemnou, na paprsek světla, jímž byl od koruny ke kořenům roztát. Pokusil jsem se soustředit na tvora, porostlého peřím (sakra co to jen mohlo bejt za ptáka? drozd? pěnkava? kormorán? plameňák?), který právě vzlétl z onoho nepochopitelného stromu, vyrušen snad mým civěním. Ten ubohý pokus byl marný; neboť oba, pták i strom, jakož i celá příroda, ve mně nadobro ztichli. Jako by mi ji kdosi ukradl, byla náhle tak tichá, byla víc než mrtvá – byla mi ukradená. A tak jsem se já, syn otce, jenž kdysi v Jadrince, tam daleko na východě, znal jménem všelikou duši živou, stal pánem tvorstva, panským pacholkem, rozmařilým ignorantem a travičem životního prostředí, bujaře tlustým pozůstalým matky přírody, přecpaným k prasknutí sladkostmi a vlastními sny.

„Není vám dobře?“ vzhlédl ke mně starostlivě premiér vlády.

Je mi skvěle, doktore. Dnes je přece tak krásný, podzimní den... Ale co je to STROM? Ale co je to ZVÍŘE? Ale co znamenají ty skřehotavé stíny, mezi nimiž se potácím už třetí rok, stíny, mávající divě nad hlavou pálkami a vrážející bez ustání do hran pingpongového stolu?

Začal jsem číst nahlas, abych je zaříkal. „... všecho je jako rosol, všecho kolem dokola se třese, stačí se jen trochu pozorně dívat,

trochu cítit, být chvíli zticha, a hned se objeví díry. Díry ve dveřích, v posteli, v ruce, v novinách, v čase, ve vzduchu, všude samé díry, všechno děravý jako houba, jako cedník, kterej cedí sám sebe... Ach, to ti byla nádhera, když jsem odtamtud moh vypadnout, vlézt do vlaku, koukat se oknem, jak všechno ubíhá dozadu a rozpadá se na kusy. Všim sis někdy, jak se krajina rozpadá, když se ti vzdaluje před očima?"

Dobře jsem znal tu krajinu podél vlaku, rozpadající se na kusy. Jako by někdo příliš rychle otáčel pohádkou v promítači, všechno bylo jen na okamžik, všechno jen na okamžik zazářilo udivující jsoucností, aby vzápětí zmizelo v nenávratnu. Ne, nikdy jsem nechtěl, jak je možné, že nejsem tam, v bleskurychle se střídajících sekvencích krajiny, že jsem tady a teď a že se tak i já stávám pro ostatní jen zábleskem projíždějícího vlaku.

Náramná impertinence citátu uvrhla doktora v mlčení. Jeho plášť zešedl, vráska ho roztála od koruny ke kořenům. Bezejmenný pták, jat soucitem, přihopkal k němu na dostřel. Stačilo zvednout kámen nebo pingpongový míček, jenž se sem zakutálel...

Rád bych vrchního velitele vojsk utěšil – ona pasáž z Cortázara neměla přece vyhlásit válku –, avšak ve chvíli, kdy jsem chtěl, patrně neopodstatněně, použít slova „frapantní“, stalo se něco zvláštního, co mi zabránilo doktora uchlácholit. Se zcela nepochopitelným steskem spatřil jsem náhle sám sebe očima ostatních, očima bláznů, radostně aportujících pingpongové míčky, smutnými očima sestřičky, jejíž kroky teď skřípěly po cestě k pavilónu, očima saniťáka, který právě zabouchl dvířka vozu a zvedl obočí doktorovi na pozdrav, spatřil jsem se očima ptáka, očima stromu. Kým, čím vlastně jsem? Jsem snad buňka, lyra nebo IRA? Nebo slovo v jazyce gurung, zašlhané dítětem na úpatí hory Ninkun? Nebo střela, prorážející nehlučně sklo automobilu v tiché ulici Medellínu? Nebo moře, páchnoucí, bezduché a plné skvrn, rozryté přecpanými loděmi uprchlíků? Či chlup z Goghova štětce, dodnes uvízlý v skulině podlahy v Arles? Nebo snad...?

Ohraničenost jsoucen se rozpadla, přestože ostatní viděli jasně: na lavičce před pavilónem, pod větvemi javoru klenu (*Acer pseudoplatanus*), z něhož vzlétla červenka z podřádu zpěvných, seděl jednoho krásného podzimního dne roku 1992, onoho odpoledne, když se na počest švédské delegace pořádal miniturnaj v ping-pongu, pacient Eman, tlustoch k pohledání, ten, co ho před třemi lety na Národní přetáhli pendrekem.

Naděje na útěk se mi pomalu, sladce rozplývala na jazyku.

„Dáte si ještě?“ nabídl mi doktor s provinilým úsměvem další...

Ó utéct! Zdrhnout tak, prásknout do bot, vzít roha a kramle navrch! Tam dole v zahradě bylo přece jedno vyviklané prkno, jedna brána (úzká? široká?), jedna Cortázarova díra do Jinam. Jako každá možnost volby mě děsila i přitahovala zároveň. Dnes však přitahovala mnohem víc... Mohlo se totiž stát, začal jsem se obávat, že se mi jednoho dne už nepodaří jí projít, že mě ta brána sevře jednoho dne jak obruč a já se už nedostanu tam ani zpět.

Turnaj skončil, snesl se soumrak. Na stupních vítězů křepčily křivolaké stíny mých bližních. Širokou branou proudili tam a sem zdraví, kteří onemocněli, nemocní uzdravení, zdraví nemocní.

V noci, když doktoři konečně sklapli náš den, sedl si Kostěj na pelest mé postele. „Myslíte, že něco vidí?“ zamžoural směrem k Antonínovi.

„O tom nepochybujte ani na okamžik,“ pokáral jsem ho a přitáhl si s láskyplnou starostlivostí deku až k bradě, napodobuje tak gesto svého mrtvého otce.

Pokusil jsem se o nemožné: vtělit se do Antonínových očí, které se nezavíraly ani na noc. Neudivilo mě příliš, když jsem jimi spatřil slepce, jak netrpělivě bloumá Prahou, očekává mou odpověď. Vztekle bušil do dlažby svou holí, hlava nehlava, přidržoval se madla, stoje na schodu označeném číslem 008, a sjížděl po eskalátoru do pekel horoucích, aby se z nich vzápětí vynořil na úplně opačném konci metra. Dotkl-li se kdo nesměle jeho lokte v neprozřetelné

snaze ho převést, pozřela ho bez milosti černá díra slepcových brýlí: „Jste to vy? Nedotýkejte se mě! Jak dlouho mě ještě necháte čekat na svou vzpomínku, vy ubohý, vypasený odpadlíku mantry?“

Nechápal jsem to, ale Antonínovy oči nebylo možné oklamat: v tutéž dobu bylo lze slepce zahlédnout na několika místech současně: v bufetu u Hlavního nádraží na stojáka srkal pivo, v podchodu na Florenci obehřával profesionálního skořápkáře a jako koráb zmítaný vzpourou kymácel se Pěší zónou sem a tam. Slyším třeskot skla, vidím zřetelně, jak se halabala kácí do stánkařských pultů, jak vyhání prodavače a kupující a převrací stoly směnárníků a stánky prodavačů holubů, jak smetá bílou holí šmejd a cetku a český pohár a čepice zaniklých armád, drcen nenávistí k všemu, co na prodej, jist si svou slepeckou imunitou, podoben krákoravému andělu chudoby. A skutečně, jako by nebyl: černí šerifové se zvolna, s hranou nenápadností vzdalují z místa slepceva běsnění, prodavači krčí bezmocně rameny v tříšti zboží a parta holých lebek mizí zahanbeně v průjezdu.

On tu však je, o tom není pochyb. Cítím, že konečně usínám, propadáje se jeho mrtvým pohledem. Ted' už jen zdálky ke mně přichází drmolivý Kostějův hlas (probůh doktore já se z něj zblázním pořád tam takhle stojí nehýbá se vůl nemrká probůh doktore nemáte představu jak mě ty katatonici znervózňují šoupněte ho na pětku pořád pořád POŘÁD!).

To mi připomíná... ano: zapomněl jsem se doktorovi omluvit za to nešťastné dnešní odpoledne. V jednu chvíli jsem se totiž přistihl, že se na něj šklebím jako pomazaný král debilů, jak černý Petr, kterého mu kdosi zlomyslně podstrčil. Těch grimas! Těch šklebů a masek a pitvoření! Těch krkolomných variací a proměn od „ještě nejsem“ po „už nejsem“! Neberte si to osobně, doktore, *nemůžete* si to brát osobně: jste ted' přece mým zrcadlem.

Náhle se ke mně slepec prudce sklonil, aniž tím jakkoli porušil svou pražskou všudypřítomnost. S nečekanou smířlivostí mi přejel

po jizvě svým citlivým prstem, jako by mě chtěl přechřít, jako bych byl jen nějakou mírně zábavnou hádankou v Braillově písmu. „Jen spi, klidně spi, bratře blbče. Ani ve snu však nezapomeň, že Gustav Meyrink vyslovil skutečnost, z níž máš takový strach, zcela nedvojznačně: „Jen tak bez důvodu nemají sochy Buddhovy smích na rtech, zatímco křesťanští svatí jsou zaliti slzami.““

Z posledních sil bdění, abych zachránil nepopiratelné ekonomické hodnoty, v střepy se obracející, pokusil jsem se znovu uvést slepčovo tělo v rovnováhu: „Buď si všude, neodpovím ti. Nejsi to ty, kvůli němuž se čas od času protahuji plotem, abych se octl tam, na druhé straně. Cožpak nevidíš, jak sedím v očích Antonína v pozici paščimóttánásana, čili v pozici kleští, úsměv od ucha k uchu? I já jsem obklopen věcmi – hodinovým kyvadlem, odznakem Svazu československo-sovětského přátelství, podvozkem plechového vláčku, odpáraným límcem, zrezivělou plechovkou –, které mi vycházejí vstříc. Ty jsi jen hozenou rukavicí, hypostází podzimu, preludem, jenž mě chce zatáhnout do jádra hmoty. Jen v naprostém pomnutí svých zbývajících smyslů jsi mohl doufat, že slepý utluče němého k řeči. Raději odpovím větru, hrdlu láhve, přicházejícímu snu. Raději se vrhnu za otcem, razícím si cestu nebytím ve své jediné křápkě, protože ta druhá se mu při úprku ze zrcadla vyzula. Chci mu ji vrátit. Vrátím mu ji. Nehodí se přece, aby můj otec Karol Podoba, inženýr architekt obut – neobut klopýtal věčností.“

Toho dne jsem se na dvůr patologie dostavil přesně v 15.00.

„Máš?“

„Mám. Co to má znamenat? Na cos mě to pozval? Zas nějaká mládežnická fraška?“

Z ampliónu zaparkované dodávky zachrčela, do tance mrtvým za zdí, diskotéková odrhovačka. Leo, přítel medik, mě však rozpáral útrpným pohledem odshora až dolů.

„Tys byl vždycky tak trochu mimoň, pope. Dnes se budou díť velký, velký věci...“

Ach ano, Leo. Budoucí pan doktor, celý v černém, jako vždy. Byl to jen křečovitý pokus o kontrapunkt, excentrická snaha o zachování rovnovážného stavu, jako by se obával, že vezme-li si strakatou bundu, modré ponožky či bílou košili, zhrouť se vesmír po čtyřech, tiše a liduprázdňě v původní singularitu. Slipy taky, slipy taky.

„Víš ty vůbec, co je to podle Slovníku spisovného jazyka českého Eman? Zaprvé: účes páska; zadruhé: jednotka radioaktivity.“

Znechuceně mi vytrhl srolované prostěradlo, které jsem dosud bezradně svíral pod paží, a jal se ho energicky, jak prve mě, párat na kusy. „A co teď děláš, faráři? Už jsi konečně dopsal tu svou Normalizační poému? Prodáváš zmrzlinu? Pečuješ o retardované děti? Zašil ses na kotelně? Šmelíš s fetama? Vyvoláváš duchy?“

Najednou držím v ruce štětec, z něhož mi kape černá barva na bundu. Neboť JÁ mám strakatou bundu a modré ponožky a bílou košili – třesk netřesk. Najednou držím v ruce štětec, tu kouzelnou planžetku, otevírající katr od dějin... Ale není třeba se bát: vždyť ti kolem jsou normální a přirození a zdraví a – kdysi jsem se zařekl, že toho slova nikdy nepoužiji – zcela jistě autentičtí.

Ten dnešní dvůr, dvůr patologie, se mysteriózně proměnil v improvizovanou velkovýrobnu transparentů: v hrstech připínáčků, nad bílým plátnem z domova přinesených prostěradel, v smradu, vycházejícím z plechovek s barvou, tu v jasu nepochopitelné liturgie klečí autentičtí studenti, dirigující upatlanými štětci operu věcí příštích.

Kostrbatost písmen a obsah dětinských požadavků vyvolávají ve mně neodbytně představu školní úlohy, dětských hřišť, pionýrského tábora, bujarého happeningu. Slyšel jsem jasně, jak se mrtví za zdí, přikrytí týmiž prostěradly, tichounce smějí v roli spiklenců.

Byli veselí. Měli nadhled. Avšak skrze tu veselost, energičnost, borectví a budovatelství, s nímž vystřelovali věčka po nenápadných pánech, co chvíli přimhouřených za mřížemi vrat..., přestože

kompozice zůstala táž, spatřil jsem je náhle zbavené pohybu, zakleté ve vlastní pomník, groteskně vetknuté do obrazu. Na tváři lehký smích, proměnili se mi před očima v sedřené rolníky z Milletových pláten, temné až k bezbarvosti, sklánějící se nad údělem, který jim nepatří. Najednou jsem nechápal, co tu mezi těmi zakletými aktéry dějin pohledávám já, Eman Podoba, účes pásků a jednotka radioaktivity, programový kolemjdoucí a divák, jenž by si raději nechal pracky urazit, než by do nich vzal mikrofon, rozhrnul oponu, vstoupil do obrazu. Protože vstoupit do obrazu (KDO SE BOJÍ OPOZICE, TEN SE BOJÍ OPOZICE! SVOBODNÉ VOLBY! HAVEL NA HRAD! NECHCEME MYLOŠE!) znamená zbavit se možnosti ho vidět. Ale to jen docela na okraj. Ve skutečnosti tu po vzoru studentů klečím v hrstech připínáčků, poslušně v smradu, vycházejícím z plechovek s barvou, a píšu píšu patnáct, ještě jednou patnáct, šprtácky snaživě, neb pod bdělým pohledem režisujícího Lea.

Ba co víc: usvědčil jsem sám sebe z jisté fascinace onou nepostřehnutelnou proměnou klacku v žerd'.

„Nějak mi to tu nesedí.“

„Máš strach?“ kývnul směrem k pánům, mumlajícím právě instrukce do nitra svých sak.

„Možná. Ale hlavně mi není jasný, co mám s váma společného. Radši bych na tom prostěradle...“

Hrubost, již jsem právě vyřkl, zčernala Lea ještě o odstín. „Nemusel jsi chodit, pope. Nikdo tě nenutil. Jinak bys mluvil, vědět tak, co jsou to neutrína! Jediní vesmírní svědkové velkého třesku. Každým člověkem jich za vteřinu proletí deset tisíc bilionů. Každým, pope!“

Leo byl formát. Jeho odpovědi ve mně mnohdy vyvolávaly fyzické reakce. Tentokrát jsem se podíval na hodinky a tak mohu místopřísežně prohlásit, velkomožný arcivévodo von Bohnitz, že to bylo právě 17. listopadu roku 1989 v 15.15, kdy mě po Leově výkladu o neutrínech sevřel strašlivý hlad, zkroutiv mi poprvé vnitřnosti chutí na sladkost.

Amplión zmlkl, pánové se vypařili, dvůr patologie zaplavilo náhlé ticho. Cítil jsem jen podzimní vítr, jak nás šacuje, tu zrozenou dramaticnost chvíle (Leova režie na Oskara), v níž bylo víc než nevhodné začít teď na medicích vyškemrávat bonbóny.

Jediné přítomné dívce (Svoboda vede lid) bylo teď dopřáno té cti rozdat nám hotové transparenty, každé dvojici jeden. Jmenovala se Adéla a měla kruhy pod očima a taky černý baret revolucionářů a prsty zažloutlé od cigaret, a když se mi podívala do očí, chtěl jsem s ní spát a vyvod'te si z toho, doktore, co libo, chtěl jsem s ní spát tady a teď, na dvoře patologie vpředvečer revoluce, protože mnou i jí, námi oběma, proletělo v tu chvíli deset tisíc bilionů neutrin, dávných svědků velkého třesku.

Opřel jsem se o žerd', abych neupadl.

„Jdem!“ zavelel Leo, a vítr se vysmál mé skepsi Adélinými ústy.

Ale to už dupeme Řásnovkou chodeb, sklepení a průjezdů vstříc bobříkům statečnosti, tržnímu hospodářství a Evropě plné pamlsků. Dokonce i mrtví nad námi plácou radostí, že se dožili. Najednou jsem ucítil, jak mi po tváři stéká voda. I Adéle (Jmenovala se vlastně Adéla? Dost možná Apolena.) poprchávalo z baretu a Leo si právě utírá tvář černým kapesníkem...

Tu spatřím v temném koutě-nenajdou-tě skrčeného cikánka, podšitý kukuč, kučery plné špinavé omítky. Svíraje oběma rukama vodní pistolku, pálí na nás s chladnokrevností gangstera.

„Já tě...“, zařval jsem a vrhnul se k němu. Na krku se mu zalesklo docela malé znamení Štíra. Uštknul mě. Dupl na nohu. Hryzl do ruky. Ubodal dlouhatánským nehtem, vypěstovaným jen pro tuto chvíli. A přece se nakonec octla pistolka v mé kapse. Tak. Teď zas já na vás budu flusat svůj vztek!

Považoval jsem za nutné se omluvit: „Hvězdné nebe nade mnou, mravní zákon ve mně a vodní děla v rukou cizích lidí mě odjakživa přiváděly k šílenství.“

Ale Alexandra jen odsekla: „Jsi hnusný, od života odtržený intelektuál, co krade dětem hračky.“

Konečně jsme se vyloupili ze skořápky podzemí rovnou na Albertov.

„Vidíš, ani noha!“ Se zadostiučiněním hnusného intelektuála, vždy věren skepsi, probodávám prstem osiřelé, podupávající hloučky vůkol. Ale vtom se stal zázrak. Jako by chmaták vítr vymetl rázem všechny pražské ulice až sem, začala se na nás schodištěm od Karlova, podél nemocnice svaté Alžběty, ulicí Na slupi a ze všech stran valit lavina těl, zástupy lidí, nepochopitelná podzimní řeka.

„Patří ti můj obdiv, Leo. Netušil jsem, žeš taky mistr masových scén.“

Sevřeni řekou, vztyčili jsme náš transparent. Jako na povel se nad hlavami davu zavlnily další a další... Zničehonic se před mou tvář objevil mikrofon: „Jsem pražský dopisovatel deníku Herald Tribune. Rád bych vám položil pár otázek. Je dnešní manifestace oficiální nebo neoficiální? Jaké jsou konkrétní požadavky studentů? Jaký bude podle vás průběh dnešní demonstrace?“

Přestože jsem si chtěl právě s ostatními a zejména s Alžbětou zazpívat *Gaudeamus igitur*, nezbylo mi než nadiktovat pražskému dopisovateli deníku Herald Tribune do magnetofonu pravdu: „Ničeho se nebojte vy tam, za železnou oponou. Ničeho se nemusíte bát. Socialismus je prvá, nižší fáze společenskoekonomické formace, která vylučuje vykořisťování člověka člověkem a která se plánovitě rozvíjí v zájmu všeho lidu a všestranného rozvoje každého člena společnosti. S jasným rozumem, planoucím srdcem a čistýma rukama táhne světem v souladu výrobních sil a výrobních vztahů, v přátelském ovzduší, dobromyslně jako King Kong. Váží tisíc osm set padesát tun, patří k masožravcům a doplňuje s námi bezpečně k břehům světla.“

Konečně se s námi dala řeka do pohybu. Ztrácím nadhled. Čísi palec mě neúprosně vhladil do plátna, abych se neindividualizoval

ani reliéfem. Jsem normální, zdravý, autentický, spolu s ostatními mám revoluční kruhy pod očima, kouřím jednu cigaretu za druhou a nemyslím už na jahody se šlehačkou, cukrovou vatu ani punčové dorty. Skanduju do ochraptění.

Zatímco stoupáme na Vyšehrad se svíčkami v rukou, cupají podél našich řad Japonci, jimž trčí z trupu místo hlav kamery, aby nás lépe viděli, aby nás lépe slyšeli, aby nás lépe snědli. I oni, je to neuvěřitelné, lační teď jen a jen po perspektivách King Konga.

Za jejich souhlasného stepování (i ty jejich kamery jsou roztáté úsměvem od ucha k uchu) zpíváme Kde domov můj, zmateně se rozhlížím, zda tu někde není, domov je tu, ale Alice nikde, bože kam se poděla moje Svoboda s prsty zažloutlými od cigaret, co nás má vést, vždyť ve světle svíček jsou tváře všech dívek stejné, musí uchovat oheň, abychom my mohli donést zvěř, a nikdo teď neví, kudy se dát, kam jít a já si náhle uvědomil, že poprvé ve svém životě uvažuji v množném čísle, chť nechť vkleť do obrazu bez možnosti ho vidět, mám rád množné číslo, přechodníky a také zájmena neurčitá se šlehačkou, moc rád, doktore, ale teď mě omluvte, musím přivřít oči, aby se Praha stala aspoň na okamžik konejšivě neurčitou, abych si ji rozpil, jako bych do mokré čtvrtky ťukal štětcem namočeným v barvách, abych se nepořezal o obrys toho dne.

A pak naše řeka z jedné, Vltava z druhé strany uvěžňuje tramvaje na nábreží. Tváře za sklem jsou nehybné jako chrámové masky, odvracejí se, mizí za novinami. Jen zřídka kdy trhne nějaký odvážlivec dveřmi a vrhne se do vln.

„Nezlob se na ně, pope,“ zařval mi Leo do ucha, „jsou z křemene. I kdyby chtěli, nemohou vystoupit. A celý národ z kvádrů! Je to kvalitní křemen. A mladý. Co je to čtyřicet let pro nerost? Vzdech. Dobře se dívej; protože tady po nábreží se právě vezou prvotřídní šutry z lomu Vítězného února. A kdyby se stalo něco tak neuvěřitelného, co tu skandujeme, aniž bychom snad na okamžik věřili vlastním slovům, kámen jsou a v kámen se obrátí.“

Ukázalo se, že je nad moje síly sledovat Leovu únavnou litanii. Sevřel mě zas ten na dvoře zrodivší se hlad. Rychle jsem opřel svůj pohled o pomník Aloise Jiráska z právoplatného kamene. Rozbušilo se mi srdce. Pod ním, na trávníku, stál slepec a s úsměvem Buddha nás zdravil dvěma vztyčenými prsty.

Dnes už vím, ty Homére z žumpy se vydrápavší, že to nebyl úsměv, co ti roztínalo tvář od koruny ke kořenům, ne úsměv, nýbrž prachsprostý škleb civilizaci, již jsme se před tvýma nevidoucíma očima dovolávali.

„Poslyš, pope. Dneska jsem poprvé pitval. Netušil jsem, že lidský plíce jsou tak krásný, že fosforeskují jako...“

Stáli jsme právě pod balkónem Československého spisovatele a jeden z bezděčných nositelů té krásy objevil se právě nahoře, nad našimi hlavami. I on si přichystal ruku ke gestu a zdvihl dva prsty. Jejich pořadí nás však nenechalo na pochybách: posílal nás jimi do prdele.

Moje ruka, třímající transparent, dávno odumřela. Obětoval jsem ji, aby zbytek mohl žít. A jak se tak to prostěradlo, vzepjaté nad námi podzimním větrem, zmítalo, napadlo mě, že je to táž plachta, která v rukou porodní báby Marie Žiakové a faráře Ilji Kokinčiaka rozhoupala mého otce do života.

„Bud'! Žij! Popadni dech!“ zaklel jsem jak šaman a rozcloumal prostěradlo ze všech sil, div Leo na druhém konci nepadl.

„Co blbneš, pope?“

„Křísím mrtvé, ty odiózní materialisto. A neříkej mi už, sakra, pope! Oslovuji tě já snad ‚mastičkáři‘? Proč mi chceš pořád namáčet ksicht do mých omylů? No prosím, propadl jsem se v blud, zatoužil jsem po neoblomnosti východních rituálů, ale to je dávno pryč. Raději mi už konečně pověz, jak vypadá člověk zevnitř.“

Ne, teď opravdu nebyl vhodný okamžik pro ospravedlnění. Kdyby tu byla Aida – dávno ji spolkl dav – svěřil bych, co na srdci, jejímu černému baretu. S největší pravděpodobností by však ani ji

nezajímalo (jak nepatřičná informace ve chvíli, kdy se dějiny zas dějí a čas zmrtvýchvstává), že je tomu dvacet let, na den přesně, co mi umřel táta.

Skulinou dveří, dalekohledem, očkem kamery jsem spatřil jeho tělo, jak padá do zrcadla, jak se kácí do náruče vlastního odrazu (odněkud se ozval třeskot skla) a snad bych tam civěl dodnes, přirostlý k cizí smrti, nebýt matky, která milosrdně sevřela mou hlavu a přitiskla si ji k břichu.

Zavoněl noční krém, těsně před očima se rozevřel fialový deštníček ze vzorku noční košile. Proto nevidím a vidět nemohu – mám přece tvář zabořenou do matčina těla a její tělo je neprůhledné –, že se zástup zastavil; a když se konečně vyvléknu z jejího objetí, strmí několik kroků přede mnou plexisklová zeď. A jako bych se spolu s náručí vymanil i z obrazu, do něhož mě vmalovalo množné číslo už kdesi pod Vyšehradem, s náhlou hrůzou, která nevylučuje chlad, a jen pokud to zátaras štítů a helem dovoluje, koukám probuzeně do těch nehybných tváří – kámen jsou a v kámen se obrátí –, abych v nich proti všemu očekávání spatřil moře možností, pole plné variací, protože výraz těch tváří není, nemůže být bezpodmínečně nutný, stačí přece pohnout jediným rysem, zvýraznit lícní kosti, zvýšit čelo, zvednout obočí, zeslbit horní ret, aby se primitivita proměnila v auru svatosti, arogance v pokoru, prázdnota v stesk.

Nicméně když se oči střetly, byl jsem to já, koho popadl strach, jako by mi někdo soudružsky utáhl kolem krku kravatu. Nějaká dívka přistoupila teď až k hradbě z ozbrojených těl a srdnatě, s hlavou vztyčenou, vsunula za štít růži. Bože, to je přece... Aglaja! Moje malá, statečná Aglaja!

„Auroro!“ zvolal jsem jen několik vteřin předtím, než nastalo peklo. Aurora se otočila a v tu chvíli jí sletěl z hlavy černý baret. Muž, který ji udeřil, byl v civilu. Za normálních okolností bych mu zaplatil v cukrárně třeba pět kokosek – takovej to byl na první pohled sympáček...

Chtěl jsem utéct. Nebyl jsem zkrátka tak statečný jako Angelika. Ale nebylo kam, nebylo kudy. Jeden z poryvů zmítajícího se davu roztrhl náš transparent na dva kusy. Spojení s Leem bylo přerušeno. Tady jednotka radioaktivity! tady účes pásků! Ohlaste příjem, přepínám! Zatímco se topící Leo drží NEHCEME jako stébla, pouštím ze zdřevěnělých rukou MYLOŠE s pocitem osvobození. A tehdy – snad se něco urvalo s tím zvukem párajícího se prostěradla – (ano, i proměna žerdě zpět v klacek je fascinující), tehdy se leviatan, který nás dosud smířlivě ukolébával ve svých útrobách, hrozivě, s duněním zachvěl.

A když jsem probíhal uličkou, podělaný až hanba, chráně si rukama hlavu před dopadajícími údery pendreků, napadlo mě ve vteřině toto: Tak teď už konečně vím, kým, čím vlastně jsem. Vždyť to, co mi tu v podloubí na Národní, v té díře do Jinam, ochotně vtloukají do hlavy, je moje vlastní totožnost.

Na konci tunelu stál povědomý sympaták v zelené bundě. V okamžiku, kdy jsem se k němu přiblížil, zvedl s úsměvem od ucha k uchu dvě ruce propletené v pěst. Abych odvrátil ten rozmach, sevřel jsem víčka co nejpevněji: nečekaně, ze špinavého kouta tmy, zamrkal na mě podšitý kukuč skrčeného cikánka: Tys zapomněl? Vždycky je tu přece ještě něco, co zbývá; vždycky je tu ještě stříkací pistolka na dně kapsy, upatlaná prsty od bonbónů.

Stačilo málo. Stačilo zpomalit si dopadající zbraň, zařvat „ruce vzhůru!“, vytasit pistolku a flusnout mu do ksichtu všechn vztek, co v ní zbyl. Stačilo přece tak málo, abych mohl s pocitem slasti sledovat, skrze prsty, jediným okem zbitého kyklopa, jak mu po bundě stéká tvář, rozpítá k nepoznání.

A pak, zhruba za tisíc let, jsme k sobě lezli po čtyřech. Ulice byla náhle tichá a liduprázdná a Leovi kapala z nosu krev do potrhaného transparentu. Pomeranč řvoucí z výlohy, v cárech zdupaný černý baret nám ukazovaly cestu.

„Jako co?“ zařval jsem do dlažby.

Konečně mi jeho odpověď, (po čtyřech, tiše a liduprázdňě) zašuměla přímo nad hlavou: „Jako andělský křídla, *vole*...“

Od té doby jsem Albertine už nikdy nespátlil.

Alibi, vymáhané slepcem, ukázalo se být nedostatečným. Nebylo jasné, zda budu rehabilitován, odškodněn, zařazen do třetího odboje nebo naopak odhalen co bývalý agent s krycím jménem „pop“, jehož obezita naplňuje skutkovou podstatu trestního činu vlastizraždy. V žádném případě nehodlám zamlčet ještě jednu významnou událost, jíž jsem se stal svědkem onoho památného 17. listopadu v pozdních večerních hodinách.

Když jsem se té noci vracel domů, stála v zívajících vratech karlínského činžáku stará, tlustá cikánka. Stála tam jen tak, v županu a trepkách, rozkročená, jako by nohama objímala Zeměkouli, a z černé hlavy jí zlověstně vyrážely rohy natáček. Hlasem, kterého by se lekla i ozvěna, řvala na celý Karlín: „Alberte, ty hajzle, vrat' se!“

Zastavil jsem se několik kroků od ní a opřel o zeď. Přestože ze mě visely cáry a obličej jsem měl plný krve, nevěnovala mi sebemenší pozornost.

„Alberte, slyšíš? Domů!“

Bolest, která mi pulzovala hlavou, vylétla do tmy. A v tom uvolněném prostoru usadila se podivně zvrhlá myšlenka: dám té cikánce otcovu botu, jeho deník i matčino pojízdné hoře z konečné na konečnou, roky strávené v prešovském internátě, žraločí ploutev i vůni Simony, své první holky, všechny duchy, které se mi kdy podařilo vyvolat – řekne-li mi, kdo je to Albert. Zvíře? Člověk? Duch génia, prásknuvšího do bot rychlostí světla na druhou? Ale cikánka, ignorujíc přezíravě přehršel pokladů, které jsem jí telepaticky kladl k nohám, rozhulákala se znovu do noci.

Někde v dálce práskly dveře telefonní budky. Z podzimního nebe visely cáry, obličej Karlína byl plný krve. Snad aby ze sebe vyrvala hlas ještě pronikavější, trhala žena vztekle řetězem z kočičího zla-

ta, několikrát obtočeným kolem tlustého krku. Jeho kruhy, jak se prudce nadechovala k výkřikům, se chvěly a stékaly do výstřihu. Vztáhl jsem ruku po špinavém zlatu a s překvapením zaslechl pípání vlastních hodinek; směšné: hodinky byly na mně to jediné, co se nerozbilo.

„Kdo je to Albert?“ odhodlal jsem se konečně a nechal ruku nataženou, dlaní vzhůru, jako bych žebral o odpověď, o peníze nebo o věštbu.

Zdálo se, že si mě všimla. Přestala trhat řetězem a natáhla ruku k mé. Dostal jsem strach, že mě uhodí, ale ona se jen bezzubě usmála. „Do toho ti je hovno, mladej,“ a dál spustila, „Alberte, ty hajzle,“ aniž by svou ruku odtáhla od mé, nedotýkali jsme se, jen jsem cítil, jak se prostupují naše aury, dokud nám ten mystický zážitek nepřehryzlo psí zavytí z Hakenových sadů, a tak jsme tu onoho listopadu směšně stáli na jedné němé noční karlínské ulici, plné vajglů, chrchlů a spadané omítky, vytvářejíce svými gesty alegorii stvoření, pomatenou variaci Sixtinské kaple, a já náhle nechápal, co má tahle freska společného s Andělou, jejíž zdupaný černý baret schovávám pod bundou, s dvorem patologie, se svíčkami ozářeným Vyšehradem i s uličkou vlastní totožnosti, jíž mi bylo projít, tou úzkou branou do světa občanských práv, protože staré cikánce byl Helsinský pakt egál, egál sirény antonů, které daleko odtud rozřezávaly sadisticky ticho, co jí bylo po bezkrevné revoluci, když nohama svírala barvami vybuchující Zemi, co jí bylo po tady a teď, když byla věčně a všude.

Ani o slepcově všudypřítomnosti nebylo pochyb: nesolidarizoval se už trikolórou a dvěma vztyčenými prsty s Psohlavci, skryt kamenným stínem Aloise Jiráska, nýbrž mi – tady a teď, jak had – vdechl do tváře smrad rumu: „Tak tebe děsí, ty plivníku doby, inkompatibilita jevů? Tak tys zapomněl, ty monománický hňupe, na Nietzschovo ‚Amor fati‘?“

---

1 Láska ke svému osudu. *Pozn. red.*

Chtělo se mi zvracet. Vtom se na konci ulice rozsvítilo okno. To moje matka právě vstala ke svým nočním lékům.

„Jestli doopravdy chcete, aby se vrátil, nemůžete přece na něj TAKHLE křičet,“ zažebbral jsem znovu. S pohrdáním, které mě odkleplo jak popel, vylovila z kapsy županu cigaretu, zapálila a vsunula mi ji mezi rty. Její veliký obličej, plný pudru a rozmazané šminky, se najednou prudce přiblížil k mé tváři a já se lekl, jako by se na mě řítíl meteorit.

„Ale miláčku, tomu ty přece vůbec, vůbec nemůžeš rozumět,“ zašeptala zničehonic medovým hláskem, aby se vzápětí hlasem docela jiným znovu rozvřískala do tmy, zhmotňujíc z ní to prase, toho kripla, toho hajzla Alberta.

„Emane!“ sepjala matka ruce jak na jevišti, když jsem stanul v rámu dveří. Přitom zavadila rukou o hrnek, z něhož se právě chystala zapít sérii svých nočních prášků. Poslední Franz Josef v naší domácnosti se rozletěl po linu. Zatímco vytáčela číslo pohotovosti, lehl jsem si na tátovu postel. Ne, dnes opravdu nebylo třeba navštívit v předsíni trůnícího skřeta, božskou zrůdu, naši rodinnou modlu v podobě zrcadla. K čemu tyátr šklebů, masek a pitvoření? Vždyť s cizí pomocí byl jsem dnes proměněn v pomazaného krále debilů, a na tom už nebylo lze co změnit.

Lehl jsem si tedy na tátovu postel a zaslechl, jak nade mnou tiše klaplo víko rakve.

„Chlapče, vem to dneska za mě, mám ještě nějakou nedodělanou práci...“

Dobře vím, pane architektke, co je to za „práci“. Neměl jsem však to srdce kazit mu radost. A tak zatímco můj mrtvý otec nad ránem, ještě než Karlín pročesají popelářské vozy, nadzvedával hladové víka popelnic, aby z nich vylovil všechny ty páchnoucí, odložené, nefunkční, doslouživší, trouchnivější a zrezivělé věci a vdechl jim skrze svou posedlost život věčný, zatímco se Křižíkovou hnala siréna sanitky, míjejíc starou cikánku zkamenělou v tlamě vrat, zkroutil

jsem se na jeho posteli hladem po všech sladkostech tohoto světa, tím zbrusunovým černým Petrem, kterého mi kdosi podstrčil před několika hodinami na dvoře patologie.

Vím, že je to nepochopitelné, ale neutišil mě ani vítr, jenž vytrvale, s chlácholivou monotónností šišlal na okenním skle tutéž záhadnou větu, zas a znova, stále dokola, stále dokola: všemu vše šémem, všemu vše šémem, všemu vše šémem.

Psohlavec, Corallus: rod hadů z čeledi hroznýšovitých. Mají nápadně velkou hlavu, čelisti opatřené silnými zuby. Kořist loví na stromech.

Na druhé straně II

Zatímco Eman Podoba (skrže zjištění, že to bude právě mylně umístěné gramatické znaménko, které jednou způsobí zhroucení vesmíru v původní singularitu) dospěl nevědomky ke kabale, trčela paní Matějů stále ještě v porouchaném výtahu, zavěšená na půli cesty mezi nebem a zemí.

Znovuvedení výtahu do provozu bylo jistě i v zájmu pana n.; jak ale vzkřísit děj, chcípý uzívaně v průduchu šachty? I kdyby měl n. na vizitce napsáno „opravář výtahů“, nebyla by mu jeho odbornost nic platná; viděl sice Hanu zřetelně, její lila kostým z roku raz dva, obnošené italské lakovky, tvář plnou nápadně přepudrované touhy, zachytil dokonce i její pohled na prázdné zápěstí (hodinky zůstaly ležet na pračce v koupelně), viděl dokonce, jak v ní roste balvan, potvorná farmakologická usazenina z tisíce prášků, které za život spolykala, aby se uklidnila, aby přestala snít, ten nános, ta sopka nervozity, s níž mačkala tlačítka prsty pořezanými od lahví, mohl se dokonce dopouštět indiskrétností a zjistit tak, že všechny erotické sny jsou v jejím katalogu snů psány morseovkou a že její spodní kalhotky byly vyrobeny v Hanoi – pomoci jí ale nedokázal. Mezi ním a paní Matějů, mezi jejich paralelními vesmíry – natáhl-li k ní ruku, zavadil bolestně o hmotu skla – strměla totiž průhledná, leč nerozbitná zeď – stěna slov.

Jak rád by tu ženu, znehybnělou a fádni a nudnou k uzoufání, pozdvihl znovu do sfér akce! A tak se alespoň zabavil množinou možností, oslepujícími klipy představ. Co se stane, až se výtah s uvězněnou paní Matějů dá znovu do pohybu, co se všechno může stát, až na sebe čas vezme znovu podobu fyzikální veličiny, probíhající spojitě a jednosměrně. Možná pak spatří hrdinku, jak si bleskem laseru vyřizuje účty se zdivočelými mutanty ze souhvězdí

Chameleóna, nebo jak ji v zamčené noční budově vládního úřadu pronásleduje zběsilý psychopat v teniskách, nebo jak v rytmu rapu obcuje na záchodku s třemi urostlými černochoy.

Zatímco ji jeho představy vyháněly z kabiny do dobrodružství, spolkla paní Matějů dvě tabletky diazepamů forte a dala se do pláče. Z banální nepříjemnosti se stalo memento, jehož smysl jí zlověstně uniká, a balvan roste, až v kabině nebylo k hnutí. Všimla si, že se jí ze stropu pošklebuje nanicovité světlo; možná tam nad ním, v propastech hmoty a v království vybuchujících nov, svírají nějaké dva zlomyslné prsty jen tak, jakoby nic lano, na jehož druhém konci tu teď bezmocně visí.

„Blbost,“ opravila se, „je třeba osekát sen na kost reality. Jestli dnes hodím áčko, dostanu padáka.“ A znovu, s nostalgií vpravdě nepochopitelnou, spatřila samu sebe očima ostatních, v malém výřezu okénka uviděla svoje břicho a prsa a pořezané ruce v prodřených rukavicích, ruce, které páchly zbytky piva a limonád a jimiž cukala jak v němém grotesce s hbitostí stroje tam a sem, ukládající nekonečný příliv lahví do bas navrstvených za svými zády, břicho, prsa a ruce, tu bezhlavou ženu, ten příkladně výkonný sídlištní průvan.

Přes pohrdavou ignoranci kolegyně a vzteklé výbuchy pana vedoucího, přes oplzlosti věčně žíznivých, kteří, v smradlavých kabátech za pět prstů, vpotáceli se k ní do okénka i několikrát denně, paní Matějů svou novou práci milovala. Záhy jí totiž začalo být jasné, že výkupna lahví, v níž se z trestu octla, je pupkem světa, středobodem vesmíru, omfalem všehomíra, v němž se den za dnem děje dílo. Chudák vedoucí, ubozí opilci, blbá Alenka z oddělení lahůdek, jíž chřestily v hlavě pletací dráty... Jak je litovala, že májíce oči, nevidí! Vždyť den za dnem – cítila to zřetelně, s každou další lahví, s každým dalším střepem, jehož se dotkla – tu bytněla a rostla a mohutněla skleněná zeď, ano, dělo se dílo a to ona byla jeho strůjcem, demiurgem, stvořitelem.

„Budu muset křičet,“ napadlo ji. „Ale co? Pomóc? Hurá? Ať žije KSČ?“

Stěny výtahu, počmárané koldokola, jí ochotně poskytly inspiraci. Mohla zakřičet ‚Božena je kurva‘ anebo ‚Přibyle, ty impotente‘... ‚Ježíš je tvá spása‘ není nejvhodnější..., ale co kdyby? Místo toho stiskla paní Matějů tlačítko ZVONEK. V předtuše pronikavého zvuku, který rozřízne dům, poprosila Přibyla, aby jí zacpal uši. Nebylo to nutné. „Nefunguje!“ řekla Božena, protože žádný signál nenařušil ticho, tak nepochopitelné v tuhle denní dobu. A tak v jádru nehybnosti, v němž byla zakleta, pochopila H. M. bezezbytku poselství snu, který byl zaevidován v jejím katalogu pod pořadovým číslem 481: stala se nedobrovolnou součástí tvora, jenž se s ní řítí, podváděje iluzí klidové polohy, neznámo kam.

Úžeji a úžeji svíraná oním ontologickým břichem zašeptala: „Proč se bojíte, ó, malé víry?“

Ten šepot jí vrazil tvář rovnou do vzpomínky, až se na okamžik zalkla prachem, rovnou do dávno mrtvého babiččina pokoje, přikrytého papundeklem času, jímž teď kdosi trhl, aby ten pokoj zmrtvýchvstal, aby mohla znovu spatřit závěj duchny, háčkovaný přehoz, fotografii vnoučat v rámečku, na skříni futrál s houslemi zamrzými pod vrstvou prachu, porcelánový nočník posetý květinami, do něhož čurat bála se stejně jako odříkávat v kostele sprostá slova, jak jí doporučoval bratranec Láďa, raději se noc co noc brodila v pantoflích k záchodu dvorem plným slepičinců přidržujíc se zdi, na níž se co chvíli vzdul světelný obrys, vykouzlený reflektory projíždějícího auta, klopýtala pokaždé k záchodu hnaná tou světelnou suitou oblud, která se za ní vlnila zdí, a pak, když se konečně rozdrkotala pod duchnou, setkaly se její oči s obrazem.

Přes zjevnou dramatickost, vyjádřenou obdivuhodně pomocí valérů jediné barvy, uhoupal ji a uchlácholil nakonec v jistotu snů, v bezpečí už tehdy zrozené vášně. Protože na tom zvláštním obraze

nebylo nic než moře, vzdutý oceán, orgie azuru. Kdyby rozbila sklo, zadržující tu rozbouřenou masu vod, vyřinulo by se moře z plátna a s hukotem, které znala miniaturizované ve škeblích, smetlo by háčkový přehoz, její fotku, na níž s nemožně zubatou ofinou, v pionýrském, drží stráž u pomníčku padlých, i housle i její noční úzkost vtělenou do porcelánového nočníku, pohřbilo by bezpochyby celý babiččin pokoj přívalem vln.

Nic než moře, vzdutý oceán, orgie azuru a pod vším tím poctivým běsněním živlu ona záhadná věta, vlna slov, jejichž smysl jí unikal: „Proč se bojíte, ó, malé víry?“

Každý večer, než se nad ní zavřela hladina skutečnosti, kroužila v ní ta věta zas a znovu, stále dokola, stále dokola. Žalmistou zamlčený podmět způsobil, že celý život podvědomě litovala vodu, a všechny předhozené úzkosti, včetně té nejedovatější v podobě věčného nenarozeňátka, měřila nekonečnou úzkostí vírů.

Jak vznešeně, jak vzpurně vypadá... a přitom... Chudinka voda. Chudák kámen. Ubohé zvíře. Paní M. od té doby litovala, co na dostřel: s obdivuhodnou energií vrhala do světa bumerang svého soucitu, který se k ní věrně vracel, poslušně zdeformovav, co na nebi i na zemi. Kdyby nebyla zakuklena reálným socialismem, bez váhání, s náručí dokořán by se rozletěla do bezpečí humanitárních organizací, pacifistických demonstrací, vývařoven pro chudé, ochránců přírody, Armády spásy.

Bylo jí však dáno vyrůstat a žít v prostoru a čase, jenž nebyl nakloněn milosrdenství. Čas od času, rdoušená přetlakem uvězněného talentu, to H. M. nevydržela a prudce sevřela tou hladovou náručí moře mazutu, chcíplého tučňáka, zatoulaného pejska, malou cikánku, žalující očima ponižované rasy, milovaného muže, který marně čelil zlovolným nástrahám osudu. Co však sevřeno – nedokázala pochopit, jak je to možné – kleslo jí pokaždé bez dechu k nohám. A tak se paní Matějí díky péči socialistického školství, které jí ututlalo bibli, dosud nikdy nedovtípila, že na počátku bylo

slovo, že na počátku byla jedna chybně interpretovaná věta na jednom dávno zapomenutém vesnickém obraze.

Zdálo se jí, že zaslechla kroky. „Haló! Tady jsem! Slyšíte?“ Opravdu, byl to její hlas, co konečně rozřízlo panelák odshora až dolů, co se konečně vzneslo z hlubin výtahové šachty. H. M. totiž, díky vzpomínce, zasuté dosud lávou času jak Pompeje, konečně pochopila, že její lítost nad stvořením vyrostla z omylu, z jednoho podmětu, zamlčeného žalmistou.

„Do prdele je tu někdo? Slyšíte? Nejede! Zasek se! Zavolejte hasiče nebo ministra vnitra nebo supermana, to je fuk, ale dělejte něco, nebo mě vylejou z práce!“ Kašlu na plechovku, pomyslela si, co ji spratci uvazují kočkám na ocas, kašlu na zatopené lužní lesy, kašlu na města puklá zemětřesením – chci ven!

A paní Matějů se neohroženě vrhla do příboje dávného obrazu, do rozbouřených vod nadreálně realistického oceánu, a kupodivu se nad ní nezavřela hladina skutečnosti, jak očekávala, nýbrž kráčela – nepotřísněná jedinou kapkou – po vlnách jak Ježíš, neslyšně klouzala po hladině vstříc sama sobě, té dávné Haničce, vylekané stíny, zaklubané tam v dálce pod babiččinou duchnou, vstříc zapomenuté podobě sebe sama zarámované zubatou ofinou, podobě, která k ní skrze sklo, vrstvami azuru vztahovala ruku.

Vír, víra, Virakoča: incký bůh, který podle mýtu stvořil svět a zalidnil ho obry. Později se svého díla zalekl a zahubil všechno živé s výjimkou tří bytostí.

Pád třetí

Jste jako leviatan, doktore Kákosi. Jste jako obluda, která mě pronásleduje dnem i nocí a které pokaždé, když je mi užůž v patách, hodím z posledních sil do chřtánu kus žvance, cár příběhu, zmuchlanou vzpomínku, maso snu. Jako by vám dali očuchat mou dětskou rádiovku a vy se teď za mnou ženete, zuby tak přátelsky vyceněné, mou vlastní minulostí. Ale ještě než vám hodím další, abych aspoň o chvíli zdržel vaše pronásledování, dovolte mi připomenout vám, na co mě jednoho dne upozornil profesor A. Z., nový pacient ze šestky.

„Byl nejvyšší čas vmísit se nenápadně mezi opatrovníky grálu,“ svěřil se mi šepem na toaletě, pustiv naplno všechny kohoutky, aby tak zmařil funkci případných štěnic. „Dejte si pozor na doktora, Podobó. Podle řecké mytologie byl Kákos nestvůrný obr chrlící z chřtánu oheň a dým. Požíral lidi a vchod do jeskyně měl vyzdoben lebkami. Nicméně nakonec ho zardousil sám Hefaistos, jeho vlastní otec.“

Vypnul jsem kohoutky. „Člověče, vzpamatujte se! Vždyť už máme tři roky demokracii! Štěnice, cimicidae, patří do čeledi ploštic a živí se krví obratlovců.“

Abych se uklidnil, vsypal jsem si do úst krabičku lentilek. „Nesnažte se mi, profesore, namluvit, že všemu vše šémem. Svatý grál totiž ani v nejmenším nesouvisí se skutečností, že jste byl pozitivně lustrován a odhalen co agent s krycím jménem ‚Karkulka‘.“

Čekal jsem, že se mi pomstí otázkou, proč mám tak velké břicho; ale dveře se otevřely a v nich jste se objevil vy, doktore, máchaje před sebou radostně jako muletou ohromnou červenou mikinou. „To je pro vás, Emane! Sehnal jsem ji v prodejně nadměrných velikostí.“

Jistě: bílá košile, v níž mě před třemi lety do léčebny převezli, mi už pochopitelně byla k nepotřebě. A tak jste se postaral o mou slupku, jako by vám péče o jádro nestačila. Jsem dojat: jen si mě oblékejte, jen si mě pipejte, vy alchymisto s cukrátky po kapsách! Máte na to přece právo: vždyť nejsem ničím víc než vaším homunkulem, hýčkaným zplozencem nečistých sil, jež vám říkají pane, golemem nemotorným, šmírovaným klíčovou dírkou psychoanalýzy.

Na mikině se skvěl emblém americké univerzity, na níž se školí Cortázarovi ignoranti děr.

A tak jste snad, zcela jistě k své nemalé profesionální potěše, spatřil skulinou mé dojaté vděčnosti, očkem kamery, škvírou pootevřených dveří to, co jste spatřit chtěl: mou nenávist.

Přestože jsem se vší mocí vzpěchoval akceptovat váš vzorec, stal jsem se banalitou té nenávisti jeho součástí. Ano: nenáviděl jsem svého otce, doktore! Jak jsem se styděl za rusínský přízvuk, jímž tak trapně komolil řeč mého světa! Jak jsem pohrdal papundeklovým kufrem, tou těžkopádnou důkladností chudých, s níž se vydrápal ze zblešeného chlěvského žlabu rovnou do milostné náruče diktatur! Neboť to byla právě diktatura, rozpitý pohled gaunera ze zdi, která každý večer proměňovala tátu za rýsovacím prknem v kolos, v přízračný exemplář národopisného muzea, v tragikomickou blasfémii sebe sama.

Utíkal jsem se do Hakenových sadů, brodil se po kolena listím, až andělům zkřehle šustilo v uších, a stříkal flustrubkou, zbaběle neviděn, maminkám do kočárků svůj vztek. Ó utéct! Zdrhnout tak, prásknout do bot, vzít roha a kramle navrch! Ale nakonec to byl on, kdo se odhodlal.

A pak –

Mobilizace. Mezi prsty šustí Emanovi povolávací rozkaz, jedná se zřejmě o nějaký vysoce ekologický papír, protože se mu ihned po přečtení rozpadá v ruce.

„To bude omyl, doktore,“ zajektá nejistě, „ovšemže muselo dojít k omylu. Jsem zcela regulérní magor, internovaný pošuk a mešuge. Válčit smí přece jen rozumní lidé! A pak, podívejte se na mě: v žádné armádě na světě nemůže existovat uniforma, která by mi padla.“

Vratkost vlastních argumentů sráží však Eman do škarpy, kde se ho zmocňuje milosrdný spánek. Bere za kliku toho snu a vchází do pokoje, v němž nazdařbůh trčí z koberce zpuchřelé kusy nábytku, koberec je nasáklý vodou, stěny vlhké a ze stropu krápe, uprostřed toho pokoje sedí na otáčecí kancelářské židli jakýsi muž a pokouší se usilovně, špičku jazyka mezi rty, navléct nit, ano, je tu ještě nějaká žena, ale Eman spěchá – zdá se mu navýsost trapné octnout se bez pozvání v cizím bytě – k pootevřeným dveřím, které však, jak se ukazuje, vedou do dalšího bytu, z přítmní kuchyňského koutu tu syčí rozpálený olej, k němuž se zvolna sklání hlava omotaná ručníkem, a Eman se zapotácí, uvědomuje si teprve teď, co dosud nevnímal, ten strašlivý, omračující zápach, jenž tu panuje, kolosální smrad, který spolu s vlhkostí proměnil všechny obyvatele těchto obskurních míst v přeludy, v neskutečné, rozpité výjevy, jako by tu sám ďábel ťukal jen tak, z jedovatého plezíru do mokré čtvrtky štětcem namočeným v barvách; a tak štván puchem supí Eman z bytu do bytu, z místnosti do místnosti, ze snu do snu, aby konečně pochopil, že mokvající strop nad ním je vnitřností leviatana, aby pochopil, že on i všechny ty amorfní postavy, které tu nepozorován míjí, jsou lapeni pastí hlubin, sdílejíce tak nuceně pohyb tvora, o jehož úmyslech nemají nejmenší tušení.

Půdorys maniakální stavby, toho pitoreskního kolumbária pro živé, jímž prchal, byl ve skutečnosti kruhový; když otevřel poslední dveře, spatřil Eman regulérního magora milosrdně spícího ve škarpě. Jeho pupek, nevměstnatelný do žádné uniformy tohoto světa, podobal se mohutnému výkřiku údivu, rozpínajícímu se ÓM, jež má jak vesmír střed všude a obvod nikde.

A zrovna v okamžiku, kdy se láskyplně sklonil sám k sobě, rozložen v dvojí tělo a v dvojí čas, uslyšel hrozivé zadunění. „Doktore!“ bublal, ústa zalitá vodou, „co se stalo s velrybou? Srážka s lodí? Souboj? Střely harpun? Nebo snad...?“

Vtom však, aniž stačil porozumět náhlému furiosu za svými zády, chmátl po něm do škarpy generálský pařát. „Tak tys chtěl zdrhnout, mladej? Prásknout do bot, co? Vzít roha a kramle navrch? Chceš se snad odplížit z prostoru XY 151, z prostoru jednoty, v níž je síla?“

Eman ještě stačil zahlédnout koutkem oka okraj škarpy, dlaň samaritána, z níž byl právě vypáčen, ještě na vteřinu zapochyboval, zda ty dveře, jimiž vešel sám k sobě, byly skutečně poslední (nebylo přece vyloučené, že se jednalo o spirálu a nikoli o kruh), než nad ním konečně, s rachotem a s definitivní platností, zapadl poklop tanku.

„A co uniforma?“ zařval z posledních sil, „nemohu přece bojovat za vlast v mikině s emblémem americké univerzity!“

Kolos se hnul. V hrůze, z níž nebylo úniku, protože se šířila snad kruhem, snad spirálou, pochopil Eman, že se mu právě dostalo té cti bojovat za vlast. Propadl panice. Do krve si otloukl prsty o železný poklop a zmítal se v mrazivých útrobách té pecky, nabité ničením, a řval jak pravěké zvíře, uvízlé v průrvě. Mohl se pokusit pomodlit, probudit nebo usnout, rozrazit dveře do dalšího interiéru, mohl donekonečna relativizovat vlastní totožnost – bylo pozdě: nebylo už pochyb, kým, čím vlastně je. Stal se hrdinou, conquistadorem, osvoboditelem a fundamentalistou vlastní víry.

Přitiskl oko k periskopu. Ze všech stran přšely na tank šeríky, splašky, písně a flusance. Eman Podoba, ano, ten, který se nechal kdysi na Národní pacifisticky přetáhnout pendrekem, aniž použil kradený revolver z plastu MADE IN CHINA, tu teď vítězně drtil pásy svého tanku zem, zatímco se hlaveň, jeho ocelový předvoj, dobrotivě kývala ze strany na stranu, rozsévajíc vůkol pravdu.

A zem pod pásy nemlčela. Ona sípala, supěla a chroptěla hymny, chrstala bláto a z posledních sil zvedala prapory, oloupená o tožnost, již si přivlastnil.

Děs byl najednou tentam; oko hladově přitisknuté k periskopu, zhltl Eman a rozdrtil vše, co na dostřel: oranžový lavór a chlu-patou mužskou ruku, která právě nořila do té vody ječící batole, pruhovanou závoru i auto za ní, skládku plnou rzi a staříka, co jí klopýtal, rozhrnuje holí smradlavé poklady, něžně lysé hlavičky mrkající z čapích hnízd i zahradního trpaslíka, splaskl nelítostně i žvýkáci bublinu před tváří vykloněnou z okna a rozstřílel králíkárnu a vodbouch psa metajícího sudy před nádražní budovou a nakonec zamířil i na paní sehnutou nad záhonem, na tlustou ženskou v kanárkových šatech.

A tehdy, když spatřil její konečně osvobozený zadek, navěky anektovaný a v národním zájmu dobytý, zadek trčící do krajiny jako nějaké nepochopitelné druhé slunce, tehdy mu, generále, sevřela srdce prudká radost z dočasnosti. Byl si jist, že nic z toho, co mívá jeho tank, už nikdy v životě neuvidí. Obrazy zvířat a stromů, lidí a krajin, celá ta naparující se oikumena byla ve skutečnosti jen na okamžik, jako by jí někdo příliš rychle otáčel v promítači, jen na zlomek vteřiny zazářila v periskopu udivující jsoucností, aby vzápětí zmizela v nenávratnu.

Eman měl tedy ruce plné práce. Bylo třeba vtisknout tu zrozenou radost ocelovými pásy do paměti afgánských údolí a ulic Stěpana-kertu, do kuvajtských polopouští a předměstí Sarajeva, zvěstovat ji neúprosně od pohoří k pohoří, od města k městu, od pólu k pólu.

„Máte snad pravdu,“ přitakal mu do sluchátek doktor, když se s ním Emanovi konečně podařilo navázat rádiové spojení. „Vždyť svět – a to je obecně známo – vznikl právě postupným narušováním vnitřních symetrií a každé narušení symetrie se stalo příčinou vzniku jistých zákonů.“

Zdánlivá loajalita doktorových slov však nenechala Emanu na pochybách; ale než stačil stočit hlavě tam, kde za skeletem panelového města tušil doktorův bílý plášť, stalo se něco podivného: krajina, kterou brázdil svým korábem z oceli, se začala zrudně proměňovat, jako by na ni skrytý výsměch doktorova výroku chrstnul žíravinu. Mosty a města, palebná postavení a strategické pozice, celý ten mírně ireální zemský povrch, co se mu tu dosud nabízel k dobytí, zhroutil se náhle v plazmu a Eman nemohl dál. Ze všech stran hrnuly se na něj libové ksichty, břeskné znělky, šoty z filmových festivalů, auta zdemolovaná v kaširovaných honičkách, reklamy na menstruační vložky, nevnímaná těla mrtvých a periferní humor, zatímco po nebi, za dramatického doprovodu houslí, pluly zvolna titulky, znamení konce.

Pár metrů od přeraženého elektrického vedení, jako by si jen na moment odskočil z kříže, stál slepec. Chrstnul mu na kapotu kus toho svinstva a začal Emanovi spílat v znakové řeči, které kupodivu rozuměl: „Tak ty doopravdy nechápeš, ty ohavný plode z ledví otcových, jakou žes krajinu to právě dobyl? Tak tobě se zachtělo, ty bachore z magorky, sebeurčit se na úkor druhých? Pak tedy věz, že tahle prašivá skládka, tohle hnusné smetiště, tahle stoupa... je krajinou tvého vlastního nitra. Pak tedy věz, co ti budu já, tvůj anděl strážný, jenž nemá oči a vidí, vyťukávat na okenní sklo svou holí s monotónností deště, dokud se nepoučíš: NEJÁ JE MÁJA, NEJÁ JE MÁJA, NEJÁ JE MÁJA.“

„Sakra Emane, co se vám to zas zdá?“

Opřel jsem se vši silou o poklop a otevřel oči. Nade mnou se skláněl Kostěj Nesmrtelný a dobrotivě mě plácal po tváři.

Zamřížované okno, papuče s přezkou, noční stolek upatlaný dětskými výživami. Za zdmi bohnického areálu pulzovala dopolední Praha, dodávky rozvážely ovocné jogurty, lidé, listující novinami a ozářeni sluncem, usrkávali v bistrech kávu a vzrušeně hovořili o penězích.

Jsem tady, doktore. Jsem tu a mám pocit, jako kdybych nikdy v životě po ničem jiném netoužil. A přesto se ve mně zasekla pochybnost, že to probuzení bylo jen drobnou, přehlédnutelnou pastí, mistrně narafovanou zastávkou na kruhu nebo na spirále, jen stisknutím kliky a otevřením dveří do dalšího bytu, do další místnosti, do dalšího snu.

„Máte návštěvu, Emane. Vaše maminka... Mimochodem, nevypadá dobře. Nepotřebovala by předepsat nějaké léky? Počkejte ještě... Chtěl jsem se zeptat... Proč jste vlastně, takříkajíc... rozlomil varyto? Proč jste nedokončil tu svou sáhodlouhou Normalizační poému? Vždyť ten váš hexametr, ta vaše obsedantní posedlost slovem, ta vaše kabalistická víra, že skrze hlásku, skrze slovo... Není to vaše tekuté ticho, v němž tak urputně, bez dechu a s očima trucovitě semknutýma splýváte, ticho jen občas a neochotně přerušované zpovědí na půl huby... Není to vaše mlčení jen nenápadným rubem esa, ve skutečnosti jen odvrácenou stranou básně?“

„Nežvaňte, doktore. Takhle vám zobák nenarost. A nezdržujte! Copak nechápete, že mě někdo okradl v onom militantním snu o první osobu, nahradiv ji třetí? Jenomže vás teď zajímá jen moje nenávisť, kterou se vám podařilo ze mě vypáčit. Chápu. Vždyť podle pozitivně lustrovaného profesora A. Z. jste i vy byl zardoušen Hefaistem, svým vlastním otcem.“

Tank: pásové bojové vozidlo velké pohyblivosti se silným pancéřováním a mohutnou kulometnou a kanónovou výzbrojí. Obojživelný tank může překonávat i vodní překážky. Zvláště velkého významu nabyly tanky za druhé světové války.

Stiskl jsem tedy kliku, otevřel dveře a vdechl prudkou vůni moře. Už se nepamatuji, zda se tenkrát třpytilo skrze matčino průhledné tělo, ale dnes se nemohu zbavit dojmu, že mezi mnou a pobřežím Jadranu překážela jakási clona, nehmatatelná skleněná zeď. Snad

jsem to já sám, doktore, ten vzpurný masiv mého těla, který mi brání ve výhledu na chlapce, jímž jsem byl.

Je mi lhostejný. Je mi egál a šumafuk ten kluk, to cizí, osmileté dítě, které se tak neomalene drápe k hladině mé paměti v placatých potápěčských botách, sevřeno nafukovacím kruhem. A přece je tu. Na provázku, přes kamenitý povrch pláže, vleče vřeštící plechovku času, kusy obrazů, cár krajiny, torzo detailu, táhne za sebou všechny ty střepy, tak nepodobné nehybnému výjevu na černobílé fotografii, která vypadla z otcova deníku. Avšak datace na druhé straně hovoří jasně: Jugoslávie, srpen 1967.

Není toho mnoho, doktore, co se povaluje v místnostech mé paměti: uličky starého Dubrovníku, kornout oranžové zmrzliny, otrískaný fiátek, jímž nás kdosi odváží až k nejzazšímu cípu poloostrova... Vybavuji si letušku, která se ke mně blížila uličkou mezi sedadly, na táčku bonbón zabalený v celofánu. Vybavuji si jeho kyselou chuť a taky směšný pocit, že letíme v útrobach ohromného bonbónu, zatímco se mi na jazyku rozplývá miniaturní letadlo.

To všechno je vaše, vždyť bez vás bych se nikdy neodvážil špinit si pracky v sutinách své mysli. Věnuji vám i čerstvě omítnutý domek obrostlý vínem, v němž tehdy bydlelo to cizí dítě se svými rodiči. Snad vám nebude vadit, že balkónům chybí zábradlí (domek je nedostavěný) a že se na oknech místo záclon ospale vlní rybářské sítě, a taky že je třeba proklestit si každý den cestu na pláž hustou a horkou vůní ryb. A fíků. A oleje. A ředěného vína. A chřestotem cikád, který nesmí ustát, má-li trvat tato vřeštící plechovka času, tento kus obrazu a cár krajiny, toto torzo detailu. Snad vám nebude vadit totalita času a místa, do níž to cizí dítě vrostlo v placatých potápěčských botách, sevřeno nafukovacím kruhem.

Hlupák! Hned první den nechal se spálit sluncem tak, že ho musela maminka zabalit na noc do prostěradla máčeného v čaji.

Daruji vám i paní Lopinovou. Přichází právě z kuchyně na terasu, kulatá Černohorka, věčně oblá a rozzářená jako krajina zde, a poklá-

dá na stůl, podobná kněžce, vaječnou nádivkou plněného mořského hada. Nebo se mýlím? Jisté je, že se chlapec cpe, že chlapečkovi chutná. Snad se mu zachtělo porozumět řeči zvířat a ptáků, ale místo toho zvrací pak dlouze v piniích; zahýkání osla, který na něj vypouleně civí z podrostu, je i nadále zcela nepřeložitelné.

Tatínek jím pohrdá. Pod pohrůžkou smrti netknul by se vejce ode dne, kdy jich deset kradených vysrkal v bezpečí jahodového kopce nad Mariinou chalupou, zatímco na jeho rodném dvoře ležela mrtvá matka. Tatínek Karol Podoba, inženýr architekt, zarovnával pravítkem svého pohledu neúnosnou oblost vejce, krajiny i paní Lopinové v pravý úhel.

Jak tu tak Emánek ležel v stinném břiše bílého domku, zabalen čajem nasáklým prostěradlem jak housenka, jak mumie hýčkaná pro lepší příští, naučil ho otec šachy, mikádo, slovní fotbal a vole, padni. Tím ovšem zcela vyčerpал možnosti své otcovské role, jak ostatně dokládají i jeho nezvykle kusé deníkové záznamy z té doby. Avšak co bylo platné nemešlo, že vědělo, jak táhnout koněm, když se udrželo ve vodě jen s pomocí potupného kruhu? Cizojazyčný výsměch místních hochů, zevlujících na břehu, nebral konce. Msta cizího dítěte byla strašná: pořádal závody raků poustevníků a vítěze drtil sandálem.

Těžko se mu usínalo (co chvíli uvízla v síti na okně padající hvězda, meteor, oko oblud), dokud neobjevil v mamčině knížce abecední seznam afrických zemí. Naučil se ho nazpaměť: Angola, Benin, Botswana, Burkina Faso, Burundi... Fungovalo to spolehlivě: usínal zpravidla u Sierry Leone, zatímco se mu na jazyku rozplývala malilinkatá Jugoslávie.

A pak je tu ještě kamenné molo. Trčelo do moře jako bílý prst obra, pobitý železnými kruhy k ukotvení. Informace, že u něj každý den přistávala loď z Dubrovníka, je bezpodstatná; podstatné naopak je, že z něj všichni muži a otcové skákali rovnou do vody, zatímco jeho tatínek slézal po schůdcích.

„Táto, skoč!“ zaprosil snažně hošík.

„Jsi na tahu, Emánku. Lížeš srdcový. Kosinus, Nusle, Lepra, Pravda.“

Konečně se skamarádili s Bagem, jedním ze tří synů paní Lopinové. Když po sobě bratrsky házeli kamením, schytl to rovnou mezi oči jakýsi turista. Zatímco se Bago týden holedbal rudými pruhy na zadku, odmítl otec, nepřítel tělesných trestů a přítel společenských her, rozestavit domino.

„Táto, skoč!“ zaškemral fracek, podruhé. Co ještě, doktore? Šlápl na ježka. Málem se utopil, když sám sobě omylem vypustil kruh. Plivl Bagovi do omáčky. A osaměl-li náhodou v pokoji, strefoval se flustrbukou, zbaběle neviděn, do matčiných podprsenek tancujících na prádelní šňůře.

Celý měsíc bylo kupodivu otcovo tělo bledé, netknuté sluncem, jako by místo sebe poslal na rekreaci k moři svůj stín. A ten stín, navzdory urputným synovým prosbám, nořil se do vody jen velmi obezřetně, schod po schodu, stupeň po stupni.

„Táto, skoč!“ nevzdalo se dítě, hulákajíc jedné noci do třetice na padající hvězdu, do očí oblud, na celou Dalmácii.

Bylo nepochopitelné, že se rodiče tím řevem neprobudili. Zato paní Lopinová vyšla před dům v růžové noční košili, podívala se vzhůru a chytla se za hlavu: spatřila Emanu, jak tam nahoře, na balkóně bez zábradlí, balancuje až u samého okraje, uviděla ve výšce nad sebou české dítě trdlující po betonu ve vytržení snu, a to dítě tam tancovalo a spalo a smálo se a řvalo, hrnouc před sebou náměsíčními tempy všechnu tu tmou, všechnu tu hustou a horkou vůni ryb, všechen ten chřestot cikád. Nebylo pochyb, že je konečně odhodlané strhnout na sebe pozornost nebes, dokázat to, čemu se otec zbaběle vyhýbal.

Paní Lopinová se vyřítila do schodů, zamotala do prádelní šňůry s podprsenkami a šlápla do umyvadla s medúzou, již se Eman pokoušel ochočit. Domem zadunělo strašné cizojazyčné zaklení. A to bylo to, co nakonec probralo rodiče ze spánku, co je vrhlo za

ním na balkón zrovna v okamžiku, kdy se chystal k rozhodujícímu skoku.

„Emane!“ vykřikla maminka, probuzená zaklením, nebesy zmizelymi, kopyty koně, jméno jehož jezdce Smrt, vykřikla a přitiskla si jeho hlavu k břichu. Zavoněl noční krém, uslyšel, jak v jejích útroběch o překot tiká čas. Vezměte si ho, doktore! Chtěl bych ho také sevřít, toho, jímž jsem byl, ale jako by mezi mnou a mnou překážela clona, nehmatatelná skleněná zeď, vadil ten vzpurný masiv mého těla.

Ještě zaslechl, ten somnambulní blbeček, jak tatínek splachuje medúzu do záchoda, a té noci už, a té noci už neusnul, a té noci už neusnul ani u Zimbabwe.

Otec však rukavici nezvedl. Nepochopiv výzvu, sestoupil druhého dne do moře schod po schodu, stupeň po stupni jako obvykle.

Nedlouho před odjezdem vzal ho pan Lopin, rybář, na lov. Když vyplouval motorový člun ze zátoky, podal mu jeden z jeho tří synů dalekohled. Všiml si, že má mezi palcem a ukazováčkem vytetovanou modrou tečku. Viděl, jak se na nebesích otevírají a zavírají žábry. Viděl pot řinout se palubou a pana Lopina, usmívajícího se bezzubými ústy k obzoru. Jugoslávie, malá tečka mezi palcem a ukazováčkem, se modře chvěla v horkém vzduchu.

Stočil dalekohled k vzdalujícím se břehům, k domku s balkónem bez zábradlí, k bílému prstu mola, vybíhajícímu do moře. A tehdy se to stalo. Spatřil tam na molu dvě siluety, dva mladé lidi, jeho a ji, seděli naproti sobě s nohama přikrčenýma k bradě a tak nepochopitelně sami v tom tetovaném vzduchu, jako by uvízli v kruhu ticha, v atomu světla. A zrovna v okamžiku, kdy na ně to cizí dítě upřelo svoje prodloužené oči, zajela jeho ruka pod její tričko a pohladila ňadro.

Dítě sežehl blesk. Jakýsi kontinent v něm, dosud neprobuzený, se náhle hnul jeho krví, a ono prudce a strašně porozumělo tomu gestu, které se od něj vzdalovalo.

Toho dne ulovil pan Lopin se svými syny žraloka. Zničehonic mihla se před přídíl člunu ploutev, šedivá výzva, a muži dupali a křičeli a klopýtali o lana a hlasy jim duněly, jako by spolkli zvon. Vždyť v těchle místech vyskytoval se žralok jen velice vzácně... Ale s dítětem se něco stalo. Uvázlo v náhlé lhostejnosti k boji, co hlučel kolem, k žralokům, k vrakům na dně přecpaným zlatem, co mu sli- boval Bago, k hlubinám oceánu, zlhostejnělo dokonce i k urážlivé nesportovnosti svého otce. Co chvíli přešlo ledabyly od příděl k zádi a s hranou nenápadností namířilo dalekohled k molu, tam, kde tu- šilo ty dva. Stále ještě seděli naproti sobě zkamenělí v romantické sousoší, teď už tak nepatrné, že by se Emánkovi vešlo do kapsy u trenýrek.

Ten mladíkův dotek – a tys ho, Emánku, jen se přiznej! uloup jak zakázaný perník –, ten dotek jím mrštil rovnou do jícnu záhady, která byla milionkrát lákavější než potopené koráby a milionkrát hlubší než Mariánský příkop: do záhady těla.

Datace na druhé straně černobílé fotografie, která vypadla z otco- va deníku, hovoří jasně: Jugoslávie, srpen 1967. Jen ji směle obraťte, doktore! A učiníte-li tak, naskytne se vám unikátní výjev: v pozadí moře, v popředí skupina zarostlých, tetovaných chlapů, a mezi nimi zamotané dítě, šumafuk kluk, takový *hubený* jelimánek, a to dítě tu nechápavě mžourá, oslněno ještě právě zahlédnutým tajemstvím, na ohromné, tiché, bílé a mrtvé žraločí tělo u svých nohou.

O panictví jsem přišel 12. ledna 1977, v den, kdy vyšel v Rudém právu článek Ztroskotanci a samozvanci.

Simona chodila o třídu výš, měla šílený pohled, zrzavé vlasy spletené do dvou archaických copů, a když se smála, přepadl mě pokaždé pocit, že se mi u hlavy rozjíždí vlak. Clonou mrazu jsme stoupali po schodech k pavlači plné splašků, zvratků a spratků a v škvíře mezi záclonami zahlédli šmírácké oko domovnice, které vypadalo jako kousek ledu, zavěšený na neviditelném drátku.

Zrcadlo v předsíni ji nadchlo. „To je bytelný,“ řekla uznale a narážila si na hlavu klobouk mého zemřelého otce. Třepetala se v tom klobouku z předsíně do kuchyně, z pokoje do pokoje a vše, co od té chvíle pozřel její nenasytný pohled, jí připadalo bytelný: hrnky s Franzem Josefem, z nichž jeden okamžitě rozbila, matčiny skříňky plné léků a záhadných mastí a pilníčků na nehty, absurdní bota v skleněné vitríně, takový škrpál a bufa, nehorázná škorně z roku raz dva, i výhled z okna do špinavého dvora, kam ústil zadní trakt malé továrny, v níž – bylo tam právě vidět pootevřenými vraty – se u ponků chechtaly ženské v strakatých zástěrách.

„Proč tady máš tu botu?“ zeptala se a zničehonic prudce stáhla roletu.

„Kdybys byla na chvíli zticha, což se ti samozřejmě nepodaří, uslyšela bys ji zpívat anarchistickou hymnu.“

„V podstatě jsem speleoložka,“ lehla si na otcovu postel a ledabyly listovala encyklopedií. „Všichni se domnívají, že existují jen dvě formy prostoru: interiér a exteriér. Omyl! Je ještě třetí: jeskyně.“

Protože bota mlčela, pustil jsem hudbu přírodních národů, synagogální zpěvy a Plastiky a brzy pochopil, že Simona měla pravdu.

„Kdepak má Emánek maminku a tatínka?“ zašeptala potom.

„Tatínek je mrtvej a maminka sedí v čekárně.“

„V čekárně?“

„Jo. Když není doma, vždycky sedí v čekárně u doktora.“

„Co jí je?“

„Má alergii.“

Simona se rachotivě rozesmála a mně nezbylo než rychle naskočit do vlaku toho smíchu, protože jinak by mě přejel. „Ale to přece máme všichni!“

Pak jsme po sobě čmárali fixama, vytrhávali listy z encyklopedie, poléváli se vínem a řvali smíchy, předčítající si nahlas úryvky ze Ztroskotanců a samozvanců. Když se ke mně sklonila, zalkl jsem

se pokaždé jejími rozpuštěnými rezavými vlasy, jako kdyby na mě anděl z nebes lil pivo.

Vyprávěla mi, že když dostala poprvé měsíčky, chtěla se zabít. Tajně rozprodala rodinné šperky, vybrala úspory z vkladních knížek a za všechny peníze nakoupila kytky. Pečlivě pozavírala okna, zatáhla rolety a v křesle, s rukama sepjatýma v klíně, vprostřed toho barvami vybuchujícího vražedného ráje sladce čekala, až jí všechny ty narcisy a tulipány, pivoňky a růže a lilie a kosatce sežerou kyslík. Ovšemže se tak nestalo; ale když šla druhý den ráno do školy, všichni se prý za ní na ulici otáčeli, jak voněla.

Nevěřil jsem jí pochopitelně ani slovo. I když..., přiblížil-li jsem se k její pihovaté pleti, zdálo se mi...

„Jak vlastně umřel táta?“ zeptala se neomaleně.

„Kytky s tím neměly nic společného. Vždycky si dával bacha, fakt, v lokále zásadně sedával zády ke zdi, čelem k lítačkám, až jednou, nechápu dodnes, co bylo příčinou té do nebes volající neopatrnosti, jednou si sedl naopak. A pak –“

„Práááásk! A to se mu stalo osudným.“

„A sudným.“

„A dným.“

„A dým rozplyne se v povětří, a to je konec mé řeči.“

Byl jsem šťastný. Ani nevíte, doktore, jak je těžké vyslovit ta tři slova, aniž by se člověk Eman nezalkl v sudu studu. Byl jsem šťastný a hltavě poslouchal, jak na naše okno doráží ze dvora zmrzlý chechtot dělnic a jak před dveřmi, na pavlači, naříkavě škemrají jezinky času.

„Pěkná koláž, tohle.“

„Chtělas snad říct bytelná, ne? Nic moc. Zvětšil jsem tváře rodičů a sebe, rozstříhal a udělal z nich jednu. Spíš mě zajímá, jestli by se to dalo udělat naopak.“

„Naopak?“

„Ano. Z jednoho stvořit tři. Dřív tam ovšem visel Gottwald.“

Najednou Simona vstala – spatřil jsem opilý odraz jejího těla v skle vitríny s botou, připadalo mi, že se vynořil z té boty jako džin – a podala mi svoje šaty. Chvilí jsem na ně nechápavě civěl.

„Oblíkní si to,“ přikázala důrazně a v její pobídce zazněla taková dávka strojené osudovosti, až jsem se lekl.

„Přišlas z ulice, Zasněná,“ blábolím, zatímco si natahuji její kalhotky, „nebo z Kytice Erbena?“

„Tys tak všestranně nadaný,“ šeptá Simona a zapíná mi podprsenku, cítím, jak se jí chvějou prsty a začínám si být jist, že se jí za ty zrzavé archaické pačesy drží vši silou malá pacholátka a plačící panny a polednice a ruce naší Dory, protože Simona za mými zády těžkne a těžkne, ověšená evidentně partou z balad, kterou s sebou neprozřetelně přivedla na náš mejdan, chudák holka, je z toho celá vedle, její hebké a nervózní prsty mě hýčkají a oblékají jako panenku a zapínají mi knoflíčky u blůzy a přejíždějí po rtech rtěnkou, abych rozezněl náušnice, trhnu hlavou, jsem přece loutka, jsem robot a hračka a golem nemotorný, nic víc než homunkulus, hýčkaný zplozenec nečistých sil, a tak nemohu pochopit, proč mi říká do omrzení „ty moje chudinko malá, ty můj sirotečku ubohý“, vždyť to ona mě právě stvořila ke svému obrazu, to ona zažehla můj život za skly křivule svým šíleným pohledem, to ona mi byla otcem i matkou.

Demiurg mě odvedl k zrcadlu. Však víte, doktore, strašilo u nás v předsíni naproti úzkému oknu vedoucímu na věčně zšeřelou pavlač, podobné božské zrůdě. Bylo teď na mně, abych Simoně oplatil stvoření. A tak jsme tam zanedlouho stáli (a tyátr nebral konce, těch šklebů, masek, pitvoření, těch krkolomných variací a proměn od „ještě nejsem“ po „už nejsem“), opičíce se po svých dvojnících, já-ona, ona-já, stvořitelé a stvoření, jako bychom si spolu s oblečením vyměnili i vlastní totožnost.

Konečně jsem řekl dost. „Pojď, Emáne, něco ti ukážu. Možná jsi to už zapomněl.“

Vzal jsem překvapenou Simonu za ruku a vyklopýtal s ní v kramflecích na pavlač, kde mě roztrásla zima. Přes cestu nám přeběhl bílý pudl. Taký do nás vrazil sousedovic Bohouš, a snad aby zahnal to příšerné karlínské zjevení, mrštil za námi ze zálohy kusem zmrzlého bláta. Minul. Byl jsem se sebou nesmírně spokojený, sám sobě potřásám rukou jak Gudea z Lagaše.

„Támhle ty dveře na konci chodby, to je půda ostatních nájemníků. A tahle, tahle je jenom naše. Jednou bude Ztroskotanec prezidentem, na to vem jed.“

Dveře zaskřípěly. Přivítal nás pach zatuchliny, zvláštní smrad v sebe zavinitého trvání. Ze shnilého trámu nad našimi hlavami se zvolna snášela ohromná šedivá pavučina, podobná svatebnímu závoji. Skulinami ve střeše sem dopadaly paprsky kalného světla, v nichž vířil prach, a křížovaly se geometricky v prostoru, vytvářejíce tak iluzi otcova projektu. „Jsi v jeho království,“ zakopl jsem o kostru rýsovacího prkna a těžce dosedl na otáčecí sesli u piána. „Řek bych, že je to docela bytelnej interiér.“

Simona ztratila řeč. Byla u vytržení. Byla krásná, jak tu tak stála vprostřed toho zatuchlého vetešnictví, na sobě mé trenýrky s proužkem. Věděl jsem, že stačí tak málo, jen hmátnout do kapsičky, abych konečně vytáhl na světlo dnešního dne mrňavou zka-menělinu dávné milenecké dvojice z mola.

Vůbec se neupejpala. Nežinýrovala se jako vy, doktore. Aniž ji jakkoli vyvedly z míry sloupy prachu a závěje holubího trusu, tékala od pokladu k pokladu, přehrabovala se v zteřelých krabicích a otáčela znalecky v prstech torzy věcí. A všechno, co právě objevila – palici do hmoždíře, vypelichané polštářky s výšivkou, bezhlavou porcelánovou panenku, skelet kočárku –, zvedla vzápětí s indiánským pokřikem nad hlavu jako svátost.

Otočil jsem se k piánu. Některé klávesy chyběly, ale to mě neodradilo. Spustil jsem ragtime z Podrazu, jediný kousek, který jsem bravurně ovládal. Byla to moje prudká, byť rozvrzaná modlitba,

můj atonální výraz díky za tento 12. leden 1977, za den, kdy jsem se stal mužem, stal dokonce i ženou.

„Můj táta byl posedlý vírou, že má moc spasit věci před zánikem, uchovat je na věčné časy. Miloval všechny ty odložené, páchnoucí, nefunkční, doslouživší, trouchnivější, zrezivělé zázraky láskou, podobnou galaktickému vetešnictví, láskou, v níž haraburdí a umění jedno jsou, v níž není už rozdíl mezi odpáraným límcem a mozaikou z Pompejí, mezi plechovkou a Donatellem.“

V tu chvíli jsem strnul: moje alter ego zvedlo totiž nad hlavu uraženou slepeckou hůl. Sevřela mě nefalšovaná, zlá předtucha, ale utěšoval jsem se, že v přítomnosti Simony, která ke mně přece přišla rovnou z Erbenových balad, to není nic mimořádného.

„Někde jsem četla,“ řekla, „že v roce 1965, to mi bylo sedm, se celý New York octl bez elektrického proudu, v naprosté tmě. A byli to právě slepci, kdo vyváděli vidoucí z bludišť mrakodrapů. Vyváděli z nich dokonce i vlastní psy.“

Přistoupila ke mně, hůl jen tak mimochodem upustila do plechové vaničky, a já vdechl prudkou vůni bezpočtu květin, ten barva-mi vybuchující vražedný ráj. „Sežereš mi kyslík,“ pokusil jsem se marně o odpor. Vzápětí mi byly sejmuty náušnice, slíbená rtěnka, odebrány všechny dočasné insignie ženství. Domníval jsem se, že chce, abych jí už vrátil sebe samu, ale pak, v tom půdním šeru, v sloupech prachu, v závějích holubího trusu, v tom našem špinavém paláci spásy, jako by stále ještě nebylo dost našich etud a variací na téma totožnost, stala se Simona zvířetem. Chvíli byla lvicí, chvíli chobotnicí, pak ropuchou a lamou a samičkou netopýra, taky labutí, parmou, včelou, užovkou a ústřicí, ústřicí nejvíc. Po vzoru šamanů se proměňovala a kradla podoby a opouštěla jednu pro druhou, Simona samý dráp, samá srst, samé vyceněné zuby. Chtěl jsem zdrhnout, vzít roha a kramle navrch, ale bylo pozdě. Padali jsme do náruče přecpaných beden, káceli komíny novin, rozbíjeli bezuché hrnky, rvali se do úmoru s oživlým haraburdím, které nás chtělo pohřbít.

Nevím, jak dlouho to trvalo. Čas nebyl. Čas byl víc než kdykoli předtím jen jednou ze základních forem otcem nahromaděné hmoty, určené k zániku.

Konečně Simona promluvila: „Víš, proč maloval El Greco protáhlé postavy? Protože měl posunutou rohovku.“

Vtom nás vyrušil jakýsi podezřelý zvuk. Najednou jsem si s mrazením uvědomil, že sedím čelem ke zdi, že jsem si nedával bacha a že mám tudíž nekrytá záda. Otočil jsem se. Ve dveřích na půdu, které jsme se Simonou zapomněli zavřít, stál sousedovic Bohouš a mířil na nás koltem na kapsle, rozkročený jako bůh pomsty.

Ovšemže se se Simonou potkáme druhého dne na školní chodbě. Ona se pokouší domluvit si se mnou rande a já o překot básním, na co se vymluvit:

Na autobus, který marně dobíhám,
na stažené závory,
na sousedova přejetého pudla (je to lež, vidím-li před sebou na vozovce bílé vlny plné vnitřností?),
na kometu, jejíž chvost smetl mě z Karlína a se mnou i celou tu slavnou gravitaci, jíž jsme se upsali k nelétání,
na třetí světovou, vypukla přece právě,
na v trávě z války předchozí skryté miny,
na náhlé viny, které k oslavě přijely nečekaně,
na uvízlou v koleji botu,
na vánici, mlhu a psotu,
nebo na nevírou zborcený chrám...
Na co se vymluvit mám?

Najednou mi bylo totiž nad slunce jasné, že ta Simona, kterou bych si znovu přivedl domů, by už neměla vůbec nic společného s tou, s níž jsem se oddal na naší půdě 12. ledna 1977, v den, kdy vyšel v Rudém právu článek Ztroskotanci a samozvanci, a kdy moje maminka seděla v čekárně obvodního ústavu národního zdraví pod plakátem, vyvěšeným na nástěnce, na kterém stálo: DBEJTE O KULTŮRU TĚLA.

Skvrny od vína vypadají jako mapa odvrácené strany Měsíce. V hrnci ticha vychládá náš dům, park za Invalidovnou, můj Karlín. Je třeba tu uklidit: na zemi se povalují vytrhané stránky z encyklopedie, encyklopedie u mých nohou se rozevírá na tisíce a žádné stránce: spektrální třídy hvězd, speleologie, sperma, Spevácky zbor slovenských učiteľov. Chlapeček je najednou sám. Chlapeček je najednou tuze smutný. A protože se chce politovat, jde k zrcadlu a napřahuje ruku k té ukrutné modle, z níž míří paprsek světelné úzkosti rovnou do jeho srdce. Chtěl by, tolik by si přál v tu chvíli, aby se z něj vrátil jeho táta a rozdál karty, rozestavil figurky, vykopl první slovo. První slovo, jde jen o to první slovo: pak už se chytí.

A jak se tak opírá o rám zrcadla, zdá se mu, že se jeho prsty dotkly něčeho nezvyklého. Se srdcem v kalhotách otevře malý šuplíček a najde v něm hodinové kyvadlo, odznak Svazu československo-sovětského přátelství, podvozek plechového vláčku a odpáraný límec. Najde v něm však ještě něco: z věčnosti, již stále klopýtal obut-neobut, mu totiž otec právě podal svůj deník.

„... děti však dlouho nepřicházely... narodil jsem se kolem osmé hodiny ranní... jako prvorozený... v jizbě nebyl žádný lékař pouze porodní bába jménem Marie Žiaková a farář Ilia Kokinčak... při průchodu pánví jsem byl natolik utiskován... Marie Žiaková zjistila, že nedýchám... dali mě do plátěné plachty a mávali plachtou jak praporem až jsem popadl dech. A po rozpuštění slovenské armády koncem srpna 1944 převzala jejich pozice německá armáda, ve školní budově se ubytoval štáb německé dělostřelecké divize a bylo po učení. Když Slovinci odešli nechali všechno tak. Až do příchodu Němců mohl každý brát co chtěl. Otec přitáhl na dvůr kanón a dva krásné tažné koně i s výstrojí. Já s kamarády chodil do polních skladů ze kterých jsme vynesli takřka všechn střelný prach. Slyšel jsem, že otcův bratr Michal odvedl k partizánům do místních lesů spoustu zbraní a munice. Prý též rozebral některá

děla v palebných postaveních aby se nedala používat. Strýc Michal byl šikovný. V té době můj otec mnoho pil a to vše co mu přišlo pod ruku, líh, Hoffmanské kapky, pálenku co zbyla po vojácích. V ukradeném vojenském kabátě sedával obkročmo na kanónu a řval na mňa ,tak ty sobi nedaješ pokoja, ty nečistaja duša, ty tatar, ty porožňa holova, ty baran, ty kokot?“ protože sem si hrál na vojáky a práskal po dvoře střelným prachem. V noci se mi často snilo, že nade mnou buchnul poklop tanku a ja nemohu ven. Válečné události v Karpatech nabíraly na intenzitě, den ode dne byly častější nálety sovětských letadel. Partizáni v týlu přepadali vojenské kolony a na Jadlinu začaly dopadat dělostřelecké granáty. Ve dne v noci duněla kanonáda a projíždějící motorizované jednotky a rachot letadel a výbuchy granátů a bomb. Ale život šel dál a kravy musely žrat. Jednou jako jindy vyhnal sem na pastvu na jahodový kopec za dědinou. Se mnou i pasáci z ostatních chalup Hoško, Ivanko, Bochnovič a též Korda z ciganské osady za vsí. Když sme si rozdělali oheň otřásla se pod námi zem jako by pukala vejpl jako by měl nastat konec světa o kterém mluvil tuhle farář a ja ho za to nenáviděl a odmítal sem chodit na hodiny náboženství pročež mě otec třískal řemenem na broušení břitvy. Celý prostor zaplnilo náhle hrozivé dunění. Nízko nad kopcem se objevila sovětská letadla a ve vzduchu začaly vybuchovat granáty z německých protiletadlových opevnění. Zdálo se mi, že se celý kopec boří a někam propadává. Z posledních sil zahnal sem boží hovada do lesa, za nami letěl naš pes Hektor. Dunění sílilo, Hektor měl stažený ocas a vyl. Neměl sem tušení kam se poděli ostatní se svým dobytkem ale na jahodovém kopci teď stříkaly gejzíry hlíny a jeden za druhým vybuchovaly granáty. „Maminko, Hektore, maminko“, křičel sem a objímal strom byl to buk ale moje maminka už byla týden mrtva. Kravy se shlukly do houfu hleděly na mne a kadily pod sebe hrůzou. Tu sem si všiml, že pod bukem co se k němu tisknu, pod jeho obnaženými kořeny je propadlá zem. Vrhł sem se do prohlubně a zaryl hlavu mezi kořeny.

Hlava byla schovatá víc a víc zarývala se do hlíny a mumlala Po-
divuhodně vtěleného Boha spatřivše vzdalme se marnivého světa
a rozum k božskému pozvedněme, neboť proto Bůh na zemi se-
stoupil aby do nebe povznesl nas, Aleluja, ale tělo trčelo ven. Nevim
jak dlouho trval ten nálet. Jistě déle než věčnost. Náhle razem vše
utichlo. Když sem se konečně odvážil vyhrabat z úkrytu byl sem
posratý jak ty kravy. V dálce mezi stromy sem zahlédl vzdalující se
mamu ale do tváře sem jí neviděl. Nejvíce radoval sem se tomu, že
Hektor přežil a zůstal naživě. Když nastala zanedlouho evakuace
a my z Jadlinky museli přesídlit do Varadky jen s nejnnutnějším
otec Hektora zastřelil. Ve Varadce u Semaniků, rodiny bratra mé
mamy, spával sem v chlěvském žlabu. Nebylo místa veď všude po
pokojích a v kuchyni byli ubytovány německý důstojníci. Měl sem
vši a též blechy a hlad. Jednoho dne obvinil mě německý důstojník,
že sem mu spolu s kamaraty ukradl salám. Nebyla to pravda bo
mu ho sežrala kočka. No němečtí důstojníci nás za trest naložili na
nákladní vůz a odvezli do frontového pásma k bramborovému poli,
kde nám přikázali nabrat plný vůz brambor. Bochnovič řval, že su
tam určitě miny. Po našem příchodu na pole nas začali ostřelovat
sovětští vojáci co tam byli na druhé straně zakopaný. Když zjistili,
že sme kluci nechali toho. S nami tu byla taky ta kočka. Na nohách
sem měl také kerpce, těžké vycpané škorně po strýci Michalovi co
tu nechal než šel k partizánům a zdálo se mně, že je tu nechám
zaryté v zemi a vznesu se nad pole jak anjel a tím se zachráním,
které nesmysly strašily mně v kotrbě asi z těch hodin náboženství.
Pravda je, že se nam po těle řinul pot a že se nam trásly ruce při vy-
bírání těch brambor a že sme tam po poli našlapovali zlehka jak po
tenkem ledu, jak náke baletky, okukované ze všech stran na jednej
Rusy, na druhé Němci, nad nami prázdné podzimní nebe. Když sme
konečně měli valník naložený a odjížděli z toho pekla ohlédl sem se:
ta kočka co sežrala ten salám šlápla zrovna na minu a bylo poň. Pak
že není spravedlivost. Jak už sem zaznamenal snilo se mi v té době

o tanku. O mame se mi nesnilo bo sa mi ztratila jej podoba. Zapadl za mnou poklop a ja nemohl ven. Když sem přitiskl oko k periskopu spatřil sem dobře mi známou krajinu jak vybuchuje a hoří a někam se propadává. Počáteční hrůzu vystřídala radost, zvláštná radost z ničení: rozdrtil sem svými pásy jahodový kopec, otca zpitého na kanónu, zasmrádlý žlab ve Varadce, farářovy modlitební knížky. Rozdrtil sem celou Jadrlinku, celou tu zasratou vojnu. Ale vši ma nepřestávaly trápit. Odvšivovací proces byl zložitý trval v našem kraju až do vítězství komunizmu.“

Nebylo už třeba listovat otcovým deníkem. Jeho dětství – daleko za sebou nechal vši spoušť, trosky rodného kraje – se vyfouklo v blaf. A tak tu teď překáží vprostřed perónu v smradlavých bagančatech, v dávno trapném kabátě po strýci Michalovi, v papáše z berana, zatímco do něj vrážejí nabroušené lokty davu, zatímco ho oslepují hadí hlavy elektrických svítilen, zatímco se mu za zády ozývá smích. Viděl jsem ho zřetelně dalekohledem, očkem kamery, škvírou pootevřených dveří: vytržen ze souvislostí, které srovnal se zemí pásy tanku, stál tam až přízračně sám, jakoby zkamenělý v kruhu světla, v atomu ticha, stál tam s ohromným papundeklovým kufrem a nechával na sebe pršet – skrze skleněnou kopuli Hlavního nádraží – nemocný rozbřesk zářného zítřku.

Nevěřím na náhodu, doktore; když se na scéně objevila moje matka, aby mu konečně pomohla vymotat se z té nádražní tlačeni-ce, zaskučel jsem celou Prahou, od Ruzyně až do Počernic, drtivou touhou po existenci.

Možná že spolu o něco později seděli v kině. Řady vůkol se brzy nenápadně vyprázdnily, protože otcovy škorně páchly nehorázně bardejovským hnojem až na onen svět. Zrovna ve chvíli, kdy dojičky na plátně závratně zvyšovaly plán, maminka dotčeně vstala. Nebylo to však kvůli botám, což by bylo víc než pochopitelné: rozhořčil ji otcův nenadálý dotek, a jak prudce vstala, přelétl plátno obří stín je-

jího těla a ten stín, jako nějaká plachta, jako milosrdné prostěradlo či lajntuch zakryl na okamžik strašidelnou bezelstnost kombajnéra, šikujících se pionýrů, světa sevřeného ze všech stran tribunami.

„Tak takhle bychom si nerozuměli, soudruhu!“ řekla, a otec strnul. Chtěl k sobě, ale mezi ním a ním zacláněl od této chvíle obří stín Anny Podobové, rozené Křížové, vržený na plátno jeho světlé budoucnosti.

Je zcela nečitelné, proč se začal vzápětí blekotavě omlouvat. Jeho dotek byl přece prost vši žádosti, krom jediné: přivolat si hmatem ztracenou ženu, kterou nechal bez pomoci ležet na dvoře v Jadlince a která se mu za trest proměnila v nerozluštitelnou hádanku v Braillově písmu.

Ještě nevěděl, že moje matka byla posedlá negací sexu. S vášní exorcisty stíhala každý jeho sebenepatrnější projev hranicí svého bezbřehého pohrdání, jako by si byla v hloubi svého srdce jista, že sex je ve skutečnosti jen zhoubným virem kapitalismu, jen jakousi mandelinkou bramborovou zavlečenou na naše pole čistoty světovými imperialisty.

Jak mimořádnými schopnostmi musela být obdařena, aby našla stopy sexu v oné bezpohlavní době, do níž byli s otcem vrženi! Dodnes jsem nepochopil, jak je možné, že se tehdy rodily děti, že jsem se tehdy i já, v jedné podzimní noci po okraj, sedm let po „cérušce“, drobounké do dlaně, zřítíl do vlastního tvaru.

Na rozdíl od ní toužil jsem mocně po světě, kde všechno, co je, se něčím stává. Ale řekněte: bylo už tenkrát to, co je? Ó nikoli, doktore, já neskuhrám: to se jen, ustlav si dávno pohodlně v naší galaktické prdeli, modlím o překot, co to dá, ke všem vetchým božstvům, deroucím se ke mně z dávno mrtvých mytologií, aby to bylo doopravdy navždy, ten mých rodičů skončený rej, ten jejich veselý lesík mávátek a šibenic zhořelý na prach, a aby ten prach vzala voda, vodu vypili volí, voly sežrali páni, a aby ty pány jednou provždy zakopal na hřbitově nový věk.

Na druhé straně III

Ráno na sídlišti, jako každé jiné. Jako jindy se bez konce ozývalo bouchání domovních dveří, chřestění klíčů a malátně nevlídné pozdravy na chodbách, jako jindy se lidé třásli na sychravých zastávkách a hrnuli se do autobusů drkotajících k metru, vlekouce do školek děti na neviditelném obojku nervozity.

A přece tím ránem probíhal napříč šrám podezřelosti. Dnes se totiž sídliště podobalo střelnici: všechen ten rytmus, puls a spěch, všechen ten zdánlivý pohyb byl ve skutečnosti mechanicky rozfázován v karikaturu. Toho rána se děj zasekl v dvojrozměrnou iluzi, vyvolanou v život čísi střelou.

Ale nebyl to n., kdo to způsobil. S každým dalším obrazem rostl v něm naopak pocit nemohoucnosti. Ani na okamžik netrval v přesvědčení, že to on je demiurgem, alchymistou, stvořitelem s šémem v kapse. Vždyť jen trpně přihlížel a svědčil, jak se tu, zrazení kauzalitou, vytržení ze souvislostí a nepoukazující k ničemu, probouzejí lidé, zívají boty, páchne cibule, slabikují vizitky, preluduje průvan a třeští výtah.

Cítil, že se mu svět toho dne rozpadl v skládanku puzzle, s níž si nevěděl rady, a tak ji tu teď bezmocně, jak blázen, přesýpal v hrstech, netuše zbla věcí příštích, sedě na bobku u sklepní kóje č. 81 a věze nechutně až po krk v přechodnících.

Výtah. Kdesi nad ním v ohromné láhvi, zavěšené mezi nebem a zemí, v olbřímí pecce, nabitě vznikáním, visela žena a panu nýdrlemu, novotnému, snad novákovi se sevřelo hrdlo soucitem. Chtěl za ní, chtěl jí pomoci, přivolat posilu požárníky Ramba ministra vnitra předsedu vlády Armádu spásy Kostěje Nesmrtelného vetché bohy, aby se aspoň pokusili – zbývala-li jaká naděje – vyprostit ji z té kobky živou; ale natáhl-li k ní ruku, zavadil bolestně o chladnou

hmotu skla. Mezi novákem a paní Matějů překázelo totiž jakési efemérní chvění, strměla průhledná, leč nerozbitná zeď – stěna slov.

Ano: jako on – schoulená v koutě výtahu – dřepěla toho rána Hana Matějů, svírajíc na prsou kabelku, a kývala se monotónně tam a sem, zepředu dozadu, jako by se tím pohybem pokoušela vypáčit z pavučiny letargie. Už dávno nekráčela po vlnách jak Ježíš! Zprvu propadla panice: do krve si otloukla prsty o plechové stěny a zmítala se v útrobách té novověké morný a řvala jak pravěké zvíře, uvízlé v průrvě, dokud nepochopila, že není možné dokřičet se v náhle ohluchlém světě. Ale ještě tu byly naštěstí pokyny pro cestující. A taky nápisy korunou vyryté do stěn! Ale ještě tu byla – jako jakási materializace útěchy – její kabelka. Rychle potěžkala v ruce peněženku, pak zapalovač, pak chvíli chřestila tubou prášků do zaseklého rytmu situace – marně: už ničím nedařilo se odvrátit onu překerní skutečnost, že se jí strašně chce čurat.

„Františku!“ zašeptala, protože hodinky rozhodně nebyly to jediné, co dnes ráno zanechala v opuštěném bytě.

Na kolečkové kancelářské židli seděl její manžel, její opora ze zákona, a bezelstně civěl do monitoru počítače. Na rozdíl od nováka nebyl obdařen schopností prohlédat hmotou (stačilo tak málo, přejít chodbu a sejít několik pater a byli by si na dosah), a tak neměl ani ponětí o patálii své ženy. Ale pomohl by vsutku, kdyby věděl? Nezávisle na sobě si tím ani novák, ani Hana nebyli jisti; viděli totiž jasně dvě zpitomělé mûry jeho očí, narážející na rozsvícenou obrazovku, oči užuž unikající z veliké hlavy, která se podobala hvězdě, poslušné zákonů přitažlivosti.

Ostatně zdálo se, že hlava bylo to jediné, co z jejího manžela zbylo. Ó kam se podělo Františkovo atletické tělo, jež noc co noc drtila svou soucitnou náručí v touze po mateřství? Místo něj spočívala teď na kolečkové kancelářské židli...

berle. Kdyby František Matějů věděl, byl by znechucen. Vždyť co je banální uvíznutí ve výtahu proti permanentnímu boji o život, který

mu právě defiloval před očima? Řítil se přece od krajnice ke krajnici ve formuli 1. Sestřeloval jednu nepřátelskou stíhačku za druhou. Shazoval do propasti koně jezdců, kteří ho předběhli, a vyhazoval do povětří domy, které nepostavil. Od chvíle, kdy ho Hana Matějů zamkla spolu s hodinkami v bytě č. 83, v jejich dva plus kuchyňský kout, a odkramflíčkovala k výtahu za zvuků příklepovky (jako jindy se bez konce ozývalo bouchání domovních dveří, chřestění klíčů a malátně nevlídné pozdravy na chodbách), její manžel tisíckrát zabil a sám tisíckrát zemřel násilnou smrtí. Tváří v tvář takovým dramatům nebylo divu, že ve Františkově veliké hlavě přestala jeho žena existovat, po kouskách poztrácela tělo, vyfoukla se v svůj vlastní stín. Nikoli jím stvořený model světa, který varioval pomocí klávesnice... To ona simulovala skutečnost! A neuvěřil by ani tehdy, kdyby se s ní roztřískal výtah na cimprcampr, kdyby se umazal její krví, kdyby vložil svou ruku do její rány.

Paní Matějů škrtla zapalovačem a přidržela si plamínek u dlaně, aby se přesvědčila, že jemu navzdory žije. Sežehnutá sebelítost chtěla si před něj kleknout, prosit za odpuštění, přerazit berlu: avšak byla tu jen jedna jediná možnost, jak upoutat jeho pozornost. Aby si jí všiml, aby se jí pokusil pomoci, musela by se paní Matějů proměnit nějakým zázrakem v elektronický znak, v znak znaků, a zazářit mu před očima na monitoru počítače.

Ráno na sídlišti, jako každé jiné. A přece tím ránem probíhal napříč šrám podezřelosti. Jako batyskaf dvacet tisíc mil pod mořem jím dnes plul výtah s uvězněnou ženou a prozkoumával dno ticha. Ubohá bývalá pokladní! Už ani nedoufala, že jí ještě někdy bude dáno vstoupit do pupku světa, do jejího skleněného ráje, do její milované výkupny lahví. Rezignovaně, prsty spálenými, převracela stránky svého katalogu, z něhož ucházely sny, syčící škvírami mezi panely a podlétávající před domem zaparkovaná auta.

Jenomže k čemu jí zatraceně byly sny, když se jí teď tolik, tolik chtělo čurat? Ale ještě tu byla naštěstí její kabelka a v ní dvě tuby

diazepamu forte. Ale ještě tu byl – vyplaval přece nakonec v jednom z jejích snů z kácející se skříně, podoben duchu utopence – její hubertus.

Když jí zemřela maminka, bylo to to jediné, co jí tu po ní zůstalo. Jak dojemné! Jen nevzhledný, těžkopádný kabát, nemoderní už v době svého vzniku. Zprvu na něj docela zapomněla – kdesi v komoře zapadal prachem a žrali ho moli. Ale jednoho dne po letech – potřebovala vypadnout z té podělané periférie někam do města, do centra, na Václavák, ztratit se v davu – jednoho dne otevřela komoru a oblékla si ho.

Tenkrát jí volala Policarka do práce: „Hani, přijed', prosím tě, já to nevydržím! Ten hajzl zase...“

Za zády jí stál vedoucí a významně pomrkával směrem k prázdné pokladně.

„Nemůžu. Ted' fakt nemůžu!“

„Hani, prosím tě! Já se tu sama zblázním!“

Nebylo přece možné odmítnout pomoc! A tak se rozhodla, a tak sevřela už potolikáté svou soucitnou náručí moře mazutu, chcíplého tučňáka, zatoulaného pejska, malou cikánku, zoufalou sousedku, která užuž přehazovala nohu přes balkónové zábradlí.

Když jen tak, v pracovním plášti a beze slova, opouštěla samoobsluhu, hnaná vzteklou fistulí vedoucího, zazvonil telefon ještě jednou. „Hani, a když už sem deš, kup mi prosím tě cestou prášek na praní...“

Toho večera oblékla si tedy poprvé hubertus po mamince a vyrazila do města. Zapjala poslední knoflík – stalo se něco zvláštního: jako by nad ní klaplo v tu chvíli víko bedny, poklop studny, jako by nad ní zasvištěl zip spacího pytle, paní Matějů od toho okamžiku pro druhé zmizela, vypařila se, nebyla. A tak plula tím večerem, Prahou plnou hlasů a světél a kolejí, v pozoruhodném kabátě-krabici, do níž se schovala jako dítě, v archaickém hubertusu prožraném moly, který se nad ní zavřel jak maminčina náruč, plula náměstími

a vznášela se nad výkopy a přecházela na červenou, vychutnávajíc celou svou bytostí onu nenadálou, sladkou prostupnost – útěšný dárek z onoho světa. To skrze ni šátraly oči kolemjdoucích po zboží ve výlohách, to jí napříč řadily se ženy do front, to v jejím těle podali si známí, kteří se tu náhodou potkali před kinem, ruce! Konečně se paní Matějů dočkala: v kabátě po mamince byla šedivá jak myš, byla nenápadná jako bůh.

Ale ještě než sáhla toho večera po ramínku, vyslala bumerang své nelítostné lítosti k sousedním dveřím. Chudinka voda... Chudák kámen. Ubohé zvíře! Nejvíc ze všeho však litovala Adama.

Dřepěl na bobku vprostřed kostek lega, prsty od čokolády si mnul uslzenou tvář a kýval se monotónně sem a tam, jako by se tím pohybem pokoušel vypáčit z vlastních rodičů. Bublina matčiny hysterie, v níž byl zaklet jako v plodové vodě, rostla den ze dne. Den za dnem houstla a valila se z hrnce kaše chtivosti a nadávek, nevěř a výčitek, nočních hádek a potlačované perverze, ta obludná, nezadržitelná kaše, kterou se dítě muselo pozvolna prokousávat samo k sobě.

V té podivné zemi nadouvala se bublina, hrnula kaše, jedna za druhou vyrůstaly podivné hory: hora špinavého nádobí, hora prázdných lahví, hora nevyžehleného prádla, hora rozlámaných hraček. Zprvu se je Adam pokoušel přelézt, všechny ty podivné hory, ale brzy si jeho upsaná duše našla okliku. Ač měl záhy slavit páté narozeniny, žvatlal stále jako roční dítě. Rodiče zásadně neoslovoval, a nebylo-li přece jen zbytlí, pak je přivolával bubláním vody, mlčením kamene, řevem zvířete.

Ve výklenku za třetí hřbetní kostí objevila se náhle hlava jeho matky, sousedky Policarové, jako vždy obalená ručníkem. Její tvář, skrytá pod pleťovou maskou, vystupovala snad z modlářské temnoty před Kristem.

„Paní Matějů, neměla byste kapku voleje? Smažim si rybičku a...“

Paní Matějů se rychle vzpamatovala. „Ano, ano, skutečně jsme si ze začátku vykaly, ještě než jsem vám začala Adama hlídat, ještě než

jsem s ním začala chodit na výstavy, ještě než jsem ho začala učit mluvit. Ale jak jste se teď dostala do mé představy? Patříte přece do snu, jste zavřená v mém snovém deníku, a v této roli vás eviduji pod pořadovým číslem 481.“

„To je možný. Jenomže já tomu Jelcinovi fakt fandím. Jenom aby ho nevodbouchli, já bych to snad vobrečela...“

„Jelcinovi?“ Podivila se paní Matějů, protože tohle jméno ve svém snovém katalogu zaevidované neměla.

Ještě jednou si škrtla zapalovačem u dlaně, tentokrát aby zahna-la aztécké zjevení, a pak se jí konečně rozsvítilo: stejně jako před chvílí pochopila, že její lítost vyrostla z omylu, z jednoho podmětu zamlčeného žalmistou, pochopila teď rázem smysl ženy uvízlé ve výtahu.

„Jste zprávou,“ napověděl jí už zbytečně novák. „Jen vyslaným SOS, které pluje vesmírem v ohromné láhvi. Nikoli záchrana sama, nýbrž jen prostředník mezi trosečníkem a spásou. A nedoufejte, že dešifrujete sama sebe! Chcete-li doopravdy pomoci, stačí vám být.“

Božena je kurva, John Lennon bude žít věčně, Cikáni do plynu, Příbyle, ty impotentel, Ježíš je tvá spása... Přeslabikovala znovu čmáranice a náhle ji zaplavil nesmírný pocit ulehčení: už nebylo třeba rvát kulisy, do krve si otloukat prsty o plechové stěny, ani se donekonečna houpat v pavučině letargie. Její vdáný, bezdětný, zaměstnaný a čtyřicetiletý život, její skleněná zeď, které v duchu žehnala svými pořezanými prsty, rostla osudově – tomu věřila – právě k tomuto dni, k dnešnímu všednímu sychravému ránu na sídlišti, v němž se konečně, ve formě zprávy neznámého obsahu, zavinula sama v sebe a zvedla kotvu.

Adam stál před Newtonovým kotoučem Františka Kupky a do spirály krouživě kvílel. Předstírajíce, že neslyší ono blbé dítě, tak nepatřičné v sakrálních prostorách abstrakce, skláněli se návštěvníci k obrazům, mhouřili oči a nenápadně hledali klíč v dataci a ná-

zvu. Jemu však nebylo třeba té námahy; smysl ho udeřil okamžitě. Hlasem, který se v něm soustředně rozpínal, opisoval umanutě barevné kruhy a rotoval pozvolna k výšinám.

Brzy se Hana bezpečně orientovala v jeho zvukovém spektru. Kdyby jí kdokoli z těch milovníků umění, vrzajících psovsky po parketách, zezadu zakryl oči, poznala by neomylně – díky náповědě Adamových skřeků –, zda stojí před Fillou, Šímou nebo Kubištou.

Někdy se jí zdálo, že jsou oba, ona i to zázračné zaostalé dítě, vrženi na břeh tvarově chaotické skutečnosti (jaká nespravedlnost!), právě jedním z oněch metodicky vybudovaných prostorů. A vědomí ještě jedné, mnohem nepochopitelnější nespravedlnosti narostlo v Haně za ta léta, kdy jí Adam přeúpěl, přeskřehotal a přezpíval dějiny výtvarného umění: nedokázala pochopit, že se nenarodil jí. Na druhé straně chodby, za dveřmi bytu č. 81, zatímco v televizi běžel receptář na neděli, to *jeho* matka pila vermut a rozřezávala manželovy kravaty na malé kousky.

Ó ubohá, neplodná Hano! Kolik prášků jsi spolykala, kolik hodin proseděla v čekárnách! Na stěnách poradny pro neplodná manželství bylo devět fotografií plodu, od početí po porod, které ses učila nazpaměť. Marně, měsíc co měsíc, ses je pokoušela znovu vyvolat ve svém těle. Ale – jak správně podotkl novák – člověk, stejně jako vesmír, mohl vzniknout jen rozbitím cyklů, narušením vnitřní symetrie.

Jednou jí dokonce vzala známá k věhlasnému pražskému léčiteli. Když otevřel dveře, spatřil bledou, hubenou ženu v muzeálním hubertusu. „Sundejte si, prosím, ten kabát, takhle vás nevidím,“ řekl.

Ale paní Matějů si ho nesundala, naopak, otočila se na podpatku a klopýtala ze schodů, brala je po dvou v hrůze, že snad léčitel zahlédne škvírou mezi knoflíky její srdce, protože věděla, že v jejím srdci není nic než moře, vzduť oceán, orgie azuru, a protože se bála, že by si v něm přečetl onu záhadnou větu, jejíž smysl jí samé tak dlouho unikal: „Proč se bojíte, ó, malé víry?“

„Řekni voda, řekni kámen! Řekni Hana!“ Zas a znovu nutila paní Matějů Adama, aby vyplaval nad hladinu, aby se vzepřel hoře, aby promluvil. Bezvýsledně. Vždyť tak jako ona v kabátě po mamince, byl i on zapjat až ke krku ve svém mlčení.

A včera – sychravý, podzimní den – se to stalo. Dolů na parkoviště před obchodní centrum přijely kolotoče. Adam běhal od labutí ke střelnicím, od autíček k houpačkám a z jeho nitra draly se o překot pazvuky radosti, zcela zanikající v ohlušujícím řevu, který se řinul z tlampačů.

Zdálo se jí, jako by zaslechla tenounké Pomóc, ale v tom dryáčnickém hluku nebylo možné poznat, odkud zní. Nevěděla, že je to její vlastní volání z útrob výtahové šachty, z hlubin zítřejšího dne.

Setmělo se, všechny růže už byly vystřílené, ale Adam na ni stále gestikuloval, že ne a nechce domů, protože Adam nechtěl nikdy domů. A když pak konečně – v atomu náhlého ticha – mrzli ruku v ruce na zastávce autobusu, Adam k ní zvedl oči, které neměl po ní, a řekl zničehonic češtinou, do níž se vrátilo slunce: „Nebud’ smutná, teto. Jestli chceš, zítra se sem vrátíme.“

Neustrnul-li spolu s paní Matějů i okolní svět, pak otevírací doba samoobsluhy už dávno začala. Na kolečkové kancelářské židli, před monitorem počítače, na němž právě zeleně blikalo slovo ČEKEJ, seděl Hanin manžel a krátkozrace zíral do ouška jehly.

„Ale copák, to tomu svému mužskému ani nepřišíjete knoflík?“ podivila se jedovatě Policarka, porcujíc právě zálibně poslední kravatu.

„Ano, ze začátku jsme si vykaly. Ale co když to on, to on je neplodný?“

Novák strnul. Konečně! Konečně spár vzpoury v té bezkrevné sídlištní odevzdanosti.

Hana pomalu, obřadně vytrhla sen č. 1, prostrčila ho skulinou a spustila do hlubin šachty. „Jenom se nebát. Nemít strach z vlast-

ního manžela! Nanejvýš mě přejede formulí 1, shodí do propasti nebo zasáhne raketovou střelou. Ale co se mi může stát? Moje smrt je přece skrytá ve špičce jehly, kterou si právě šermuje před očima.“

V jednom panelovém domě na sídlišti, v rohu zaseknutého výťahu, ve veliké louži, která škvírou skapávala za snem, choulila se paní Matějů a po tváři jí stékaly slzy úlevy. A tu náhle se ozval – z jakéhosi mimoprostorového bodu, skrze tajemné masy buněk, tepem srdce, šustěním krve – chlácholivý hlas její dávno zemřelé matky: „Opravdu se ničeho neboj, holčičko, ničeho se nemusíš bát. A neplač! Děti smějí přece cestovat ve výťahu jen v doprovodu rodičů. Copak nevíš, že dítě je lidský organismus v údobí růstu a vývoje od narození do patnácti let, přičemž jednotlivá období jsou charakterizována různou reaktivností centrální nervové soustavy? Pomočování do dvou let věku dítěte je zcela v normě, a navíc už v roce 1959 vyhlásilo Valné shromáždění OSN v jednomyslně přijaté deklaraci právo dítěte na šťastné dětství. Je tedy přísně chráněné, a pokud není znásilněno, bráno za rukojmí, zasypáno v troskách měst, prodáno, utýráno hlady nebo vyhozeno do povětří, doplňuje s námi jednou bezpečně k břehům světla.“

Pád čtvrtý

A pak –

Jedu do Jadrinky, na pohřeb prarodiny Mariny. Před Kysakem, jako obyčejně, se krajina podél vlaku začíná rozpadat na kusy, vzdaluje se mi před očima, všechno jen na okamžik zazářící jsoucností, pro jistotu se rozhlížím po kupé, ale zdá se..., ne, opravdu, matka tu není, není tu její průsvitné tělo, nic než aura, ta konejšivá clona mezi mnou a věcmi, jak by tu ostatně mohla být, když právě prochází bohnickou branou kolem vrátnice (MIMO NÁVŠTĚVNÍ DOBU OBJEKT STŘEŽEN PSY) a míří k pavilónu, kde už tuší na lavičce pod větvemi javoru klenu (*Acer pseudoplatanus*) svého syna, pacienta Emanu, tlustocha k pohledání, toho, co ho před třemi lety přetáhli na Národní pendrekem („Máte tu návštěvu, Emane. Vaše maminka... Mimochodem, nevypadá dobře. Nepotřebovala by předepsat nějaké léky?“), a matka mě hladí po hlavě a líbá toho komického netvora, v něhož mě zaklelo třé roků svobody, jako by chtěla zlomit kouzlo a vrátit mi iluzi původní podoby.

„Přinesla jsem ti...“, zadržává a vybaluje z papíru kokosové suky a indiánky a rakvičky se šlehačkou a papír šustí jako pendant podzimu, jako by si kdosi vítězně zamnul rukama, užuž se mi sbíhají sliny, nemohu však přitisknout hlavu k jejímu břichu, z něhož o překot tiká čas, nemohu se zmazat tou sladkou dobrotou, protože tu bohužel nejsem, přijíždím přece do Kysaku via Jadrinka, abych se zařadil za rakev, vystupuji z vlaku a sundávám si brýle, abych se neporezal o obrys známého, otřískaného nádraží, z kterého drolí se omítka do ranců východňárských babek, rázem se to cizí dítě, jímž jsem byl, vydrápe k hladině mé paměti a na peróně, pod podrážkou, důvěrně zaskřípá šterk bezpočtu prázdnin, ale co to, rychle si zase brýle nasazuji, babky nikde, do obvyklého nádražního presta vplížil se náhle

jakýsi nepatřičný motiv z jiné skladby, a tu je nezbytné připustit onu zarážející skutečnost, kápnout božskou, přiznat barvu: neboť hala i nástupiště kysackého nádraží – nevěřím očím – je plná spěchajících černochoů, černoši stojí ve frontách na klobásu a u pokladen a mají vesměs černé lakovky a oslnivě bílé košile, vidím je, jak přirozeně proudí vchodem a východem (tak přirozeně, jako by jen opakovali samozřejmé dráhy předešlých generací) a jak roztomile stepují u panelů s jízdními řády. A já upouštím zavazadlo do prachu perónu (bože, snad se tu jen točí nějaký film, snad jsou to všechno jen statisté v úvodní scéně muzikálu) a v strašné panice si zakrývám rukama svou ostudně bílou tvář.

Tu se ke mně jeden z nich přitočí a z té tváře, zalité prudkým studem za jinakost, mi ruce zas jemně sejme: „Čekali jsme na vás. Udělejte, prosím, všechno pro to, aby byla zrušena rallye Paříž – Dakar!“

Nechápu. Co po mně chtějí? Co tu dělají? Zakoktám cosi o zmýlené. Vracím se přece do Jadrinky. Vždyť na dvoře za chalupou leží stále moje mrtvá babička. Je třeba vrátit jí konečně otcem zapomenutou podobu, je třeba přenést otce přes minové pole.

Černoch (nepochybuji o tom, že se jmenuje Fred) však důrazně vrtí hlavou. „Copak vám slepec nevtloukl dostatečně do hlavy I-ťing, Knihu proměn? Vaše babička se přece převtělila v kozu a na vašem dvoře vykvetl, přes důrazné protesty místních obyvatel, jaderný reaktor.“

Najednou jsem se spatřil v černošském bělmu jako v zrcadle. Kým, čím vlastně jsem? Ne, to už nebylo ono světu žinantní, sebestředné individuum, to monstrum nedůstojně upsané peklu sladkostí, kdo tu teď stál v šterku perónu u svého kufru, u toho dávného papundeklového kufru, s nímž se zástupně vracel z dobytého světa do Ithaky. Proměna zdála se nezvratná: znovu jsem byl mladý a štíhlý a plný energie jak paprsek světla a znovu mi plul tělem bezpočet možností, které se ve mně lákavě obracely jako

stránky barevného katalogu. Vzkříšen v podobu vyrvanou časů, v Podobu vyrvaného času, s čípkem nesmrtelnosti v zadku věděl jsem, že – jsa podoben všem – zas mohu být vším. Proč ne laskavým diakonem v slušivé kamilavce kdesi v přezrálé řecké krajině, co by kamenem od posvátného kamene v Delfách, od omfalu, od onoho pověstného středu světa? Proč ne básníkem, trpělivě budujícím sbírku po sbírce sakrální prostor své poetiky? Proč ne poněkud nonkomformním postmoderním prozaikem, rozhazujícím při autogramiádách mezi své čtenáře kyselé bonbóny bonmotů, proč ne úspěšným podnikatelem, neohroženým novinářem, scenáristou akčních filmů, vládním radou, šéfem sekce pro potírání narkotik při ministerstvu vnitra? Proč ne?

Z prostoru svobody nebylo vyloučeno nic, avšak černochoz zavřel oči a zrcadlo zmizelo. Vlna možností roztříštila se o drezínu, která právě projela kolem nás po první koleji.

Z průčelí nástupiště vlály cáry volebních plakátů, vybělené sluncem, a z hlubin záchodků, v nichž jsem zahlédl u misky s drobnými mohutnou černošku, která scatovala jak Ella, řinul se strašlivý smrad.

Pochopil jsem, že odtud musím zmizet, dokud je čas. Ó utéct! Zdrhnout tak, prásknout do bot, vzít roha a kramle navrch! Jenomže na mých bedrech stále těžkla a těžkla Fredova tlapa, těžkla výhružně budoucnost o nekonečném počtu možností.

A tak pozvolna, detail po detailu, jakoby ponořen do vývojky, sevřel mě znovu a ještě nezvratněji ten nepatřičný obraz, ta absurdně oživlá fotografie, do které jsem před okamžikem vstoupil z vlaku. Bylo třeba zaujmout k ní stanovisko (bylo přece krátce po volbách), vyjádřit se neprodleně k celé záležitosti, znovu a znovu ptát se po příčinách – ale já naposledy, zbaběle zažebbral o odklad: „À propos..., chtěl jsem se zeptat..., nevíte náhodou, jestli jsou tu stále ještě v čekárně ony pozoruhodné, kopuleté, epochální, prehistorické musgrávky, do nichž cestující sami, přicházejíce a odcházejíce, průběžně přikládají?“

Fredova tvář, pokud bylo možno, ztemněla ještě o odstín. Zdálo se mi – ach ne! –, jako by se v pohybech černochů, křižujících prostor nádraží, objevily zlověstné rysy organizovanosti; zničehonic se k nám přitočil malý černoušek (kde jsem už jenom zahlédl ten podšitý kukuč pod baseballovou čepicí) a s radostnou silou kopl mi do kufru. Ne, opravdu nechci, nemohu vidět, jak se papundeklový duch mého otce převrátil naznak a jak se z jeho nitra o překot hrnou brambory pro paní Šimonovskou a jak ty brambory, podobné nemotorným slzám, padají do kolejiště.

A ony nakonec byly to, co mnou konečně smýklo ve vzpouru: „Řekněte, kam se všichni poděli? Kde jsou? Vždyť tohle přece není vaše zem!“

Smrad ze záchodků byl v té chvíli k nesnesení. Prudce jsem zatoužil vyvětrat kysacké nádraží, interiér snu, vyvětrat celé Slovensko. Bylo pozdě. Chraplavý hlas z tlampače, oznamující právě odjezd mého vlaku do Jadrlinky, kvílivě zmlkl, jako když praskne struna. Z bufetu a ze záchodků, z jícnu nádražní budovy i po trati směrem od Medzilaborců se ke mně zvolna, s jistotou přibližovaly hloučky bílých košil, zatímco v starých musgrávkách vprostřed čekárny zapraskal lidojedský oheň.

Ale ještě než zvedl Fred s úsměvem od ucha k uchu nad hlavu dvě ruce propletené v pěst (znovu a znovu mi vraceli ten záběr, jako by se jednalo o nějaký mistrovský gól), ještě než jsem se propadl sebezáchovně o spirálu níž, do další vrstvy, do dalšího patra, do dalšího snu, zaslechl jsem nad sebou jeho tichá slova plná lítosti: „Škoda. Kdo mohl tušit, že je to jen ubohý, hnusný, otlý rasista.“

Návštěvní hodiny skončily. Bohnickým areálem volně pobíhali psi a rvali se vztekle o kusy dortů, které mi donesla matka.

Zrcadlo: hladká plocha odrážející světlo nebo jiná záření podle zákona odrazu bez značnější absorpce. A jednoho dne jsem se v něm už nespátril, jako by mi vypili krev.

Z prostoru jeskyně zahlédl Eman události už jen odvozeně. Viděl jen jejich stíny, zatímco ony se dály dál, živě, bezprostředně, tam venku před jeskyní, v slunci.

5. prosince 1992 například, v den, kdy si přečetl v Mladé frontě Dnes, že OSN schválila invazi do Somálska a že řezníci předražují jen výjimečně, přerušil profesor A. Z. (krycí jméno Karkulka) jejich vzájemné mlčení s přímočarou velkorysostí zdravých: „Jestlipak víte, Emane, že většina národů žije ruku v ruce se smrtí v mužském rodě?“

Stalo se tak mezi pátým a šestým klikem v přízemní místnosti č. 10, při obligátní ranní rozcvičce. Profesor byl ve formě. Klik od kliku, dřep od dřepu se mu hora Montsalvage milosrdně smršťovala zpět do mýtů a vidinu grálu vystřídala pozvolna perspektiva politické kariéry. Jeho propuštění bylo otázkou několika dnů.

„Ale v Čechách,“ řekl Eman, ještě než se plavovlasá tělovýchovná pracovnice Tereza pokusila zabránit jejich dialogu zesílením magnetofonu, „v Čechách je to odjakživa ženská, kdo nás stříhá a odstřihuje.“

A přestože měl Eman maximální frekvenci vnímaných zvukových kmitů o 140 kHz nižší než tuleň pod vodou, nemohl neslyšet; snad to byla právě ta zvuková kulisa do skoku cvokům, zpívající stvůra ni běloch ni černoch, ni muž ni žena, to provokativně dvojdomé zosobnění Ameriky, co ho nakonec přinutilo popsat okraje reklamního prospektu na hodinky Laser Beam následujícím.

Mnohem později, když už bylo nad slunce jasné, že se Eman nevrátí, otevřel doktor Kákos jeho kartu, uhladil zmačkaný prospekt a četl: „Doktore, je-li to tedy ženská, jak je možné, že povaha objetí, znovu a znovu a proti mé vůli mě uchvacujícího, je nedefinovatelná? Neboť ta *moje* smrt je hermafrodit, tvor bez sebeurčení, bez podstaty, dvojaký až na sám práh perverze. To věčné střídání chladu a tepla, vysokého s nízkým, dryáčnictví s něhou, vyvanulého šklebu pod šminkou doroty, který vzápětí rozkveté v mužnou tvář protektora! Kde jsi? křičím a zdá se, že co chvíli strhnu tu masku do krve, ale krev není, hrábnu jenom do prázdnovzduchu, z něhož

se vyřine jakýsi chám. Je to trochu odporné, nevhodné a navýsost trapné jako náhlá nevolnost při volbě prezidenta. To společnost mě naučila stydět se za smrt, zaječí pysk! Co naplat: dám nakonec jemu a dám i jí, vždyť v sobě s hrůzou zjišťuji dvojdomost odpovídající.“

Ne, nemohu cvičit, Terezo. Snad si opravdu nezasloužím, aby se nade mnou chvěly vaše plavé vlasy s tak neosobní trpělivostí! A přestože mám maximální frekvenci vnímaných zvukových kmitů o 140 kHz nižší než tuleň pod vodou, prosím vás důrazně: vypněte proboha ten magnetofon! Zvenčí, z nebes lije se totiž na žíněnky ostré, zimní světlo přeškrtnuté mříží, a jenom v naprostém tichu je možné spatřit, jak v jeho sloupech těká prach, milióny částic v sloupech světla, milióny mrtvých, v prach obrácených.

A vy po mně chcete, abych kolena přitáhl k bradě! Abych se uvelebil v tureckém sedu a zhluboka dýchal, abych vkroutil své údy do pozice paščimóttánásana, čili do pozice kleští, úsměv od ucha k uchu! Copak nevidíte moje tělo? Vždyť sotva vyšplhá v sesterně na váhu, na ten svůj smutný stupeň poražených.

Mé tělo, corpus humanum. A čím je mohutnější, čím víc prostoru zabírá, tím zakřiknutěji se od něj vzdaluje mysl. Jak je s ním těsno a jak nadutě překáží, požírajíc čin za činem, obraz za obrazem! A přece je nedosažitelné, a přece, navzdory své nemotornosti monstra, supí si majestátně vždy dva kroky napřed, dva světelné roky, které nelze překlenout. Chci ho načapat, jak se hrabe v otcových zásuvkách, chci ho dostihnout, když čenichavě kličkuje v norách snů a bloudí zkamenělým městem z konečné na konečnou clonami času, chci ho usvědčit, že si troufale vypůjčilo od Simony před zrcadlem ženský rod – vše marno. Jen dál a s větší zpupností strmí tu mezi mnou a mnou a stíní tvář světa, nadobro ohluchlé k mé křičící vůli – moje tělo, Ábel můj, rozumem zavražděný.

Když konečně Tereza vypnula Michaela Jacksona a otevřela okno v snaze vyvětrat vidiny, které z nás při rozcvičce opadaly jako fušersky ukryté taháky, všiml jsem si, že na dno tělocvičny

padl stín. Podíval jsem se do okna a strnul: Za mříží tam v horolezecké péřové bundě stál ten druhý, přespočetný, a s blahosklonnou dobrosrdečností mi kynul cárem papíru promaštěným šlehačkou, na jehož okraji se zřetelně rýsoval otisk psích zubů.

„Tak to jsi ty,“ zavyl jsem, „kdo se mě stále častěji pokouší gramaticky objektivizovat třetí osobou, vytrhávaje mi tak z těla srdce mého příběhu? Víš stejně dobře jako já, že čas není, že čas se stal jen jednou ze základních forem otcem nahromaděné hmoty určené k zániku a že teď proniká, přelévá se všemi směry – měně neustále skupenství – z lidí do věcí, z věcí do rostlin, z rostlin do hvězd. A ty se pokoušíš s megalomanskou umíněností spoutat ten jas, ten pel, tu auru, lapit ji do pastí několika svévolně zvolených, nahodilých, matoucích dat? Je snad jakkoli relevantní, že je dnes 5. prosince a že jsem si v Mladé frontě přečetl... Na dálnici D5, zhruba 20 km před Plzní, vidím například zcela jasně červený Volkswagen Passat, už teď tam nehybně spočívá na střeše vklet v kruhu světla, v atomu ticha, přestože havaruje až za čtrnáct dní.“

„Hlupáku,“ oslovil mě láskyplně, slíznuv z papíru zbytky dortu, který byl pro mě. „Zachtělo se ti hrát si na věštce? Metamorfuješ snad už vbrzku v starou pupkatou babu s prsty upocenými spiritismem? Kdyby ses raději holotropně prodýchal zpět do břicha matky a pokusil se snídat obiloviny! Někdy se mi zdá, že jsem tě v nějakém nutkavém záchvatu destrukce naplnil freonem jak aerosolovou bombu. Co s tebou, kibici zvadlý? Ta data proto jen, abys neupadl, nesek sebou a neztratil balanc. Mohl ses o ně opřít jak o slepeckou hůl, protápat s jejich pomocí do nového věku, ztést svůj Everest.“

Kam se jen poděla střelkáč pistolka, již jsem prozíravě šlohl, k pohrdlivé nelibosti Artemidy, před třemi lety onomu cizímu dítěti? Z výšky na mě dopadaly sevřené pěsti jeho slov a já prudce zatoužil stočit k němu hlaveň svého tanku, uštknout ho, ubodat dlouhatánským nehtem, vypěstovaným jen pro tuto chvíli. Tím lépe, byl-li jen přeludem, znakem znaků: stačilo stisknout tlačítko ESCAPE.

„Když Edmund Hillary dobyl jako první Everest, vztyčil na jeho vrcholku kříž, zatímco jeho šerpa Tenzing Norgay zakopal do sněhu čokoládu, aby měl Indra, bůh nebes, co na zub.“

„Nechte už té samomluvy, Emane,“ uslyšel jsem za svými zády tichý profesorův hlas. Překvapeně jsem se rozhlédl: tělocvična byla náhle prázdná, jen z hloubi otevřených dveří nám zvolna kynula Tereza, jako by se z přídi loučila před vyplutím.

Vskutku se teď až neodbytně podobala tělocvična lodi, zmarněné arše bláznů, která snad kdysi dávno, velice dávno měla pranepatrnou naději přistát u břehů světla, ale dnes... Bože: to Tereza na nás gestikulovala z pobřeží, zatímco my, já a profesor, stále ještě trčeli na palubě! Jdeme ke dnu; trhlinou v bledězeleném linoleu řinou se do místnosti proudy vody, kupodivu neslané, zato mrazivé a plné ostrých krystalků ledu.

„Jak je to možné?“ zařval profesor, pokoušeje se přehlušit dunění živlu. „Je dnes pátýho prosince, nebo není? Četl jsem včera v novinách předpověď počasí a ta hovořila jasně! V sobotu bude v České republice oblačno až zataženo, občas déšť, na horách sněžení..., protrhávání oblačnosti..., výběžek vyššího tlaku..., v nížinách mlhy..., nejvyšší odpolední teploty 4–6 °C..., sněhová pokrývka na Labské boudě šedesát centimetrů...“

Poslední slova našprtané předpovědi oddrmolil ten ubožák v náhlém záchvatu pokání, v pokleku na žíněnce vprostřed bradel.

„Na tohle teď není čas, Karkulko,“ chytil jsem ho kolem ramen a pokusil se jím smýknout směrem ke dveřím, v jejichž jícnu se zvolna vzdalovala plavá fata morgána tělovýchovné pracovnice. Avšak ukázalo se, že cesta úniku je zatarasena neproniknutelnou spleť: ze zledovatělého linolea, po němž jsme vratce bruslili do všech stran, vyrůstal před námi prales ráhen a stěžňů a provazů, kruhů a bradel a kladin, náhle oživlého haraburdí, s nímž jsme se rvali do úmoru a které nás chtělo pohřbít.

V tu chvíli se na stěně protilehlé dveřím objevil obří stín žraločí ploutve. Zlehka, pomalu a s rozvahou sunul se její hrot po hranách tělocvičného náradí, po usmýkaných plachtách, po zubatých obrysech pralesa směrem k nám. Věděl jsem dobře, kdo jej vrhl do archy: za oknem, v protrhávání oblačnosti a ve výběžku vyššího tlaku tam stále ještě trčel ten druhý, přespočetný, a bohorovně si hrál se zipem své horolezecké bundy. A jak tak drkotal ten zip seshora dolů a zdola nahoru, nebylo těžké přeložit si řeč jeho pohybů: to tvoje pády, říkal, jsou mým vzlétnutím, to po laně tvých lásek, tvého dětství, tvých snů vyšplhal jsem se až na vrchol, to mně patří obří stín žraločí ploutve, který bude navěky překážet mezi tebou a spásou.

A když jsme konečně promrzlí, zbití a ověšení mrtvými těly krakatic, ochechulí a sépií, kapustňáků, chobotnic a ichtyosaurů opouštěli tělocvičnu vzájemně se podpírajíce (já Eman, rozlomen v dvojí čas, v čas rozpomínání a v čas přezuvek sunoucích se oploceným areálem přítomnosti, já monstrózní egocentrik, přecpaný k prasknutí jezery a pohořími a těžkým vzduchem velkoměst – spolkl jsem přece svět a vše je teď uvnitř, zhltl zem jak drobounkou antiperli, titěrný glóbus, nepatrné cukrátko, co nestálo za řeč –, já, a bývalý agent státní bezpečnosti, který se vyléčil, zhrdaje grálem), obhlédl jsem ještě naposledy krajinu po bitvě. Na žebřinách, nade vším jako jakýsi transcendentální úběžník, završující zcela přirozeně onen sakrální prostor tělocvičny, viselo goticky strnule Antonínovo rozpjaté tělo, a jeho oči obrátily v tu chvíli v prach Veletržní palác. Ó bože, proč právě ten?

„Co je dnes s vámi?“ poplácal mě Karkulka chlácholivě po zádech. „No tak. Odkolébejte už svou tlustou podstatu! Ne, nečilte se, Emáne. To je jen citát ze Zikmunda Wintera.“

Pragmatismus, Praha, prahvězda, prach: jemné částičky minerálního nebo organického původu, vznášející se v ovzduší. Rychlost usazování závisí na velikosti částic.

Na druhé straně IV

Sklenářová-Malá Otýlie, skleróza multiplex, sklo: homogenní, amorf-
ní a izotropní látka, většinou průhledná, pevná a křehká, a v tu chvíli
spatřil novák, dřepě stále ještě na bobku u sklepní kóje a zkoumaje
rozličně tvarované části skládanky, v kterou se mu rozpadl svět,
sám jsa podoben až trapně smutnému žabákovi, jenž kdysi býval
lidskou bytostí, spatřil v tu chvíli – bylo mu přece hračkou prohlédat
hmotou –, jak z hlubin encyklopedie vyplouvá batyskaf, průhledná,
pevná a křehká baňka, jakoby právě vykroužená sklářskou píšťalou,
olbřímí láhev, na jejímž mokré dně – v téže poloze skrčeného
plodu – trvala žena, řkouc v slzách hanby: „Babičko, odpusť mi.
Když jsem běžela v noci dvorem plným slepičinců k záchodu, hnaná
jako obvykle světelnou suitou oblud, které na zdi kouzlily reflektory
projíždějících aut, pochopila jsem, že dvůr nekončí, nikam neústí, že
je jako nekonečná závodní trať, po níž mě od věků do věků poženou
obrysy kreatur. A tak jsem se v rychlosti počurala, babičko. Taký se
přiznávám, že jsem v kostele potichu odříkávala sprostá slova, ale
to mě navedl bratranec Láďa.“

Žabák-novák propadl panice. Měl ještě naději, mohl doufat, že
se setkají, že budou vzájemně představeni, že se jí dotkne a že mu
ona polibkem vrátí ztracenou podobu? Chtěl za ní, chtěl, aby mu
pomohla, ale kdosi mu přirazil dveře před nosem, přestříhl filmový
pás, vytrhl z ruky dalekohled. A jako by ani tato drastická eliminace
možností nestačila – sevřel mu hlavu a přitiskl si ji k břichu.

Buňka, Pascalův zákon, lyra, Irská republikánská armáda,
krásnoočko zelené, Javier Pérez de Cuellar... Paní Matějů se mu
vzdalovala zrudnou encyklopedií o nekonečném počtu stran, na-
zdařbůh z odstavce do odstavce a z hesla do hesla, vzdalovala se
mu vyzutá odevzdaně z obnošených italských lakovek na podlaze

průzračné pecky, která podváděla iluzí klidové polohy, na podlaze, po níž jí právě povzbudivě běžel vstříc šváb, Blattidea, řád hmyzu s proměnou nedokonalou, když tu nečekaně – užuž se chtěl novák zoufalstvím zahryznout do puzzlu – zaparkovala u slepcovitých.

Vzpomněla si totiž, jak chtěla nedávno převést přes přechod slepce. Jako obvykle vyslala k němu bumerang svého soucitu a ten se jí (pozutínav však nejprve plínky, sušící se na balkóně, přetnuv semafor a sraziv k zemi učitelku mateřské školky, která právě zastavovala dopravu) jako obvykle vrátil zpět. Když vzala slepce jemně za loket a chystala se k němu pronést několik slov plných porozumění, prudce se jí vyškubl a ona jen taktak stačila uhnout před rozmachem jeho hole.

„Ustupte, ženská!“ zavřískal, „jen na práh nitra smí člověk člověka provázet!“

Rozhlédla se nešťastně po dětech, které se plačky motaly po přechodu a blokovaly dopravu. Jaká nespravedlnost, jaká bezuzdná nespravedlnost, že žádné z nich...

Po návratu domů se pokusila najít útěchu v literatuře. Ale brzy zjistila, že jí knihy kloužou z rukou, že jsou průsvitné jako láhve a že všechna slova jsou zatavená v sklo.

V nepochopitelně ohluchlém světě, v němž nebylo lze dokřičet se pomoci („Do prdele je tu někdo? Slyšíte? Nejede! Zasek se! Zavolejte hasiče nebo ministra vnitra nebo supermana to je fuk ale dělejte něco nebo mě vylejou z práce!“), najednou třeskly domovní dveře. To poštačka, paní Topinková, roznesla právě poštu a – aniž zaslechla Hanino úpění – táhla svou brašnu na kolečkách o dům dál. Ze stínu sklepa se vyloupil Adam a vběhl do přízemního vestibulu, ponořeného už zas v ticho. A pak – přesvědčiv se nejprve ostražitě, že vzduch je čistý – začal s nesmírným soustředěním ve tváři vřazovat do naditých schránek hořící zápalky.

Pád pátý

V podpalubí minulosti, té samozvané a ztroskotané (kdo je nakonec zachránil z topící se archy?), leželo nehybné, fixem počmárané Simonino tělo, vonící květinami. Přiblížil tvář k její pleti za sedmero horami času a zatmělo se mu před očima: jako by si hltavý chřtán tmy spletl jeho hlavu s hvězdou, padal Magellanovým mračnem, prolínajícími se galaxiemi jejích pih, vesmírem kůže. Břicho měla přikryté vytrženým listem z encyklopedie, díl čtvrtý, strana 743; pád: pohyb objektu svislým směrem k povrchu, způsobený přitažlivostí nebeských těles; pád: gramatická kategorie jména vyjadřující syntaktické funkce ve větě; Pád: největší řeka v Itálii, pramenící v masivu Monte Viso.

Dalekohledem, očkem kamery, skulinou dveří pootevřených do sesterny (hle, doktor: padrť příběhu, vzpomínky, snu přesypává soustředěně z jeho karty do skleněných dóz) spatřil je všechny, ty, které se udály, i ty neuskutečněné: otcův do zrcadla, svůj do obezity, svůj zástupný na březích Jadranu z betonového balkónu bez zábradlí... A byl tu ještě jeden, pád pátý. Už třetí rok jím volal a oslovoval, vzpěchoval se a obhajoval: Doktore! Inženýre! Prezidente Hádu! Lokaji, metající pukrlata před pamětní deskou v Příboru! Svoboda shůry spadá, která mě nemilosrdně páčíš z dlaně samaritána! Jako by snad někdo mohl zodpovědět otcovu škorni, slepcův škleb civilizaci, válku řinoucí se světem jak rozlité pivo deskou umakartu.

V křesle za jeho zády však neseseděl doktor, nýbrž zelo zrcadlo, a on si teprve teď uvědomil, že už 5. prosince 1969, v den, kdy si jeho matka přečetla v Rudém právu Soustrastný dopis k úmrtí K. J. Vorošilova, bylo v něm zasazeno zbrusu nové sklo. Úmysl matky byl zřejmý: žádná trhlina, žádný střep tu už nemohl svědčit a sprostý šustot, který se té noci vyvlékl z obojku snu, zvolna uti-

chal. Avšak nové sklo bylo homogenní, amorfnní a izotropnní, křehké a pevné: mohlo se stát, bylo víc než pravděpodobné, že ta nová výplň znemožnila otci návrat, že ho tou novou výplní matka definitivně zasklila na věčnosti.

Za jeho zády zelo zrcadlo, číhala jáma-past, umně přikrytá rozvětvenou spleť vokativů. Kdo se ho tu pokoušel utlouct k řeči? Vždyť všichni: doktor, jeho rodiče, Leo, Simona i Angelika i Aurora i Albertine, Karlín zalitý v jeho paměti jak v kapce jantaru – byli jen několika hubenými stíny, které vrhalo jeho tlusté tělo.

Jediným pohledem obejmul svou rajskou zahradu: byla mu náhle těsná jako šaty, v kterých ho do ní před třemi lety přivezli. Už nebylo třeba se bát, že se mu škvírou v plotě, onou puklinou do Jinam, jednoho dne nepodaří projít, že ho ta brána sevře jednoho dne jako obruč a on se už nedostane tam ani zpět. Dnes to byla ona sama, kdo mu vycházel vstříc. Zahrada se rozpínala, párala a pukala ve švech, děrami a trhlinami se řinula do okolí, přilévajíc městu pohyblivé útroby pavilónů, až přeteklo. Věděl: ráj už nebyl ohraničeným místem: vlil se do řeky Pád.

U zdi zrenovovaného kostela, v němž probíhala ekumenická bohoslužba, pikal pacient v modrém županu, kapsy nacpané spadaným listím: deset, dvacet, třicet... Dodávky zaparkované před hospodářskými budovami zmlkly v chladu jako kostry. U směrovky s nápisem PATHOLOGIE stál člověk s hlavou zvrácenou k obzoru, jenž na něj vztekle cenil paneláky. Křížujícími se alejemi dubů, buků, ginkgo bilob a baobabů odcházela plavovlasá tělovýchovná pracovnice Tereza, ztrácejíc se v průzračných záclonách vzduchu, se strnulým úsměvem, s tváří přeškrtnutou žraločí ploutví a s magnetofonem pod paží.

Ve větvích řvali drozdi, pěnkavy, kormoráni a plameňáci: čtyřicet, padesát, šedesát... Huba okna v cihlové zdi vodárenské věže se otevřela: „Všechno, co tu je, se něčím stává. Po tři roky z tebe doktor páčil zuby dětství, zuby lásek, zuby snů. Vždyť jméno jeho

jezdce Smrt a vchod do ordinace vyzdoben lebkami! Copak nevidíš, jak – v rámci hippoterapie – hřebelcuje hladovkou zesláblý Kostěj v zadním traktu zahrady vysloužilého cirkusového koně? Copak ti nestačí, že – v rámci teatroterapie – ty sám jsi ztělesnil na prknech zdejšího divadla Jiřího Poděbradského, Edudanta, Buddhu, Otesánka a Nezvala, bez konce se cpoucího indiánky? Tady už nemáš koncesi ani na pšouk.“

Bylo 5. prosince, 86. březence, 30. únorce a den pomalu vzlínal, jako by si stoupli do mokré trávy: osmdesát, devadesát, sto: už jdu. „Profesore..., vím, že budete brzy jmenován generálním prokurátorem..., ale nechtěl byste, ještě předtím..., snad se neurazíte..., dělat mi čerta?“

Otcův deník, Cortázara, Apolenin baret a pomeranč an sich nacpal si Eman pod mikinu s emblémem americké univerzity. A pak už stačilo tak málo, aby jim ruka s cigaretou z vrátnice požehnala na cestu! Jen se nešklebit jak pomazaný král debilů a držet se pevně profesorova saka, které je přeneslo odtud tam na křídlech solidnosti. Netušili ovšem, že toho odpoledne v ústavním divadle jeden slavný herec, ten, jenž mužným barytonem hromoval z tribun za časů revoluce, věnuje svůj autogram sto osmdesáti čtyřem bláznům, z toho třiceti dvěma na zápěstí.

Dobíhali autobus. Eman supěl, funěl, zadýchával se dva kroky za svým tělem.

„A jak smrt hýří synonymy!“ navázal profesor, když konečně dopadli na sedadla pro invalidy. „Zesnul, je bradou vzhůru, natáhnul bačkory, je na prkně, pámbu ho povolal, vzala ho ta s kosou, odešel z jeviště života, vypustil ducha, strčil hlavu do rakve, už ho hlava nebolí, je hrobařův, zaklepal bačkorama... Zatímco když se narodíte, všechna synonyma se na vás vykašlou.“

Řidič zapnul stěrače: bylo oblačno až zataženo, občas déšť, sněhová pokrývka na Labské boudě 60 centimetrů. Teprve teď si Eman všiml, že profesorovi spočívá na klíně diplomatický kufřík na kód,

vzhledem k jeho budoucí roli čerta zcela nevhodný. Mlčel. U jejich nohou, na špinavé podlaze autobusu, leželo ohromné, bílé, tiché a mrtvé žraločí tělo.

Na přední sklo mžila slova z otcova deníku, pršely obrazy rozbité vzápětí prudkým pohybem stěračů. Spatřil rodiče, jak vedle sebe sedí v kině, pologramotného muže v láptích a průhlednou ženu s nervózními prsty, upjatou v kombinéze studu. Byl-li tehdy – a on o tom nepochyboval kým, čím vlastně? Byl snad lyrou, Lysandrem či lyskou, vodním ptákem z čeledi chřástalovitých? Jedno je jisté: z kuželu světla, vrženého nad jejich hlavami na plátno světlé budoucnosti („Tak takhle bychom si nerozuměli, soudruhu!“) ukázal na ně a řekl: skrze vás.

Od těch dob, ani nikdy předtím, svoje rodiče neopustil. Byl s nimi, když Karel poprvé uviděl skrze svou ženu fascinující shluk buněk, záhadného tvora, živé slunce, které právě vycházelo v jejím břiše. Byl s nimi, když Anna Podobová, rozená Křížová, strměla na prostěradle jako sopka a jejím tělem probíhaly vlny bolesti. Ne, toho dne neměl doktor Hladký službu: seděl doma v pohodlné sedací soupravě značky Kamélie a přel se s kolegou Plecitým o eutanazii.

Cítila, jak se jí infúzí vlévá do žil hustá podzimní noc. Přestože v primě byla jediná, kdo nechodil do hodin náboženství (v atomu ticha opouštěla třídu, vyprovázená pokaždé útrpnými pohledy spolužáků a katechety, v atomu ticha, v pouzdru rozpaků a s tušením: to od Tajemství ji oddělí dveře, které za ní za okamžik zapadnou, od duhy Smlouvy, od kříže Křížovou), slyšel ji teď volat a oslovovat, vzpěčovat se a obhajovat: „Bud'! Žij! Popadni dech!“, jako by se pokoušela děvenku, již tušila v sobě, rozhoupat do života mocnými pohyby prostěradla.

Avšak tentokrát to byl on, koho přívály její bolesti hnaly ke břehům světla. Lámalo ho to v kole, drtilo, rvalo na kusy; tělo, které se ho mocnými pohyby zbavovalo, dunělo jako podzemní továrna; všude kolem hřměly a klapaly stroje, rozkvétající a zanikající

v oslnivých shlucích molekul. Cítil, že ho proud, tajemně pevný a nadaný vůlí, strhl až k jícnu. A pak se to stalo: čísi tlapa ho praštila do zad, aby tu už konečně přestal kuckat a vypad z hospody: „Tak padej, mladej!“

Bud' byla ta jáma velmi hluboká, nebo padal tak pomalu, že měl kdy rozhlížet se kolem sebe a přemýšlet, co bude dál. Nejprve zkoušel dívat se dolů, kam to vlastně padá, ale nic neviděl, byla tam tma; ohlížel se tedy po stěnách jámy a všiml si, že je tam plno polic a přihrádek; cestou sebral z jedné sklenici; stálo na ní POMERANČOVÁ ZAVAŘENINA, ale zklamal se: byla prázdná. Když se pod ním konečně rozevřelo dno, které nebylo dnem, byl už zcela klidný: věděl, že jeho narození je jen drobnou, přehlédnutelnou pastí, mistrně narafičenou zastávkou na kruhu nebo na spirále, jen stisknutím kliky a otevřením dveří do dalšího interiéru, do dalšího vesmíru, do dalšího snu.

Směšné: v té podzimní noci po okraj, namísto cérušky drobounké do dlaně, vhrkl do rukou porodní asistentky kus křivolaký a otesaný, oživlý pařez, jako by ho uřízli v lese.

Od těch dob, ani nikdy předtím, svoje rodiče neopustil; a byl s nimi dokonce i tehdy, když jeho otce v strašnickém krematoriu naposledy vztyčila touha, touha po návratu do Jadrlinky.

Zatímco se znovu narodil, stěrače znehybněly. Vpíjejíce se jeden v druhý, obrazy zvolna stekly po kapotě autobusu. Jak drobounkou antiperli, jak titěrný glóbus, jak nepatrné cukrátko spolkl ho dav, strhl pramen města, jímž se teď závratně brodil spolu s profesorem. Už nebylo možné zpomalit, zastavit, změnit směr; teorie relativity se naplnila; to dav jim vnutil tempo a čím evidentněji se rychlost Emany blížila rychlosti světla, tím prudčeji se zvyšovala jeho hmotnost, zatímco se plynutí času zvolňovalo.

Galileův dalekohled, Armstrongovu trubku, kšandu Jengibarova dal by za to, aby zahlédl, co se tu schovává, krčí a kňučí za ohromnými panely reklam. Konečně pochopil: byla to Praha, uštvané

supící vždy dva kroky sama za sebou, dva světelné roky za vlastní minulostí.

Když jim z kvetoucího pole jevů vyšel vstříc kukuřičný klas žižkovského vysílače, profesor zdrceně řekl: „Jak známo, hebrejščina má sedm minulých časů. Budete sekáč, Emane, podaří-li se vám alespoň jeden z nich proměnit v zářný zítřek plný svěžesti.“

Jen zřídka se vynořil z hladiny detail a udeřil je přes tvář: bledá hlava Vietnamce, zapadající do hlubin svého stánku jak scvrklé slunce plné erupcí; elegantní žena, vystupující z vozu, která je právě zabila pohledem; slepec, žebrající na bedničce od pomerančů, slepec, v jehož klobouku ležel odznak československo-sovětského přátelství... Slepec? Ale to snad...

Naštěstí ho v tu chvíli strhl profesor blíž k proměně: „Podívejte, Emane!“

Z žulového oblouku Negrelliho viaduktu na ně vyrazil do útoku pluk písmen: DNES OTEVŘENO INTERNATIONAL BUSINESS CENTER. PRVNÍ KROK K REALIZACI PROJEKTU KARLÍN ROKU 2000, KTERÝ TUTO ČTVRTĚ ZMĚNÍ V MODERNÍ OBCHODNÍ CENTRUM.

Eman odjistil granát (ruce propletené za zády, palec pevně na palci), napodobiv tak bezděčně gesto dávno mrtvého otce. Snad by hodil, neobjevil-li by se vzápětí v široké bráně, zvoucí do světa atraktivních služeb, čert. Ocas vyválený v špíně a prachu budoucího obchodního centra, roh sem roh tam – rozpráhl zprudka chlupatou náruč, jako by chtěl odnést do pekel celý Karlín, celou Prahu, celou zem. A opravdu: z huby mu pekelně páchlo pivo.

„Vypils Vltavu, blbče?“ zařval na Emanu a skácel se podél zdi.

Pochopili výzvu a rozhlédli se: vzduch byl – až na 320 mg oxidu siřičitého, čistý. „Jdem na to,“ zavelel Karkulka, „a budiž nám útěchou, že rok 1993 bude OSN vyhlášen rokem původních obyvatel.“

Měli štěstí: nad jejich hlavami zaduněl vlak. Za řetězy, za rohy nohy ruce popadli čerta a vlekli ho do blízkého průjezdu, zatímco

jeho ožrale bezzubé mulisy, mulisy zanikalo zcela v hřmotu rychlíku.

A tak ten, jenž právě vyhlédl z okna vlaku, spatřil tam dole jen na okamžik oživlý obraz, nepochopitelný výjev, tlustého chlápka, smýkajícího čertem k otevřené tlamě vrat za jednoruké asistence pána v obleku, protože v té druhé klátil bezradně diplomatickým kufříkem na kód; jen na okamžik zazářili ti tři udivující jsoucnosti, aby vzápětí zmizeli v nenávratnu.

Jak je možné, pomyslel si, že jsem tady a teď, pro ně jen záblesk projíždějícího vlaku? Jak je možné, že nejsem tam s nimi na karlínské dlažbě? Tehdy se v něm poprvé zasekla touha zkamenět to, co mívá, švindlem obehrát zapomnění, převtělil se v životy těch druhých.

Slupku po slupce, skryti šerem, páchnoucím močí, demaskovali zatím ti druzí čerta, odnímajíce mu jednu po druhé insignie nadpřirozené bytosti. Když si konečně profesor (natřásaje se dosud před břichem Podoby jako před zrcadlem) upravil kradené rohy, zarazilo ho útlé kňučení, které vycházelo z hromady prádla u jeho nohou.

„Co se sakem? Nechal jsem si ho ušít na míru v módním salónu Apollon.“

„Do popelnice. Tátovi jím uděláte velikou radost.“

Náhlé ticho je podplácelo možností, že tudy nikdy nejel vlak. Tvář svědka za sklem okénka, meteorit vržený z temnot paralelnosti, zazářila a zmizela. To polonahé, co bývalo čertem, bručelo si tu odevzdaně Vejvodovu polku, schoulené v prachu jako prázdná hadí kůže, kterou byl nejvyšší čas svléknout.

„Dovolte, abych vás ocitoval,“ zasyčel profesor. „Padáme, zdrháme, práskáme do bot, bereme roha a kramle navrch.“

A jak se tak Eman zálibně zahleděl na bývalého agenta StB, jenž si teď spěšně začerňoval obličej kopírákem, pohotově vykouzleným z tajemných útrob kufříku, padl mu zrak na čmáranice za jeho zády:

Božena je kurva, John Lennon bude žít věčně, Cikáni do plynu, Přibyle, ty impotente!, Ježíš je tvá spása...

Znejistěl. Křížkovou, od Invalidovny, směrem od Hakenových sadů blížilo se k němu torzo ženy, razilo si k němu cestu z jakési dávno mrtvé mytologie, jen břicho a prsa a pořezané ruce v prodřených rukavicích, které páchly zbytky piva a limonád, a ta bezhlavá žena kráčela, vznášela se a plula – nepotřísněná jedinou kapkou – po vlnách jak Ježíš, neslyšně klouzala po hladině jemu vstříc, aniž ji spatřil.

Co ale znamenala ta hesla, nastříkaná na zed' průjezdu černým sprejem? Byla to šifra, které nerozuměl, třináctá komnata, od níž neměl klíč, znak se ztracenou denotací nebo snad tužka zlomená v půli, kterou v obálce posílá mafie odsouzenci na smrt?

„Zatraceně, Emane,“ utrl se profesor, „stupor přenechte Antonínovi. Říkal jste přece, že se už nechcete vrátit...“

„Jistěže ne, vy kandidáte... Ale podívejte se na sebe a pohleďte na mě: copak takhle lze... s vámi? A nechřestěte tolik, k čertu!“

Náhle se docela blízko ozvaly kroky. Naposledy mi takhle bušilo srdce, přiznal si Eman, když si Simona oblékla moje trenýrky s proužkem. Ale ničeho se neboj, chlapečku, ničeho se nemusíš bát. Člověk je společenská bytost vyrábějící a užívající nástroje k přetváření svých životních podmínek. Má pětiprsté končetiny s protistojícím palcem, zcela vzpřímenou postavu a hlavu s velkým mozkem.

Avšak nebyl to člověk, kdo se vzápětí zjevil v osvětleném půlkruhu průjezdu.

„Bože Emane,“ zašeptal profesor, „toho vám snad soslalo samo nebe.“

V paruce z půjčovny, s drátěnou svatozáří jim zastoupil cestu anděl, a než se stačili vzpamatovat, zařval do tmy: „Do prdele Jardo, ty vole, kam ses zdejchnul?“

Neporozuměl. Snědl sice kdysi hada (paní Lopinová, marně zarovnávaná pravítkem otcova pohledu, přinesla mu ho tehdy na tácu

až pod nos), aby porozuměl řeči zvířat a ptáků, ale řeč andělů mu zůstala nepřeložitelná.

Ten průjezd, šerý dvůr s přízrakem klepadla, ohořelé schránky (MUDR. BEDŘICH SMRT. Bože: on tady stále ještě bydlí!) vrazily Emanovi tvář do vzpomínky, jak to dosud dokázal jen doktor. Ano: v tom průjezdu, v tom domě v ulici Pod viaduktem hrál tehdy s Hoškem, Ivankem, Bochnovičem a cikánem Kordou (možná se jmenovali docela jinak, dost možná mu kdosi podstrčil ta jména – stejně jako anděla před okamžikem –, vyrvav je z jiné hry, z jiné vzpomínky, z jiného textu) Škatule, hejbejte se.

Skrčil se za popelnice, jejichž smrad mu zvedl oči k nebi. K nebi? V trhlíně mezi střechami mu skoupě nabídlo město jen jeho padělek. Zapochoyboval, zda tu skutečně žije od narození: poprvé proniklo ohlušující dunění ze Sokolovské jeho smysly, poprvé, tady a teď, spatřil vířící clony prachu, které zkreslovaly proporce a deformovaly tvary, clony, v nichž byl zašmodrchán jak v kokonu. Nevěděl, jaká je roční doba. Bujará pozůstalá matky přírody, zlá jistota zašátrala neomylně v jeho schovce za popelnicí, a on pochopil: Celý život budu chodit v botách, které jsem nevyrobil, jíst brambory, které jsem nevypěstoval, žít v domech, které jsem nepostavil, a mluvit řečí, kterou stvořili jiní.

Město ho zbavilo svéprávnosti a určilo k oběti, Karlín mu vyřízl z těla totožnost, ještě horkou a tepající. Chtělo se mu plakat a blinkat a nevěděl proč. Mosazná vizitka na schránce (s jakým požítkem do nich s Bočkem, Jandejskem, Pávovou a cikánem Grunzou vhazovali hořící zápalky, jen co brašna na kolečkách poštačky Klepáčové oddrkotala ulicí o dům dál) mu odpověděla: MUDr. Bedřich Smrt, 3. patro, č. dveří 12.

Když se vzpamatoval, všechna místa už byla obsazená.

„Křídla, nebo život!“

Trapné: to jemu patřil ten hlas? Z jakéhosi mimoprostorového bodu pozoroval sám sebe, vrženého v groteskní čin. Ošizen nabo-

bem v pérové bundě o ich-formu, vykopnut jím do dobrodružství sevřel anděla pod krkem a vrazil mu do břicha vodní pistolku.

„Já..., já...,“ rozkoktal se anděl, „odvádím daně z příjmu..., chci se zúčastnit druhé vlny kupónové privatizace..., čistím si zuby pastou Colgate...“

„Dělejte, Emane. Rychle! Paruka, svatozář, zlatá hvězda, prostěradlo... Pozor na křídla! To prostěradlo padne vaší ctěné korpulenci jako ulité.“

Opravdu: za galantní profesorovy pomoci nasoukal se do něj jak larva, omotal se jím jako mumie pro lepší příští.

„Uvědomil jste si ten pokrok, agente? Dřív se na ně psala protistátní hesla, a dnes v nich chodí andělé.“

Za jejich zády zavržaly dřevěné schody, ženský ječák rozpáral šero. Z ulice je ohlušilo zapraskání dělbuchů a smích, zařinčení činelů ze Smetanova Tábora. A zatímco se vrhli do toho smíchu, do dunění ze Sokolovské, do eráru Prahy, do kráteru periférie, zatímco zdrhali a brali kramle vířícími clonami prachu, řinčíce také břemenem rohů a řetězů a chvostů a křídel, zatímco Eman supěl a funěl a zadýchal se za profesorem, protože už nestačil tempu proměněného města, tempu své proměněné mysli, brzděn jsa navíc trojitým pohybem Země, vyrazil ze sebe konečně to, co měl na jazyku už dávno, čím chtěl profesora udeřit už tenkrát na toaletě, když ho podlézavě varoval před doktorem, obrem chrlícím oheň a dým.

„No pověz, agente: jaký raport bys o mně podal?“

Ani vrstvy kopírákové černě neskryly, jak profesor zrudl. Minuli benzinovou pumpu, výlohu sex shopu, bronzové dveře kostela svatého Cyrila a Metoděje, ale profesor odpověděl až v Hakenových sadech. Vyslovoval nedbale, drmolil, přeříkával se, polykal koncovky, jako by si byl jist, že ho v tu chvíli stejně někdo dabuje.

„Eman Podoba je střídme vysoký, tváří kulatých, očí temnomodrých, vlasů náhnědných, oudů zavalitých, stár jako Kristus

na kříži. Je třeba míti se před ním na pozoru, protože zatím není jasné, kým, čím vlastně je. Vychytrale se ztrácí v odstavcích, uniká z hesla do hesla, chvíli jsa pouhým Zvukem, chvíli Zwinglim, jindy zas Zygotou. Tak jako had Uroboros svůj ocas, požívá Podoba vlastní minulost. Obzvlášť nebezpečná jeví se jeho zarážející podobnost s lidmi-škorpióny, kteří od pasu nahoru sahají do nebe a od pasu dolů se propadají do podsvětí.“

Poprvé – čert a anděl – si pohlédli do očí. Eman se usmál. „Uvědomil jste si vůbec, vážený předsedo ústavního soudu, že jsme ty dva ubohé opilce pustě okradli? Ale to vy sám jste přece mou druhou polovinou, která se od pasu dolů propadá do podsvětí.“

Brodili se po kolena listím, až andělovi zkřehle šustilo v uších. S pomyslnou flustrbukou vzpoury u úst došli až k vojenské Invalidovně, k té přízračné budově, do níž si Eman dnes definitivně situoval Kafkův Zámek.

Profesor se do něj zavěsil a tu, jako kdyby se přibližovali po té asfaltové cestě k zrcadlu, spatřili v dálce podivnou dvojici, která jim kráčela vstříc, dvě shrbené postavy, vklíněné – stejně jako oni – jedna v druhou a stejně jako oni jedna z druhé vyrůstající, pohyblivý, živoucí objekt, jenž se ze všeho nejvíc podobal abstraktnímu sousoší, rozštěpené jednotě, siamské obludě.

V okamžiku, kdy je ti dva staříci míjeli, zaslechl Eman jejich spiklenecký šepot: „Říkám ti už potřetí, že z astronomického hlediska je obyvatelnost každé planety omezená.“

„Ale co máme podle tebe dělat?“ utrl se druhý, „jako bys nevěděl, že výroba nezávislých kolonií v kosmu na oběžné dráze je strašně drahá. Stála by nejmíň tolik, co válka v bývalé Jugoslávii.“

Válka? Neporozuměl. Invalidovna, Invaze, Inverze... Mnohost jevů, siamská obluda světa byla už nadosah, a přece nedosažitelná. Zdálo se mu, že nad jeho hlavou, rozhojněnou teď parukou z půjčovny, z níž trčela drátěná svatozář, s rachotem zaklaplo víko tanku. Zdálo se mu, že za vlast je možné bojovat i v mikině s emblémem

americké univerzity. A poprvé pochopil svoje tlusté tělo jako možný terč, jako drzou výzvu pro ostřelovače, číhající na střechách měst.

Užuž byli na krok..., už se mýjeli..., byl si jist, že uslyší třeskot skla, ale namísto toho se po nich jeden ze staříků ohlédl a vyprskl do dlaně: „Podívej! Ti dva snad utekli z blázince!“

Někde docela blízko třeskla petarda, ječeli kluci, zavyl alarm a vzápětí pes, vlečený přes park tlustou cikánkou.

„Ne nadarmo se téhle Pusté zemi, té vaší rodné periférii říkalo po staletí Špitálské pole,“ řekl profesor.

„Jak jste obdivuhodně vzdělaní, vy zplozenci pekel! Znáte všechna synonyma smrti, etymologii kdejakého vzdechu, a to je, jak se zdá, pro politickou kariéru nezbytné. Ale mně se teď chce tančit. Ale mně se chce nacpat si kapsy spadáním listím, sjet na skateboardu z Vítkova, pikat u pomníku hraběte Strozziho, hrát Škatule, hejbejte se, poprat se s Jandejskem kvůli Pávové... Chápete? Poprvé po třech letech jsem svobodný.“

Avšak ďábel jen rezignovaně vzdychl, jako kdyby mu tou naivitou ztěžkly řetězy k neunesení.

Sotva na dostřel odtud, za sedmero bary a bankami, stála v tu chvíli jeho matka před zrcadlem a uvažovala o půdách. Kromě té, kde se kdysi vprostřed haraburdí proměňovala Simona (chvíli byla lvicí, chvíli chobotnicí, pak ropuchou a lamou a samičkou netopýra, taky labutí, parmou, včelou, užovkou a ústřicí, ústřicí nejvíc), byla tu ještě jedna, o které Eman nevěděl. Zrcadlo trůnilo v předsíni naproti oknu na věčně zšeřelou pavlač. Rok po roku, den po dni se rozrůstalo a mohutnělo víc a víc, metastázovalo a rozpínalo jako ten, kdo se před ním tak rád pitvořil: růst i zánik věcí a lidí podléhal témuž řádu.

Anna Podobová setřela hadrem prach z odrazu své tváře. Dnes tomu bylo na den přesně třináct let, kdy v něm vyměnila rozbité sklo a kdy tedy zmizela puklina, do které by se teď mohlo propadnout její stáří.

Paprsek ze středu zrcadla mířil přímo do jejího břicha: spatřila v něm vyhaslé slunce, scvrklou hvězdu, černého trpaslíka smrti. Rok po roku, den po dni se dveře k Tajemství pootvíraly (vešla do pokoje, v kterém teď nikdo nebydlel) a ona jejich skulinou, dalekohledem, očkem kamery zahlédla k svému údivu koláž, spojující nespojitelné v celek. Úsměvy staříček uvaděček ji zvaly dál. Jedna z nich však měla na předloktí vytetované číslo, a to ji polekalo. „Ztratila jsem vstupenku,“ zalhala, ale ochotné sály jí vykročily vstříc. Kam se podívala, všude visely na stěnách koláže a zdálo se, že v dlouhých chodbách ústících ve tmě rodí se ještě geometrickou řadou. Ze všech se k ní vztahovala vůle ji roztavit, srolovat, zmuchlat, rozstříhat na části, proměnit navěky v svou součást. Zavřela oči: ale ony tam čekaly dál, překrývající nazdařbůh prázdné obdélníky po diktátorech.

Přejela prachovkou hřbety knih (nedotýkala se jich příliš ode dne, kdy jí Hrabě Monte Christo, jsa stejně průhledný jako ona, vyklouzl z nervózních prstů a roztříštil se), botu v zasklené vitrině.

„Mohu ti nějak pomoci, soudruhu?“ řekla pevně, ale on neodpověděl, mlčel jako zařezaný a brada se mu třásla, ta brada navěky pobryndaná bílkem, vysrkaným z kradených zárodků budoucího času. Marně vyvracel oči vzhůru, k prosklené kupoli Hlavního nádraží, marně se pokoušel vzlétnout do skončeného dějství, do odeznělého partu, vrátit do obrazu, který už dávno visel čelem ke zdi. Jako by si byl jist, že se tu octl omylem, že sem byl za trest svržen z Měsíce, přímo z kráteru Emory, 2300 metrů od místa přistání! Bylo to zbytečné: ruka Anny a kapsy Michalova zimníku, oteklé ztěžklým haraburdím, ho přátelsky táhly k zemi, plné číhajících min.

Tváří v tvář dvěma půdám, spojeným teď koláží v jednu, se pokoušela ospravedlnit: „Stál tam tak ohlušen a němý, k smíchu v smradlavých bagančatech, v trapném vojenském kabátě, v papáše z berana! Copak je možné nechat dítě napospas nabroušeným loktům davu?“

A tak mu s mateřskou trpělivostí razila cestu z té nádražní tlačénice. Vlekl se za ní s kufrem věrně jak pes, následoval ji poslušně jako svatou přímku, kterou mu uložila za domácí úkol – o tom ani na okamžik nezapochyboval – sama Idea. Anna Křížová netušila – šla přece stále vpřed –, že muže za jejími zády ubývá, že z něj zvolna opadávají cáry příběhů, zmuchlané vzpomínky, maso snu, že je ho čím dál méně, že se vytrácí z tváře do tváře, z hesla do hesla, z projektu do projektu. Když se konečně ohlédla, strnula: spatřila samu sebe stojící před zrcadlem a tisknoucí k prsům starý škrpál, to jediné, co z něj zbylo, to jediné, co jí tu ze sebe nemohl nenechat.

Její vzpomínka byla náhle nahá: to vítr z ní (otevřela prudce okno do dvora) strhl vinětu: rok výroby a návod k upotřebení chyběl.

Toužila po cérušce, průzračné křehkosti, která by ospravedlnila tělo. Avšak místo ní odnesla si nakonec z porodnice tvora křivolace otesaného, jako by si ho uřízla v lese.

Den za dnem ho přibývalo, den za dnem ho bylo čím dál víc. Papulu věčně dokořán, zhltl vše, co nadosah. Posadila ho na nočník a popadla koš s prádlem. „Emánek se teď hezky vykaká a maminka zatím pověsí na půdě plínky.“

Oslovovala-li ho zásadně třetí osobou, pak v naději, že tím oddálí jeho pád do vlastní identity. Mnohem bezpečnější bylo vštěpovat mu s pomocí jazyka, že jen lehce a nahodile vklouzl do života něko-ho jiného jako do vypůjčené noční košilky.

Na pavlači ji roztřásla zima. Dveře zaskřípaly a jí vstříc zavanul pach zatuchliny. Skulinami ve střeše sem dopadaly paprsky kalného světla a křížovaly se v prostoru s úsečkami prádelních šňůr. Čas od času, chtěla-li pověsit další plínku, sáhla do prázdna, po paprsku. Náhle si uvědomila, že tu není sama: ze všech koutů, polité září, v níž vířil prach, ji pozorovaly věci.

„Jak je to možné? Přece jsem ty krámy minule vyházela...“ Ale ony tu byly a objímaly ji zvědavým kruhem, větříce člověčinu, klidně znovupřítomné, předmětné zakletí lidskosti.

S pažema zdviženýma, s rukávy vykasanými, s kolíčkem mezi rty postupovala obezřetně podél šňůr. Podobala se dělnicím z budovatelských plakátů, ale nebyl to závod ni přehrada, co jí tu rostlo pod rukama: plínku k plínce, cihlu k cihle vrstvila zeď mezi sebou a synem, který právě teď kakal na nočníku pod deštěm rozpitým Gottwaldem.

V tu chvíli zazněl domem jeho řev. Přivolával ji, chtěl vstát, věděl, že to sám nedokáže, ale ona spatřila, že se pod jednou z plen něco chvěje a drkotá, pulsuje a třese jak sulc. Když se odhodlala a poodhrnula vlhký cíp, spatřila pravdu: miluji tu, která není. Toho, jenž jest, zavedu do lesa a nechám na pospas dravé zvěři.

A Emánek ječel, kvílel dál, jako by ho už teď vlci sávali na kusy. Domovnice poodhrnula záclonu. Dva popeláři v oranžovém, kteří právě kouleli průjezdem, napodobili opile ten kvil.

Ale to byl jen hlas, opatrně ztlumený, jen jeden hlas ze sboru, jenž v ní zněl, ta nechuť, nemožnost návratu, ta iluze zdi ze stokrát počuraných plen. Samozřejmě že vyběhla na pavlač. Samozřejmě že spěchala za ním, aby ho utěšila, aby mu utřela zadek, aby mu pomohla vstát. Když však chtěla nahmatat klíč, zlomyslní bozi vyslyšeli ten hlas: kapsa u zástěry byla prázdná. Zapomněla je tam, uvnitř: visely na rámu zrcadla, z jehož hlubin se teď ozýval smích.

A Emánek nepřestával, ó ne, jeho úpění stoupalo průduchem dvora k špinavému nebi, neslo se vířícími clonami prachu až do Hakenových sadů, protože dobře věděl, že neobjeví-li se maminka a nevysvobodí-li ho ze zakletí nehybnosti, zůstane přikován k nočníku navěky.

V pantoflích, stále ještě s kolíčkem mezi rty, stála Anna Podobová bezradně před vlastními dveřmi. Oči sousedek, které se co chvíli napjatě zaleskly mezi záclonami, podobaly se kouskům ledu, zavěšeným na neviditelných drátcích. A tu se za jejími zády ozvaly kroky, doprovázené soustavným klepáním.

Otočila se. Pavlačí – jednou rukou se přidržoval zábradlí a druhou, tou, která byla prodloužena bílou holí, prováděl rytmický průzkum prostoru – se k ní blížil slepec.

Proboha, zděsila se, to je přece... Docela zapomněla, že si na dnešek objednala k svému starému Forstru ladiče pián.

Jako by ji právě spatřil, lehce se uklonil a na jeho tváři utkvěl nehybný, široký úsměv.

„Já... já... víte, je to hloupé, ale...“

„To je v pořádku,“ řekl.

Její zakoktání a řev dítěte za zdí uvedl bezpečně do pohybu slepcovy citlivé prsty, které začaly zlehka, soustředěně prozkoumávat povrch dveří. A když se konečně dotkl zámku, přejíždějce ho něžně dvěma prsty jako prs, který se náhle vynořil z mořské pěny, stalo se něco neuvěřitelného. Dveře se začaly zvolna rozestupovat, vířívě rozkládat v prostupné atomy, jako by je ladič vhodil do obřího urychlovače.

Kdyby se ho tehdy bývala zeptala (ale tu otázku by si dovolilo položit jenom dítě), jak to dokázal, odpověděl by bezpochyby: „Když jsem oslepl, domníval jsem se mylně, že se musím věci zmocnit. Tápaje k nim, narážel jsem o rohy stolů, kácel se přes židli a krvácel o rozbité sklo. Teprve po letech jsem pochopil, že věci samy mi vycházejí vstříc a že se setkáváme kdesi na půli cesty. Začal jsem se jich opatrně dotýkat, poznávat je dotekem, veden slepeckou holí lásky. Dnes mohu zodpovědně říct: Splynul jsem. Věci a já jedno jsou.“

Avšak ona mu jen toporným gestem člověka v transu dala přednost. Emánek si pěstičkou promnul ubulenou tvář – a oněměl děsem: namísto maminky připlouval k němu bytem neznámý muž v černých brýlích a blíž a blíž šermoval hrotem bílého kordu, usmívaje se přitom strnule jako Buddha, útrpně jako sudička, která ví.

Dva prsty, jimiž otevřel hmotu... Jaké však bylo jejich pořadí? Ovšemže si nevšimla. A tak nevěděla dodnes, zda zavěštil vítězství, nebo zda jimi Emánka posílal do prdele.

Anna Podobová rychle zavřela ten obraz. Stála tu u okna s výhledem do dvora, kam už dávno neústil zadní trakt malé továrny, v níž by se u ponků chechtaly ženské v strakatých zástěrách. Stála tu a podobala se těžkopádné soše sebe samé, plastické karikatuře s prachovkou v ruce a s nehty do krve okousanými.

Z továrny se stal hotel a ona tušila v jeho útrobách elegantní mladou recepční, vznášející se na pěticentimetrových podpatcích. Zdály se jí až fantasticky vysoké! Namlouvala si, že pády z té nenápadné pěticentimetrové výšky musejí být strašné, ale ve skutečnosti ji svírala závist. Záviděla té neznámé ženě, že umí anglicky, že pracuje běžně v počítačovém programu Windows, že vesele a radostně spí s muži, že byla zproštěna víry a že jí byla dána možnost, kterou jí dějiny odepřely: prožít život v Luropě, ve světadílu báječných biskvitů.

Ba co ještě: zdálo se víc než pravděpodobné, že ona recepční neprošla a nikdy neprojde branou, na níž bylo napsáno: MIMO NÁVŠTĚVNÍ DOBU OBJEKT STŘEŽEN PSY. Aby spatřila svoje dítě. Aby mu týden co týden, po tři světelné roky, přinášela jako oběť pyramidy dortů. Aby si týden co týden, na věčné časy a nikdy jinak, připomínala seabemrskácky Emanu, svou trapnou Emanaci.

V její ohlušené mysli teď skřípěly půdy, syčely koláže, chřestily pilníčky na nehty. Proto nezaslechla. Proto Anna Podobová, rozená Křížová, nevěděla vůbec, že se k ní její syn právě vrací v podobě tlustého anděla – řád hmyzu s proměnou dokonalou.

Profesor přistoupil k stánku s Biskvity, Cumly, Cukrátky a Cetkami.

„Prosil bych sto Kinder Surprise...”

Z hlubin pestrobarevné bedny si však odkašlalo nepochopení.

„Víte, mám na mysli čokoládová vajíčka, jsou zabalená ve stanio-
lu a uvnitř každého je překvapení. Například mašinka, letadélko,
žabička, hrošík, maličký skládací pračlovíček...”

„Vy jste se snad znovu zbláznil, profesore,” zašeptal zděšeně
Eman, „co vás to napadlo: sto vajec?”

„Mikuláš nám chybí. A my přece nemůžeme, pochopte, kolego..., k maličkým přijít s prázdnou.“

„Vždyť vám nezbudou žádné peníze!“

„Buďte bez obav. Strana mě určitě do začátků založí.“

Vprostřed sušenek a čokolád, na štosu Mladé fronty Dnes seděla černá kočka. Zprvu se Eman domníval, že je to atrapa, hračka, plyšový maskot; ale přimhouřený posměch v očích ho nenechal na pochybách.

Profesor zatím zápasil s kufříkem. Ačkoli ho před chvílí otvíral, aby si kopírákem začernil obličej, v tvářnosti čerta a za zneklidňující, nepochopitelné spolupřítomnosti toho zvířete se ne a ne rozpomenout na kód: bylo jím číslo domu jisté půvabné studentky či rok narození Zikmunda Wintera? Podařilo se mu to až do třetice: 2171969. Datum, kdy člověk poprvé přistál na Měsíci.

Ze stánku se vynořily ruce a začaly vhazovat do otevřeného kufříku jedno vejce za druhým. Zatímco dutý hlas monotónně odpočítával, černá kočka nehybně pozorovala stříbrný vodopád mizející v temné puklině, která se chovala nepochopitelně: ďáblovo zavazadlo bylo bezedné.

Má tam přece kalkulačku s kopíraky, uvažoval Eman, seminární práci slečny M. („Dobová receptce Otce Kondelíka a ženicha Vejvary“) a tlustou složku kompromitujících materiálů na pana X.! Z fyzikálního hlediska je nepřijatelné, aby se mu tam ještě vešlo sto kusů Kinder Surprise.

Ale profesorův otevřený kufřík, černá díra zaměřená na svět, miniaturní urychlovač (zařízení k urychlování elektricky nabitých částic působením vnějšího elektrického či proměnného elektromagnetického pole) byl zřejmě mocen pojmout vše. Tak málo bylo věcí, které by mu Eman nebyl ochoten vydat! Nahmatal je starostlivě pod mikinou. Kočka se ušklíbala. Kočku bez šklebu už viděl. Ale škleb bez kočky?

Jednou se doktor Kákos zeptal profesora A. Z. (krycí jméno Karkulka), hnán jsa snad touhou odhalit konečně obsah jeho košíčku: „Řekněte, profesore, co považujete za nejpřevratnější událost posledních tří let?“

Ó ne, profesor nebyl jako Eman! Ten by si raději nechal pracky urazit, než by do nich vzal mikrofon, rozhrnul oponu, vstoupil do obrazu. Ale profesor? Jak rád oslňoval z kateder proudem svých duchaplností! Proč tu tedy teď stojí tak mdle a zamlkle, zíraje směrem Antonínovým, jako by se chtěl nenápadně vytratit z vlastní existence?

Nakonec, když už chtěl doktor opustit místnost, docela tiše odpověděl: „Snad to, že za tu dobu přibylo na světě tři sta miliónů docela nových lidí.“

„Devadesát osm, devadesát devět, sto... Dostanu dva tisíce korun, pane.“

Profesor zaplatil beze slova, s lehkým úsměvem granda.

„Ani nevíte, jak jsem vám vděčen za roli, kterou jste mi nabídl. A pár vajec si přece jen schovejte pod svůj fěrtoch.“

Vraceli se podél dřevěné ohrady, jíž byla už po léta sevřena vojenská Invalidovna ze všech stran. Škvírou mezi prkny zahlédl: divokou spleť bezových keřů, vanu plnou dešťové vody. Na hladině plaval nafukovací žabák s velikýma lidskýma očima.

„Tu žabák, tam kočka,“ vydechl Eman očarovane, „nezdá se vám...“

Ale profesor přeslechl jeho údiv. S profesionální důkladností agenta zametal stopy chlupatým chvostem a pak, podařilo se mu právě nalistovat v mozku, v ústředním orgánu nervové soustavy, vloženém v lebeční dutině obratlovců, stranu 485, díl druhý.

„Vy snad ani netušíte, Emane, jaký prostor byl vám kadlubem. Vždyť vy to vaše Špitálské pole, z něhož jste vzklíčil, ani pořádně neznáte! Například červený kolos, jež právě mjíme, je jen devíti-

nou Dienzenhoferem chystaného projektu. V těchto místech bývala původně osada, která patřila klášteru břevnovskému. Nedaleko odtud stával kostelík Obrácení svatého Pavla. Patřil k němu špitál pro nemocné nakažlivými chorobami. Ale posloucháte mě vůbec? Za vpádu Švédů byl kostel zbořen. Později na jeho místě vybudoval pražský knihtiskař Ferdinand Schönfeld proslulý letohrádek Růžodol. S hostincem a tanečním sálem. Stromy, keře, květiny na zahradě byly vysázeny do tvaru znázorňujícího mapu Čech. K úbočí Vítkova však raději nehleďte: mohlo by vás rozdrtit kopyto Žižkova koně a zadávit Gottwaldův duch.“

„Stačí, profesore. Mýlíte se. Tohle není exkurze. Tohle je... návrat.“

„Návrat? Já se vracím – tam. A vy? Snad do své dávno ztracené matky?“

Z útrob vzdáleného činžáku („Já to věděla... kdepak Slováci v domě... ta spoušť!“) dolehl k Emanovi kvil. To on sám, sedě na nočníku ve vzpomínce, která mu nepatřila, řval tak přenáramně, až praskaly stěny času. Chtěl za ním, chtěl se vrhnout přes nastraženou past třiceti let za neznámou bytostí, již býval, přitisknout jí dlaň na ústa, zacpat papulu rukou, umlčet, varovat: Utiš se, blbečku! Neječ už! Copak nevíš? Až se ti podaří přivolat ji jednoho dne, až ji přivoláš jednoho podzimního dne po okraj, ona přijde a udeří tě pravítkem přes tvář, vykráká za vlasy, nechá za trest opsat stokrát nicotu a přesadí mezi poslední, kteří posledními zůstanou navěky.

Dva staříci, kteří je před chvílí minuli, zastavili se teď před výlohou sex shopu. A zatímco se jejich propadlé tváře mísily ve skle s černým spodním prádlem v kruté koláži, jejich duch ustavičně dlel v hvězdném domově.

„A jestlipak si pamatuješ, v kterém roce člověk poprvé přistál na Měsíci?“

„Jakpak bych si nepamatoval. Přece v roce 1648! Shodou okolností tehdy dobyli Prahu Švédové. Neil Armstrong vztyčil na

jeho vrcholku kříž, zatímco Edwin Aldrin zakopal do sněhu čokoládu, aby měl Indra, bůh nebes, co na zub.“

„Ty stará sklerózo!“ rozchechtal se ten druhý, „žádnou čokoládu: *Novosvětskou!*“

Nad jejich hlavami začaly příst lampy. Byl večer a bylo jitro, nerozlišený den, neznámá roční doba, padělek nebe nad městem. Obrysy Karlína se rozpily, jako by někdo převrhl na výkres špinavou vodu. Když jsem se konečně vzpamatoval –, všechna místa už byla obsazená. Všichni už zaujali své pozice, svůj pevný bod; jen já jsem tím, kdo si nic nevybojoval, na kterého nezbylo, tím, jenž tu stále ještě zmateně pobíhá od jednoho obsazeného místa k druhému. Bočku! Jandejsku! Pávová! Grunzo! Podoba korunovanej, Podoba tuplovanej, Podoba vůl.

Za jejich zády cosi zapraskalo. Chtěl se otočit, ale papundeklová křídla mu to dovolila jen zčásti. Škvírou v ohradě, z toho tajemného prostoru, v kterém zahlédl žabáka s lidskýma očima, drali se tři kluci, soukali se odtamtud jak z náhle rozepnutého penálu – samá tříska, samý chechtot, samá doprdelekurva. Na hlavách měli baseballové čepice s kšilty otočenými dozadu.

„Neříkal jsem to?“ zasmál se profesor vítězně. „Děti!“

Ale Eman, jsa věren skepsi, jen odsekl: „Ty vaše děti určitě ani nevědí, co je to fěrtoch.“

„A vy snad víte, co měla babička v kapsáři pod fěrtochem, když přijela na Staré Bělidlo?“

„Samozřejmě: Otcův deník, Cortázara, Apolenin baret a pomeranč an sich.“

International Business Center? Ó ne! Čmáranice, v mlze vystupující z karlínských zdí, hovořily jasně. Vyryté klíčem. Nehtem. Mincí. Hrotem touhy. Kordem blbosti. Zvěčnělé křídou. Nastříkané sprejem. Ten, jenž svým stínem vrženým na dno tělocvičny vyšťval Emanu z ráje, táhl Karlínem po omítce svou stopu jak slimák, pokoušeje se přetlumočit Emanův život do řeči znaků, vymáchat

ho v očistci artikulace. Přimhouřím-li oči, řekl si Eman, abych si rozpil blbcovy klikyháky, abych se nepořezal o obrys tohoto dne, začnou se až překotně podobat skalním malbám z jeskyně Lascaux. Mohu zůstat klidný: stačí jen v pravý čas přejít na červenou, umístit špatně gramatické znaménko, vsunout obráceně kreditní kartu – a tahle čtvrt' se prolomí do pravěku i s průčelím bank.

Ale jeho vnitřnosti zaprotestovaly. Náhle a brutálně se mu – stejně jako kdysi v 15.15 na dvoře patologie po Leově výkladu o neutrinách – sevřely strašlivou chutí na sladkost. Kam půjdu? zděsil se, zatímco míjel billboard s ohromnou reklamou na hodinky Laser Beam. Kdo si mě teď vykrmí ke svému obrazu, jestliže se nevrátím do zahrady? Tady v té zemi mi teď nikdo nepodá ani rakvičku.

K třem výrostkům, kteří jim byli stále v patách, přibyli další. Přibyl kvíl sirény, bzukot walkmana, třesk petard. Strkali se a překřikovali, a když si chtěl Eman zacpat uši, narazily jeho ruce na svatozář. Jeden z nich za sebou vlekl fňukající sestřičku, uvězněnou v kombinéze plné mickeymoušů.

„Vidíte ty myši, profesore? Jste teď jako krysař. Potáhnou za vámi, kam libo.“

A pak se to stalo. Snad byla Emanova slova kamenem, vhozeným v tu chvíli do moře příčin a následků, které neviditelně vibrovalo prostorem. Snad byl jím on sám, jen kusem kamene z lomu Vítězného února, vrženým do toho moře.

Křižíkovou, Šaldovou, Březinovou, karlínským tunelem, úbočím Vítkova, z dvorů a průjezdů, hřišť a škol, z dávno zmizelých zelinářských zahrad, z Růžodolu, špitálů, heren a kostelů – jako by chmaták vítr právě sem, na Lyčkovo náměstí, kde stáli, vymetl rázem celé Špitálské pole –, ze všech stran se na ně začala valit lavina malých těl, proudila řeka dětí, která je následovala jako dva věrozvěsty.

Kdyby se v tu chvíli vyklonila Anna Podobová z okna, spatřila by anděla, jak se valí spolu s tou lavinou, podoben sněhové kouli.

Kdyby se vyklonila z okna v tu chvíli a nerozpadávala se u toho nesprávného prchavou závistí k fantomu recepční, mohla by uvidět svého syna a hodinky Laser Beam, které se staly v Americe šlágre.

Ze všech stran ho sevřely tváře. Dětské obličej, osvětlované co chvíli prudce a zbrkle reflektory projíždějících aut jako v muzikálovém kuse Karlínského divadla. Snad jsou to opravdu jen statisté, utěšoval se, v úvodní scéně muzikálu! Ale ty tváře mu připadaly kruté. Mnohem krutější než tváře Bočka, Jandejska, Pávové a Grunzy, než jeho vlastní na fotografii vypadlé z otcova deníku. Připouštěl však optický klam. Připouštěl, že byl počat – Zvuk, Zwingli, Zygota – v den, kdy Valné shromáždění OSN přijalo jednomyslně deklaraci o právu dítěte na šťastné dětství.

Pokusil se rozrazit ten kruh. Náhle si připadal lehký, zbaven tíže, zproštěn gravitace: jako Armstrong, plynule nekoordinovanými skoky, začal se vzdalovat měsíční krajinou ulice.

„Co se stalo? Co po nás chtějí? Proč nerecitují básničky? A kde se ve vás vzalo tolik energie?“ zasupěl profesor po jeho boku.

„V každém kilogramu hmoty je jí prý sto tisíc bilionů joulů. Jen si to představte, profesore! Kdybych ji – při své hmotnosti – dokázal uvolnit, pokryl bych spotřebu elektřiny lidstva navěky.“

Ale děti je neopouštěly. Nadbíhaly si, vřeštěly a pískaly na prsty, hnaly se za ním vlastní budoucností, která mu nepatřila.

Aby aspoň na okamžik zdržel jejich pronásledování, vhodil jim do chřtánu zmuchlanou vzpomínku, cár příběhu, maso snu. Ale ony se nenechaly ošálit kusem žvance jako doktor! Strhávaly z nich masky, vláčely profesora za ocas, páraly prostěradlo. Ubohý agent! Po tváři se mu řinul pot a černé slzy. S děsem spatřil, jak se na něj z výšky řítí rozmáchlé kopyto Žižkova koně.

„Proboha Emane, dělejte něco!“

„Jako co?“ zařval do dlažby, protože k němu teprve dnes doputovalo echo vlastního hlasu.

Nad hlavou mu zašuměla Leova odpověď, kterou už nečekal. „Jako andělský křídla, vole!“

Jednomu z dětí se na krku zalesklo docela malé znamení Štíra. Skokem se vrhl Emanovi na záda a jediným trhnutím mu odpáral, nač právě myslel. Toto přece nejsou zbytky papundeklu, zahořekoval v modlitbě; vždyť to, po čem tu teď vesele křepčí budoucnost v adidaskách, jsou fosforeskující plíce člověka.

„Sakra profesore, máme přece ta vajíčka!“ rozpomněl se a chmátl bleskurychle do kapsáře pod fěrtochem, odhodlán konečně k tvrdému protiútku. Ale co to? V jeho prstech se octl růženec, kudla, chlebové kůrky, tkanice a marcipánoví koníci.

Ze staženého okénka policejního vozu, které právě projelo kolem, vylétl Jacksonův hlas. Zaprotestoval: kdo se mě tu pokouší utlouct k bolesti? Vždyť tak jako jsou všichni – i profesor, ten znalec synonym a hledač grálu a budoucí ministr spravedlnosti, z něhož tu směšně visí servané štrapce dávné slávy –, vždyť tak jako jsou všichni hubenými stíny, které vrhá mé tlusté tělo, jsem snad i já sám jen stínem někoho jiného.

Vprostřed chodníku stál rozkročen oškubaný vládce pekel a pátil po spracích Kinder Surprisy.

Smečka zavravorala. „Krejte se!“ zavelel jeden z tří vůdců, jehož baseballová čepice byla sestřelena jako první.

Smečka zavravorala a dala se na ústup, ale profesor nepřestával, ó ne, lovil obratně ze svého bezedného diplomatického kufříku jeden čokoládový granát za druhým a metal je po maličkých, k nimž nechtěl přijít s prázdnou, takticky a strategicky po nich vrhal dětská překvapení, rozkročen vprostřed chodníku jako oživlé božstvo, jako Perun, bůh hromu, sám vztek a boj a běs, vprostřed té spouště, kterou vířily trhance staniolu a čertí chlupy a kopíráky a nazdařbůh rozmetané stránky Otce Kondelíka spolu s kompromitujícími materiály na pana X., stál tam a trestal tak dlouho, dokud mu nedošla munice, dokud děti zas nezmizely, odkud přišly, v klecích dvorů

a průjezdů, hřišť a škol, dokud se poslední zbytky jejich vojska zbaběle neskrčily za billboardem.

I byl večer a bylo jitro, den sedmý, a tak si mohl Eman konečně v klidu přechíst, co je na něm vlastně napsáno: Hodinky Laser Beam, které se staly v Americe šlágre! Ručičky, které vidíte, ve skutečnosti nejsou. Hodinová, minutová i vteřinová ručička není totiž skutečná, nýbrž je nepřetržitě vytvářena elektronicky na analogovém displeji z tekutých krystalů.

Skleněnými dveřmi hospody zahlédl Eman dva známé staříky. Strkali zadkem do hracího automatu, z kterého se řinul proud mincí, a chechtali se jak blázni.

Ulice byla náhle tichá a liduprázdná. Klesl na kolena do prachu, do rozbité čokolády, aby z ní vysbíral poklady. Avšak ústy větru se mu vysmál otcův duch! Namísto hrošíků a maličkých skládacích letadélek, které měly být ukryty ve vejcích a na které se profesor užuž třásl v záchvatu dětinskosti, bral Eman zdrceně do rukou samý nepochopitelný popelníkový šmejda, rezavou matku, neplatný desetník, zkroucenou sponku, půlku knoflíku, zlomený kytarový kolík, kuličku pámelníku, vybitou patronu, psí zub, ptačí dráp a dokonce zčernalý nehet.

Lezl po čtyřech v tom haraburdí, nevěřil očím a dusil se vztekem. Otče, doprdele, proč jsi mě neopustil aspoň dnes? Co je mi do tvých krámů! Zavřel oči – poprvé. Pokusil se vybavit si věci docela jiné, ty, které slavnostně trčely z krajiny dějin jak menhiry: Galileův dalekohled, Armstrongovu trubku, kšandu Jengibarova... Pořezal se však o utržený podvozek plechového vláčku. Bylo mu jasné, že se pohybuje po minovém poli a doufal, že to nakonec spravedlivě odnese ta kočka.

Z Hakenových sadů však zavyl pes. Někde v dálce práskly dveře telefonní budky. Z padělku nebe visely cáry, obličej Karlína byl náhle plný dávné krve. Jo jasan, je to tak. Tady stála. Zrovinka v těchhle vrátech, v županu a v trepkách, rozkročená, jako by nohama objímala

Zeměkouli. Před třemi lety. Před minutou. Zítra. Proč to neříct? Při velkém třesku trvala hadronová éra vesmíru desetitisícinu vteřiny.

Eman prudce zatoužil zabořit tvář do dlažby plné veteše, v iluzi, že je to její klín. Vmáčkl si do oka svou zem, rozťatou v půli, jako ztracenou kontaktní čočku, aby prozřel. A stalo se! Pravda netrvala v nirváně ani v mystériu oběti ani nekličkovala křivolakostmi filozofických systémů, nýbrž zívala na něj tady a teď, z otevřených vrat karlínského činžáku, třikrát obtočená kolem tlustého krku staré cikánky. A on rázem věděl, proč se stalo toto vše a že se to nemuselo nutně stát a nestalo by se bezpochyby, kdybychom se od ní dozvěděli, kdyby nám včas prozradila, kdybychom z té zatracené čarodějnice vytloukli jednou provždy, kdo to byl Albert.

Chtěl se někoho zeptat, kolik je hodin, jaká je roční doba, jaká byla na dnešek předpověď počasí. Aby uslyšel lidský hlas. Přál si, aby se ho znovu teď někdo zeptal, kým, čím vlastně je. Odpověděl by přátelsky, láskyplně žalmem: Červ jsem, a ne člověk, útržka lidská a povrhel vůbec. Ale lidé kolem spěchali po úsečkách k svým cílům, nemohouce vstoupit do jeho kruhu.

Zavřel oči – podruhé. A když je znovu otevřel, teprve teď si uvědomil, že jeho druhá polovina se už dávno propadla do podsvětí. Profesor byl tentam.

„Karkulko!“ zařval. „Karkulko!“ zašeptal. „Odpustte mi, jakož i já vám.“

Ve výkladní skříni starožitnictví uviděl obraz. Dojemný kýč. Nic než moře, vzdutý oceán, orgie azuru, a pod tím vším poctivým běsněním živlu záhadná věta, vlna slov, jejichž smysl mu unikal: Proč se bojíte, ó, malé víry?

Za ohradou u Invalidovny, ve vaně na hladině vody, plaval vyfouklý žabák, jehož oči bývaly lidské.

Na druhé straně V

Novák hladově zachytával zmačkané sny, které se k němu snášely výtahovou šachtou. V odhodlání zrekonstruovat aspoň odvrácenou stranu té ženy, nedokázal-li jí celé pomoci, začal je řadit v podřepu na provizorní podložce, jíž se stal jeho rukopis.

A tak si ani nevšiml – vyhlazoval teď cizí sny jeden po druhém starostlivě a opatrně nehtem jako kousky zlatého staniolu, které mu seslalo samo nebe –, že ho začíná pozvolna obestírat kouř, zneklidňující smrad spáleniny.

Konečně zachytil poslední: měl pořadové číslo 1151 a v záhlaví dnešní datum:

„Hrábě a hrnce, hrozny a hroby:
dostala strach.

Věci oběžnice vypadly z drah,
a když k ránu odtrhla ten kámen,
zahemžilo se to pod ním slovy, larvami a sny.“

Nováka prudce bodla u srdce svévolnost jevů: odkdy se vyučeným prodavačkám zdá poezie? A najednou pochopil, že to, co tu na něj padá, co tu naň sněží z výšky sedmého až osmého patra, to rozbité písmo, rvoucí se neodvratně, stránku po stránce z linek k nebesům, že těch 1151 snů bývalé pokladní je právě onou částí, která mu chyběla do skládanky, oním dlouho hledaným tvarem, završujícím jeho obraz světa.

Adamovi se nepodařilo přivolat výtah, a tak bral schody po dvou. Přesně mířenou ranou mu teta vystřelila růži z krepového papíru. Kdy se to stalo? Včera? Před třemi lety? Před minutou? Zítra? V okamžiku, kdy brok přetál špejli? Zalila ho vlna řeči a teď se v něm vzpínala a vřela a on byl náhle vrchovatý slovy až po okraj: jeho vzpoura si musela hledat nový byt. To proto se z poštovních

schránek valil oheň a dým! To proto se telegramy a inkasa a reklamní prospekty a předvolání k soudu a Lidové noviny obracely v prach a popel, zatímco sny tety trvaly na věčnost, zality novákem do kapky jantaru.

Hana Matějů seděla na podlaze výtahu, lakovky vyzuté, a byla šťastná. Ne: už nebylo třeba rvát kulisy a otloukat si prsty do krve! Z kouta ji pozoroval šváb, Blattidea, řád hmyzu s proměnou nedokonalou, jediný její bratr v arše. Byla šťastná, protože z ní konečně opadal soucit i naděje, stud i sny. Zatímco si zplna hrdla zpívala přihloupý šlágr, její pořezané prsty, její ruka, křehká a jemná jako miniatura ze skla, vyrývala klíčem do stěny, smířeně a svobodně, oplzlé obrázky.

Pamatovala si, že to bylo v den, kdy generální tajemník OSN Javier Pérez de Cuellar přivítal na svět pětimiliardtého obyvatele Země, Jugoslávce Matěje. Potkala tenkrát svou bývalou spolužačku z učňáku a pozvala ji na oběd. Přestože seděly v restauraci plné skla a vkusného obložení, voňavých číšníků a záchodků, zdálo se jí, že po barovém pultu, kličkuje mezi drinky, přeběhl šváb.

Objednaly si pečeného pstruha po tatransku.

„Jak bych to jen řekla, Martičko,“ začala rozpačitě a rozhlédla se. Z podoby číšníků, rozjařené party studentů, milenecké dvojice, dvou starších pánů, skloněných nad polévkou, chrstla jí nečekaně do tváře jen hrst detailů, až ztratila dech. Samozřejmost, kotvící v celku, byla tatam: spatřila nos bez pána a vrásku vytrženou z čela, mateřské znamínko, chvějící se ve spirálách kouře, a oko, vytřeštěné z nicoty. Výraz lidských tváří nebyl, nemohl být bezpodmínečně nutný: stačilo pohnout jediným rysem, nechat trochu vystoupit lícni kost, zvýšit čelo, zvednout obočí, zesílit horní ret, aby se aura svatosti proměnila v primitivitu, pokora v aroganci, stesk v prázdnotu.

„Chtěla jsem jen říct..., jak bych to řekla... Spřízněnost druhu mi nikdy nic neříkala. Tahle slánka například,“ a paní Matějů se jí

dotkla s nebezpečnou něhou, „je mi mnohem srozumitelnější než duše generálů, politiků, bachařů a počítačových expertů.“

„Pstruhy jez,“ řekla starostlivě spolužačka, „a ryby vůbec. Léčí neplodnost.“

Hana si vzala radu své známé k srdci. Obstarala si kuchařku rybích specialit a naučila se připravovat na všeliký způsob kapry a pstruhy, štiky a líny, tolstolobiky i filé – všechny vyslance hlubin, co byli na trhu. Kolik ryb snědla pak za ta léta, ode dne, kdy Javier Pérez de Cuellar přivítal na svět pětimiliardtého člověka? Nebylo reálné se dopočítat, ale novák to věděl přesně: bylo jich 1151, stejně jako jejích snů.

„Ještě se vídáš s Básníkem?“

V temné suterénní místnosti, jejímž oknem byly vidět jenom spěchající nohy, zářilo akvárium. Stoupl-li si Básník za něj – a to byl jistě rafinovaný záměr –, pozorovaly ji z jeho tváře dvě zlaté rybky, zatímco jeho oči těkaly v akváriu od skla ke sklu. Nikdy ho neposlouchala, když jí četl své verše. Seděla pokaždé v křesle a uhranutě sledovala křídla nohavic, přeletujících za oknem, bezpočet nohou, spěchajících tam a sem, nekonečně fascinující pohyb detailů, vytržených z celku.

V prorecitovaných dnech a v básnických skladbách noci, aniž Básník cokoli tušil, domýšlela Hana Matějů ze svého křesla těm nohám životy a těla sfing, přikreslovala jim v duchu s rozkoší kníry, osudy a psí hlavy, vytvářejíc tak hravý bestiář, na hony vzdálený poetice svého milence.

Nikdy ho neposlouchala, když jí četl své verše, a proto ji ohromily zasuté vrstvy, z nichž teď vyhrkly: „Skrze skla vod broulí rybí tichobyť – to by ještě, Martičko, šlo. Ale když mi jednou vmetl do tváře ‚Rozkoši z neženy nekonečná‘ – to byl konec.“

Převrhla slánku. Kůstka z pstruha jí uvízla ve vzpomínce. Nos bez pána se vysmrkal a oko na ni spiklenecky zamrkalo z nicoty.

Milovala ho. Ale byl o hlavu menší, měl jemnou, dívčí pleť, záchvaty hypochondrie, na palci kulatý, bezbranný dětský nehet a na

nočním stolku králičí lebku. A co bylo nejstrašnější, každý telefonát s ní uzavřel slovy: „Promiň, už musím končit. Nebudeš tomu věřit, ale čeká tu před budkou nějaká těhotná žena.“

Hana ho milovala. Ale k čemu to bylo dobré? Nepotřebovala přece lásku. Potřebovala otce svého dítěte, nějaký pozitivně orientovaný, atletický pytel genů. Bylo rozhodnuto: František byl automechanik, měl IQ 133 a úctyhodný obvod hrudníku.

Soucít i naděje, stud i sny z ní sice opadaly, ale vzpomínky, probodené kostí, se řinuly nazdařbůh dál z výtahu jako z jícnu sopky. Zbytečně si chránil novák hlavu rukopisem; byly těžké, těžší než cihly, a on se rozkašlal, uvědomiv si teprve teď pavučinu čmoudu, v němž byl zašmodrchán jak v kokonu.

„Tady snad hoří!“ zděsil se zrovna ve chvíli, kdy si Hana spokojeně prohlížela svoje dokonané dílo: ze spěchajícího páru nohou, vyrytých do stěny mezi Božena je kurva a John Lennon bude žít věčně, vyrůstalo tu dámské a pánské přirození v nečekaně realistickém provedení.

Nepotřebovala už nic: klíče i prázdný hřbet sešitu, hrábě a hrnce, hrozny a hroby mrskla do kabelky. Zip kvíkl, až jí šváb zmateně vyběhl vstříc. „Ničeho se neboj, bratře. Ničeho se nemusíš bát,“ oslovila ho chlácholivě. „Výtah, neboli zdviž, je jen strojní zařízení k dopravě osob nebo nákladů ve svislém nebo šikmém směru. Rozeznávají se výtahy osobní (kabinový, lift), výtahy nákladní (plošinový), výtahy zvláštní (chodníkový, šikmý skip) a osobní výtah oběžný (paternoster) s kabinami zavěšenými na nekončitém uzavřeném řetězu, který se neustále pohybuje. Obsluha je dnes většinou automatizovaná a buď si jist, bratře, že s námi už brzy dopluje k břehům světla.“

Výtah se nad nimi sklenul milosrdně jako chrám, zneviditelnal je světu jak maminčin hubertus.

Zavře-li oči, cítí zas svou ruku v její, ruku v ruce jdou městem Poříčím kolem Bílé labutě a pak nalevo k Masarykovu nádraží a pak ještě dál, je jaro, kvetou tramvaje a jí dnes kupodivu ani nevadí, že

má maminka na sobě ten nemožný kabát, a když se konečně zastaví před činžákem tety, Haně je jedenáct a půl a řekne: „Chtěla bych být prodavačkou. Chtěla bych prodávat knihy nebo hračky nebo krásné šaty.“

U tety si sedla maminka za šicí stroj a vytáhla z kabely kousky bílého plátna. Jako by někdo rozstříhal prostěradlo; jako by se tu někdo chystal rozhoupat do života toho, kdo ještě není. A skutečně: pod mamčinými prsty, pod mamčinýma rukama, křehkýma a jemnýma jako miniatury ze skla, se k Hanině úžasu začaly cukat titěrné bílé košilky.

„Co je to?“ zaseklo se v ní vzpurné podezření.

„Coby,“ usmála se maminka záhadně a trochu zčervenala, „běž si hrát na dvorek!“

Neběžela. Šla. Bolely ji nohy. Dvě hodiny včera stála u nějakého Kalouska a Vodičky, držela s Růženou stráž v pionýrském u pomníčku padlých. Ale ty košilky... Vypouklé břicho lžičky, v němž uviděla zubatou ofinu, svou tvář, zkarikovanou k nepoznání... Byla přece jedináček. Milovaný a hýčkaný. Odmítala se smířit s představou, že v břiše její matky rozkvétá někdo jiný.

Na dvorku, z pukliny v dlažbě, vyrůstal strom. Nevěděla, co je to za strom: dub? buk? ginkgo biloba? baobab? Pozorovala tvar jeho listů, mízy pouť tajemnou, paprsek světla, jímž byl rozťat od koruny ke kořenům. Sehnula se: uviděla rozcuchaný, nemohoucí chomáč života, ptáče vypadlé z hnízda. Jejich oči se setkaly, oči vyměněné: zatímco její zamrkaly překotně po ptačím způsobu, ty jeho zazářily zakletou lidskostí.

Vzala ho do dlaní a spěchala za maminkou. Z otevřené piksly na stole silně voněla skořice.

„Vrať ho! Vrať ho stromu!“ řekla maminka přísně, „nemůže být tady, kde všechno, co je...“

Když se večer vracely domů přes Masarykovo nádraží Poříčím kolem Bílé labutě a ještě dál, maminka si – s kabelou plnou ušitých

košilek přes rameno a s hubertusem jarně rozepnutým – zpívala hlasitě a radostně přihlouplý šlágr. Stromy i ptáci, lidi i hroby se po ní otáčeli. Maminka Hany Matějů zpívala hezky, zpívala často a zpívala ráda. Byla to veselá, společenská, čtyřicetiletá žena, která ráda tančila, milovala koprovou omáčku, přírodopisné filmy a maškarní plesy.

Druhý den ráno ji odvezli do nemocnice, kde za několik hodin zemřela.

Až do svých dvaceti let jí Hana psávala dopisy v přesvědčení, že bůh i mrtví jsou sice hlupáci, ale umějí číst. Pak jednoho rána, ovlivněna snem, v němž se jí zdálo o pohybu, který nikdy nekončí, změnila žánr. Ale nikdy, nikdy nedokázala mamince odpustit, že si tu zapomněla hubertus a že odešla s tou neznámou bytostí tam, kde trvá všechno, co je, zatímco svou dceru tu zanechala napospas proměnám.

Chtěla prodávat knihy nebo hračky nebo krásné šaty, chtěla se oddělit pultem od sebe samé, ale bůh se jí nakonec odměnil za sny, které mu adresovala: dovolil jí zahlédnout pravdu, s rysy jen mírně posunutými, skrze sklo v pupku světa, v omfalu všehomíra, v její výkupně lahví.

František, její manžel, její opora ze zákona, uštědřil právě Turkovi třetí, smrtelný zásah. Nemohla tušit, tehdy, když noc co noc drtila jeho atletické tělo v touze po mateřství, že den po dni bude jejího muže ubývat, že ho bude čím dál méně, že se jí bude postupně vytrácet ze hry do hry, ze znaku do znaku, z programu do programu, až z něj nakonec zbyde jen útlá berla před monitorem.

Leželi spolu pod závějí babiččiny duchny, v babiččině pokoji, a přestože babička byla už tři roky mrtvá – dům teď patřil bratranci Láďovi –, zdálo se jí, že je všechno, jak má být: háčkováný přehoz, fotografie se zubatou ofinou, na skříni futrál s houslemi zamrzlými pod vrstvou prachu, dokonce i ten nočník, posetý květinami, tu zůstal pod postelí věrný času. A přece: najednou měla pocit, jako by se s ní prolomila hladina, po které dosud bezpečně kráčela.

Ukázala na prázdný obdélník po obraze. „Láďo, nebylo tady moře?“

„Máš na Mysli tu Modrou Mazanici?“ vypálil na ni z brokovnice jedno em za druhým a lišácky přimhouřil oči. „Prodal jsem ho nějakému debilovi z Prahy. Když ti řeknu, kolik mi za něj dal, tak tomu neuvěříš.“

Přestože byla hluboká noc, dovlekla Hana Františka k potoku za vsí.

„V dětství jsem tu trávil skoro každé léto. Podívej, jak je ta voda průzračná! Určitě v ní žijou pstruzi.“

Avšak automechanik, který měl IQ 133 a stále ještě úctyhodný obvod hrudníku, se nenechal zmást. „Blázníš? Průzračnost vody je signálem jejího znečištění. Svědčí o nepříznivých hodnotách pH a postupném okyselování. Tahle voda je mrtvá.“

Bažince, bedly a bambus. Kdesi v dálce zakvákal žabák a hvězdné nebe nad nimi zadrželo svůj dech. „To není možné. Vsadím se, že tady žijou pstruzi.“ Nevzdala se Hana a rozsvítila baterku.

Dlouho mlčky a nehybně pozorovali vodu, oba se svými jistotami, které byly ve tmě zkřížené jako dva kordy. A pak, když už nedoufala, mihlo se u dna stříbro. Běželi po břehu s ním, sledovali uhranuté pohyby toho kluzkého drahokamu a Hana se smála a křičela na celou ves, na celou noc, do tváře hvězdného nebe: „Chyt' mi ho! Musím ho mít! Musím ho sníst, abych...“ nedokřičela však.

Abych... Abys... Abych počala. Abys skrze mne obdržel věčné království těla, corporis humani, amen.

František se srdnatě vrhl do vody v teniskách, ale stalo se, že uvízl po lýtka v náhlém, ledově průzračném tichu. Pstruh byl tentam a to ticho je podplácelo možností, že jeho zjev byl jen šalbou smyslu, přeludným poslem snu.

Hana zvedla prázdné ruce k nebi a strnula. To nebyly hvězdy, co jí zářilo nad hlavou! Hvězdy, ty byly přece tu: pohybovaly se důvěrně vsí i městem, vcházely do kin, obchodů a restaurací, vracely

lahve a milovaly se v peřinách. Byly všude kolem, byly tak blízké, byly na dosah. Rozuměla jim a věděla, že se jich může dotknout, zatímco tam, vysoko nad ní, v propastech času, jenž byl jen jednou z vlastností hmoty, zářily duše generálů, politiků, bachařů a počítačových expertů, chladné, cizí a vzdálené duše, které v tuto chvíli neexistovaly, protože se už před miliardami let zhroutily v původní singularitu.

Novákovi začalo být horko. Sundal si pérovou bundu s výšivkou žraloka na zádech a nasoukal ji škvírou mezi dřevěnými příčkami do sklepní kóje č. 81.

„Děkuji ti za sny, Hano,“ uslyšel náhle svůj hlas, uslyšel ho teatrálně deklamovat jevištěm domu, těsně před oponou. „A tobě, má krvi, můj synu, mé slovo vykrmené pro jatky světa – tobě odpouštím tvůj útěk. Už nemám sílu. Dál musíte sami. Sbohem.“

Vběhl do vestibulu. Zleva i zprava tu stále ještě ze schránek šlehaly plameny a on – sykaje bolestí, zuby zaťaté – začal do nich cpát svůj rukopis, aby mohl konečně rozrazit domovní dveře, vyrazit do dne s prsty popálenými v ústech, prchnout navěky z místa činu.

„Co asi dělá... Básník...,“ vzdychla Hana, ještě než zavřela oči, ještě než odevzdaně usnula – uhoupaná vlnou volného verše – v počuraném náručí liftu.

Netušila, nemohla vědět, že Básník stojí právě teď na karlínské ulici ve vířících clonách prachu a v dunění ze Sokolovské, že těká od skla ke sklu v akváriu telefonní budky a že to už dávno není ona, komu říká zajíklým hlasem: „Promiň, už musím končit. Nebudeš tomu věřit, ale čeká tu před budkou... nějaký příšerně tlustý anděl.“

Pád šestý

A pak –

Válka nevypukla. Přišla zvolna a nepozorovaně, zvolna a nepozorovaně se zmocňovala věcí jako rez, snášela se jako prach, který není vidět.

Zpočátku bylo třeba napínat zrak i sluch, volat na pomoc přezimující smysly, aby vůbec postřehl nenápadný znak proměny. Vzpomněl si na jeden rozhovor, který kdysi slyšel v rozhlasě (v dobách, kdy ještě poslouchal rozhlas a sledoval televizi), rozhovor s mladíkem, smetajícím listí z chodníků Kyjeva, několik dní po jaderné havárii v Černobyli.

Reportér se ho tenkrát zeptal: „Co je teď jiné: co se změnilo?“

A mladík, po chvíli zaváhání, v níž strašlivě šustilo to listí, odpověděl: „Řekl bych, že nic. Jen západy slunce jsou teď mnohem, mnohem krásnější.“

Večer co večer vykláněl se Eman z okna, aby je zahlédl, aby uviděl požár, který se řinul nebem, záři, zažehující obludný masiv žižkovského památníku. Tentokrát však nebyla ta silně a bolestně vnímaná krása kořistí katastrofy, nýbrž její předehtou.

Pil kávu z hrnku s Franzem Josefem, ale nepoznával ho. Bloumal půdou a bral do rukou jeden krám za druhým, dotýkal se jich už potolikáté, ale žádná z těch věcí nebyla táž! Od okamžiku, kdy je kdosi vhodil do skryté žíraviny války, se jejich totožnost rozpadávala. Dost možná se na tom rozpadu – ve službách války – podílel i Antonín. Dost možná to byly jeho oči, oči, z nichž si v úkrytu za záclonou tajně strhl šátek, co způsobilo, že atomy všech věcí začaly divoce a nevypočitatelně vyletovat z drah.

Na prahu konce potěžkal Eman palici do hmoždíře, objal bezhlavou porcelánovou panenku, podepsal se prstem do prachu na

hřbetě starého Forstru. „Není už rozdíl mezi mnou a zde tímto prázdňem po černé klávese,“ pomyslel si. „Stáváte se mnou, stávám se vámi, prostupujeme se navzájem. Vždycky jsem tušil, že jste jen zádumčivým zakletím lidskosti.“

Válka nevypukla. Vnikala k lidem škvírami ve zdech jako unikající plyn, plížila se pode dveřmi a vanula do bytů netěsnícími okny, roznášená větrem jako pyl.

Jejich rodina byla zase pohromadě: uštván krajinou smrti, vrátil se Karol Podoba mlčky za svoje rýsovací prkno. Stával před ním nahý a jeho tělo zářilo tentokrát bronzem, jako kdyby se vrátil od moře. Večer si sedl na pelest Emanovy postele, přitáhl mu láskyplně peřinu až k bradě a položil si na klín Pohádky Karla Jaromíra Erbena. Neotevřel je však, nýbrž jen zhluboka vzdychl: „Och, jak tvrdě jsem spal!“

Ale dnes to byl Eman, kdo rozdál karty, rozestavil figurky, vykopl první slovo: „Ba, tvrdě jsi spal, otče. A kdyby válka nepřišla, spal bys navěky.“

Jednou v noci, po obligátní sérii nočních prášků, ploužila se matka v noční košili bytem, a tu jí náhle připadlo, že slyší v dálce nepochopitelné dunění. Jsouc však uvyklá hluku nemoci, které se v ní už tak dlouho překřikovaly, umístila bez zaváhání zdroj toho zvuku do své hlavy.

„Budu muset zajít na kontrolu,“ vyslala k zrcadlu rezignaci, „na neurologii“, ale pak se rozpomněla na propagační leták, který tam visel v čekárně: DBEJTE O KULTŮRU TĚLA. „Takovej mladej, chytřej, šikovnej člověk, ten doktor Bedřich – nechápu, proč ho někdo neupozorní na ten kroužek...“

A kroužek, to nepatrné gramatické znaménko, vysmekl se zlehka z hmoty, k níž byl uvázán, vysmekl se a plul k ní prostorem, jako by zaslechl její slova, a protože se i on stal součástí rozkladné laboratoře války, kroužil kolem ní a kutálel se už v podobě spirály, která nakonec zavinula Annu Podobovou jako nemluvně a vrátila zpět spánku.

„Kroužek, Komunistická strana Lesotha, kolo: jeden z nejstarších vynálezů lidstva,“ zamumlala, ještě než usnula.

Avšak ten hukot, to tmoucí, trvalé, tvrdé dunění nepřicházelo tentokrát z její krve, z jejích buněk, z křižujících se drah jejích nervů. Byly to tanky. Supěly a duněly perifériemi města a drtily svými ocelovými pásy ulice předměstí od Ruzyně do Počernic, zatímco se jejich hlavně dobrotivě kývaly ze strany na stranu, rozsévajíc vůkol pravdu.

Eman se probudil. Zalapal po dechu a roztřásl se jako zvíře. Sedl si za piáno a začal tichounce ukazovákem vytukávat zaslechnutou hymnu, ale pak se zděsil: co když to byla hymna zneprátelené strany?

Válka nevypukla: to pukl čas a z něj jako z kukly vylétla můra rozkladu. Strnula nad Prahou, zastínila zapadající slunce a visela tam napořád, dokud si nezvykli. Rychle vyhledal v encyklopedii heslo rozklad, aby se dozvěděl, že je to pochod, při kterém ze složitějších látek vznikají látky jednodušší. A opravdu: jak se teď zjednodušila látka, z níž byly utkány jejich životy!

Toho rána udeřil Eman na otce: „Proč ses vrátil? Proto, abys dál projektoval dětská zdravotní střediska na kopcích? Už jsi někdy tlačil po ránu, po probdělé noci, kočárek do půlkilometrového vrchu? Ne? Já ale viděl tu poradnu tebou vyprojektovanou; viděl jsem ji tady,“ a Eman udeřil do spleti čar na napjatém papíře, „i tam.“ A Eman vymrštil ruku směrem jihovýchodním, kamsi k Podolí. „Ale o to dnes nejde. Jsme v obležení. Ven teď neproklouzne ani myš. Chci vidět, jak se tady pod tvýma rukama na bílém papíře zrodí plán podzemních chodeb, cesta úniku, směr, který nás bezpečně dovede k břehům světla. A obleč se. Nepřeju si, aby tě vyhlášení výjimečného stavu zastihlo takového, jakého tě opustil bůh.“

Ale výjimečný stav nikdo nevyhlásil. Na všech televizních kanálech se rozhostilo zrnění a rozhlasové stanice dopraskaly jedna po druhé. Ach, jak se modlíval v ty zvláště tiché dny, aby ho probudilo

k ránu zahřmění kukavozu! Aby se mu mihla před očima oranžová muleta popelářské vesty! Odpadky však už dávno nikdo neodvážel, a tak společně s Bočkem, Jandejskem, Pávovou a cikánem Grunzou vykopali na Lyčkově náměstí ohromnou jámu. Stáli nad ní němě jak nad otevřeným hrobem a Pávová řekla: „Když ještě vycházely noviny, četla jsem článek, v kterém psali, že párek v rohlíku se rozkládá na skládce patnáct let.“ Ovšemže jí nikdo z nich nerozuměl; zapomněli už, co jsou to noviny, co je to párek v rohlíku.

Městem se začala potulovat podivná zvířata, lezoucí z vraků aut, a k můře nad městem stoupal hustý puch záchodů. Matka, kašlající a opuchlá a posetá vyrážkami, protože všechny lékárny už byly dávno vyrabované, stávala statečně den co den ve frontě na vodu. Den co den Eman trnul v úžasu, jak lehce se všeho vzdal, v souladu s ostatními: sladkostí, čistoty i víry. Dokonce i svou knihovnu spálil ve dnech mrazu knihu po knize, od Apollinaira po Stefana Zweiga, s radostnou jistotou aviatika, který ví, že čím rychleji se zbaví záteže, tím rychleji vystoupá k bohu.

A přece tu byla jedna věc, jejíž ztráta ho přiváděla k šílenství: zubní pasta. To kvůli ní sjezdil v troskách kradených aut Prahu chátající křížem krážem, to kvůli ní raboval marně drogérie s partou bezejmenných v bombrech a černých kuklách, to kvůli ní přežvykoval divoce hrsti listů v Hakenových sadech, až mu zkřehle šustilo v hubě.

Spatřil vybledlou, deštěm bičovanou, hakenkreuzy počmáranou reklamu na zubní pastu Colgate, a rozplakal se.

„Jsem zralý do Bohnic,“ usoudil, vzal si do mošny pár placek z vody, ohně a vzduchu, které mu napekla matka, a vydal se na cestu.

Šel pěšky. Šel pěšky, protože v metru teď kralovala polovojenská formace PP, Pěst Pekla. Šel pěšky do Holešovic po železničním mostě kolem nádraží Praha-Bubny a pak Čimickou vzhůru a všechno, s čím se setkal jeho zrak na té cestě – jako by to bylo přespříliš těžké,

nestravitelné jídlo –, nedokázalo podržet jeho vědomí déle než vteřinu: rozbité výkladní skříně, šmelináře s taškami hořké kořalky, trpaslici, hrající na flétnu, na place před Rokoskou, zjazzovaného Mozarta, i tlupy dětí, vlekoucí na obojcích ta zbrusu nová, holá, lesknoucí se zvířata. Čas od času se z Ďáblic ozvala střelba, podobná kaskádám smíchu.

Když konečně přelezl poslední horu odpadků před bohnickou branou, zatoužil naposledy po oranžové, po barvě svítání, po barvě probouzejícího se vědomí. Nebylo náhodné, že si ji ve světě oblékali jen popeláři a buddhisté; ti i ti dobře věděli, jak naložit s minulostí – byť by se měla na skládce rozkládat tisíc let aby mohl člověk vstoupit, jednou provždy, do věčného království přítomného času.

V prázdném pavilónu, v doktorském pokoji, tančil jakýsi stařec mlčky a soustředěně valčík ve střepech skla. V kostele sv. Václava, kterému chyběla secesní věž, jako by ji uťal rozmach meče, doutnalo ohniště, živé křížem. Prodíral se pralesem parku a už nedoufal, že doktora najde; a pak, když usedl do kopřiv, aby poobědval placku, ho spatřil. Doktor Kákos stál u směrovky s nápisem PATHOLOGIE s hlavou zvrácenou k obzoru, jenž na něj vztekle cenil paneláky.

„Zase jste přišel pozdě, Podoba,“ řekl unaveně. „Zapamatujte si už konečně to, co jsem nikdy nepřestal zdůrazňovat: že je třeba dostavit se na psychoanalýzu včas.“

„Ale doktore...“

„Nepřerušujte mě. Stejně vím, na co se chcete zeptat... Já jsem taky jenom člověk, člověče! Už mi leze krkem hrabat se v sutinách vašich mozků. Ale zhubl jste,“ dodal po chvíli tiše, „jen co je pravda.“

„Doufal jsem..., snad by se tu někde přece jen našla..., aspoň Perlička.“

„Perlička?“ užasl. „Nerozumím vám... Ale buďte si jist, že toto vše,“ a doktor opsal ve vzduchu rukou imaginární kruh obklíčení, „že toto vše je jen stavem mysli, jen výjimečným stavem vaší mysli.“

Jak rád by uvěřil Eman jeho teorii! Když však přiblížil svou tvář k té jeho, doktorův dech ho nenechal na pochybách: stejně jako všem ostatním i jemu nepředstavitelně páchlo z úst.

Když se vracel navečer domů, zahlédl otce, jak se přehrabuje v přetékajících kontejnerech. V radostné extázi nořil své ruce až po lokty do té smrduté tmy, zatímco jeho viditelná bytost zářila jako vzkříšený drahokam. Už se nedusil hříchem; už nemusel tutlat svou vášeň; to válka mu umožnila volněji rozvíjet, to válka ho vysvobodila. A tak tu byl přece jen někdo, kdo rozkvétal ve všeobecném carství stínů: Emanův otec Karol Podoba, jediný mrtvý mezi živými.

Jak dlouho už trvala? A kdy začala? Před třemi lety? Včera? V hadronové éře vesmíru? Spěchal svahem Vítkova k žižkovskému památníku na schůzku s Pávovou. Supěl a zadýchal se a klel a nechápal proboha ani za mák: kam se poděli Japonci, kteří dosud tak věrně cupali podél našich řad, Japonci s kamerami místo hlav, aby nás lépe viděli, aby nás lépe slyšeli, aby nás lépe snědli? Kam se poděli pražští dopisovatelé deníku Herald Tribune se svými hladovými otázkami? Jak je možné, že se organismus Evropy tak efektivně vyrovnal s amputací? A byla ještě vůbec tam, v nedostupné dálce za liniemi dobyvatelů, hrdinů, conquistadorů, osvoboditelů a fundamentalistů vlastní víry nějaká Evropa? Není přece vyloučené, že i ona byla ve skutečnosti jen stavem, jen výjimečným stavem Emanovy mysli.

V ohromném stínu Žižkovy jezdecké sochy čekala už Pávová.

„Čau,“ řekla a vyplivla žvejkačku.

„Kdes ji sebrala?“ vydechl užasle Eman.

„Když jsem si chtěla zatopit, vypadla z druhého dílu Hraběte Monte Christa.“

Objal ji a ona zašeptala: „Ještě před..., no, však víš..., jistý miliardář chtěl tohle místo proměnit v pražský disneyland.“

Konečně ji opřel o žulovou desku s reliéfem dělnice u frézy – a vtom uslyšel zvláštní hukot. Dávno však uvykl hlukům, které se

v něm překřikovaly, a proto bez zaváhání umístil zdroj toho zvuku do své hlavy. Miloval ji vestoje, s rty semknutými, s hlavou odvrácenou ke kukuřičnému klasu žižkovského vysílače, a připadalo mu nechutné, že ani teď nepřestávala Pávová drmolit jako o školní přestávce: „Nikoho už nezajímá, jak se to stalo. Proč už nikoho nezajímá, jak se to stalo? Za všechno může Laponsko a Botswana! To ony ostře protestovaly v radě OSN proti našemu návratu do Evropy.“

Mohla to být pravda. Proč by to nemohla být pravda? Pávová byla přece obdařená fenomenální pamětí. Ale ten hukot... Ale to dunění...

Náhle se přímo nad nimi objevil ohromný, lesklý trup letadla. Tlaková vlna jimi smýkla pod napřažené kopyto Žižkova koně a oni se drželi vši silou bronzového soklu, na němž stál, aby neulétli, tiskli se k němu křečovitě jako k tělu samaritána, z jehož náručí je teď páčila ta nepochopitelná a hrozivá síla odloučení. V ohlušujícím hřmění, které vibrovalo oblohou, rozpáranou do všech světových stran, zanikal zcela jejich řev, a přece měl Eman pocit, že zaslechl slova její modlitby: „Bitva na Vítkově 1420, bitva na Vítkově 1420, bitva na Vítkově 1420,“ vyla a ječela a sténala Pávová, jako by si chtěla vrýt do paměti letopočet z taháku těsně před zkoušením.

Sebral odvahu a nastavil z posledních sil tvář jasu: spatřil nebesa dokořán, spatřil kopyta koňů, jména jejichž jezdců Smrt; spatřil nad sebou, v hrozivě blízké výšce nad střechou památníku, břicha bojových letounů F-16, břicha, která se otvírala a zase zavírala, a nechápal, proč se ještě nestali součástí těch nebes, proč všude kolem nevybuchují bomby, nestříkají gejzíry hlíny, proč se už dávno nepropadá zem.

Jedno za druhým vzdalovala se letadla k siluetě Hradčan a pak, zničehonic, vypuklo ticho. Jak dlouho trval ten nálet? Jednu hodinu, jeden výbuch, jedny dějiny? Nevěděl: na zápestí se mu zableskly hodinky Laser Beam, jejichž ručičky ve skutečnosti neexistovaly.

Když se konečně odvážili vyhrabat z úkrytu, byli posraní jak ty kravy. V dálce mezi stromy zahlédl Eman vzdalující se obrys otce, který se bezpochyby vracel do krajiny svého deníku. Chtěl za ním, chtěl ho zadržet, chtěl zabránit té trestuhodné dezerci, ale Pávová mu ještě jednou zvrátila surově hlavu k nebi.

„Podívej,“ zajásala, „tak přece na nás svět nezapomněl!“

Kamkoli pohlédl, k západu či na východ, k jihu nebo na sever, ze všech stran snášely se na Prahu přátelské úsměvy světa, bílé padáky, na kterých visely bedny. Jedna z nich přistála v tu chvíli i na kamenný prostor před sochou. Běželi k ní. Vysvobozovali ji nedočkavě ze sítě lan a provazů, dotýkali se jí nevěřičně jako many, seslané do pekel.

Roztřesenými prsty nahmatl Eman v kapse klíč od pudy, aby jím vypáčil víko. Když spatřili, co je uvnitř, štouchla Pávová Podobu spiklenecky do žeber, jako kdyby jí právě někdo přesadil do poslední lavice. Bedna byla plná masových konzerv a receptů na obleženecký guláš, s přáním dobré chuti v deseti světových jazycích.

„Je to se mnou zlé. Usínám vestoje,“ řekl si Eman, když ho probudilo prásknutí dveří telefonní budky.

Ten nepříjemný člověk s jemnou, dívčí pletí a s kulatým, bezbranným dětským nehem na palci konečně dotelefonoval.

Eman rychle sevřel loket jeho bílého saka prsty upatlanými od čokolády. „Nevěnoval byste mi jeden hovor? Nemám totiž telefonní kartu. A prosím vás, opatrně! Jistě chápete, co by se mohlo stát, kdybyste ji tam vložil obráceně.“

Vytočil Leovo číslo a uvědomil si, že mu prudce buší srdce. V obličejí muže, který stál před budkou, těkaly teď zmateně dvě zlaté rybky.

„Je tohle možný?! Jednotka radioaktivity a účes pásků! A co teď děláš, pope? Píšeš literaturu faktu? Spadl ti do klína barák v rámci

restituce? Šmelíš s fárama? Dřepíš v parlamentu? Mumláš v Manile mantry?“

Eman instinktivně oddálil sluchátko od ucha. Jen těžko potlačil nutkání – proboha odkud se vzalo? – poprosit Lea o zubní pastu.

„Pamatuješ, tenkrát na Národní? Jak je to dlouho? Tři roky? Milión? Cos vlastně dělal tu věčnost? Musíme se rozhodně sejít a pokecat. Víš, stejně jsem nikdy nepochopil, jak ses moh upsat církvi, která neuznává zpověď! Ale co: to já ti teď budu bratrem, uchem, vrbou. Blbý je, že nemám moc času: od šesti do sedmi cvičím jógu, od osmi do deseti přednáším na katedře patologie jako odborný asistent, mezi desátou a dvanáctou léčím pacienty na bázi psychotroniky nebo vedu kurzy holotropního dýchání, odpoledne dělám distributora jedné americké farmaceutické firmě a večery obvykle trávím ve své laboratoři na výrobu pervitinu.“

Emanovi naskočila boule, jako kdyby mu někdo vrazil čelo do zavřených dveří; do železného futra ztraceného času.

„Promiň, už musím končit,“ řekl Leo. „Nebudeš tomu věřit, ale spěchám na premiéru nového českého muzikálu do Karlínského divadla. Jmenuje se tuším ‚Člověk je možná jen velmi komplikované zauzlení v obecné interakci různých vlnových záření, která utváří svět.‘“

U budky se začali zastavovat zvědavci; cikán zářící na dálku zlatým zubem, povědomé děvčátko v kombinéze plné mickeymoušů, prsatá máma s trsem banánů v náručí. Už dávno nebylo 5. prosince, 86. březence, 3. únorec byl tentam.

Budka a Buddha, pomyslel si; je jako výtah, který se mnou uvízl mezi sedmým a osmým patrem, a nikdo z těch čumilů nehne ani – proustem.

Postavy mizejí a vynořují se z hladiny zborceného textu, ze zálivů ohořelých kapitol, z rozpadlé tkáně slov. Leo, ó Leo, ólé! Vždyť jediné, co mi sugeruje tvou totožnost, je tvé jméno. Vždyť co jiného – krom jména, které nicotu zaobluje v tvar – má společné-

ho ten člověk v dálce, sluchátko v levé, pravou obraceje stránky Koktejlu, člověk-hlas, zúžený pestrobarevnou kravatou, už dávno ne v černém, člověk – jen komplikované zauzlení v obecné interakci různých vlnových záření –, co společného má s mým přítelem medikem, jehož odpovědi ve mně vyvolávaly fyzické reakce a s nímž jsem byl kdysi spjat lajntuchem revoluce, co společného s vlastní svou podobou, vhozenou do žíraviny času?

Blbec jsem a povrhel vůbec: tímhle telefonátem jsem si hned v první den svobody vypustil kruh.

„A cože dělám?“ slyší člověk Eman svůj bezradný hlas, zaslechl svoje blábolení a pozoruje toho nepříjemného muže v bílém saku, který na něj nepřestává broulit skrze skla vod, čekaje úpěnlivě na svou telefonní kartu. „Momentálně pracuju v reklamě. Abych mohl přežít, stačí vymyslet jeden slogan týdně. Předtím to bylo horší. Seděl jsem na starém dětském kolotoči, na odraném, plyšovém velbloudu, seděl jsem obkročmo mezi dvěma hrby a otáčel se stále dokola, dokola, dokola.“

Když Emana před třemi lety odvezla sanitka, sklonili se nad ním neznámí lidé a ostržili ho dohola. Pak si dlouze prohlíželi rentgen jeho hlavy a pak, zrovna ve chvíli, kdy si Leo zamilovaně vystříhoval z katalogu jedné japonské firmy fotografii mikroskopu, začali mu sešívát na té lebce ránu, která byla o pět let delší než on sám.

Ležel v bílém nemocničním pokoji se zavřenýma očima a ode všad k němu z rádia doléhaly hlasy a písně, písně a hlasy. Zvláštní: nerozčilovalo ho to tentokrát – jako by se hluk stal důkazem ticha. Každou chvíli se k němu vkradla překrásná studentka střední zdravotnické školy a změřila mu tlak, teplotu nebo odebrala krev. Ovšemže to byla jen záminka.

„Jste hrdina,“ opakovala pevně, zatímco jí jeho krev, proudící jehlou, stoupala do tváří.

Třebaže ho den za dnem omotávala gumou a nafukovala ji přízní, Eman zatínal zuby (šestkavle vona hořekaz) a zůstával z oceli.

Nepřestával myslet na svou malou, statečnou Aglaju. Na její černý, anarchistický baret. Na tisíc paží, které se vzpály v tmách. A taky na Lea, svého soudruha v boji. Spatří ještě někdy jeho rozmachy štetcem, jimiž proměňoval cáry plátna v zbraň? Uslyší ještě jeho hlas, vábící ho zaníceně do fosforeskujících končin lidského těla?

Leo stál pod balkónem Melantrichu, hlavu zvrácenou k bohům, a skandoval do ochraptění. Na zádech měl černý batůžek, v batůžku skripta anatomie, skripta marxismu-leninismu, Kafkovo Doupě v originále a ještě něco. V duchu hrál sám se sebou (levá ruka minulost, ta pravá, co bude) kámen nůžky papír. Ale množství dvou vztyčených prstů ho nenechávalo na pochybách. Tady na náměstí nebylo vítězů, nebylo poražených: vždyť prsty všech, mířící k nebi, ty prsty podobající se rozevřenému, dvojitému ostrří, hotovily se jednomyslně stříhnout do dějin.

Ale byl to Eman, kdo zařval bolestí. „Promiňte,“ špitla sestřička, a on spatřil za oknem útržky zmítané větrem, cucky biblového papíru, papírovou chumelenici, jako by někdo z plezíru, zezhora rozhazoval, co zbylo z historiků.

Kupodivu nestudily, když Leovi kanuly za límec. Tady jednotka radioaktivity! Tady účes pásků! Ohlaste příjem! Přepínám! Avšak spojení bylo přerušeno: Leo Emanovi zmizel ve velkém, šírém, rodném lánu davu, a oba netušili, že je ještě jednou v životě svede dohromady jedna podivuhodná obchodní transakce.

Těla Lea obklopovala a zahřívala ze všech stran; ze všech stran se ho dotýkaly cizí paže a prsa a břicha a stehna a tu on, který si tak zakládal na přesné práci svého encefalonu, svého ústředního orgánu nervové soustavy, náhle pobaveně cítil, že je přestřižen ostnatý drát mezi „já“ a „ty“, že už není rozdílu mezi pomerančem, snem a pitevním stolem a že už není tak docela jisté, komu patří tento chlup, tato buňka, tento úd: jemu nebo muži, tisknoucím se zleva?

Miluji vás, usmál se na něj, a bratr mu odpověděl rozzářenou tváří. Miluji vás, a až skončí tato obří mutace, vzejde z nás docela nový organismus.

Ale byla tu ještě jedna vize, která ho dnes rozradostňovala, přeložená na třikrát mezi stránkami anatomie: fotografie mikroskopu, vytržená z katalogu japonské firmy. V noci, ve strahovské koleji, budíval se touhou spatřit vlastním okem strukturu lidského vlasu, tkáně, fosforeskujících plic. A tak měl dnes na zádech v černém batůžku, kromě skript anatomie, skript marxismu-leninismu a Kafkova Doupěte v originále ještě jistý finanční obnos, za nějž si hodlal koupit sen, který mu zvětší neviditelné.

Chtěl-li to stihnout ještě dnes, právě na počátku nového letopočtu, měl nejvyšší čas. Když se konečně vyprostil z davu, nalevo napravo se omlouvaje, třásl se nedočkavostí jak malý kluk. Už za několik hodin, za pár minut, za jednu cestu tramvají ucítí na tváři chlad okuláru! A až vstane od stolu, až se narovná v zádech, bude mít kolem oka monokl po božím úderu.

Skoro běžel. Míjel výkladní skříně a agitační střediska, balvan soudní budovy a bezpočet odevzdaných front, spěchal městem zapjatým až ke krku v neforemném, čtyřicetiletém hubertusu šedi, a zdvihl v duchu ještě naposledy rozevřené nůžky k přísaze: stane-li se div a dotkne-li se tohoto města, mé Prahy, do tří let prst pestrosti, odložím černou i já.

Eman si nahmatl obvaz a schoulil se do polohy plodu. V těch nemnohých chvílích, kdy byl v nemocničním pokoji sám, jeho mysl pod obvazem se otevírala a zavírala jako škeble, nesené proudem. Někdy zahlédl perlu, jindy chřtán tmy, ale nejčastěji vypadl z pootevřených lastur jeho otec.

Jednou, mezi encefalografem a třetí návštěvou psychiatra, spatřil Eman měsíční krajinu, kterou se plavnými kroky vzdaloval Neil Armstrong, krajinu kupodivu v barvách, přestože jejich televize byla tehdy prokazatelně černobílá. Datum (ale na to se ho psychiatr

nezeptal) si pamatoval přesně: 21. 7. 1969. Onen shluk číslic mohl tvořit nějaký budoucí, klíčový kód, ale mnohem podstatnější byl *jeho* věk. Tenkrát před tou černobílou obrazovkou seděl spolu s tátou desetiletý kluk a spolu s otcem zíral ohromeně na otisk lidské boty v modrém, měsíčním povrchu, na oči zářící za sklem skafandru, na červené pruhy vztyčené vlajky, zírali spolu, otec a syn, neschopní vnímat tendenční komentář, a pak, když to velkolepé divadlo zhaslo, uvědomil si Emánek, že právě snědl tři sáčky solených burských oříšků a že jeho táta stojí v pozoru před vypnutou obrazovkou, v jejímž skle se odráží, a vidí tak sám sebe, jak stojí v pozoru před vypnutou obrazovkou, stoj spatný, ruce propletené za zády, palec pevně na palci, granát odjištěn.

A teprve tehdy se Karol Podoba, pod vlivem několika roztřesených záběrů zázraku, odhodlal. Vešel do své pracovny, sejmul Gottwalda ze skoby, kopancem si otevřel dveře a rázoval pavlačí, sledován očima sousedek, k jícnu dvora. Eman nemusel vidět, protože věděl: ten obraz, to byla první a poslední věc, kterou kdy jeho otec vyhodil do popelnice.

Tu noc problinkal Eman po burácích, uvězněn v prostěradle jako ve skafandru.

17. listopadu 1969, tedy o pár měsíců později, vyrazil otec do předsíně po odvěsně trojúhelníku, vyrazil za jeho vrcholem, ztrácejícím se s udivující absorpcí v hladké ploše zrcadla, aby se nechal vystřelit na Měsíc. Zatímco se škeble otevíraly a zavíraly, Emanu až k slzám pobavila představa: co když je tam jeho otec nucen (jeho otec! Člověk bez sluchu a tak vzácně amuzikální! Člověk, jenž v životě dokázal předrkat jen anarchistickou hymnu, člověk, který v hloubi duše, nepřiznaně, opovrhoval vši hudbou – přežitkem!), co když je nucen na Měsíci, od věků do věků, poslouchat Novosvětskou?

Lehkost, s níž spěchal za vidinou mikrosvěta, vzbudila v Leovi podezření. Zastavilo se mu srdce v předtuše a on se poslušně,

vprostřed chodníku, zastavil spolu s ním. Serval si ze zad batůžek a strnul: kapsa byla dokořán a peníze, jeho na sen našetřené, uškudlané a vydyndané, byly tytam. Z hlubin bezkrevné revoluce mu odpověděl bratr rozzářenou tváří. Dokonce i anatomie a Doupě zmizelo...

Leo, vnitřnosti přecpané vztekem, vyplivl jed: „Tohle mi jednou zaplatí jeden z vás, sebou samým i s úroky.“

A tak jedině, s čím se vracel onoho sychravého listopadového dne z manifestace na Václavském náměstí zpět do strahovských kolejí, byla skripta marxismu-leninismu.

Eman zalistoval časopisem, zapomenutým tu na telefonním seznamu, a četl: „V nemocnici v anglickém hrabství Essex byla provedena první transplantace tváře v dějinách plastické chirurgie.“

V dunění ze Sokolovské, ve vířících clonách prachu, které zkreslovaly proporce a deformovaly tvary, nespátrán už dalekohledem, očkem kamery, škvírou pootevřených dveří, neviděn nikým, krom muže s kulatým, dětským nehtem na palci, potil se Eman uvízlý v telefonní budce, potil se nezvratnou jistotou míjení.

Neviděli-li ho tedy, ztracena možnost starostlivého oslovení: ó Emane, kam půjdeš? Podívej se přece na sebe, jak vypadáš! Nevynesls smetí, zapomněl sis rukavice, vracíš se pozdě a odcházíš brzy! Zase jsi ztratil hodinky? Copak nechápeš, že je to to jedině, co se na tobě nerozbilo? Copak nechápeš, že už jenom čas, ta pátá kolona smrti, zůstal věrný posloupnosti tvého bytí?

Škatule, hejbejte se... Všichni už zaujali své pozice, svůj pevný bod. Jen ty jsi tím, kdo si nic nevybojoval, na kterého nezbylo, tím, jenž tu stále ještě zmateně pobíhá z jednoho obsazeného místa, z jednoho obsazeného odstavce, z jedné obsazené možnosti do druhého.

A v Emanovi symfonicky zaburácela potřeba tepla. A Eman zavěsil sluchátko, vylezl z budky, vrátil beze slov Básníkovi telefonní kartu, vešel do pekařství a koupil si ohromnou makovou housku

a tu ohromnou makovou housku si ještě v krámě, ještě teplou, přiložil k tváři, která ještě byla jeho.

V září roku 1982 nasedl Eman do expresu Laborec, rychlíku z Prahy do Kysaku, aby zapomněl, co je to Žena, Ženijní vojsko a Ženevská jednání, aby s definitivní platností odpověděl otci protisměrem a aby konečně vzlétl ze zaminovaného pole možností k nebesům, která nebyla pro všechny.

V stánku na peróně si koupil Rudé právo a – protože byl zapomnětlivý – i tři sáčky burských oříšků. Seděl u okénka v kupé a viděl: ne, tentokrát se krajina nerozpadávala na kusy. Zůstávala neproměnná, nehybná a celistvá, jako by ji bůh zalil do kapky jantaru.

Mezi koleny měl ohromný, zteřelý papundeklový kufr, který v kupé vzbuzoval opovržlivou pozornost, a čas od času ho musel pevně sevřít: kufr se vzpínal a vyhazoval, protože neomylně zvětril dávný pach iluzí. Škvírami a puklinami z něj vylézaly kusy pánova prádla a skepse, ale z toho si Eman hlavu nedělal. Věděl, že vše, čím dosud byl, nacpe bez sentimentu do musgrávek v kysacké čekárně, kde bude přestupovat.

Ale ještě než se poprvé pokřižoval v modlitebně prešovského semináře, ještě než vyfasoval od spirituála Feďa reverendu a kamilávku a skripta Starého zákona, církevních dějin a marxismu-leninismu, navštívil Eman pratetu Marinu v Jadrince. Teď si už jen matně připomínal její zmatenou řeč, jejíž obrysy se ztrácely v opilém, sladkém smradu hoffmanských kapek, hnoje, potu a zatuchlých duchen.

V tu chvíli, vyprávěla, kdy se to stalo, došla zrovna kozu. Probudilo ji úpěnlivé mečení v tu chvíli, té noci, a Marina si rychle přehodila vaťák přes noční košili a spěchala v holínách do chlěva, odkud ji přivolávaly ony nepochopitelné, členité pazvuky žalu.

„Čo tára, čo robí?“ mumlala cestou, „ved' som ju podojila a nažratá je doaleluja...“

Přeběhla dvůr. Ze svahů jahodového kopce hnal jí november k nohám listí, zteřelé zaječí bobky, prázdné skořápky, kuličky pá-melníku a vybitou patronu. Zaklela: v rohu chléva se vzpěchovalo a tančilo říčné zvíře a jeho zjančený mekot, podobající se rituálním skřekům Ňambikvára, se nesl spící vsí.

Marina bezradně klekla do slámy, aby kozu podojila. Její prsty se dotkly vemene, tvrdého, nečekaně chladného a neživotného jako kus horniny. V šeru chléva, osvětlovaného jen baterkou, Marina svoje zvíře nepoznávala: poprvé spatřila jeho vychrtlé boky, úzkou pánev, chatrnou konstrukci. Byla noc ze 16. na 17. listopad a koza se nepřestávala zmítat, pekelně řinčíc řetězem, na němž byla uvázána, naříkala a protestovala a trkala do prázdna a z pootevřené tlamy jí pršely sliny a nářek, jako by ta, která byla uvnitř, zběsile lomcovala mříží těla.

Marina posvítila baterkou na vousatou bradu: z šedivé hlavy zvířete zářily do tmy oči její sestry.

Konečně pochopila a ruce jí sklouzly z cecků: „Karolko zomrel!“ přidala rázem svůj kvil ke kozímu a chtěla ty ruce pozvednout k nebi v gestu žalu, ano, tytéž ruce, které viděla Emanova matka, jak trčí, podobné rozeklaným kořenům a rozežrané hlínou, z panoramatu Prahy, chtěla jimi zatarasit Karolkův pád vzhůru, chtěla zachytit jeho puklé srdce, chtěla jimi obejmout kozí srst, ale nemohla: zalvalené nenadálou vlnou tíhy, klesly jí k zemi, jako by jí na ně někdo zavěsil dva zvony.

Ale Eman jde dál. Nechce se už zastavovat v své paměti ani v paměti příbuzných, rozbíjí jednou provždy sklo leitmotivů, v nichž se donekonečna zrcadlil.

Jde dál, prochází náměstím Vítězného února a spěchá Sládkovičovou třídou s prázdným kufrem po otci, který ho teď nadnáší jako křídlo, spěchá přímkou svého nového projektu, vyznačenou třemi body. Bodem A je pivnice Veža a bodem C psychiatrická ambulance. On však směřuje do pomyslného středu mezi minulostí

a budoucností. S ušima zalitýma duněním kovových trubek – kolem budovy prešovského kriminálu vyrůstá právě lešení – zarazí ho však těsně před cílem cesty jeho vlastní odraz, který potkává ve výloze pekařství. Veselé koláži z makových housek a plakátků BUDUJ VLAST, POSÍLÍŠ MÍR dominuje štíhlá postava mladého muže v džínách, kterému přes černý rolák stékají vlasy a vousy světců.

Eman se nepoznává. Těsně před odjezdem vyměnil – po vzoru vrcholových sportovců – brýle za kontaktní čočky, aby mu nepřekážely ve výkonu liturgie. Zvyku posunovat si obroučky na nose se však nezbavil. A přestože jeho odraz, vyrůstající tam naproti z pyramidy chlebů, věrně opakoval jeho pohyby, Eman se s ním odmítl identifikovat. Ta fušerská replika byla až příliš štíhlá. Ba vychrtlá. Ba chatrné konstrukce.

„Emánek zomrel,“ uzavřel nakonec svoji poslední nejistotu před pekařstvím, tři kroky od bodu B, aniž tušil, že je tu přece něco, co v něm bytní a mohutní; to jeho mysl tloustla, uvězněná v neodolatelne cukrárně víry.

Před vraty pravoslavného semináře se naposledy ohlédl: v kysackých musgráfkách dohořívaly zbytky všech jeho podob. Spatřil, jak za jeho zády v sloupech ohně praskají Simoniny vlasy, černají slova otcova deníku, škvaří se nafukovací kruh hanby a rozpadává pupeční šňůra, již byl dosud připoután k době.

Oddechl si, jako kdyby právě skončil nějaký nejapný thriller, v němž nás režisér podvedl. Stránky barevného katalogu, které se v něm dosud lákavě obracely, se zhroutily v popel, a prostor svobody popřela jediná možnost: už nemohl být vším; věděl, že se stane, že se musí stát diakonem v slušivé kamilávce, bez konce sloužícím bohu v přezrálé řecké krajině, co by kamenem od posvátného kamene v Delfách, od omfalu, od pověstného středu světa.

Lísky rostoucí na svazích okolo Prešova už začalo zbarvovat září. Za městem hučely solné doly, neviditelná sůl se jako prach snášela

na střechy pivnice, kriminálu, semináře i psychiatrické ambulance, a když se Eman nadechl, byl si jist, že ucítil pach moře, po kterém už zanedlouho dokáže kráčet jak Ježíš.

Vešel, přitáhl kufru uzdu a uctivě, slovensky pozdravil.

Tvář vrátného se rozevřela jako vrásčitý vějíř. „Hej, špirko, kde ste! Ten novy z Prahy prijechal!“

Vítali ho jako ztraceného syna. Jako Saul padl Eman na kolena v prach cesty do Damašku, vydán napospas proměně, a vůbec mu nevadilo, že tu v bráně pravdy jediné dobrácky páchnou halušky, zteřelé katechismy, kořalka a kadidlo.

Poprvé se pokřížoval v modlitebně prešovského semináře, poprvé políbil ikonu Bohorodičky, které chyběly rty. V knihovně, plné starých školních lavic s vyrytými jmény, vyfasoval od spirituála Feďa reverendu a kamilávku a skripta Starého zákona, církevních dějin a marxismu-leninismu a pak konečně mohl – vyčerpán zcela prudkými nárazy metanoi – stisknout kliku své ložnice.

Zalupal po dechu. Na posteli v jeho vysněné cele víry seděl černoch.

„Hello, volám sa Abbebe,“ usmál se široce a jeho zuby rozzářily zšeřelý pokoj jako náhle nasvícené úlomky kamene, připravené pro sochu.

„Hello..., volám sa... Eman.“

„Amen?“ rozchechtal se Abbebe, „naozaj čudné!“

Od té chvíle mu v semináři nikdo z bohoslovců neřekl jinak. Od té chvíle se stal z Emany Amen, Amen zabydlený v konci, Amen završující řečené, Amen proměněný v tečku.

Černochoy napočítal Amen, křestním jménem Gorazd, v semináři celkem tři. Jmenovali se Abbebe, Desta a Fantahun, pocházeli z Etiopie, všichni tři byli sirotci, kteří vyrůstali v podzemním klášteře La Libela, všichni tři nosili černé lakovky a bílé košile, všem třem chrčelo slovenštinou zvíře rodné řeči a všichni tři měli náběh na tuberkulózu.

Když se Emana při pohledu na lešení rostoucí kolem věznice zmocnil čas od času stesk, nutil ty černé bohoslovce, aby mu zpívali amharské písně, jejichž melodie kolem něj rostla a svírala ho jako silný provaz plný uzlů.

Druhého dne jim otec Gerka při hodině srovnávacího náboženství řekl: „Starí Grékovia sa domnievali, že Slnko je o niečo málo väčšie ako Peloponnésos.“

Otevřel blok formátu A4 a napsal si do něj písmem, poslušně se uklánějícím doleva, k reprodukci Rublevovy Svatotrojické ikony: „Starí Řekové se domnívali, že Slunce je o něco málo větší než Peloponnés.“

A přece tu bylo něco, na co si ne a ne zvyknout. To první, o co zavadil jeho zrak v šeru vzdalující se noci, když den co den vstával na utřeňu, ranní modlitbu, byla dvě ohromná růžová chodidla Abbebeho, chodidla podobající se dvěma balvanům růžového mramoru, které mu z neznámé příčiny hradily cestu, překážejíce mezi ním a spásou.

Během těch dvou let, strávených v bohosloveckém semináři, vracel se Eman do Prahy jen zřídkka. Děsil ho průdch jejich karlínského činžáku, vůně matčiných léků, držadlo v metru, jehož jméno je Had.

Dvakrát mu zavolal major Studna a pozval ho přátelsky do Bartolomějské. Amen přicházel přesně. Než zabočil do nejslavnější ulice v městě, zvedl oči k balkónu Československého spisovatele, na kterém kupodivu nikdy žádný spisovatel nestál. Vstupují-li pravoslavní do jakéhokoli nového interiéru, včetně výtahu, rituál jim káže přežehnout se křížem. Na prahu vyšetřovny zůstal však Eman pokaždé bezradně stát: I ZDE? zeptal se blahoslaveného Jana Zlatoustého, ale šum jeho odpovědi už nezaslechl: spadl do hluboké přednášky majora Studny o dějinách Byzance.

Ukázalo se, že Studna je nevyčerpatelný. Brzy přesedlal z dějin Byzance na vývoj církevněslovanského zpěvu (zprvu jednohlasý,

psaný v krjukové notaci), do něhož jen zvolna a nenápadně začala pronikat polyfonie dotazů na prešovské profesory a spolužáky.

Amen si spustil přes tvář vodopád vlasů, jako by zatáhl oponu. Zatímco si oba muži, sedící naproti sobě, posouvali na nose neexistující brýle (což potvrzovalo, že i charakter majorova povolání vyžaduje kontaktní čočky), začal Eman majorovi odpovídat ohněm pekelným a hrozit verši z Apokalypsy trvaje na tom, aby je zanesl do protokolu v kralickém překladu.

Jednou se Eman rozhodl, že ukáže Etiopcům Tatry. Abbebe, Desta a Fantahun si oblékli svůj tradiční kroj, to jest černé lakovky a bílé košile, vzali si do mošny pár placek z vody, vzduchu a ohně a koupili si na nádraží čtyři jízdenky do Štrbského Plesa. A tak černoši už zanedlouho v bázni zakláněli hlavy a v skleněném tichu hor, na prázdných cestách po sezóně, zurčela amharština.

„Ne, to nejsou sopky,“ vyvracel Eman marně jejich jistotu, chystaje se je vlastenecky omráčit stopami po čtvrtohorním alpínském zalednění, bohatostí morén, karů, jezer a oblíků.

„Tatry jsou geomorfologickým celkem ze žul, krystalických břidlic a druhohorních vrásných souvrství,“ přednáší a vleče je k dřevěné boudě, na jejíž dveřích visí zámek. Za boudou je už jen oprýskaná cedule: MIMO TURISTICKOU SEZÓNU OBJEKT STŘEŽEN VLKY.

„To se na nás nevztahuje,“ vysvětluje Eman. „My tu nejsme jako turisté. Jsme tu proto, abychom se ponořili do díla našeho Pána.“

Černoši mu nerozumějí. Horlivě přikyvují a usmívají se bílými zuby, zdrobnělinami ledovců. Desta se Emanovi pokouší pantomimicky předvést – neznaje jejich jména ve slovenštině – všechna fantastická zvířata, s nimiž se setkal v savaně v provincii Gemu Gofa. V jeho gestech rozpoznává Eman postupně buvola, žirafu, opici, leoparda a hyenu.

Asi po třech kilometrech stezky, sevřené divokou klečí, se před nimi – podobná napjatému prostěradlu – rozprostře neporušená,

bílá sněhová pláň a on si s úžasem uvědomí, že ještě nikdy v životě nešel cestou, kterou by před ním neprošlapal někdo jiný.

Vyráží – sám elán – jako první. Jde a brumlá si stále dokola větu z Aristotela, kterou si včera při hodině řečtiny zapsal do bloku formátu A 4, „Antrópos zóon politikon fysei“, člověk je od přirozenosti tvor společenský, větu, jejíž význam teď radostně klouže po zmrzlých skalách vůkol, jde a boří se, tenisky promočené, do díla Hospodinova, klopýtá a padá krásou velehor, která je jen obrazem něčí mysli, v němž se z rozmaru octl spolu s třemi černochoy, popravdě řečeno se Eman už sotva vleče tím geomorfologickým celkem ze žul, supí a zadýchává se a potí v tlustém svetru z ovčí vlny po Karolkovi, který mu darovala na cestu do Prešova prateta Marina.

Je to neuvěřitelné, ale jeho nohy, uvězněné v závějích, jsou náhle cizí a ztěžklé, jako by mu na ně někdo zavěsil dva zvony. Je to neuvěřitelné, ale Abbebe a Desta a Fantahun už dávno neznázorňují za jeho zády buvola, žirafu, opici, leoparda a hyenu, protože ho už dávno – aniž si toho povšiml – křepce předešli. Nechápe to. Jsou přece tak slabí! Na rozdíl od něho zakusili bídu a hlad a smrt... A navíc mají náběh na tuberkulózu. Nechápe, že po nich, po jejich černých lakovkách, nezůstávají na sněhu žádné stopy. Sníh před ním je stále neporušený a zářící a řeže ho do očí, v nichž ho studí kontaktní čočky jako dva střípky ledu.

Krok za krokem, minutu za minutou vzdálenost mezi ním a jeho přáteli narůstá. A protože bílá jejich košil splývá zcela s barvou okolního světa, spatří Eman za okamžik v dálce před sebou už jenom tři nepatrné body, tři černé hlavy, plující volně křišťálovým prostorem.

Konečně se i Eman vydrápal na vrchol. V myšlence vztyčil okamžitě kříž a v skutku podaroval své bratry čokoládou. Vyzutí, s růžovými chodidly zabořenými do sněhu, seděli pohodlně na třech balvanech a do úmoru se přeli o Trojici boží. Znenadání, jen v nepatrné výšce nad jejich hlavami, roztrhlo slunce kovové nebe a ozářilo

hřebeny hor a Eman si s údivem všiml, že to Slunce je jen o něco málo větší než Peloponnés.

Cestou do nížiny narazili na zledovatělou, téměř kolmou stěnu. Černoši ji přešli tanečně a lehce jako parket. Ale Eman... Pohlédl dolů a spatřil v hlubině pod sebou nehybnou, lesklou plochu plesa. Bratři ho povzbuzovali, volali na něj a napřahovali k němu ruce, ale jemu se živou mocí nedařilo spolknout rybí tuk děsu. Poprvé po letech svobodně zaklel. Zdálo se mu, že ho někdo jen tak, z plezíru, vhání do blbého dobrodružství. Zdálo se mu, že zaslechl v tom pravěkém tichu přírody třeskot skla. Báł se, že se do něj zřítí, že se zřítí do toho zrcadla pod sebou, a že tak zopakuje pád svého otce.

„Musím. Jinak si o mně pomyslí, že jsem jen zbabělý, ubohý, chatrný rasista.“

Vytáhl nůž a zabodl ho do ledu. Pomalu, píď po pídi, s očima zavřenýma začal se sunout po stěně. „Angola, Benin, Botswana,“ přišel mu nečekaně na pomoc dávno zapomenutý abecední seznam afrických zemí, „Burkina Faso, Burundi, Čad, Etiopie, Gabun...“

A pak, při Kapverdských ostrovech, se to stalo. Sesmekly se mu nohy a on náhle zatápal ponožkami v prázdnu, zatímco se jeho vyzuté tenisky řítily do plesa.

S břichem přitisknutým k ledu, rozpražený jako Kristus, visel Eman na noži. Čím zazářila jeho mysl v okamžiku, který mohl být poslední? Drmolila stále ještě abecední seznam afrických zemí? Modlila se snad Podivuhodně vtěleného Boha spatřivše vzdalme se marnivého světa a rozum k božskému pozvedněme, neboť proto Bůh na zem sestoupil, aby do nebe povznesl nás, Aleluja? Zpívala církevněslovansky, jednohlasně, v krjukové notaci? Spatřila dalekohledem, očkem kamery, skulinou pootevřených dveří Jeho trůn?

Ó nikoli. Eman v té chvíli, kdy visel na noži, necítil ani dost málo pravoslavně. Ba naopak: tam dole v zrcadle plesa zjevila se

mu jeho smrt v podobě hermafrodita, dvojakého až na sám práh perverze.

A tak si sotva všiml, že si černoši nad ním svlékají spěšně košile a že mu z nich splétají melodii, silný, běloskvoucí provaz plný uzlů. Upustil nůž, aby se mohl zachytit té pomoci v amharštině, aby ji mohl pevně sevřít.

A té noci – zatímco na dosah s majestátním klidem (přiliv a odliv) oddechovala útlá a tuberkulózní Abbebeho hrud' – a té noci už, a té noci už neusnul ani u Zimbabwe.

Dál shrbeně procházel carskými dveřmi ikonostasu, poctivě polykaje nekvašené chleby Kristova těla, dál, den co den, vstával po čtvrté na utřeň, pokoušeje se vystrnadit katechismem vzpomínku na výlet ke Kozím plesům, začal dokonce drobnými štětečky malovat ikony a opisovat životopisy svatých, ano, rozhodl se, že zbytek života stráví opisováním zázraků, aby tak odčinil podobu své smrti, která se mu zjevila v zrcadle plesa – ale pak začal půst.

S horlivostí kajících ponořil se Eman do jeho vlekoucích se čtyřiceti dní, do jeho hubených vteřin, které ho tak neochotně a pomalu nesly k Velkému Pátku na vlnách hladu. Seminářem páchl tentokrát česnek a ryby a halušky a kadidlo tak silně, až se Eman naučil při hodinách marxismu-leninismu nedýchat. Avšak dvacátého dne půstu, tedy v půli cesty jako obvykle, se Emanovi udělalo nevolno, sundal reverendu, pod níž měl džíny, oblékl si černý rolák a vyrazil do města.

Nadechl se zhluboka soli, která ho zvolna zasypávala jako hvězdný prach, která jím prolétávala po celé ty dva roky jako neutrina, vyvolávajíc v něm nepatřičný obraz milenecké dvojice z mola a matčiných podprsenek tančících na prádelní šňůře, natažené z času do času. Kriminál už byl až po střechu obklopen lešením jako nějakou další, absurdní, přebytečnou mříží.

V bodě A, v pivnici Veža, si dal ještě poslušně pstruha po tatarsku, ale v té další na náměstí Vítězného února si už objednal

paprikový guláš, vepřové výpečky, vařené hovězí a čtyři velké rumy. Ani tehdy však neměl dost: duch v něm výsměšně mečel a hnal ho dál, do nádražního bufetu.

A tam, zrovna když hltal třetí klobásu s hořčicí, ji poprvé spatřil. Rozkmitávala právě otáčecí panely s jízdními řády jako buddhistické modlicí mlýnky a nespouštěla z něj oči.

Ještě teď, ještě dnes, když za sebou po schodech vleče cár křídla a železné nohy, vidí to malé stvoření v červeném kulíšku a v holínách, tu malou, směšnou ženušku, tu barevnou, oživlou ilustraci z leporela, vidí ji s touž dávnou nervozitou, která se ho při pohledu na ni zmocnila, vidí ji, jak na něj neomaleně a po způsobu dětí civí, prohlížeje si zaujatě jáhna, cpoucího se v nádražní budově klobásou, přistiženého při smrtelném hříchu jejím úsměvem od ucha k uchu.

Utřel si do rukávu mastnotou zhanobené rty, zaplatil prohru a šel. Být tak lyrou, zatoužil prudce, Lysandrem, lyskou či chlupem z Goghova štětce! Být tak vším, jen ne kýčem, visícím na noži.

A jako by byla vyslyšena alespoň předsín jeho přání, všiml si, že se přestal odrážet ve výlohách, které cestou zpět míjel: za ta dvě léta mu totiž církve svatá vypila krev.

Aniž se otočil, věděl, že jurodivá je mu v patách. S tváří bezvěké želvy vlekla se za ním věrně Prešovem, cinkala za ním holinami jako jeho vlastní, šaškovská rolnička.

A skutečně: od onoho dne, dvacátého dne půstu, z něhož dezertoval obžerstvím, ho neopustila ani na okamžik. Kdykoli vyšel z vrat semináře, spatřil ji vesele tékat mezi bodem B a bodem C, psychiatrickou ambulancí, kam patrně docházela. Kdykoli při liturgii zabloudil pohledem k šátkům východňárských babek, mohl si být jist, že mezi nimi zahlédne její rozvernou čapku. Kdykoli...

V noci, probuzen snem o kolotoči, který z něj nedokázal vyrvat žádný katechismus světa, přistoupil k oknu: stála tam na liduprázdné Sládkovičově třídě, zakletá v kruhu světla, v atomu ticha, až po úsměv zasypaná stříbrem soli a hvězd.

V tu dobu psal zrovna seminární práci na téma Úloha ženy v pravoslavné církvi, ale jakmile zasedl v knihovně do lavice a začal listovat encyklopediemi a biblí, překryl mu horizont tématu její kulatý, dobrácký obličej, její nepochopitelně jímavý vzhled, její červená čepička, rotující v temnotách.

Stalo se to na Velký pátek. Ležel na posteli v šeru pokojíku, nevnímaje zdola přicházející, žalostné hlasy pašijí, a přel se s odrazem sebe sama, který už neexistoval: Ty si už nevzpomínáš? Byls přece tak všestranně nadané dítě! Každý den táhla tě matka, ještě za tmy, na krasobruslení. Přihlásila tě do hodin sólového zpěvu, do houslí, do modelářského kroužku. Chodil jsi do pionýra i do skauta, zajímal ses o paleontologii, astronomii, recyklaci odpadů a závodní automobily, v deseti letech jsi přečetl dva díly Bratrů Karamazových (ten poslední už ne), učil ses anglicky, francouzsky, Španělsky, finsky i jazyku gurung a hrál po večerech tenis s jedním vysloužilým trenérem, který hořce páchl fernetem; později ses začal učit nazpaměť slovník cizích slov. Skončil u Bestiáře, Bestselleru a Bešamelu a napsal pár básní, které ti dokonce otiskli v nedělní příloze Rudého práva. Zamiloval ses do Simony a Sylvy, Petry a Pavly, Boba a Bobka. Prodával zmrzlinu. Pečoval o retardované děti. Zašil ses na kotelně. Šmelil s fetama, vyvolával duchy a plánoval nikdy neuskutečněné sabotáže proti režimu. V těch hnusných letech začal jsi psát nekonečnou Normalizační poému homérským hexametrem. S vydatnou pomocí svého zasloužilého otce jsi vystřídal pět vysokých škol. Začals všechno a nedokončil nic. Jednou ses dokonce zamkl v pokoji s ohromným, bílým plátnem, lajntuchem nataženým od stěny ke stěně, a odmítl vyjít, dokud nenamaluješ obraz. Nakonec, po třech dnech, musel otec vypáčit dveře. Našel tě zhrouceného na zemi, zamotaného v tom plátně jak mumii, a když tě z něj vybalil, bylo prázdné. A přece! V levém dolním rohu se skvěla tvoje rozmáchlá signatura.

Pokaždé, když jsi užuž měl báseň dopsanou, před posledním veršem, před stvrzujícím vyznáním lásky, před závěrečnou zkouš-

kou, před podpisem smlouvy, ve chvíli, kdys konečně začínal být někým, něčím – prorazils skořápku a vysmekl ses z podoby.

Z astrofyziky sis pamatoval, že některé vesmíry mohou mít až jedenáct rozměrů. Dost možná jsi ani nebyl skutečný. Dost možná jsi byl jen stínem, jen fušerskou replikou toho Emanu, který odne-paměti, ukončeně a završeně, září v jednom ze sousedních vesmírů.

Zdálo se mu, že zaslechl v těsné blízkosti tlukot srdce, které ne-bylo jeho. Rychle otevřel oči. Nad ním, v šeru pokoje, stála ženuška v červené čapce. Prohlížela si ho neomaleně a bez rozpaků po způsobu dětí, s dětskýma rukama nábožně sepjatýma na zástěře.

Zprudka se posadil. „Jak jste se sem...“

Cítil, že se ho zmocňuje panika. Chtěl zavolat hasiče, záchrannou službu, vyhlásit poplach a spustit sirény, ale ona tam stála tiše, samozřejmě a dojemně jako figurka z vyřezávaného betlému.

Znenadání padla na kolena a objala mu nohy: „Čehúnik, zober si ma!“ zaškemrala, aniž jí zmizel z tváře bezmezný úsměv. „Zo-ber si ma, anjelik, neolutuješ! Viem variť a slivovicu páliť a kozu podojiť, aj čarovat' viem! Domček mám pekný za Bardejovom. Do najdlhšej smrti ťa na rukách budem nosiť a k božičkovi sa s tebou modliť...“

Než se stačil vzpamatoval, uchopila jeho ruku a políbila ji.

Teprve teď zaslechl žalostné hlasy pašijí, které k nim stoupaly z modlitebny.

„Božíčko spí,“ vypravil ze sebe konečně.

Přešly věky: stromy vzrostly a zuhelnatěly, horstvo se zvlňovalo do vrás, druh vystřídal druh.

Žena vstala, uklonila se až k zemi, oprášila si sukni a tiše a samo-zřejmě odešla.

Jako kapka jantaru, v níž byl zaklet, leskla se Emanovi na ruce slza neznámého, lidského tvora. Sražen bleskem marnosti vrhl se na zem. A zatímco se schodištěm vzdalovalo mlaskání jejích holin, odcvičil třicet kliků, dokud nepadl.

„Čo sa stalo?“ vyhrkl Abbebe, když ho uviděl ležet mezi postelemi tváří k zemi. Klekl si k němu a dotkl se ho jemně růžovou dlaní.

A pak, zhruba za tisíc let, chláholivě zamumlal: „Ámen, choď domov...“

Druhého dne, aniž se otázel Jana Zlatoústého, odevzdal Eman spirituálovi reverendu a kamilávku a skripta Starého zákona, církevních dějin a marxismu-leninismu. Kufr, s nímž přijel dobýt boha, nechal stát na chodníku před psychiatrickou ambulancí, koupil si na nádraží jízdenku a vrátil se do Prahy.

Když Eman stanul ve dveřích v potrhaných šatech anděla a s velikou makovou houskou v ruce, zvolala matka jak na jevišti: „Proboha Emáne, co se stalo?“

„Nic, maminko,“ řekl, „jsem zdrav, nezlobím, mám se dobře a počasí je tu pěkné.“

Na druhé straně VI

Novák se vrátil domů. Namazal si popálené prsty kalciovou mastí, uvařil meduňku, zapil jí dva rohynoly, vložil si do uší ucpávky a ulehl k spánku. Měl potíže s nespavostí. Podařilo-li se mu někdy přece jen k ránu usnout, nezdály se mu žádné sny, a proto je kradl cizím ženám.

Té noci ho však navštívila spisovatelka ze Zimbabwe. Opovržlivě prolistovala jeho rukopis a pak mu podala sklenici plnou podivné hmoty, která vypadala jako dětská výživa. „U nás píšeme romány takhle,“ řekla. „Ochutnejte!“

Nabral si nedůvěřivě lžičkou, jednou, podruhé. Nikdy nejedl nic lahodnějšího! Chutnalo to jako mana, jako nektar, nápoj bohů, jako jablko z rajske zahrady. Ale nebyla to jen chuť, co mu zprostředkovalo tu nebeskou rozkoš. Všem jeho pěti smyslům začaly odpovídat samohlásky, noty, vůně a barvy. Viděl balvan, rostlinu, zvíře vířit v kole dobrodružství. Viděl růst a uhelnatět stromy, viděl horstvo zvlňující se do vrás, viděl druh střídat druh. Viděl na místě zborcených zdí tyčit se nové, viděl vznikat a zanikat civilizace v krabičce od zápalek. Viděl...

Byl by snad vyškrabal tu dobrotu až do dna, ale spisovatelka ze Zimbabwe mu vytrhla lžičku z ruky. „Stačí,“ řekla přísně, „každému jenom podle jeho míry. Už chápete? Nechte na pokoji slova a děje, postavy a obrazy, situace a krajiny. Pak se vám začnou samy vyjevovat.“

Zašroubovala sklenici. S hrdlem staženým se díval, jak ta sklenice mizí v její kabelce, jak se ta ohromná žena zvedá a odchází, ale ještě než nadobro zmizela, ještě než se těžce probudil z prvního a posledního snu, který se mu v životě zdál, otočila se ve dveřích a zopakovala přísně: „Pamatujte si: všem jen podle jejich vlastní míry.“

„Všem jen podle jejich...“ mumlal si cestou do koupelny. „Chci dnes vypadat jako ze škatulky. Chci dnes vypadat jako ze škatulky od zápalek. Chci dnes vypadat jako ze škatulky od zápalek, v které vznikají a zanikají civilizace.“

Byl zmaten. Rychle se oholil a vyčistil si zuby pastou Colgate, aby odstranil rajskou sladkost literatury, která mu trvala na patře.

Vyšel z domu. Bydlel v něm už několik let, aniž tušil – přestože právě v tom mohla tkvět příčina jeho nespavosti – že ho kdysi dávno vyprojektoval Emanův otec.

Na Pěší zóně koncertovali indiáni v pončech, bloumaly tlupy Němců v papachách z berana, žebravá Rumunka hltala dětskou výživu.

Přes úpornou snahu prorazit sklo, které ho dnes oddělovalo od reality, byl nakonec nucen před pobočkou Komerční banky kapitulovat. „Tady bylo kdysi Kubánské kulturní středisko,“ pomyslel si, „a já jsem pořád sešněrován v svém snu jako hrabě Monte Christo v pytli.“

„Zimbabwe,“ uvažoval dál a ani si nevšiml, že už stojí pod balkónem Českého spisovatele, „hlavní město Harare. Nebo Harar? Ne, Harar je v Etiopii. Kam vlastně odjel Rimbaud prodávat sloní kly? Do Harare, nebo do Hararu? Přestal psát poezii a začal ji jíst.“

Vzpamatoval se a chtěl vejít, aby se omluvil, že z chystaného rukopisu nic nebude, že mu jedna postava uvízla ve výtahu a druhá... Kam se vlastně poděla ta druhá?, ale v poslední chvíli se zarazil: všiml si totiž, že v Topičově domě už nesídlí nakladatelství, nýbrž Bar Korba, Psí salón a Neurologická klinika.

Na rozdíl od nováka paní Matějů problémy s nespavostí neměla. Schoulená v mateřském lůně výtahu přelévала se ze snu do snu jako vlna, která marně touží po tvaru. Byla chcíplým tučňákem a mořem mazutu, zatopeným lužním lesem a bezbrannou buňkou. A byla motýlem, který nad tím vším létal a nakonec usnul, motýlem, kterému se zdá, že je paní Matějů.

Ne, paní Matějí dnes neodešla do práce jako obvykle. Zůstala doma a přišívala manželovi knoflík. Knoflík měl dírky a byl těžký a tvrdý jako hraniční kámen. Musela dávat pozor, aby o něj nezlomila špičku jehly.

Na otáčecí kancelářské židli před monitorem, zády k ní, seděl František, a jeho prsty se rozbíhaly po klávesnici jako hmyz v ohrožení. Za ta léta zhnětla virtualita jeho tělo v berlu. Už neli-tovala. V den patnáctého výročí jejich sňatku se o ni zatoužila opřít.

V hard disku zaštrachali švábi. Vtom se rozpomněla: koupili si přece zájezd do Rio de Janeira! Ano, *právě teď* jsou přece v Rio de Janeiru!

Slyšela, jak dole na ulici třestí saxofon, křepčí polonahé tanečnice s orchidejemi ve vlasech, duní bonga. Neznámé, podivuhodné město, na které se léta těšila, tu pod nimi jásavě znělo a explodovalo ohňostroji a svádělo rytmem, zatímco se její muž jednotvárně vytrácel před počítačem. Riem proudil karneval, zatímco ona přišívala svému manželovi knoflík.

Hlasem, zbědovaným touhou, zaprosila: „Pojďme tam, k Cukrové homoli nebo na Corcovado k soše Krista, zatančit si na pláž Copacabana!“

Kdybych tu byla s Básníkem, určitě by se vrhl bezhlavě do kráteru inspirace. Kdybych tu byla s Martičkou, určitě bychom se ožraly tequilou. Kdybych tu byla se svým dítětem, provedla bych ho bezpečně labyrintem města. Kdybych...

Padla před manželem na kolena a srdce jí tlouklo splašeně jako kurzor. Prosila a zaklínala, škemrala a vyhrožovala, přesvědčovala, že když už jsou tady, rozuměj v Riu, žebrala a rvala kulisy, ale František, oči utopené v umělém jasu, se ani neotočil.

„Patnáct let šetříme,“ křičela zběsile, „žerem jen ryby, leštíme kliky, utrhuju si vod huby, čtyřicet let přesčasů a ponížení, šedi a melouchů, a ty mi teď nedovolíš ani jedinou rachejtli, ani jedinou sambu, ani jedinej život?“

Konečně..., konečně trochu, maličko pootočil hlavou a ona mu odečetla z úst jedno jediné slovo: „ČEKEJ...“, řekl, a jí trvalo věčnost, než pochopila, že jen mechanicky zopakoval příkaz z obrazovky.

Ohlušená zoufalstvím vběhla na balkón a přehodila nohu přes zábradlí. A tu jí v hlavě zazářila nečekaně jasná a střízlivá myšlenka: Je-li to skutečnost, zabiju se; je-li to sen, vzlétnu.

Odrazila se od zábradlí a letěla nad Riem ve víru konfet a reklamních balónků, letěla nad brejkujícími mladíky a tleskajícími starci, nad zářícími prsy opilých tanečnic a nahatými dětmi, které stály na střechách aut a točily řehtačkami, letěla nad stepujícím mumrajem světa a napadlo ji, že až zemře, až doopravdy zemře, zůstane vlastně jen navěky uvězněná v jednom ze svých snů, v němž bude už moci napořád létat bez strachu z pádu, bez strachu ze smrti.

Sousedka Policarová, hlavu jako vždy obalenou ručníkem, který jí držel účes, klapala vztekle v pantoflích do sklepa. „Já se na to inkaso vykašlu! Popeláři tu byli naposledy na Silvestra, výtah už zase nejedí a nákej hajzl vypálil schránky.“

Otevřela svou sklepní kóji č. 81, kde měla schovanou rezervní láhev vermutu, a zaraženě couvla: na Adamových saních tu ležela zánovně péřová bunda s výšivkou žraloka na zádech.

Pád sedmý

Z prostoru jeskyně zahlédám události už jen odvozeně. Vidím jen jejich stíny, zatímco ony se dějí dál, živě, bezprostředně a skutečně tam venku, před jeskyní, v slunci.

Ale je tomu doopravdy tak? Prší-li, nevysmívá se mi už u ucha šustot informací jako dřív, slyším déšť. Rozsvítím-li baterku, dotkne se jejich čel – spí na dvou rozlámaných lehátkách, která tu zůstala po pobytu astmatických dětí, spí klidně, protože je hlídám jak šelma, a oni to vědí, jak šelma zarůstám srstí a z těla mi vyrážejí drápy, střežím je noc co noc jak maják, aby bezpečně dopluli k břehům světla –, dotkne se jejich čel záře Mého dne. A zašátrám-li prsty v průrvě vápence, zas a zas, nahmatám otcův deník.

Je vlhký, věty rozpité. To pády zaoblily jeho hrany ve zvolna se otáčející tvar, protože ve vesmíru o čtyřech rozměrech neexistuje pravý úhel. „... zastavil rychlík na Hlavním nádraží tak jsem vystoupil z vlaku na perón... A když jsem se konečně dostal na svět mimo dělohu, Marie Žiaková zjistila že nedýchám... Sedával obkročmo na kanónu a řval na mňa ty tatar, ty kokot... Ale to nebyla pravda bo mu ho sežrala ta kočka... Až do vítězství komunizmu; a tu noc, skončil jsem projekt třináctipatrového panelového domu se sedmi vchody a čtyřmi výtahy, už zbývaly jen cesty úniku, tu noc klečel jsem za Emanem a držel mu hlavu nad záchodovou mísou, šla z něj hustá buráková pěna, ten blbec, šel z něj muj spackanej život a nemělo to konce, bulel a házel sebou a já též, v mapách tej kaše rozeznal som matku, jen obrys bytosti, tvář ne, pootvorené pery, čos chcela povedať? na čo sa opýtať? skoro sa to už dozviem. Anna nic netuší. Anna ne. Má zánět spojivek, na očích černé brýle, nesmí se dívat na televizi. Milión paží v tmách se vzpjalo, milión myslí se den co den škrabalo do vrchu víry, zlézalo ten svůj každodenní

Everest – a stejně se nám rozpad. Bylo mi hanba: Amerikánci na Měsíci a –“

Vprostřed věty, přistáním Apolla 11, otcův deník končil. Mohl jsem z deníku vyčíst pravidla šachu, mikáda, slovního fotbalu a Vole, padni, všech her, nikdy nedohraných do konce. Mohl jsem ho vyměnit za kýč, který jsem kdysi zahlédl ve výloze starožitnictví, za obraz moře, za orgie azuru. Mohl jsem požádat profesora, aby podrobil text neostrukturální analýze. Ale já chtěl víc: vyčíst z něj návod, jak dostat ježka z klece. Zachytit pod slovy ten jemný ťukot, tu nenápadnou radu, jak uniknout z pevnosti If.

Jste tu, doktore? Tolik se vám podobá tento obrovský stalagmit, čnící z horniny přede mnou, vystupující ze svitu mé baterky, ze záře Mého dne jako postava v bílém plášti. Dnes, v prostoru jeskyně, už můžu s barvou ven: to z téhle zchátralé studny, nedíval-li jste se zrovna..., jako zvíře..., za zády času... já srkal geny.

Kdyby teď otec viděl, že jsem tasil propisovačku s nápisem Kupónová privatizace, ovšemže tiše, ovšemže tak, abych neprobudil Maru a Iona, které tu hlídám jak šelma, střežím jak maják, kdyby věděl, že se chystám začít tam, kde on skončil, vyrval by jistě z omšelého skladu kulis řemen na broušení břitvy a poprvé a naposledy mě seřezal.

Ve věčnosti, již klopýtá obut neobut, ve věčnosti, v které je zasklen, je však bezmocný. Svist řemene marně šlehá nocí, narážeje na sklo, a tak v klidu dopisuji jím nedokončenou větu: „Bylo mi hanba: Amerikánci na Měsíci a muj syn tu blije.“

Celý rok matce trvalo, než ze sebe vyrvala ten krápy nakráplý hlas. Celou Prahu sjezdila po kolejích křížem krážem, znala snad všechny trasy všech pražských tramvají z konečné na konečnou, protože jenom neustálý pohyb, příliv a odliv tváří...

„Není vám zima?“ sklonil se nad ní v náhle prázdném a ztichlém voze a podával jí termosku s horkou kávou.

Úsměvu si nevšimla. Věcně zaregistrovala ruce: drobné, s pečlivě zastřiženými nehty, pravidelně ošetřované krémem. Ukazováček a prostředník na levé ruce chyběly.

„Jste na Bílé hoře, na konečné linky 22,“ konejšil ji tramvaják a ona měla na okamžik pocit, že se s ní vůz městské hromadné dopravy dobrácky zakolíbal vysoko nad střechami, daleko od mrtvých.

„Jmenuju se Josef. Všiml jsem si vás..., jezdíváte se mnou často..., hledáte něco?“ Stiskl tlačítko a dveře se otevřely.

Jen na okamžik... Jen pro tu chvíli... zkamenět to, co mívá. Švindlem obehrát zapomnění. Převtělít se v životy těch druhých. A hlavně nemuset den co den, smrt nesmrt..., čisté trenýrky, svačina do školy, Emanova žákovská knížka.

„Pojďte,“ zazářil, „něco vám ukážu.“

Z křižovatky je sledoval opilec, rozbitý semafor, pomatený kyklop. Cizí muž v tramvajácké uniformě ji vedl přes koleje, nechala se jím odevzdaně vést jako dítě ztracené v obřím supermarketu, vedl ji přes betonový ostrůvek zastávky a tam, za vlnitým plechem ohrady, klesl na čtyři do trávy, která zašustila jako spálený papír, a přiložil ucho k zemi.

„Slyšíte?“

Zhypnotizovaně zopakovala jeho pohyby. Napadlo ji, že je to sen, nejapná groteska, v níž vdova v černém... na Bílé hoře...

Ale z útrob Země vycházel velebný, mnohohlasý kvíl.

„To je – vítr?“ vydechla užasle.

„To jsou mrtví,“ řekl tramvaják, vstal a oprášil si uniformu. „Poslední geodetická měření dokazují, že objem Země se zvětšuje. Naše planeta zvolna roste, mohutní, zvětšuje se. Chápete? Rosteme milióny těch, kteří odešli.“

Od toho dne už Anna Podobová, rozená Křížová, nenastupovala do tramvaje proto, aby v sobě přehlušila groteskní cupaninu anarchistické hymny. Stávala u předních dveří, kymácela se ze zatáčky do zatáčky a mluvila za jízdy s řidičem.

„Nedíváte se lidem do očí, ale na ruce. V mém případě je to jaksi... pochopitelné, ale?“

„Deformace,“ vypravila ze sebe a zrudla.

„Myslíte – tohle?“ napřáhl k ní své prsty bez dvou.

„Ó ne. Moje deformace. Jsem... byla jsem manikýrkou.“

Rozesmál se. „Až vyjedeme tuhle d'ábelskou serpentýnu z Klárova, jestli uvidíte hořet Husákův Hrad, půjdete se mnou dnes večer tančit. Všiml jsem si, že vám nepatří vaše tělo.“

Nenápadně, aby snad nemyslel... Zprvu jí výhled zaclonil obrovský slamák, ale jen co cizinka vystoupila, Anna strnula: věže Hradu krvavě planuly v slunci.

Naučil ji waltz, čaču, rumbu, tango a základní prvky rock 'n' rollu. Naučil ji jogínský pozdrav Slunci a pozici paščimóttánásana, pozici kleští, hrát šachy, mazat si ruce indulónou a poslouchat Svobodnou Evropu. Podařilo se mu znovu sestavit rozbitý hlavolam jejího těla, objevit cévy a vlasečnice, tkáně a nervy, ztracené chromozómy.

„Mám hlavu, krk, trup a končetiny,“ přiznala s úžasem, „miluju svou kostru, svou kůži, svoje vnitřnosti.“

A přece tu bylo něco, co nedokázal: vrátit jí její ruce. Ode dne, kdy byla nucena opustit salón Vlasta, začaly žít svým vlastním, nekontrolovatelným životem; začaly vést podezřelou existenci na periférii, kam neměla přístup – věčně roztěkané, věčně nervózní, věčně okousané do krve.

Někdy, v podzimní noci po okraj, viděla je jasně v modrém světle glóbu, viděla s bázní ty ruce, jak se vznášejí pod stropem, vysoko nad jejím tělem, vysmívající se jí znakovou řečí, které nerozuměla.

Poprvé a naposledy v životě si koupila šaty s výstřihem a střevíčky s pěticentimetrovými podpatky. Kdyby se přiblížila k Emanovi v ty dny, v ty měsíce, nespátril by už skrze ni krajinu jako kdysi: uviděl by neznámou ženu v tajemném pohybu proměny.

Jenomže Eman dřepěl za popelnicemi v ulici Pod viaduktem. Jenomže Eman si dával majzla, aby mu Jandejsek zase neobsadil

flek. Jenomže Eman zrovna vrazil hořící zápalku do schránky, z níž vycházel provokativní paprsek úzkosti (MUDR. BEDŘICH SMRT, 3. patro, č. dveří 12), a tak nemohl vědět, že právě teď podal Josef Anně klíč od půdy. Na téhle však neohrožovalo harampádí, s nímž bylo marné bojovat. Byly tu jen knihy a knihy, molitan místo postelí a glóbus. Když Josef zmáčkl Evropu, rozlilo se prostorem měkké, namodralé světlo.

Jednou se konečně odhodlala: „Jak se ti to stalo?“

Ponořil zmrzačenou ruku do třpytu, hrnoucího se z hvězd velikým střešním oknem. „To jsem, už je to dávno, na vojně nebo v prváku na vejšce, nepamatuju se přesně... Pokoušel jsem se vyrobit homunkula, zplozence nečistých sil, kterého bych mohl hýčkat, golema nemotorného, co by mi říkal pane, a já vůl, ve chvíli, kdy se za sklem křivule mihl jistý... nedefinovatelný třes, cuk, tetel, já vůl přisypal ještě špetku bóru, plutonia a uranu. Dovedeš si představit, co následovalo: exploze, výbuch, všude střepy, chuchvalce plazmy. Když si zas všechny prvky poslušně lehly do Mendělejevovy periodické tabulky, nevěřím očím: nikde ani škrábanec, všech pět pohromadě.“

„A jak tedy –“

„Zajásal jsem a zdvihl na znamení vítězství dva prsty k bohu. Jen to štěklo a byly pryč. On mi je uhryz...“

Anna procházela podél dřevěných polic s knihami; půda byla kruhová, a tak vyšla-li od Alejchema, Allena a Apollinaira, její cesta u nich i skončila. Čas od času se pokoušela číst, ale jediná knížka, kterou neupustily v půli její posedlé ruce, byl Hrabě Monte Christo. Mnohem raději však četla ve zpětném zrcátku tramvajáka svoje tělo. Úsečky z projektů soudruha architekta chřestily v této kulaté kupoli pod nebem už jen co hrst zlámaných špaget.

Pootočila glóbem. „Pověz mi něco... třeba o Spojených státech amerických.“

„Vidím pouze to, co ty: za Grónskem doleva.“

„Já nikdy nechodila do hodin náboženství,“ dotkla se rty prázdná po prstech. „Když ostatní probírali boha, recitoval mi tatínek Majakovského: ‚Já kašlu na busty, na bronzu tuny, na mramorový hnus‘...“

A tak zatímco na jedné půdě vytukával Eman do starého Fórstru Píseň neznámého vojína, hulil s Pávovou partyzáanky a prohlížel si ve světle vikýře užasle její pohlaví, klouzala jeho matka na té druhé po oblém plášti glóbu z kontinentu na kontinent, sjela svým životem v protisměru až do dob dávného studu, do dob cérušky, drobounké do dlaně, kterou sotva zahlédla, než ji navždycky odnesl doktor Hladký, smrt uvelebená v sedacích soupravách, do zašlých dob salónu Vlasta, neboť a protože, Josefe, a to ty ještě nevíš, já jsem vyučená kadeřnice, nechápu, proč se tak hloupě směješ, přísahám na svou profesionální čest, že tento tvůj účes je nemožný, snad patka, možná na havla, určitě na emana.

Po léta trávila Anna Podobová osmihodinovou pracovní dobu v nekonečnu. Den co den se skláněla nad svatozářemi ženských hlav, ozbrojená nůžkami, hřebenem, natáčkami, fénem, den co den balancovala mezi dvěma řadami ohromných zrcadel, které donekonečna odrážely strnulé fáze jejích pohybů.

Ženy přicházely a odcházely. Seděly nehybně přikryté plachtou, zvonily penězi u kasy, znuděně listovaly obrázkovými časopisy a odkládaly svoje hlavy do helem, podobajícím se včelím úlům. Ženy přicházely a odcházely a zanechávaly tu po sobě galimatyáš drbů a dramet, osudů a frašek, slz bez žalu a anekdot bez point. Jenom Anna mlčela. Jako v jeskyni, v níž je všechno pro sluch a nic pro zrak, se v ní křižovaly a překřikovaly hlasy, které jí nedovolily zaslechnout její vlastní příběh.

Salón Vlasta se proměnil v obří zpovědnici. Od Ruzyně až do Počernic voněla Praha nesnesitelně šampóny, laky a tužidly. Večer, když Anna zavřela oči, k smrti udřená tlachem světa a palírnou kecu, popadla v duchu nůžky a zastříhávala koncovky slovům, šmikala nemilosrdně do vět.

„Vy neznáte soudruha B.?, to můj manžel teď pracuje, byl to židák, zmizel v Izraeli, poslední díl jsem bohužel neviděla, v uranových dolech, jednou sehnala banány, prý za hodinu zemře na světě dva tisíce lidí hladem.“

Zamkla se na záchodě a prudce se pomodlila k vesmíru bez vlasů, k holohlavému lidstvu.

Jednoho dne stiskla rozprašovač laku, sloučenina plynů roztála vzduch, a Anna pocítila náhlé a neodbytné svědění po celém těle. Vyšla na ulici, zhluboka se nadechla oxidu siřičitého, a z levého plicního sklípku jí vzlétlo letadlo. Doma si pro uklidnění vymačkala pomeranč do čaje a na čele jí vyrazilo třetí Šivovo oko.

„Máte alergii,“ konstatoval lékař, „musíte změnit pracovní prostředí.“

Ukázalo se, že salón Vlasta je mnohotvárný a plný rezerv jako labyrint. Stačilo přejít z interiéru do interiéru, z místnosti do místnosti, z patra do patra. Anna už nestávala mezi zrcadly, zmnožujícími žvást, nýbrž sedávala teď za stolem bez odrazů, s jednou jedinou zákaznicí. Na stolku pouzdro s manikýrou a květiny, s přihlédnutím k diagnóze umělé. A ruce. Vaše. Její. Těch druhých. Prsty a klouby, šlachy a žíly a nehty. Brzy přijala zákon své nové profese: nedívat se lidem do očí. Jediný pohled do tváře zákaznice mohl mít při práci s pilníčkem děsivé následky.

A pak, vypuklo to nečekaně a bez přede hry jako zemětřesení, ta dáma v klobouku naproti vyprávěla zrovna cosi o... a Anna foukla do prachu z nehtů, dáma pravila, to brázda nižšího tlaku hubí slabé tvory, a Annu roztrásl záchvat, kůže ji páčila, jako kdyby ji kdosi přitiskl k žhavému jádru Země, zkroutila ji bolest, jako by její tělo tvrdlo v kámen, jako by se proměňovala část po části, buňku po buňce v sochu sebe samé, napadlo jí, že jí Božena z pánského, v lásce se dvakrát neměly, ze zlomyslnosti zaměnila umělé květiny za pravé, že jí bodl sršeň, že sem někdo vyvětral zpovědnici... Dáma v klobouku převrhla vázu a začala křičet.

Přes těžké vůně kosmetických přípravků čpěla ta scéna středověkem: ze všech stran bičovaly Annu hlasy a výkřiky, ženy jí chrstaly do obličeje vodu a křísily ji kolínskou, vpravily násilím do úst hostii a do plic vháněly vzduch fénem a probodly srdce dřevěným kulem, vyhánějíce běsy, jak se dalo.

Ještě než omdlela, zahlédla nad Prahou roh kozy Amalthey, příslavečný roh hojnosti: otevíral se a zavíral jako obří ženská ústa, z nichž se na ni valil proud jediného, věčného, velkolepého a nepřerušitelného plku.

Žena v klobouku jí přiblížila ke rtům kapesní zrcátko, a Anna spatřila na zlomek vteřiny, ještě než omdlela, pravdu: její alergie, všechny její vyrážky záchvaty dušnosti záněty spojivek třetí oči..., i ono zemětřesení, jímž právě procházelo její tělo..., pochopila, že toto vše byla její bezmocná odpověď na žvást, surový paroxysmus ticha.

Anně Podobové, rozené Křížové, byl přiznán invalidní důchod.

Anna Podobová, rozená Křížová, obešla dokola kruhovou knihovnu a octla se zase u A. Po oblém plášti glóbu, od jižního polárního kruhu přes Ohňovou zemi až na Svatou Helenu vyšplhala se ze vzpomínky zpět k Josefovi, ke své druhé půdě, ke svému druhému tělu.

„Tys sice odešla ze salónu Vlasta,“ řekl, „ale tvoje ruce tam zůstaly.“

Než pouklízeli slova a zhasli planetu, zářící namodralým světlem, planetu, již Anna nasadila tramvajáckou čepici, zvedl Josef k přísaze prsty, které neměl: „Slibuji ti, že budu mlčet do konce našich dnů. Ostatně hlavně ty, moje milá, by sis měla uvědomit, že mluvit za jízdy s řidičem je zakázáno.“

Tu noc tančila Emanova matka až do rána sambu.

Až pak, jednou, Josef zmizel. Za jízdy naskakovala a vyskakovala z tramvají, řítila se v taxících z konečné na konečnou, inspirovaná kriminálním žánrem podplácela svědky, verbovala novináře, brou-

sila kolem márníc. Ale po Josefovi se slehla zem. V předtuše zrady klopýtala po schodech, na pěticentimetrových podpatcích a v círu šatů s výstřihem, k jejich kruhové kupoli.

Tenhle klíč, dals mi ho přece kdysi. Tímhle klíčem teď odemknu naši půdu, kde není třeba se obávat, že zakopnete o slepeckou hůl. Těmahle očima, trénovanými umělým osvětlením jeskyně, odlesky zrcadel salónu Vlasta, spatřím tvůj kšilt stále ještě clonící Čukotský poloostrov. Zdá se tedy, že vše je na svém místě. Při starém. Ve starých kolejích tramvajové linky č. 22.

A přece tu bylo něco, na té půdě..., něco, co jí vyrazilo dech: ve světle velkého střešního okna spatřila sloupy prachu, milióny prachových částic vířily světlem, milióny mrtvých, v prach obrácených. Snášel se jí do vlasů, na šaty, sypal se na kontinenty i do moří.

Proboha, vydechla konečně, vždyť je tu strašnej... nepořádek! Z polic zmizely knihy. Knihy se válely nazdařbůh po podlaze pod vrstvami prachu a nazdařbůh se do sebe zakusovaly stránkami jako zvířata vypuštěná z klecí. Ležely tu však tři papírové krabice, v nichž byly některé naskládány. Přistoupila k první, nadepsané ITALSKÁ LITERATURA, a otevřela ji. Vychrstlo na ni moře. Z hlubin druhé (LITERATURA ANGLICKÁ) stoupala mlha a zavyl pes. A když nadzdvihla víko tě třetí, ruské, udeřil ji přes tvář pach vodky a oslepil na okamžik lesk Raskolnikovovy sekery.

Dala se na ústup. Z útrob krabic o překot tikal čas. Ten prach, ten binec, ty zdivočelé knihy způsobily, že se jejich dosavadní ráj, tato jejich půda, zkroutila rázem v parodii jiné půdy, té první, té původní, z které utekla.

Za několik dní... To město z pohlednic bolelo, vyseklé Josefem z jejich glóbu. „Zapomněl jsem ti říct, koneckonců oddali jsme se mlčení, že jsem původní profesí historik. Pamatuješ na Bílou horu? Mým oborem jsou mrtví.“

Někdy se ale stalo, že jejich schránku kdosi vypálil. V noci hlídkovala na pavlači, marně. Až jí jednoho dne přinesl jistý člověk,

zdálo se jí, že ho už někdy viděla..., ty černé brýle..., že se už někdy blížil jejich pavlačí, přidržuje se zábradlí – ten člověk jí přinesl balíček. Byla v něm šachovnice, krásná šachovnice ze dřeva růžového keře s vyřezávanými figurkami, šachovnice, v níž chyběla bílá královna.

„Je to tak,“ psal Josef, „jak jsme si mysleli, a nic víc: za Grónskem doleva. Pozorně si prostuduj fotokopii dokumentu, který přikládám, a nezapomeň ho zaarchivovat pod písmeno A.“

Anna si sedla před vitrínu se ztichlou botou a četla: „Kulturně-orientační průvodce k životu v USA pro utečence. Pohyblivost směrem nahoru (upward mobility) je výraz, který vyjadřuje schopnost lidí zlepšit svou situaci změnou pracovních míst. Pojem ‚pohyblivosti směrem nahoru‘ převládá ve vědomí amerických pracujících... Životní pojistka... Zubní péče... Cenné papíry (Stock Options) ... Uvedené výhody jsou pouze příklady. Firmy mohou svým zaměstnancům poskytnout všechny výhody, některé firmy naopak žádné nebo jiné výhody. Vaše curriculum vitae by mělo být stručné, mělo by se lehce číst a také by mělo působit dobrým estetickým dojmem. Chcete-li si udržet zaměstnání, musíte vzít v úvahu některé vlastnosti, které američtí zaměstnavatelé vyžadují: iniciativu, schopnost nenechat osobní starosti zasahovat do výkonu zaměstnání, schopnost být přátelský a uvolněný. K přijímacímu pohovoru do zaměstnání přijďte včas (Američané jsou krajně zatíženi na čas!), buďte úhledně a čistě upraven, dejte najevo sebedůvěru, ale zachovejte si formální postoj...“

„A mějte všech deset prstů,“ dopověděla Anna a rozplakala se.

Pak připravila Emanovi čisté trenýrky na zítřek, svačinu do školy a v žákovské knížce mu podepsala čtyřku z Kainarova Českého snu.

Když se Anna konečně vrátila na hřbitov za Karolkem a přinesla mu v misce bramborový salát, který měl tak rád, mosazná schránka s urnou byla pryč. Její muž už zřejmě nepotřeboval cizí pomoc v tlačenici, v níž se octl. Cesta úniku byla dokončená a popel se smál.

Maro, poslouvej dobře mou liturgii, můj jednohlasý zpěv v krjukové notaci, příliv a odliv mé mateřštiny, řeči ostrice řezající do krve, jazyk, jemuž nerozumíš a z něhož tě jedinou poníženou frází naučil pasák, poslouvej srdce mého příběhu, které už zas tluče – díky tobě a Ionovi –, v mém těle, naslouvej slovům, která – jako kapky kolem nás – zvolna a moudře tuhnou v nerost.

V jejich obsahu, v nesčetných kombinacích významů lovil doktor šifru, hledal klíč, rekonstruoval třináctou komnatu. Hnal se za mnou tunelem minulosti a hnětl mou podobu z hlíny znaků a v nárazech inspirace přisypával ještě bór a plutonium a uran, dokud mu hlava vyčerpaně nepadla do stránky mé karty.

Kdosi rázně přesekl drmolení a kvil, vzdechy a pazvuky. Pavilón zmlkl a zkameněl a doktorovi – poslouvej dobře, Maro, zpěv ohně, v němž praskají Simoniny vlasy a vlasečnice mých vět – a doktorovi, spícímu zaslouženě v reklamním prospektu na hodinky Laser Beam, v prospektu, počmáraném analýzou mé smrti, ano, doktorovi, tomu ubohému synu Hefaista, se zdál sen.

Byl v něm hrdinou a expertem a dobyvatelem vědy a v očích zahraničních kolegů už číhaly gratulace. Byl v něm hrdinou a švédská delegace, sdružená v mezinárodní asociaci Zdravá Evropa, obstoupila zvědavě pračku Tatramat.

Otevřel jste dvířka, doktore, klidně, sebejistě a s převahou své metody, a pokynul Emanovi, aby vešel. Už není třeba strašit ho leviatanem. Už není třeba uplácet ho sladkostmi a sugerovat mu v hypnóze vizi svobody: jde dobrovolně. Konečně zmizí v útrobách stroje a vy zapínáte program 5G, bio s předpraním.

Švédové napětím zadržují dech. Švédské vojsko je poraženo na hlavu. Některé osoby, přespříliš bledé a kultivované, kupodivu včetně tlumočnice, omdlávají. Kostěj Nesmrtelný si zacpává dlaněmi uši a cválá ke skleníkům, podoben vychrtlé Rosinantě. Zdá se, že jediný, kdo tu trvá nezasažen pohybem, v němž se Eman bez konce otáčí, pohybem, který nikdy nekončí, je Antonín.

Doktore: to mě spolkla bible a vyplivl váš sen. Jak dlouho jsem se točil v kole pádů, vířil v bubnu deklinací? A kdyby vás probudil v tu chvíli kvil sanitky či pazvuk blázna, zůstal bych v jednom z vašich snů, v té blbě pračce uvězněn navěky.

Prsty ticha však krouží po okrajích sklenic, do nichž jste už dávno přesypal mou diagnózu, krouží po nich, vyluzující zvuky z půdy, tři první takty ragtimu, opakované stále dokola... a to vás uspává... Mám tedy naději, že se dostanu z útrob stroje zaživa. Moje nálada je výtečná a stoupne ještě, když zahlédnu sklem dvířek jednu plavou lékařku, k níž se tisknete. A na to sklo, do černobílé vidiny starého Fórstru, školácky, jediným prstem, který mi zbyl a který je proto třeba sřezit před uhryznutím, tím prstem, do něhož se vtělila všechna má rozmetaná identita, vytūkávám teď kadiš za mrtvé. To mrtví jsou přece osou, kolem níž se otáčí buben, kolotoč i Země.

Vtom mi těsně u ucha zařval ochraptělý hlas hostinského: „Tak padej, mladej!“ Nejspíš jsem přebíral. Pil na sekeru. Vyvolal rvačku. Někdo, komu se asi znelíbil můj tlustej ciferník, dupl zničehonic na brzdu, zbrzdil rotaci, vypnul program.

Síla setrvačnosti mě vystřelila z pračky jako dělovou kouli. Jako vyfukující se balón syčím od země k výšinám a z výšin k zemi, dokud sebou neplácnu k vašim nohám, doktore, k vašim službám. Třesu se a oddychuji jako pes. Ale opravdu jako koule, jako balón? Zdá se, když se otřepu a začnu zas větřit..., že jste snad přece jen... tam uvnitř, ze mě... vypral pár kil.

Všichni, včetně Švédek, jsou chlapsky, nesentimentálně dojati. „Podařilo se,“ šeptáte, skláníte se nade mnou a přejíždíte mi zlehka, bez pointy, dvěma prsty po jizvě, jako kdybyste zavíral po třech letech mou mysl na zip.

Zavětřím, naposledy: krajinou, do níž jsem se znovu narodil, náhle a vetřele zavoní psychofarmaka, která změní lidstvo.

Za souhlasného potlesku švédských fanoušků, bělostný po očistě jako kradené roucho anděla, jako lajntuch pro ty, kteří ještě nechtějí

žít, zvedám se z prachu a vyrážím na cestu. Odcházím, spěchám, zdrhám atakdále, padám už konečně ze zahrady, rajske pro jiné, z vašeho těsného snu, doktore..., padám, zatímco vaše hvězda stoupá.

Poslouchej dobře, Maro, třebaže nerozumíš mé řeči, mé zpěněné mateřštině, která pokaždé zasténá, pobodnu-li ji k cvalu, herce mé vychrtlé, milostné, z níž létají chlupy a sliny a slabiky, poslouchej dobře a udržuj oheň, abych mohl donést zvěř.

Nebyl to dusot kopyt, co doktora nakonec probudilo. Nebylo to ani bio s predpraním, dunící Evropou. Byl to telefon. Už jste zvedl sluchátko a štkl, nevyrušujte, prosím, teď ne, realizuji právě svůj program 5G, ale v poslední chvíli jste se ovládl. Raději přejdete po laně od kultu k psychoanalýze a našeptáte do vrby, buku, ginkgo biloby: „Promiňte, ale já tu nejsem. Zůstaneme-li i nadále věrni onomu pružnému čtverci, naší trampolíně vědy, musím poctivě konstatovat, že jsem se stal jen součástí snu, rozumějte sledu představ ve spánku při neúplném vědomí, podmíněném částečným útlumem mozkové kúry – jednoho ze svých pacientů.“

V tichu, o jehož stěny nepřestával narážet zvuk telefonu, jste sešel do přízemní místnosti č. 10, do tělocvičny, do podpalubí archy bláznů. Nebylo třeba tu rozsvěcet. Zamřížovaným oknem linula se na žíněnky záře úplňku. Zvedl jste oči k prastaré, dobrácké tváři Měsíce, zbrázděné krátery, a zaslechl druhou větu Novosvětské, nepochopitelně přerušovanou rusínskými kletbami.

A jak jste tam tak stál odhalen jasem vprostřed žebřin a kruhů, bradel a kladin, smutný a neurčitý, mlhavý a vágní, rozpitý a kusý, sevřela mě lítost a já zatoužil obdarovat vás charakteristikou. Štětcem nanasl jsem barvu vlasů a očí, přitesal stáří a počet dětí, rozhojnil partituru grimas a gest. Chystal jsem se zrovna vdechnout vám duši a oživit vás osobními dějinami, ale v tu chvíli se něco zalesklo na žíněnce.

Shýbl jste se a v ruce vám zazvonil svazek klíčů. Na každém z nich byl reliéf psa. Snad někomu vypadly z kapsy tepláků při rozcvičce,

snad spadly z Měsíce, snad je sem, jako perlu, vyplavil příliv, než opadl.

Jak promovaný kašpar, jak šaman s titulem rozbruslil jste se s nimi po bledězeleném linoleu od stěny ke stěně, od náradí k náradí, od branky k brance, a zvonil a chřestil a cinkal, přivoláváje popraskaný obraz revoluce, přivoláváje ztracenou přízeň bohů tak dlouho, dokud ten zvuk nerozlomil hradbu času.

Chtěl jsem odemknout. Ale stačilo pár chmatů protřelého policisty, abych pochopil, že osobní prohlídka bude bezvýsledná. Z fěrtochu mi padaly na zem jen samé dávno obehnané atributy: kniha, baret... Proboha: šachovnici, kterou mi před nedávnem přinesla matka do ústavu („Máte návštěvu, Emane. Vaše maminka... Mimochodem, nevypadá dobře. Nepotřebovala by předepsat nějaké léky?“), jsem zapomněl v nočním stolku, upatlaném dětskými výživami. Pokaždé, když jsme si s profesorem dali partičku (ovšemže všechny pod fantastickými záminkami přerušuji v půli), nahradili jsme chybějící bílou královnu prázdnou tubou od diazepamu forte. Ztratil jsem klíče, zapomněl šachovnici. Začal jsem se bát, že mě udeří pravítkem přes tvář, vykráká za vlasy, nechá za trest opsat stokrát nicotu a přesadí mezi poslední, kteří posledními zůstanou navěky.

Mohl bych zazvonit, jistě. Ale nenadálá vlna energie mi oživila ruce citlivostí slepce. Po pavlači právě páchnul pivem a okenou sousedovic Bohouš, ten, co mě a Simonu vodbouch 12. ledna 1977 na naší půdě, vracel se asi zrovna po patnácti letech z lapáku, klátil se podél zábradlí průduchem dvora v maskáčích a v černém bomburu, s řetězem omotaným kolem zápěstí a s hlavou zlověstně holou jako řítící se balvan, a když mě spatřil, strnul.

Poté, co jsem mu podal makovou housku, začaly moje prsty zlehka, citlivě prozkoumávat povrch dveří. Moje prsty se dotkly zámku a přejely ho něžně jako prs, který se náhle vynořil z pěny. Bohouš se zapotácel. A pak se dveře začaly zvolna rozestupovat,

vířivě rozkládat v prostupné atomy, jako kdybych je vhodil do obřího urychlovače. Bohouš v tranzu zhltnou mou housku a jeho kamenná tvář zesinala v tvaroh.

Přiznám se..., abych se cítil rovnoprávně v obchodním centru, v němž se za dobu mé nepřítomnosti proměnil Karlín, abych mohl být iniciativní, uvolněný a přátelský v obřím supermarketu, který tu zatím vyrostl z trosek mého světa, využil jsem té nenadálé mohoucnosti v následujících dnech ještě dvakrát: v bance, sousedící s naším domem, a ve vile jednoho tiskového magnáta.

Tam, kde dosud strměly dveře mezi mnou a matkou, chvěl se teď přelud plínky, sušící se z času do času. Stačilo ji poodhrnout a vejít. Bez obav, že by se někdo opovážil tři roky po malém třesku odejmout mi mé hrdiny, zastrčil jsem za rám zrcadla Schwarzenegra, Cortázara a Boba Dylana s Bobkem. Matka stála v přitní předsíně a její vrásky se křižovaly prostorem jako bledé dráhy letadel. Chtěl jsem se k ní vrhnout, vrátit se do jejího těla, proletět jím jak tunelem až před počátek, ale tou předsíní – Eman je zmaten, je zaskočen, je dojat – tou předsíní mi přicházela vstříc docela maličká cizí žena, drobounká do dlaně.

„Emane, co se stalo?“ vykřikla a zaťala neposlušné prsty do vzduchu, snad aby nezmizela, aby se nevytratila nadobro.

„Maminko,“ koktám, „maminko, já... Zapomněl jsem si stanový kolík a... bylo tam moc komárů a ti blbci odvedle mě chodili každou noc strašit a vedoucí nás nutil snídat obiloviny, abysme měli dobrý trávení... Chci domů.“

Chtěl jsem se rozplakat, vrhnout se na otcovu postel a zaklapnout nad sebou víko rakve, ale zrcadlo mě čaplo za flígr: „Houbeles mla-dej: zírej a koukej, čum a čuč!“

Opravdu: vlasy na skráních a strniště anděla šedivěly. Vztekla jsem ze sebe strhal hadry – svatozář, co z ní zbylo –, které jsme s profesorem ukradli opilcům. V bedýnce vedle botníku už začínaly klíčit brambory. Svě obehnané atributy, mlčenlivé soudruhy

včetně deníku jsem vhodil k bramborám a zadoufal, že se jim už brzy připodobní, že i jim už brzy vyrazí klíčky, pokryjí se plísní a scvrknou.

Když Bohouš spatřil anarchistický baret, nenávistně mu blesklo v očích, chňapl po něm a byl tentam. Byl-li bych fetišistou, jistě by za to odletěl až ke špitálu pro nemocné nakažlivými chorobami, ale... Anna Podobová, rozená Křížová, těkala bytem a zakláněla hlavu ve snaze polknout pilulku proti paměti, jen s nepatrnými vedlejšími účinky.

Byl to otřesný pohled. Stál jsem tam nahý před zrcadlem jako před odvodní komisí. To ona měla rozhodnout, zda jsem způsobilý pro výkon demokracie.

Ovšemže s tím monstrem z Felliniho kartotéky, jímž mi odpovídalo zrcadlo, nebylo možné mluvit po dobrém: „Vole, zatraceně, co to tu předvádíš za infantilní tyátr? Proč už sám dávno nejsi otcem?“

Ta otázka mi vyrazila dech. Ta otázka mě řízla do masa, přesvědčujíc se, jestli jsem už zralý. Nemohu se vzpamatovat: já? A mít děti? Ubýt tak? Ale jak? A byl jsem ještě vůbec mužem? Už ni mužem, ni ženou; tady před zrcadlem po útěku ze zahrady, po zběsilé honičce s budoucností světa, která ho rozpárala na cáry, tu přešlapoval smutný androgyn, až k hanbě se podobající své vlastní smrti.

A pak, řekl si, není třeba přivádět na svět nové a nové děti; stačí se dobře postarat o ty, které se už narodily.

Od toho dne jsem se potuloval obřím supermarketem a kupoval matce co hrdlo ráčí v naději, že mi odpustí zapomenutou šachovnici, že se přestane zmenšovat. Většinu věcí jsem nerozuměl, a proto jsem se jim začal dobývat do vnitřností. Odšťavňovače, kávovary, opékače topinek, fritovací hrnce, mikrovlnné trouby, sušičky a myčky nádobí... Jejich trosky nakonec končily v popelnici. Bavilo mě rozkládat věci v součástky, svět zpět v prvky, jednotu v mnohost.

Jednou jsem přitáhl domů ohromnou pračku a nacpal do ní všechny matčiny zástěry a tepláky a nevzhledné šatovky. Když

program skončil, dotkl jsem se ostýchavě rukou, které jí nepatřily. „Tak ji otevři!“

Matka přistoupila k pračce a začala vytahovat prádlo. Bylo to pozoruhodné, a přece tomu na konci jejího života, v předsálí prostor, hrozících kolážemi, nemohlo být jinak. Namísto umolousaných převleků, jimiž se v posledních letech maskovala, lovila teď matka z pračky jako z kouzelného ořechu róby a modely a šperky, šaty s výstřihem a střevíčky na podpatcích.

„Ale,“ bránila se, „to přece nejde! Co by tomu řekl otec?“

„Nic. Už není. Ukradli nám ho. Na černém trhu teď frčí mosaz.“

Vytapetoval jsem celý byt, zavěsil lustry, položil mramorové dlaždice a zničil nemilosrdně matčiny pilníčky na nehty plné rzi a žluklé masti, z nichž se pokoušela vymačkat rezervní život.

V ty dny se matka ztrácela v nové sedací soupravě a dlouze s někým hovořovala po telefonu. Můj sluch, netrénovaný ještě tehdy jeskyní, zachytil jen nesrozumitelné střepy výčitek, vzpomínek, tramvajových zastávek... Odkdy moje matka, vyučená kadeřnice, konverzuje po telefonu o Apollinairovi, Allenovi a Alejchemovi? Její hlava se přitom pomalu otáčela a zářila namodralým světlem jako glóbus.

Jednou jsem telefon zvedl já. Neznámý muž měl cizí přízvuk a hovořil se mnou s takovou ohleduplností, jako kdybych byl už dávno mrtvý. Hned potom – tak rychle, řekni, Leo, jak vypadá člověk, vzpomínka, telefon zevnitř! – jsem přeřízl šňůru, vzal šroubovák a aparát pečlivě rozmontoval.

Na místě dávných zelinářských zahrad, Špitálského pole, z úbočí Vítkova, z mapy Čech, vysázené z květin, vyrůstaly do nebe ohromné regály plné zboží. Hodiny a hodiny jsem dokázal mezi nimi bloudit, kupoval jsem a kradl, za jedno odpoledne dokázal si vyzkoušet pětadvacet pánských obleků, účastnil se všech ochutnávek a módních přehlídek a miloval hračkářství a nechával si předvádět faxy a depilátory a neměl klid, dokud jsem věci doma neproměnil v šmejdy.

A někdy, Maro, můj větře, mých sedm sukní roztančených nad mou hlavou, někdy, když jsem se vracel ze supermarketu ověšený balíky, nedařilo se mi matku najít. Probíhám z předsíně do pokoje a z pokoje do kuchyně, nakukuji pod postele a šátrám pod skříněmi, nadzvedám koláž a vytřepávám otcovu botu... Kde jsi? Jsi tady? Mluv! Tvůj nemilovaný syn ti zakazuje nebýt!

Vrátil jsem se před dveře, nasadil si brýle i kontaktní čočky a pozorně se zahleděl na vizitku: zrak mě zradil. Mé smysly vyšly vstříc jeskyni, zatímco já o ní neměl ještě ani tušení. Z příjmení přečetl jsem už jenom druhou slabiku: DOBA.

„V jedný z těch tří novejš lednic máš čokoládovou roládu a polárkáč,“ řekla matka a přikryla dlaní mluvítko nového telefonu, aby snad neznámý muž na neznámém místě, s nímž hovořila...

„Ty jsi tady? Nemohl jsem tě najít.“

Problém však nebyl řešitelný větším počtem dioptrií: ztrácela se a tonula a mizela v samém koutě sedací soupravy, zas o poznání menší než včera.

Ten člověk přistoupil ve stanici Pankrác. Krabice s radiomagnetofonem Sony, která mi trčela na klíně, fungovala jako taktickostrategický zákop: mohu pozorovat a větřit, sám jsa neviděn. Nové, neznámé pachy města mě znervózňovaly. Z dětí, chechtajících se smíchem, vesele odplavujícím pády, z dětí, visících samozřejmě na držadle, o jehož jméně neměli ani tušení, sál jsem sentimentálně vůně cukráren, které se nevrátí.

„Tohle bývala Mládežnická,“ říkám polohlasem, „ach ano: stárne-me. Všichni. Tlustí i hubení.“

Onen muž – seděl naproti pod reklamním plakátem jakési cestovní kanceláře, zvala nás do Ria, nás, všechny bez rozdílu, tlusté i hubené, děti i jeptišku, co právě přistoupila, vagón řinčel sambou a sváděl rytmem, ve vagónu třeštil saxofon a křepčily polonahé tanečnice s orchidejemi ve vlasech, duněla bonga a proudil karneval, jeptiška byla u vytržení... Tak dost, Emane! Osekej sen na kost reality!

Onen muž zvedl oči ze stránek Koktejlu a naše oči se srazily. Instinktivně jsem se přihrčil v zákopu. Jeho tvář, visící pod panoramatem oslnivého města, byla bledá, mlhavá a šedivá a metr po metru, stanici po stanici zapadala hlouběji do bažin anonymity. A jeho oblek – a to mě zranilo – byl pravděpodobně ještě elegantnější než ten můj. Kravatu měl přichycenou ke košili zlatou sponou. Eman však neměl kravatu přichycenou ke košili zlatou sponou. Chtěl jsem okamžitě vystoupit a první butik vyhodit do povětří, ale zpráva na zadní straně časopisu mě i s krabicí srazila zpátky do sedadla. Eman se neudrží a čte už docela nahlas: „Ještěrka ropušík na Floridě, vezme-li ji člověk do ruky, pláče krvavé slzy.“

Zlatá spona, krvavé slzy, Muzeum. Stanice Muzeum! Muž nechává ležet – po vzoru německých státních zaměstnanců – časopis na sedadle a mizí v davu na peróně. Ještě nevím. Ještě jsem neporozuměl. Ještě mi neprolétl krví asteroid pravdy. A přece mě kořen paměti, o nějž jsem právě klopýtl, vrhl za ním. Nebylo jednoduché pronásledovat ho s radiomagnetofonem Sony v náručí.

Když se Eman narodil, žily na Zemi tři miliardy lidí. V roce 1987 přivítal generální tajemník OSN Javier Pérez de Cuellar na svět pětimiliardtého obyvatele planety, Jugoslávce Matěje. Bylo možné, nebylo vyloučené, že Matěj – pokud nebyl znásilněn, brán za rukojmí, zasypán v troskách měst, prodán, utýrán hlady nebo vyhozen do povětří – žije dodnes. Stíny dětí, nezachytitelné, míhaly se Emanovi před očima. Během Emanova života se narodily tři miliardy nových lidských bytostí. Během mého života... Zavrával jsem. Matěji, slyšíš? Krev ve mně zařvala, srdce se mi přestěhovalo do krku. Co se to se mnou stalo? Po přemnožení se živé soustavy hrouť a já tu bez motivu, jako idiot, s nesmyslným krámem v náručí šmíruju cizího člověka s diplomatkou.

A jako by můj život visel na vlásku toho jednoho jediného muže, věděl jsem, že ho za každou cenu nesmím ztratit v moři miliard.

Teprve až mu probodnu srdce zlatou sponou, vytryskne z jeho těla moje tajemství.

Zdálo se, že chce přestoupit na trasu A, ujet mi eskalátorem do pekel horoucích. Vyrázil jsem za ním jako tank. Vyrázil jsem za ním jako pásové bojové vozidlo velké pohyblivosti se silným pancéřováním a mohutnou kulometnou výzbrojí. A tu najednou, zničehonic, bylo to tak nečekané..., nemohu uvěřit..., ten člověk se zapotácel a pak se zvolna, zpomaleně skácel k zemi. Sevřel mě děs, že to já jsem příčinou jeho pádu, že jsem snad zabil myšlenkou.

Jako socha sebe sama ležel tam – diplomatku pod hlavou – zhroutený na mramoru, ležel tam v atomu toho podzemního světla, v pomyslném, nepřekročitelném kruhu ticha – a opravdu: zdálo se, že nikoho ani v nejmenším nevyvedl z míry jeho pád, jako by byl naopak – vzhledem k počtu lidstva – čímsi logickým a předpokládaným.

Životní pojistky, zubní péče, cenné papíry. Krajně zatížení na čas, úhledně a čistě upraveni, plni sebedůvěry měli cestující ležící postavu, zachovávající si formální postoj, spěchající po úsečkách, nezpůsobitelných protnout její kruh a šustíce jí nad hlavou svými stručnými životopisy, které se lehce četly a působily dobrým estetickým dojmem.

Konečně se mi podařilo dostat se až k němu. „Stalo se vám něco? Mohu vám pomoci?“

Ó, jaks byl těžký, bratře, když jsem se pokoušel posadit tě na krabici, vytáhnout na břeh skutečnosti! To jisté moře, jisté dějiny se smyslem pro humor, jejich příliv a odliv vyvrhl nás na opuštěný ostrov stanice Muzeum, mě, tebe, a radiomagnetofon Sony.

Povolil jsem mu kravatu, změřil puls, rozverně cvrnkl do spony. „To je v pořádku, pane. Zavolám záchranku, donesu vodu. Z tábo-ra jsem si přivezl, kromě averze vůči obilovinám, i bobříka první pomoci.“

Kým, čím mohl být? Stačilo zvýšit čelo, zvednout obočí, zvýraznit horní ret... Vypadal jako mírně přepracovaný, dobře situovaný

podnikatel s pozitivním vztahem k rodinným hodnotám. Dovedl jsem si představit, jak večer co večer – pokud mu to čas dovolí – přitahuje svým dětem láskyplně peřinu až k bradě a pak jim předčítá pohádku bratří Grimmů „Když se kočka s myší spolčí, pro myšku to špatně skončí“ stále dokola, tak dlouho, dokud neusnou.

„Trpím cukrovkou,“ vypravil ze sebe, „neměl byste nějakou sladkost?“

Zprvu nechápu, ale pak se rozchechtám na celé kolo. „Já? Ale jistěže! Proč jste to neřekl hned?“

Ze záhybů nóbl saka začnu překotně lovit báječné biskvity a želatinové brontosauy, cukříky, šlohnuté v restauracích, a lízátko, která, spojí-li se jejich paprsek s paprskem slunce, zapálí chatrč nepřítel.

Bližní se cpe, bližnímu chutná. Slyším chorál jeho čelistí, slyším, jak soustředěně chroustá bonbóny a láduje se českými buchtičkami a vidím, jak se mu do tváří pomalu vrací barva.

Jakýsi cestující, stržen vlnou hrnoucí se z vagónu, nakopl mé rádio. Podzemím se rozlehla znělka, zprávy, přímý přenos ze země, rozťaté v půli jako mé tělo: od pasu nahoru sahal jsem do Čech a od pasu dolů se propadal na Slovensko.

Když konečně dva muži v bílém vynášeli mého bratra na nosítkách k povrchu, unaveně se usmál a strčil mi do dlaně vizitku. „Jak se vám odvděčím? Pravděpodobně jste mi zachránil život.“

Byl dojat. Byl jsem dojat. Magistrálou, kolem Muzea, projížděly v tu chvíli samé krásné, nové, ušlechtilé vozy. Zahlédl jsem například červený Volkswagen Passat, řítící se vstříc bouračce, o níž řidič neměl ani tušení.

Ještě než za diabetikem zapadla dvířka záchranky, ještě než saniták vystartoval z těžkého, přilnavého stínu sochy, ještě než prořízl Václavské náměstí zvuk sirény – pokusil se o vděčný pozdrav: dvě ruce zvedl nad hlavu a prudce jimi mách, jako kdyby se odrážel od schůdků do bazénu.

A to gesto, Maro, to gesto, ta sanitka, ten obraz, pod jehož zjevnou svrchní vrstvou čekala na odhalení skrytá zátiší..., to gesto zatřáslo zemí a já se zřítil puklinou do horkého jádra paměti.

Zase jsem se octl v podloubí plném pendreků a kryl si hlavu, jak to šlo. Zase mě ženou tunelem, na jehož konci mě čeká sympaták v zelené bundě, zas a znovu – jako nějaký mistrovský gól – se mi vracejí jeho dvě ruce propletené v pěst, jejich rozmach, jímž mi už brzy vtluče do hlavy vlastní totožnost. Tytéž ruce, dnes pozdrav, včera zbraň.

A Eman zaskučí poznáním, bolestí, náhle probuzeným instinktem jako zvíře. A Eman hmatá po bouchačce, po opravdický bouchačce, ne po žádný stříkací čínský napodobeníně z plastu, kterou – jaké trestuhodné opomenutí – si dosud neobstaral, a vrhá se marně za sanitkou, z jejíchž útrob mu ty ruce – jaký výsměch – nepřestávají kynout.

Ty sympatáku, ty hajzle, ty zelená bundo v oblek převrácená! Tak tos byl ty! Tak to tobě jsem zachránil život svými sladkostmi!

Sanitka zmizela v Opletalově ulici. Zastavil jsem se na rohu před cukrárnou a nemohl popadnout dech. Kdosi mě oslovil. Podíval jsem se dolů: stálo tam dítě, takovej šumafuk kluk, hubenej jelimánek, a mezi ním a mnou nepřekážela náhle žádná zeď tohoto světa. To mně trnuly zuby, když hryzal do zmrzliny.

„Pane, zapomněl jste si dole v metru rádio!“

Teprve teď jsem si vzpomněl na vizitku, zmuchlanou ve zpočené dlani. Pokouším se rozluštit písmena, slova, číslo faxu... Ale nedaří se mi zaostřit, jako by mě ten člověk udeřil dnes, po letech, podruhé. Obrysy proměněného města, znaky nové doby prudce padají – rozpité a nezřetelné – do jakési mlhy a já tehdy netušil, že je to mladší sestra tmy. Nebylo pochyb: kdosi mi po částech, krutě a záměrně, odnímal zrak.

Podal jsem klukovi vizitku a všiml si, že mu z kapsy džín čouhá flustrubka – jeden z posledních znaků, které jsem dokázal přečíst.

„Hele, přečti mi jméno té firmy!“

Svraštil čelo. Potáh nudli. Ze samého soustředění ukousl si dlouhatánský nehet, aby mi konečně s námahou přeslabikoval dvě slova, dvojitý škleb: byl černější než baret, který ten člověk v pravěku, před třemi lety, srazil za podanou růží Auroře, Jitřence, mé hvězdě na úsvitu dějin: COMMUNICATIO HUMANA.

Zvonění neustávalo. Rozhlédl-li jsem se kolem, spatřil jsem břicho velryby, vlhký a chladný prostor, klenoucí se nade mnou a nad matkou jako vnitřek katedrály, útroby vytapetované a vystlané horkem, vyžděné jádro, kde – kam oko pohlédlo – stoupala z trosek spotřebičů konejšivá svatozář luxusu.

Právě jsem se skláněl nad jednou z těch zkažených věcí, abych vyoral z brázdy mechanismu zlou setbu, zatímco matka... Šlo to ztěžka. Chvilími jsem zašátral prsty ve tmě. Pastviny v Chile spásaly slepé ovce. O polednách, kdy i gambleři zavřeli oči, slévaly se vedrem kontinenty v jeden. Pod reklamním slunečníkem, zkrouceným v troud, přecpanými plážemi světa hnal vítr fotografie loňských návštěvníků: ani při narození dítěte nebylo zvykem odložit tmavé brýle.

Toto jsem vyčetl z ledví přístroje a taky rychlost úderu, jíž se den ze dne přibližovalo slunce, a tak jen tady, v hlubinách, vypancéřovaných tvrdým skeletem bezpečí, přebývala ještě naděje, že neoslepnu nadobro v jeho záři na březích světla, a že ještě zachytím vytrácející se podobu matky.

Rozhodl jsem se neotevřít. Ať už to zvonila Pošta Policie kdejaká Potvora nebo ztracené dětství, lásky a sny, mnohosti světa tvor spásu nenabíd: do nitra velryby směla pronikat už jen otupená, už jen zprostředkovaně skrze zažloutlé encyklopedie, na nichž se usazoval prach. A pak, bylo víc než nepravděpodobné, že by za dveřmi stál člověk z masa a kostí, a ne jen jedna z mých dalších, trapných emanací.

Zatímco matka telefonovala. Zatímco hovorem tichým a vytrvalým jako déšť křísila dávné emigranty, mrtvé a nezrozené. Zatímco jí, skrze tu řeč, skrze to extatické, vyprázdněné drmolání, jímž si snad vynahrazovala léta němoty v salónu Vlasta, začaly z paměti vyřázet kořeny a já je viděl, jak hadími pohyby kanou pavlačí po schodech Karlínem do kanálů, jen dolů a dál a hloub, jak se rozvětvují jako cesty a štěpí v nekonečný počet možností, jak kloužou podzemím, razí si cestu vápencem jeskyň, pronikají zapomenutými štolami až k nífé, žhavému jádru země, abych se nemusel bát.

Snad kdybych byl Štěpem Štěchovickým pokladem Štěnicí v sluchátku, které svírala, stal-li bych se uchem, živoucím organismem jeskyně, složil bych ze střepů slov nádobu ztraceného vztahu, zrekonstruoval nakonec její příběh, vydal se čarou jejího života v protisměru, spatřil odvrácenou stranu měsíců a půd. Ale cizí životy, jejich děsivě neproniknutelná obraznost, byly pro Emanu jako louh: když se do nich ponořil, ztratil ten svůj.

Chtěl jsem jí aspoň slíbit, že dokončím kurzy esperanta, pokusím se dotáhnout to zatracený krasobruslení až k mistrovství republiky, pokud se pode mnou neprolomí led, dočtu Dostojevského Bratry až do té slavné poslední věty „A věčně tak, celý život ruku v ruce! Urá Karamazovu!“

Matka však zprudka vstala, zavěsila sluchátko, strhala ze sebe zbytky pavučin a – aniž jsem jí v tom stačil zabránit – šla otevřít. Zrak, jenž se mi krutě vracel ve vlnách, dovolil mi zahlédnout ji, jak snímá bezpečnostní řetízek královským gestem, ve skvostné večerní toaletě, v níž vypadala jako bohyně.

Skulinou pootevřených dveří zazářil masivní zlatý prsten. Jeho třpyt oslnil matku až k bezbrannosti. Začala couvat předsíní: tlamou tvora, kterou tak neprozřetelně otevřela, vnikla dovnitř a rozřízla šero břitva paprsku.

Ta chvíle byla animovaná: pro jeden pohyb, působící tak přirozeně a plynule, se nějaký anonym umaloval k smrti. Ze světa,

před nímž jsme se tu schovávali, se za prstenem vynořila paže a za paží trup a pak ta osoba vrazila nohu dobyvatelsky do skuliny, aby vyloučila případnou změnu postoje, aby stvrdila svůj vstup; náhle byl tu a bylo ho plno, z místnosti do místnosti přenášel krabice a škatule, jakousi nádheru v originálním balení, která se za ním táhla s vůní skořice. Ano: neboť – bůhví proč – voněla ta osoba skořicí a páchla krchovem.

Ukláněje se před zrcadlem, zasunul hbitě za jeho rám, mezi idoly nové doby, svou vizitku. „Dovolte, abych se představil. Jmenuji se Tony Božík a jsem zástupcem firmy Paradise.“

„Sladíte?“ breptla matka a pokusila se zabarikádovat v kuchyni.

Ach Maro, můj ohni, můj vzduchu, má vodo, modlíci se rybami! Jak jsem si přál, aby mi právě v tu chvíli strůjce nezhasl obrazy nadobro! Byl jsem horou, a ten dealer mě překročil. Byl jsem mořem, a přešel mě, byl jsem zdí, a rozbořil mě. Byl jsem smrtí, a vypáčil ze mě s lehkostí kasaře život.

Rozkročil se vítězně vprostřed otcova pokoje a zakryl si tvář pestrobarevným vějířem z reklamních prospektů.

A vtom jsem spolkl vzpomínku, která mi vletěla do úst v tu chvíli, odzbrojila mě a vyrvala mi drápy, tenkrát, když jsem ještě Maře nebyl zvířetem, věrnějším než její vlastní duše, protože ta ji jednou opustí. Spletl jsem si tu vzpomínku s cukrovím a polkl a spatřil zas pražské zdi těch dnů, kdy se dějiny začaly díť a čas zmrtvýchvstal, zdi popsané bezpočtem angažovaných hesel.

Jednou – podařilo se mi zdejchnout se tamodtud na noc – vypadl jsem z hospody U Tunelu státý pod obraz, přebral jsem asi, pil na sekeru, vyvolal rvačku, někomu se znelíbil můj ciferník... „Tak pádej, mladej!“

Vskutku jsem vypadl z té hospody rovnou do tunelu, do díry, kterou vystřelil obří prak v hoře Vítkov spolu s Žižkovým okem, hnala mě touha šlehnout si další dávku vašeho porozumění, doktore, ale nebylo to jednoduché, protože ten tunel z Karlína na Žižkov začal

strmět a stoupat a kroutil se a kolmil, nedařilo se mi ho ztést, kdesi v dálce na jeho konci zářilo světlo, ale mně tu podkluzovaly nohy po pochcanejch dlažkách jak po ledu, sklouzával jsem komicky dutou horou, která duněla vyšrafovanými vojsky z učebnic dějepisu, horou, drcenou monstrem památníku, u něhož si to v jednom ze svých budoucích snů rozdám s Pávovou, vím už teď, že její ústa budou vonět žvýkačkou Wrigley Spearmint a že si nepřestanou opakovat stále dokola datum nějaký bitvy, ačkoli to zrovna Pávová nemá vůbec zapotřebí... Má přece fenomenální paměť, je živou encyklopedií a umře ve čtrnácti na zápal mozkových blan.

Zas a znovu jsem sjížděl po té šikmé ploše od světla zpět k hospodě. Čeho se zachytit, nože ni negrů-li nět? A tu najednou, už jsem to chtěl vzdát, se se mnou převrátila ta lidská nora a vymrštila mě, jako by někdo mnohem těžší než já – snad můj ohromný dvojník z časů budoucí svobody – dosedl zprudka na opačný konec houpačky.

A tam, na druhé straně v záři na konci tunelu, do níž sebou plác, uviděl Eman na jednom z žižkovských baráků nápis, tak nepodobný všem těm heslům, vzývajícím druhou slabiku jeho jména, aktualitám, výzvám a požadavkům, četl tři slova, která kupodivu nic nepožadovala a k ničemu nevyzývala, jen konstatovala: CHOROŠI JSOU OŠKLIVÍ.

Ten nápis se k ničemu nevztahoval, jen se zavinoval sám v sebe, v svůj vlastní smysl jako verš.

A tak mi svitlo: pan Tony Božík, zástupce firmy Paradise, stál uprostřed otcova pokoje, voněl skořicí a páchl krchovem a byl přirozeně a plynule ošklivý jako choroš. Chrle ódy na svoje zboží, pnul se po nábytku a začal přirůstat ke stěnám.

Uvědomil jsem si, že jsem zas, tváří v tvář nepříteli, neozbrojen: chyběla-li mi bouchačka, kterou bych zahnal ducha, vyvolaného včera v metru, pak dnes to byl nůž, jímž bych odřízl choroše jednou provždy z povrchu našich životů.

Místností zašustil papír. Ani teď, kdy byly jeho ruce zaměstnané vybalováním, nepřestával gestikulovat. Jeho prsten se míhal a padal prostorem jako meteorit a matka na něm visela očima. „Veškeré naše výrobky jsou klinicky testované, zdravotně nezávadné, vyvinuté výhradně na přírodní bázi a – to bych zejména rád zdůraznil – nenarušují ozónovou vrstvu.“

Kdo uměl naslouchat, zaslechl v těch nemnohých pauzách, kdy se ten člověk nadechoval, jak se v kávě rozpouští matčiny rozpaky.

Nebyl jsem schopen odporu, nemohl jsem se hýbat. Vzhlížeje k němu seděl jsem strnule na židli v jediné pozici jako při hře na sochy. Naším nejbližším vesmírným sousedem je Magellanovo mračno, napadlo mě irelevantně, nejbližším domovním Bohouš. Co asi udělá ta holá lebka, v jaké tónině zazpívá řetěz omotaný kolem jeho zápěstí, až mu pan Božík strčí s oslnivým úsměvem pod nos svoje klinicky testované poklady?

Sopka Pinatubo hrozila dalším výbuchem. Let z mysu Canaveral byl zase odložen a zástupy lidí, opouštějící svoje vydrancované domovy, bloudily Evropou, aniž se jim jakkoli podařilo vychýlit z dráhy Chorošovu řeč, vylučující možnosti: brzy jsme, já i matka, pochopili, že nekoupíme-li si jím nabízené zboží, nemůžeme být – navzdory paralelismu jevů – spaseni.

Kolem dokola, všude se povalovaly noční a denní krémy, pánské a dámské parfémy, vody po holení a pletové masky. Čím víc toho bylo k vidění, tím rychleji jsem ztrácel zrak. Slepнул jsem, to bylo jisté, a bál se pohnout a vstát z té zatracené židle, abych neuvízl v nastražené pavučině věcí. Padal jsem do tmy a realita mi, namísto bílé hole, podávala do břicha velryby zástupce firmy Paradise. Ještě ne nadobro, ještě se mi chvílemi vracel zrak ve vlnách, ještě tu zbývalo pár tvarů a barev, ale za matčinými zády, zakublaná v peřináku, už číhala noc, z níž povstal svět.

Tady však nešlo o Emanu. Tady nešlo o jeho oční indispozice, úžehy, dětské nemoci, krvavá kolena. V hromadách Božíkova ráje

byly i speciální zubní pasty. Ale já si čistil zuby prakticky nepřetržitě! Měl jsem je tak zdravé a silné, že jsem jimi mohl louskat ořechy, drtit skály v prach, vytáhnout kanón ze vzpomínky. Namísto toho mi mezi nimi v krátkých trhlinách jeho litanie skřípělo stále dokola trojitě homonymum: rána, rána, rána...

Tady šlo o matku.

Zprudka se ke mně sklonil, div jsem nevyjekl. „Bud'te tak laskav,“ vdechl mi důrazně přímo do tváře, „a vezměte si k ruce kalkulačku. Provedeme si malý pokus.“

Jeho přítomnost... jeho náhlá fyzická blízkost... příliš intimní, příliš nechutná, příliš groteskní..., jako kdyby mi někdo vrazil obličej do krupičné kaše se skořicí... Zhypnotizován, zcela v chapadlech sebejistoty, jež z něj vyzařuje, poslušně hledám kalkulačku. Matka mi pomáhá, ale předměty, které se nám ocitají v rukou a které mají splnit dealerem určenou funkci, nám odpovídají nahými obvody a mrtvým displejem. Nakonec přece jen matka vystrachá jednu, již Emanova porevoluční anatomická vášeň nepochopitelně ušetřila.

Pod přísným dohledem toho muže provádím jisté aritmetické operace. Jejich výsledek je podivuhodný. Toto číslo, na něž vítězně tlučá, dokazuje, že jeho výrobky, které jsou tak drahé, jsou vlastně levné.

„To je fantastické!“ žasne, jako by byl sám hluboce zasažen oním divem, kdy lze jedním krémem pomazat celé zástupy věřících. „To je prostě fantastické, pane...“

„Podoba.“

„Podoba. Podobo.“

„Podobojí.“

„... jakou částku ušetříte při koupi...“

Vznesl jsem protest, byť jen v duchu, protest v souladu s civilizací, která mě zhnětla: dokážu-li rozbít atom, plavat v kvarcích, otevřít kdejakou hmotu, proč bych potřeboval šetřit?

Tony Božík se náhle obrátil k matce a namířil na ni parfém, prst na spoušti.

Proboha, zahřmělo ve mně, jak jsem jen mohl zapomenout! Matka přece... Vrhł jsem se mezi ně, abych zachytil zásah, ale monument mého těla byl ve skutečnosti řídký jako vzduch.

Když stříkl poprvé, matčina královská večerní toaleta se proměnila v zažloutlé obinadlo. Když stříkl podruhé, začal se na místě, kde stála, rýsovat rentgenový snímek. A když stříkl potřetí, matka s pláčem vyběhla na záchod, zatímco jí deseti otvory odtékalo deset pramenů života.

„Trpíte-li alergií,“ zajásal Tony a v očích mu zajiskřilo, „pak tu mám pro vás něco speciálního.“ Zapíslk mohutně na prsty a ta největší ze všech škatulí si mu poslušně lehla k nohám.

Místností zašustil papír. Kdo uměl naslouchat, byl udiven: smích ďábla zněl jako uznalý ťukot taktovek o pulty s notami. Nedařilo se mi polknout, jako kdyby mi v krku uvízl jeho zlatý prsten. Blbec Bohouš, místo aby mi kryl záda nebo aspoň půjčil nuncak, mlátil zrovna v karlínském tunelu cikány.

Z krabice vylezl krásný, nový, elegantní stroj, přepásaný duhou smlouvy, a zřetelně, tak, abych nezapochyboval, se na mě usmál.

„Byl vyvinut v laboratořích NASA,“ zaslechl jsem těsně u ucha mužův spiklenecký šepot. „Dokonale likviduje roztoče, čistí vzduch, a lze jej použít i jako běžný vysavač. Jeho obsluhu zvládne i malé dítě.“

Stiskl červené tlačítko. Nic se nestalo, jen jemný ťukot taktovek stoupl o oktávu. Stiskl modré tlačítko a z přístroje se vyplazila vrásčitá hadice, která se sunula od věci k věci, pohlcující jednu po druhé. Roh hojnosti se začal plnit.

Když spolykal všechny výrobky firmy Paradise, vyrazil vstříc knihovně. Neodradily ho ani tlusté svazky encyklopedií, slovníků a dějin literatury. Postupoval však, ctě abecední pořádek, systematicky, a tak jako poslední skončil v jeho jícnu Pepánek nezdará Franty Župana.

Naposledy jsem zahlédl vypitvané spotřebiče, naposled krásné lustry, ozařující statečně, do poslední chvíle svou zkázu, naposled koláž, sjednocující tři bytosti, rodiče a mě, v jednu, to vizuální, trojité homonymum, na němž jsem tak lpěl.

Z předsíně se ozval děsivý praskot. Vběhl jsem tam. Střep po střepu mizelo zrcadlo v rohu hojnosti a mně se zdálo, že kusy skla trojčárkovane pláčou jako skleněné housle. A když už nikde nezůstal ani střep, ani tříska, ani drát, stál jsem v náhle prázdném, nahém, dokonale vysátém prostoru, který mi býval domovem.

A přece tu bylo něco, co v něm trvalo: na podlaze otcova pokoje, z níž tu a tam trčelo ostrí vyrvaných dlaždic, se povalovalo baganče, křáp, masivní bufa, škorně z roku raz dva. Slyšel jsem, jak si něco frajersky, drze, bezmála anarchisticky zanotovala. I stroj zaslechl tu výzvu a nabral směr. A jak se tak s rozvahou začal přibližovat k botě, v níž po léta klopýtala moje lichá duše, prostřílel jsem se konečně a vysekal nožem ze zajetí.

Převtělen v sebe zpět, pohnu zkusmo levou..., pravou..., a zařvu na Choroše, jak nejsilněji lze: „Máte rezavou matku? Máte neplatný desetiník, zkroucenou sponku, půlku knoflíku, zlomený kytarový kolík? Máte kuličku pámelníku, vybitou patronu, psí zub, ptačí dráp? Ne? Chcete říct, že vy nemáte ani zčernalý nehet? Tak se okamžitě vraťte v trus firmy, z níž jste přišel.“

Do té chvíle jsem netušil, jakou moc má můj hlas. Stroj znehybněl a automaticky se přepnul na osvěžování vzduchu. Byl to odporný pohled: jak z malomocného se z pana Božíka kus po kuse, tkáň po tkáni odlupovala profesionalita. Křížák trhu vypadal náhle mdle, sklesle a oslizle.

Když cirkus spadal ze schodů, vplula velryba do blahodárné vlny ticha. Spěchal jsem za matkou, abych jí pomohl vstát z potupného místa, kde seděla, protože jsem věděl, že to sama nedokáže.

Objal jsem ji a ona zabořila obličej do mého velkého břicha, aby se nemusela dívat na smrt. Chtěl jsem ji utěšit, říct jí, že podle jisté

víry dva lidé, kteří se na zemi milovali, tvoří v nebi jednoho anděla... Celou mou bytost bolela ta děsivá, krutá asymetrie přírody: tolik jsem si přál přenést ji ve svém těle k životu, jako kdysi ona přenesla mě.

„Emane.“

„Maminko...“

Slzy, stékající nám po tvářích, patřily dvou neznámým lidem, jež nikdy nespatříme.

Ještě že jsem nešel pověsit prádlo na půdu toho dne. Možná bych tam za cípem jejích nočních košil, předpotopních silonových blůzek a ramínkem podprsenky zahlédl pravdu, která by mi zatarasila cestu k lásce.

Matice slovenská, Matisse Henry, Matky: ženská božstva uctívaná na Krétě a v Malé Asii, bohyně vegetace, oslavované zpravidla orgiasticky.

„Pamatuješ... Jednou jsme na praxi ukradly plato vajec a pak je házely z okna dolů na projíždějící auta, bylo to děsný, trefily jsme akorát pohřebáka, div se nevyboural, jak mu to stékalo po předním skle... Málem nás vyloučili z učňáku, napsala jsem to mámě, byla sice už pět let mrtvá, ale strašně se zlobila... Ne, psa bych rozhodně nechtěla, žádné zvíře, to ptáče jsem tehdy vzala do rukou a zabila ho... Když mě vzala máma do ZOO, zvířata se mohla zbláznit, hadi syčeli a gorily na mě cenily zuby... Cloumaly mříží, urážela je k nepřičetnosti moje jistota, že nejsou ničím víc než jen zádumčivým zakletím lidskosti... Podívej se kolem, tolik číšníků, studentů, starších pánů, milenců! Generální tajemník OSN přivítal dneska na svět pětimiliardtého obyvatele Země. Nějakej Jugoslávec Matěj... Stejně nemá na vybranou: čeká ho mír, nebo válka. Babička mi kdysi řekla: „Dneska je neděle jedna jako druhá, ale dřív, dřív byla neděle každá jiná. Květná, Smrtná, Družebná, Křížová...““

Věděla, že je státá pod obraz. Věděla, že je státá pod jednu Modrou Mazanici, vzdutý oceán, orgie azuru, pod jeden podmět zamlčený žalmistou. Kdykoli ústa promluvila, ještěrka z nich vyskočila. Hosté se taktně odvraceli, personál zády k ní chřestil ledem. Nemůžu mezi lidi a brzy se zlostí užeru. „Pstruhy jez,“ řekla Martička, když spokojeně složila příbor. „A ryby vůbec. Léčí neplodnost.“

Kdyby paní Matějů nerezignovala na psané slovo, mohla by se dozvědět o kořenech, z nichž vyrostla její víra v moc ryby. V dobách paleolitu je nejčastějším námětem ryba v podobě falu. Figurky ryb slouží jako vnadidla a magický prostředek. Podle Burjatů prudké pohyby ryb, nositelů Země, plovoucích v oceánu, způsobují zemětřesení. V indické tradici zachránila ryba prvního člověka Manu při potopě. Indiáni vidí v rybách symbol inspirace, protože mají ve vnitřnostech oheň. V Africe jsou ryby vtělením duše zemřelých. V Talmudu je Mesiáš označen jako Dag, tj. Ryba. V jedné íránské pověsti střílí kalif šípem po Bohu; ryba ho však ochrání svým tělem a od těch dob má žábry, rybí rány. V příběhu o Jonášovi symbolizuje ryba království mrtvých, v němž je nutno pobýt před vzkříšením do nového života. Neptun, Nereidy, zlaté ryby v pohádkách, Čudo Judo...

Probudil ji hluk. Ale ne naráz; ještě se nechtěla vracet: bylo tak nevýslovné létat nad Riem! Mezi ní a magnetem reality se prostírala stále ještě vzdálenost, vyplněná krajinou, která neexistovala. Snilo v ní moře, nadané vůlí. Stromům a ptákům nevadilo, že nemají jména. Sama v sobě se zrcadlila jezera a země, hrubá a krásná jako kámen v dobách před sochou, neznala kosti. A jako je v zygotě přítomen budoucí člověk, byli ve vzduchu, průzračném, ledovém a živém, obsaženi všichni ti, kteří se ho jednou nadechnou.

Zdálo se nepochopitelné, jak přirozeně a plynule vyústila ta prapůvodní krajina až do kabiny výtahu národního podniku Transporta Břeclav. Paní Matějů se definitivně probudila ze všech svých

snů. Koule ticha pukla. Domem se rozléhal křik, dupot a duté rány násobené ozvěnou.

Tápavě si začala organizovat tísnivý prostor, chtěla si uklidit kabelku, trochu upravit kostým, zašlápnout švába, vstát z prachu a louže, v níž zaspala dobu, ale když se o to pokusila, zvedl se jí žaludek a zavravorala slabostí. Jestli je tohle konec, napadlo ji, jestli už zavřeli, jaká je moje bilance, co zbylo v pokladně? Jenom sklo, sny a ryby a jedno cizí dítě, kterému jsem vrátila řeč.

A jak se sunula podél stěny zpět ve zplodinu látkové přeměny, z níž před okamžikem povstala, zadrhl se jí pohled o číslo, vyryté do plechu dveří těsně nad zemí.

Jak to, že jsem si ho dosud nevšimla? podivila se. Ani to sebene-patrnější místo, byť bychom v něm trvali věky – odpověděl moudře šváb, jako by pointoval bajku –, neobsáhneme nikdy zcela.

Jestli se odtud dostanu, hned na něj zavolám. Ale co když to není telefon? Co když je to šifra, kód, klíčové datum? Anebo... 2171969...

To číslo ji vtáhlo do výstavní síně plné koláží.

Adam byl tentokrát nezvykle tichý, zdálo se, že v něm tahle vý-tvarná technika nevyvolává potřebu vyjádřit ji zvukovým spektrem. Běhal mezi panely jako docela normální dítě, kšilt dozadu, džíny, žvýkačka v puse... Jsou mizerné, řekla si, a on to chápe. Usilujíce o opak, rozkládají jednotu v mnohost.

Vzala jsem tě za ruku a táhla ze sálu, byls těžký, těžký a nemotorný jako truhla plná slov. Vztekáš se, ovšemže němě, a mizíš mi v hloučku cizinců. Chci za tebou, ale pod jednou z koláží, pod nahodile slepenými prvky světa, sedí stařena a nespouští ze mě oči. Je vy-záblá a kostnatá, hůlky nohou jí mizí v papučích s přezkou. Na sobě má modrý plášť s jmenovkou, ruce propletené v klíně. Stačilo by přiblížit se k ní o krok a mohla bych si přečíst... na té jmenovce... snad název vyhynulého druhu. Poslední divoký holub byl spatřen v Praze roku 1919.

Ale proč se nemohu pohnout? Místo abych šla k ní anebo běžela za Adamem, strnule si prohlížím střed dlaně, který mi krvácí, jako kdyby do mě zatla dráp, jako kdybych se zranila o ten její upřený pohled, jako kdyby mě pořezala očima. Stigma, schované v pěsti, přestane děsit.

Tahleta paní, uklidňuji se, je přece obyčejná..., jak se jim říká... *hlídačka*, jedna z těch bab v modrých pláštích, které mají v popisu práce dohlížet na to, aby se aspoň v určitých prostorách neplivalo po umění. Tahleta paní přece...

Hana Matějů se znovu zarazila v jejích očích. Ne, tahle stařena nehlídá nějaké obrazy, pochopila náraz, obrazy proměňující se v čase, ona střeží obraz. To není hlídačka děl, to je strážkyně Díla.

V její póze, v tom, jak seděla, bylo něco neodvratného, jakýsi výraz, který se nedal změnit, vytrhnout z kontextu, přemístit odněkud někam jako ve hře, jako v koláži. Její bílé vlasy připomínaly tahy nerozluštěného písma. Její vrásky se podobaly imaginárním spojnicím hvězd. Její oči nedarovaly Haně ani okamžik. Co jsem provedla? Ruce staré ženy ležely stále propletené v klíně a vyhrnutý rukáv modrého pláště odhalil bledé, vytetované číslo.

To číslo, které Hana zahlédla, jí nepředalo žádný pokyn, nevyvolalo v mysli žádnou asociaci: vstříklo jí děs rovnou do krve. Jako vyhynulý holub, po drátech poplašného zařízení, zakroužila sálem otázka bez směru, vyvřelá z jícnu sebe sama: Co když stav smrti není neproměnný, definitivní, od věků do věků týž? Co když živí svými dějinami, svými činy a myšlenkami mění podmínky mrtvým? Bylo možné, bylo by snad spravedlivé, aby od těch dob, za trest, že jsme dopustili, ústil tunel nás všech na rampě.

„Jetzt gehen wir den jüdischen Friedhof anschauen,²“ ozvalo se za Haninými zády. Když se však otočila, hlouček Němců tam nebyl.

U východu se pod kabáty krčil Adam a jeho tvář zářila strašným a sladkým očekáváním. Hana i stařena, dvě bytosti se přes jámu

---

2 Nyní se pojďme podívat na židovský hřbitov. *Pozn. red.*

času, která mezi nimi zela, rozdělily o jediný úsměv: z jedné koláže visel šlahoun žvýkačky až k zemi. Vypadalo to, jako by se to dítě pokusilo uzemnit chaos.

Ještě jednou vytáhla klíče z kabelky a číslo pečlivě přeškrtnula. Ať už to byl telefon, hvězdné datum lidstva nebo rozsudek smrti, v olbřímí pecce nabitě vznikáním, v níž byla uvězněná, mohlo nést jen zcestnou informaci.

A vtom se pecka zachvěla. A vtom se výtah zatřásl, jako by si bůh chtěl konečně paní Matějů vytřepat z rukávu.

„Jste zprávou,“ dolehla k jejímu leknutí pasáž z dávno shořelého textu, „jen vyslaným SOS, které pluje vesmírem v ohromné láhvi. Nikoli záchrana sama, nýbrž jen prostředník mezi trosečníkem a spásou.“

Otřesy neustávaly. Nadechni se, Hano, dokud je čas! Nadechni se zhluboka a soustřed' se na bod mezi očima, jak tě učili v základním kurzu hathajógy, když ses snažila poručit svému tělu početí. Protože už za okamžik se s tebou tvá vydýchaná kukla roztříští na cimprcampr. Protože už za pár vteřin tě její stěny spresují v novou, neznámou podobu.

Chtěla se v rychlosti pomodlit, vykročit očištěná, ale z mysli jí vyvřela jen samá sprostá slova. Jaké netušené bohatství vulgarismů! Chtěla se pomodlit, vstát za každou cenu, neboť je trapné zemřít v tureckém sedu, ale události ji srazily zpět: namísto aby klesala, aby se zřítila dolů, jak předpokládala, začal si ji kdosi zvolna a neúprosňe přitahovat vzhůru.

Pomalou stoupala podél slepých plechových zdí, míjela neprůhledná okna do pater a najednou ji ten obnovený pohyb, dění, které už zapomněla, vhoupal do možné příčiny: jak by se mohla zrodit nová bytost z někoho, kdo si nepatří?

„Jste tam?“ zaburácalo domem. Blízko, docela blízko zaslechla hlasitý hovor vyprošťovačů. „Prej tam roděj ženský ve sklepích a novorozeňata balí do novin.“

Chtěla se připomenout těm hlasům, odpovědět křiku křikem, ale v poslední chvíli se zarazila: náhle si nebyla jistá, že ještě touží po svobodě.

„Firma Kalousek opravuje výtahy, otevírá zabouchnuté dveře, instaluje trezory. Těší mě, madam.“

Musela přivřít oči. Musela se o něj opřít, jinak by upadla. Nohy jí nesloužily, jako by právě opustila lůno. Naproti ní stál muž v červené kombinéze a podával jí ruku: vypadalo to, že jí pomáhá vystoupit z rakety, že ji vítá na neznámé planetě. Ta jeho ruka byla trochu zakrvácená. Dost možná musel ten člověk rozrazit hradbu slov, která dosud oddělovala paní Matějů od světa lidí z masa a kostí.

„Jak jsem tam byla dlouho? Zapomněla jsem si hodinky na ledniče.“

Opravář výtahů, patrně pan Kalousek osobně, velkoryse pokrčil rameny. Prostřel před ní rozkvetlý koberec času, jímž teď mohla procházet všemi směry. Čas voněl a paní Matějů, aniž si všimla ohořelých schránek, se vypotácela na ulici.

Paní Matějů netušila, že svým odchodem, kladně nabitou částicí, která v ní začala putovat po pomyslných drahách, vyhodila v celém domě pojistky. Jejím manželovi zhasl monitor před očima, zrovna když se chystal ve hře Stvoření světa učinit klenbu a oddělit vody pod klenbou od vod nad klenbou.

Paní Matějů šla sídlištěm, svou periferií, a nepoznávala ji; octnou-li se někteří lidé v cizím městě, na cizím místě, v cizí krajině, mívají někdy pocit, že tu už byli; s ní to teď bylo naopak: ulicemi, které znala, procházela najednou poprvé.

Zatímco dřepěla ve výtahu, staré zdi pukly a povstaly nové. Paní Matějů dostala strašnou chuť na španělské olejovky v tomatě. Zatímco usínala a probouzela se v kabině jako obraz v cizí mysli, vzklíčily nové války a staré vyhnily v mír. Paní Matějů se zapotácela chutí na okurku v sladkokyselém nálevu. V náhle průzračné obrazovce se Františkovi, její opoře ze zákona, zjevilo stříbrné tělo pstruha. Na

prahu třetího dne tvoření mu vlastní žena zcizila energii a všechna práce, pečlivá stavba světa, se znovu zhroutila v chaos.

S očima dokořán našlapovala po laně města a kolemjdoucí z masa a kostí se po ní otáčeli; na první pohled bylo patrné, že ta žena ve zmuchlaném nemoderním kostýmu zaspala dobu, že ji dějiny zapomněly v mezipatře.

„Budu si muset koupit noviny,“ usoudila, ale peníze, které podala trafikantce, byly už dávno neplatné. Kolem ní předuněli mladíci na kolečkových bruslích; jsou milí, mohli mě zabít. Mohli mě srazit zpět v neviditelnost, z níž jsem přišla, protože tady nemám co pohledávat.

Vlekouc za sebou věrnou kabelku, přecházela na červenou. Brzdy zaskřípěly a ona se zachytila rukama krásného, nového elegantního stroje.

„Ty krávo jedna, poříd' si nový brejle!“

Věta, vystřelená po ní z okénka vozu, ji udeřila jako průzračný kóan. Ano: je to přece tak prosté! Stačí si pořídit nový brejle, zrak na míru, který mi přeloží viděné. A paní Matěův sevřela strašlivá chuť na báječný biskvit.

Přestože ji málem přejelo auto, přestože její zbědovaná vizáž vzbuzovala posměch, přestože věděla, že se jí už nepodaří doučit se to, co zameškala, vrátit se bezezbytku z bermudského trojúhelníku, který se rozpjal v příčinnosti, byla podivuhodně klidná jako nikdy dosud. Byla klidná, měla se ráda a patřila si.

Skleněné dveře do samoobsluhy se před ní rozestoupily. Zahlédla vedoucího a v první chvíli se chtěla ztratit, ale...

„Gratuluji vám,“ usmál se přátelsky, „po dlouhé době jste přišla včas.“

V jeho hlase nebyla ani stopa ironie.

Rychle si přehodila přes kostým pracovní plášť a navlékla rukavice. Její střepy. Její střed světa. Její výkupna věcí, skrze něž lze spatřit jiné. Dotkla se pokladny, bas, lahví, v nichž spali džinové..., vděčně těch kulis, jediných, které se nezměnily.

První zákazník, pupek zapjatý v saku, začal stavět na pult lahve od limonád. „Čtyři, šest, osm...“ počítala. Tipla bych ho na prazdroj, rum s colou, tequilu, šviháka, krvavou Marii – rozhodně ne na tuhle přeslazenou bublinkovou břečku.

Ve výřezu okénka spatřil Eman ruce a břicho a prsa, pořezané ruce v prodřených rukavicích a břicho, v němž vycházelo slunce, zářící torzo, které se mu dobývalo do slepoty.

Jejich prsty se potkaly na skle.

„Umřela mi máma a nechala tu po sobě jenom starej kabát.“

„Umřel mi táta a nechal tu po sobě jenom starou botu,“ řekl. „Kabát, bota..., co na tom? Jsou to jen dva proměnné znaky, které zhněte čas k své podobě, jen prchavá konkréta, která, až vyjde slunce, zmizí jak hvězdy.“

„Kde to vázne?“ zachrčelo z fronty za ním. A když ten tlustý člověk s prošedivělými vlasy odcházel k pultu s cukrovinkami, Hana Matějů se otočila a rychle a šťastně se pozvracela do prázdné basy. Už nestála ve střepch výkupny, nýbrž na prahu vykoupení.

„Jsem těhotná,“ rozesmála se. „Je mi čtyřicet jako tobě, když jsi zemřela. Ale na rozdíl od tebe –“

Hana Matějů si představila, jak bude po probdělé noci tlačit kočárek s dítětem k poradně na kopci, jak bude stoupat a padat s tou novou bytostí po strmých stěnách svého Everestu, a prázdné láhve se znovu naplnily smíchem. Než zestárl ten den, přestala litovat svět.

Jeskyně

Pročítá pozorně, co našel na pracovním stole. Zaujala ho pouze zpráva, že mezi drogy se v USA zařazuje už i cukr a dennodenní nutková potřeba žen chodit po obchodech, a že jistá... ještěrka na Floridě...

V kartách svých pacientů, z důvodů matných jako toto ráno, červeně podtrhává pády. Bez koho, komu, s kým... „Všechno je vztah. Vztah v tmách.“ Řekne nahlas a rychle si nechá zjevit osobním počítačem svůj dnešní nabitý program, pěkně bod po bodu, jako by vsouval kostru do nicoty, aby ho nezavalila.

Zvedne telefon.

„Doktore...“

Jistě. Jak jinak. Vokativ.

„Doktore, přijďte, prosím, hned...“

Doktor se nachází ve stavu bdělosti, tj. v generalizované aktivaci organismu, charakterizované intenzivnějším průběhem řady fyziologických funkcí. Doktor vychází z pavilónu, zkracuje si cestu přes trávník. Spěchá zahradou, která bezpochyby kotví v realitě, a přesto se mu zdá, že mu dnes nastavuje temný škleb: je neobyčejně zpustlá a zanedbaná, věkovitá a zapomenutá, doktor je nucen prodírat se křovím a kopřivami, které ho převyšují, a pod nohama mu šustí nějaký navátý, podzimní hnus.

Na mřížích okna, jež mívá, visí Antonínův obličej plný žalu, obkresleného diagnózou. Když se konečně proseká k směrovce PATHOLOGIE, jeho bílý plášť, jeho zástava odbornosti je vyznamenána bodláčím a jeho polobotky páchnou lidskostí, do níž cestou šláp.

Vstupuje do márnice bůhví proč znervóznělý představou, že u sebe nemá doklady. Jen v kapse pláště mu zazvoní cizí klíče, které našel v noci v tělocvičně.

„Přinesli ho dneska, brzo ráno..., ležel v kopřivách vzadu u skle- níků..., musel tam ležet deset, čtrnáct dní... Cizí zavinění nebylo prokázáno.“

„To je přece... Kostěj. Kostěj Nesmrtelný.“

„Prosím?“

Cizí zavinění nebylo prokázáno, opakuje si doktor, a zaskřípe vzteky: kde jsi, Emane? Jakým právem jsi utekl? Byls jediný, KDO CO ho dokázal nakrmit. Jediný, KÝM ČÍM si nechal podstrčit život! Zatímco se někde přecpáváš všemi dobrotami světa, tvůj bratr tu umřel hlady. Ať je ti země těžká!

„Podívejte, nevšiml jsem si dřív,“ řekl překvapeně patolog a oba se sklonili k tělu a doktor si pomyslel, ne, tento vztah v tmách, tento škleb zahrady rozhodně nefiguroval v mém dnešním programu..., když spatřil Kostějovo nahé zápěstí počmárané propisovačkou, vybledlým podpisem hvězdy, autogramem jednoho slavného herce.

Kdysi na toaletě otočil profesor všechny kohoutky, aby tak zmařil funkci případných štěnic, a zašeptal: „Dejte si pozor, Emane! Člověk je schopen pojmout až sto bilionů bitů informací.“

S přesvědčením, že informace je mostem k realitě podobně jako činnost v dramatickém kroužku či jízda na koni, podsouval nám doktor od jisté doby denní tisk a zaháněl nás večer co večer do místnosti s televizí. Zprvu si někteří z nás zakrývali oči a předstírali záchvaty, zarputile odmítající svědčit světu, ale nakonec podlehlí všichni.

Ani já se nemohu odtrhnout, hltám obraz za obrazem ve snaze být v obraze, některé zvlášť otřesné fotografie si dokonce začnu vle- povat do sešitu, ale množství lepidla po několika dnech prosákne papírem a promění memento v nějakou abstraktní smůlu, na niž jsem se zase nachytl, nenechám se odradit, šlapu na paty aférám a porcuji komentáře, zdají se mi tváře, vyrůstající z hroznu mik- rofonů, blasfémie Arcimbolda, tváře politiků, královen krásy, těch,

co za hodinu zemřou, není puče a převratu, o němž bych nevěděl, není konference, na níž bych neseděl, není demonstrace, na které bych nebyl ušlapán.

A tak jsem po čase pochopil, proč si blázni zakryli oči: moje mysl byla plná děr, jimiž unikala má totožnost, a lehce vnikaly cizí. To na mě mířila hlaveň; to já opouštěl vyhořelý domov; to jsem byl já sám, kdo pomateně bloudil v troskách měst a hledal zasypané dítě, sledován v přímém přenosu přemnoženým lidstvem. Tehdy na Národní, jen tehdy mi ji vtloukli do hlavy...

Ale dnes, ve vratkém balancu na onom domnělém mostě k realitě, už chápu: tak jako si přivlastňuju život a smrt těch druhých, tenkrát zas někdo z druhého konce světa žil mne.

Onehdy jsem koupil matce v antikvariátě šestnáct svazků ekumenické bible s komentářem. Chtěl jsem, aby se doučila. Ukázalo se, že přejít půl města s Knihou knih na provaze není zdaleka nic jednoduchého. Taxíkáři dupli na plyn, jako kdybych jim chtěl na potah položit rybu, a metro... Bible fungovala jako závaží: kdybych se dostal dolů, už nikdy bych nevyplul na povrch.

Zastavil jsem se před výlohou, abych si setřel pot, a dva ohromné balíky složil k nohám. Tentokrát mě nezarazily odrazy, ale název firmy. Před pár dny, když mě opustil profesor, jsem tu lezl po čtyřech v rozbité čokoládě, hledaje poklad a nalézaje šmejdy, abych tu vzápětí v této výkladní skříni uviděl obraz, před pár dny tu bylo starožitnictví, předevcírem sex-shop, včera cestovní kancelář a dnes... Písmena byla tak veliká, že i mně jimi mohlo být sděleno: BOSCH.

Dosud nikdy mě nenapadlo, že se dožiju světa, v němž jméno BOSCH nebude asociovat Lod' bláznů, nýbrž značku elektrického ručního náradí.

Hlouček opodál, kterého jsem si dosud nevšiml, se rozestoupil. Poznal jsem ho okamžitě: při hře na sochy se dokázal nehýbat ze všech nejdéle. Na dlažbě ležel Jandejsek a z úst mu vytékal pramí-

nek krve. Tentokrát to ale nebylo proto, že jsme se porvali kvůli Pávové...

Chci na něj zařvat, vstávej, blbče, už zvonilo, za chvíli je tu šerif, ale Křížkovou, z jakýchsi temných, zatracených garáží nevyhnutelnosti přijíždí pohřební vůz, na kapotě má telefonní číslo, nápis ODVOZ ZESNULÝCH NON STOP a logo, nevhodně připomínající pirátskou vlajku, a když je Jandejsek úhledně složen do rakve, když mi potolikáté a naposledy obsadil flek, šourám se domů v botách, které jsem nevyrobil, povečeřet brambory, které jsem nevypěstoval, žít v domech, které jsem nepostavil, promluvit řečí, kterou stvořili jiní, abych si teprve tváří v tvář matce vzpomněl na šestnáct svazků ekumenické bible, které jsem nechal ležet před Boschem.

Ani ty knihy, ani ta krev už tam nebyly.

Druhý den vyšla v novinách kratičká zpráva: „Včera v podvečerních hodinách ukončil svůj život skokem z okna svého bytu v K. ulici v Praze 8 třiatřicetiletý J. J. poté, co v silně podnapilém stavu zdemoloval bytové zařízení a nožem ohrožoval družku. Přivolaný lékař záchranné služby konstatoval...“

Zas a znovu pročítám tu zprávu. Mezi těmi řádky a událostí, o níž vypovídají, zeje znatelná trhлина, jícen, průrva, a když se nakloním nad hlubinu, nad tu strašnou hlubinu mezi skutečností a informací o skutečnosti, uvidím jí padat svého kamaráda z dětství, jako kdyby umíral podruhé. A jestli bych teď sjel na skateboardu z Vítěkova nebo pikal chvíli u pomníku hraběte Strozziho nebo vypálil schránku nebo střílel flustrubkou..., řekl bych tím víc, octl bych se blíž k pravdě než tato strohá, mrtvá, vycpaná slova.

Chtěl jsem se ujistit, že už vskutku nelze věřit obrazům, a zapnul televizi. Dávali zrovna Emanův život, převyprávěný od narození k smrti. Žánrově to bylo něco mezi stylizovaným dokumentem a hororem. Nevydržel jsem dlouho, nanejvýš do poloviny, a vypnul televizi ve chvíli, kdy ji Eman na obrazovce zapnul.

Vrhám se na ulici, do skutečnosti na červenou, a zachytávám se rukama krásného, nového elegantního stroje.

„Ty kreténe jeden, poříd' si nový brejle!“

Věta, vystřelená po mně z okénka vozu, mě udeřila jako průzračný kóan; vždyť nový brejle, vidění nové, bylo mi doopravdy posledním snem, poslední touhou, poslední vírou, za níž jsem se tu umanutě, věrně a psovsky hnál.

V jednu chvíli se mi zdálo, že jsem zahlédl otce v profesorově saku, které na něm dojemně plandalo, jak táhne k nedaleké sběrně dva ohromné balíky plné nějakých knih.

Novák netušil, že na světě existuje Společnost pro zachování tmy. Astronomové věděli, že čím je na Zemi více světla, tím méně je vidět, ale nováka to ani v nejmenším nezajímalo. V marné snaze usnout se vypotácel v pyžamu na balkón.

Kolem zářilo město, jeho elektrifikovaná duše, jeho důvěrně pomrkávající reklamy, jeho oči, které nikdy nespí. Začal uvažovat, kým, čím by měl být; možná by měl oprášit svůj starý výuční list nebo se dát k cizinecké legii nebo prostudovat učebnici 525 způsobů jak se stát lepším manažerem..., protože představa Emany, již se po léta pokoušel vykrmit lyrickou šíří, byla ve skutečnosti útlá a prchavá jako záblesk obrazu, který se mu pohodlně vešel mezi dva údery srdce.

A když za Tony Božíkem zapadly dveře a mně se konečně podařilo uhoupat maminku v iluzi bezpečí, přišel můj čas. „Napeč mi placky z vody a vzduchu a ohně.“

„Ty se chceš vrátit – tam?“ V jejím hlase zaznělo leknutí. Neměla už sílu, smrt nesmrt, svačina do školy, Emanova žákovská knížka..., týden co týden procházet branou s pyramidou dortů v náručí.

„Ovšemže ne.“ Ale vtom jsem si vzpomněl na zapomenutou šachovnici. „Pojedu stopem, taxíkem ne, určitě vlakem, letadlem, možná si koupím nějakou ojetou kraksnu, vlastně nemám dodě-

lanej řidičák, vomrknu trochu Evropu, zkouknu pár muzeí a zákopů, bachor nebachor prolezu uchem jehly.“

Ale vtom jsem si vzpomněl na zapomenutého Kostěje. Mám však plán, jistý nabitý program, určenou kostru, která nemilosrdně kráčí přede mnou.

Na Lyčkově náměstí se mě ptá paní, kolik je hodin – ve spěchu ji odkazují na billboard s hodinkami Laser Beam; v obchodě mi pokladní řekla 59.50, v karlínském tunelu chce skupinka Evropanů vědět, jak se dostane k Žižkově soše... Všechna ta oslovení mi ve skutečnosti sdělují něco docela jiného, snad oznamují výbuch jaderného reaktoru, zřícení letadla, začátek války, počet dětí, které v této vteřině, v tomto mém čase, zemřely hladem.

Začalo pršet. Čas od času se mi za hlavou ozvalo puknutí, rána, jako by někdo plácl do nafouknutého papírového sáčku. Kostra, jíž jsem byl v patách, zahrnula teď do nějaké smrduté čtvrti, sotva jsem jí stačil v úzkých uličkách plných stínů, kde mi kapalo do obličeje z prádla, které viselo nad hlavou, na šňůrách natažených z okna do okna, dosud jsem neměl ani tušení, že takováhle místa v Praze ještě existují, cihlu po cihle, zeď po zdi se tu přede mnou vynořovalo ghetto, kdosi mi pod nohy chrstnul splašky; pršelo, ale déšť ani tady nezněl jako déšť: nějaký sprostý zvuk praskal mi u uší, snad šustot bankovek, snad monotónní klapot rotačky.

Leova laboratoř vypadala přesně tak, jak jsem si ji představoval: chrom, sklo a ušlechtilá ocel se tu podivuhodně proměňovaly v kulisy kabinetu doktora Cagliariho.

Místnosti vévodil veliký mikroskop, ale dost možná to byl dalekohled.

„Chci se prodat,“ řekl jsem.

Ani v nejmenším ho to nevyvedlo z míry. Na stole, za nímž se houpal na židli, stály ampule a dózy, baňky a destilační nádoby. Ani si nevšiml – tak analyticky mě pozoroval –, že mu špička pestrobarevné kravaty sklouzla do nějakého louhu.

Pro jistotu nabídku upřesňuji: „Všechno: kostru, játra, ledviny, fosforeskující plíce...”

„Člověk se nachází přesně mezi světem absolutní velikosti a absolutní malosti, a ty ses pokusil vymknout?”

Nechápu, zda je to otázka nebo výtka. Ani mě nevyzval, abych se posadil.

„V souladu s marxistickým učením jsem věřil, že se jednoho dne, jednoho podzimního dne po okraj, kvantita přelije v kvalitu –“

„Pokračuj,” vyzval mě, zatímco začal jednou rukou tukat do kalkulačky a druhou čmárat číslice na rub nějaké účtenky. „Jsem ti přece bratrem, uchem, vrbou... Ale rychle, prosím. Za čtvrt hodiny musím být na katedře.”

„Řekl jsem vše. Toto je obchod, Leo. Před třemi lety –“

S ohromným gustem se ušklíbl, jak zamlada. „A paměť!”

„Prosím?”

„A paměť chceš prodat taky?”

Přesto se cítím v jisté výhodě, protože vidím, co on ne: jak mu kravatou, od špičky vzhůru, zvolna stoupá čerň.

Mezi hromadou léků ve vitríně jsem si všiml tsantsy, vysušené hlavičky nepřítel; neviděl jsem žádnou od té doby, kdy jsme podobnou obdivovali s Jandejskem při exkurzi v Náprstkově muzeu.

Leo vstal. Změřil mi puls, tlak, teplotu, zvážil mě, vyšetřil vnitřnosti ultrazvukem, udělal několik rentgenových snímků a nakonec mi profesionálním hmatem nadzvedl víčko.

„Ty...,” užasl.

„Ano. Říká ti ještě něco hra na Slepou bábu? Někdo tě roztočí, až dokonale ztratíš orientaci v prostoru. Pak už jdeš jenom po hlase. Škatule, hejbejte se, to mi nikdy moc nešlo. Ale Slepou bábu jsem ovládal bravurně.”

Ještě chvíli se věnoval kalkulačce, odčítaje pravděpodobně zrak, a pak otevřel zásuvku. Smrt otce jsem prodal za sacht; za co dnes sebe? Chňapl jsem po úhledném balíčku.

„Toto je pochopitelně záloha,“ řekl.

„A podpis?“

„Jakej podpis, pope?“ podivil se upřímně, „jsme přece starý kamarádi, ne?“

„Chápu,“ kývnu, ale nechápu. „Každým z nás proletí za vteřinu..., zapomněl jsem kolik...“

„Deset tisíc bilionů neutrín!“ rozchechtal se, jako kdyby to byl ten nejlepší vtip vesmíru.

Jaké je Eman nemehlo, jaký šlepr, jaký slon v expresionistických kulisách! Při odchodu málem porazí mikroskop. Sevře ho děs. „Budu taky – v tom?“

Leo přisvědčí. Ale co, Emane..., v těchto hračkách se přece moc nevyznáš, přestože jsi jich pár rozebral; ještě je naděje, že to vlastně není mikroskop, ale dalekohled.

Schod po schodu jsem se vlekl vzhůru, svíraje pod sakem zbrusu nový atribut, balík peněz. Jsem zavirovaný, napadlo mě. Dosud smysluplný text se ve mně změnil v kanoucí kupu znaků, ve změť zkroucených slov, z nichž nějaký technicky zdatný jedinec, za splašeného tlukotu kurzoru, vysál význam.

Zas ta nepochopitelná čtvrt'; zase ty úzké uličky a páchnoucí zákoutí a prádlo plné záplat z okna do okna, zas sloupy deště, které mrazí... Ale nebylo to tak: sotva jsem pokynul vrátnému a vyšel ven, octl jsem se na Národní třídě, zalité sluncem.

Na Pěší zóně koncertovali indiáni v pončech, bloumaly tlupy Němců v papachách z berana, žebravá Rumunka hltala dětskou výživu. Měla na sobě sedm sukní, a každá tančila jinak. Měla pod šátkem noc, bez níž nemá smysl žít. A měla oči, které jednou dokážou vidět i za mě.

Když jsem ji míjel, zprudka ke mně napřáhla ruku, dlaní vzhůru, a já nevěděl, jestli žebrá o peníze, o odpověď nebo o věštbu.

Byla to Mara.

A pak –

Ne. Už nebylo žádné pak. Od té doby, co jsem poznal Maru, se mi přestaly zdát sny. Můj spánek si razil cestu temnotou, zemí, norou, nocí beze slov, tvarů, obrazů a barev.

A taky od té chvíle, kdys ke mně napřáhla ruku, začal mě pronásledovat sykot. Byl pořád se mnou, byl mi v patách, záhadný, neidentifikovatelný zvuk, šum, šelest, věrná sykavka, kterou nebylo lze setřást, již nebylo možné se zbavit; teprve zde – spíte na dvou rozlámaných lehátkách, spíte klidně, protože vás střežím jak šelma – teprve tady v jeskyni, v místě, odkud vychází a kam zapadá slunce, kde bydlí pralátky a kde se rodili a umírali bohové, jsem pochopil, že to ve mně, v mém vlastním těle, in corpore humano, byl zdroj toho hluku, že to já sám ubýval sykotem, jak ze mě Mara vypustila přebytečné.

Dotkl jsem se té napřažené ruky, bílé hole, spásy, která byla na dosah. Mara se lekla, ucouvla ke zdi, miska s penězi zmizela pod sukněmi. Začala gestikulovat, drmolit, brebentit, nemohl jsem se odtrhnout od jejích úst, od vchodu do jeskyně, který mi ještě nepatřil.

Proud její řeči byl jednohlasý, s neobvyklými změnami taktů, plný zdobných tónů; slyšel jsem v něm hrkavá kola Dáků, Černé moře, dechový nástroj nai, neúprosnou epiku.

Ztráta infinitivu? Jistě. Opisné futurum? Bezpochyby. Postpozice členu u jmen? Ovšem. Nerozuměl jsem jí ani slovo.

„Antrópos zóon politikon fysei,“ přerušil jsem ji rychle jedinou větou, kterou jsem si pamatoval z hodin řečtiny v prešovském semináři, neboť jsem usoudil, že právě řečtina prosvítá její písní.

Zarazila se. Z přítmí průjezdu, před nímž jsme stáli, vyloupl se najednou kluk v ušmudlaném, vytahaném triku s portrétem Michaela Jacksona. Takový nevкус. To se mě dotklo: ty usmrkanče z transylvánské lhoty! Pamatuji si, že tvůj otec tě jednou oblékne do perí orla.

Čap jsem ho za flígr a Mara do mě zaťala dráp.

„Jak se jmenuješ?“

Kupodivu porozuměl, na co se ptám.

„Ion Luca.“

Ion Luca syrově a krutě civěl na moje břicho.

„Panděro,“ řekl jsem nesmyslně.

„Pan Dero!“ rozzářil se, patrně v domněnání, že jsem se mu právě na oplátku představil.

Ani on nerozuměl, ale učil se rychle: ať jsem řekl cokoli, zopakoval radostně poslední slovo.

„A někdy, v podzimní noci po okraj, bylo to břemeno k neunesení. Vteřiny, minuty řinuly se těžce z jícnu jako obludné magma...“

Blbost: bylo jaro, Maro. Bože, jak jsem lhal, jak vál, kam se mi zachtělo, ve snaze oplatit její zdobné tóny svou ostřicí, řezající do krve, jazyk jazykem, řeč řečí! Chtěli mi utéct. Vztít kramle. Zmizet v přítomí průjezdu. Ale já ze snů, svého dětství a lásek, které mi už nebyly k ničemu, spletl provaz a přitáhl si je k sobě.

Věděl jsem, že mě Mara bude bít a milovat. Věděl jsem, že mi Ion Luca bude plivat do polévky, podstrkávat do kapes saka žížaly, ctít jako božstvo. Kostra plánu zdobila teď spolu s tsantsou Leovu laboratoř; namísto ní zářila teď přede mnou cesta, tajemná a přímá jako vráska, jako pomyslná spojnice hvězd.

Musel jsem jít, kam Ion a Mara, a oni museli čekat na každém rozcestí, až je dojdu.

To dítě, které na rozdíl ode mě poznalo hlad a bídu a smrt, nevypočitatelné a svaté, zákeřné a nevinné, můj syn, tak cizí a náhlý, zrozený z mořské pěny svobody, která mě děsila, ta nová bytost, již jsem ubýval, mě vodila z hračkářství do hračkářství a popisovala zázraky v rumunštině. Mohl jsem mu koupit, nač si ukázal, závodní okruh, letadlovou loď, stavebnici, z níž se dala postavit babylónská věž, ale já nechtěl.

Nechtěl, a nemohl: vždyť peníze od Lea, to byl můj přesný ekvivalent, moje jediná hmatatelná, existující hodnota, to jsem byl

možná já sám. A tak, protože schopnost znicotnět překážky a páčit trezory myšlenkou mě opustila, zbývalo jediné: mrknout se na to, co vy už nechcete, nadzvednout víka popelnic.

Nikdo z nás nemohl pochopit, proč z nich lovíme jen samé atributy slavných. U Náměstí Jiřího z Poděbrad našel Ion klíč svatého Petra. Na Janáčkově nábřeží, blízko řeky, se Maře zaleskl v ruce Galileův dalekohled; já objevil Goghův štětec a Armstrongovu trubku a kšandu Jengibarova a Einsteinovy housle... Táhli jsme Prahou v zlaté horečce a přetahovali se o nalezené, hádajíce se o prvenství každý ve své řeči... Kupodivu však o tyhle poklady ve frcech nikdo nestál. Ukázalo se, že je mnohem výnosnější okrádat docela neznámé lidi o docela bezcenné věci, a v tom byla Mara nedostižná.

Ochočil jsem je, a oni mě. „Toate au pornit de la o papusa,“ řekla. Na oplátku jsem jí odříkal nazdařbůh, z paměti úryvek z otcova deníku: „... a když konečně zastavil rychlík na Hlavním nádraží...“ „Ná – dra – ží!“ zasmál se Ion Luca. Neboť i nádraží bylo teď místem, nahrazujícím nám vybydlené domovy.

Spali jsme, kde se dalo: ve dvorech a parcích, v kdejaké škvíře jara, u známých, jejichž adresy jsem vyšťrachal v telefonním seznamu; bůhví proč nás ti, kteří hráli na nějaký hudební nástroj, velkoryse pohostili, zatímco amuzikálové nepustili přes práh.

Někdy Ion Luca nemohl usnout. Zmítal se a bil kolem sebe – vypadalo to, jako by mu něco bránilo v pohybu, jako by se pokoušel vyprostit se z provazů. Už za sebou nechtěl vláčet zemi, z níž přišel. Ani jeho matka ho nemohla pohladit: nesnesl dotek. Jednou jsem se ho pokusil spatřit hmatem, a začal plakat krvavé slzy.

A tak ho uspávám homérským hexametrem Normalizační poémy, polovinami vynořujících se citátů, vším, co mě napadne, první slokou Žluté ponorky, zaříkávadly, monologem, konverzačkou i pantomimou, tisícem hlasů a grimas, které ze mě vyvřely... Visí mi na rtech, klidný a rozzářený jako dům, čekající hosty.

„Mali, Mauretánie, Mosambik, Namibie, Niger, Nigérie, Rwanda...“ Přitáhnu mu peřinu až k bradě, ale raději jen vzpomínku na ni, abych se ho při tom nedotknul, a neusne-li ani u Zimbabwe, načnu Asii.

Někdy se mi zdálo, že za námi neslyšně, krokem jede vůz s kouřovými skly. Stále ještě tu byl někdo, kdo se nás pokoušel vehnat zpět do dobrodružství, znovu připnout metál minulosti, vrátit dějinám. Zdálo se, že i Mara si uvědomuje hrozbu. Mít tak křídla, byt' z papundeklu! Skryl bych vás jimi, přenesl pohodlně na druhý břeh. Abychom aspoň zmátli stopu, vcházeli jsme nečekaně do domů, obchodů a restaurací a mizeli přes pulty k zadním východům; ale ten trpělivý bourák, to luxusní, živé monstrum, sveřepé a výhružné, objelo mezitím blok.

Prázdná garáž na kraji města, kterou nám na pár dní půjčil houslista z telefonního seznamu, byla jen kresbou, jen v rychlosti načrtnutou skicou jeskyně. Z kusů molitanu, hadrů a dek spletl jsem své nové rodině královské hnízdo. Za betonem už stromy vyladují listí a ptáci zpěv, ale Mara a Ion, namísto do jara, nořili prsty do plechovek s barvou a čmárali umanutě po bílých stěnách, proměňující tak příběh v abstrakci.

Z věčného pachu barev, laků a ředidel uhnal jsem si trip: zas mě to láme v kole, drtí, rve na kusy; zas se mě mocnými pohyby zbavuje čísi tělo, dunící jako podzemní továrna; všude kolem hřmějí a klapou stroje, rozkvétají a zanikají v oslnivých shlucích molekul. Cítím, jak mě proud, tajemný a nadaný vůlí, strhává k jícnu – padám tou jámou tak pomalu, že mám čas se rozhlížet. Je plná polic a přihrádek. Tentokrát však nesáhnu po sklenici POMERANČOVÁ ZAVARENINA – vím už, že je prázdná –, nýbrž po předmětu, který vypadá mnohem lákavěji. Zavadím však o něj tak nešikovně..., mizí vzápětí ve tmě pode mnou pádem rychlejším, než je ten můj; na pestré etiketě s kódem a záruční dobou bylo napsáno: SVĚTLO SVĚTA, OZON FREUNDLICH.

Když se pode mnou konečně rozevře dno, které není dnem, jsem už zcela klidný; to není dezinfikovaný sál v baráku porodnice, kam jsem se narodil, to je Mara, všudypřítomná, rozprostraněná a souběžná s horizontem. Bylas tu, abys mě zachytila, bylas tu a objala mě tak samozřejmě, jako by někdo přitiskl k sobě rozkrojené poloviny jablka.

Ráno jsem zaregistroval na zdi garáže své vlastní neuronové dráhy, dokončený projekt cesty úniku, který mi Ion s Marou obkreslily veselými, jedovatými barvami.

Ion Luca ještě spal, obehnán nedotknutelností, ale Mara... Mara už slyšela to, co vzápětí já: oběma nám znovu vnikl do lásky ten vlezlý, věrný zvuk pneumatik.

„Musíme vypadnout,“ zašeptám, zachroptím, zařvu, „někam... daleko... na východ... poznat zas všelikou duši živou!“

Rychle jsem z prázdného místa po žebru, z něhož byla stvořena, ze skryše, již neměla šanci objevit ani zlodějka jejího formátu, vytáhl balíček od Lea – špinavé peníze, které jsem se právě chystal vyprat.

Ruce se mi třásly. Ale do Ionových chladných očí, probuzených mým řevem, ani teď, ani v téhle chvíli nevstoupila žádná iluze, žádná naděje, žádná sladkost.

Měl pravdu: místo bankovek se nahodilým prostorem houslistovy garáže rozletěly rozřezané pruhy novin, tisíce úhledně naporcovaných informací a zpráv, bezcenná makulatura, dobrá tak budoucím generacím na hraní.

Nádraží. Potulují se tu chlápci v kožených bundách a v botách, jejichž špičky ústí v jehlu, zaručující beztrestnost. Přízraky bezdomovců, vzkríšené jarem, procházejí tam a sem zdmi s lahвовým pivem v ruce. Ze záchodků vyšla malá ženuška v čapce tak povědomě červené, až zatajím dech, ale ne, to se mi jenom zcestně rozkoktala paměť; zrakem vypůjčeným od Mary vidím, že je to nějaká Japonka, spěchající ke své výpravě.

Hradba ohromných krosen se hnula do podzemí. O sloup opřený mladík, uši ucpané hudbou, která je jenom pro něj, hladově listuje časopisem plným masa. Na tabuli odjezdů naskakují čísla kont a ruby básní. Cizincům u automatu vtéká do plastiku pražské ticho za jednotnou cenu. Lepší detaily v hrsti než celek na střeše, utěšuji se a klopýtnu o pravděpodobné krajany Mary, dřepící mlčky, trpělivě, v srdci vlastního údělu na rancích –

V obavě strhnu svou rodinu na perón. Z mlhy, která však stoupá ze mě, noří se úsměvy, škleby, pohyby, gesta, onen vypadá jako Švejk a jiný zas jak Kristus sám, ti lidé, tak skuteční a živoucí, nedovolují mi ani tady vymknout se z obraznosti, protože každý z nich někoho připomíná, je jen odkazem, ixtou kopií originálu.

Ale dost možná jsou to tváře všech, které jsem někdy někde, poprvé a naposledy, zahlédl v tramvaji, na ulicích, ve frontách, minul na protijedoucích schodech v metru, a které se přišly se mnou dnes rozloučit.

Prosklenou kopulí Hlavního nádraží na nás prší světlo. Vrážejí do mě nabroušené lokty davu, za zády se mi ozývá smích... Oslnivé, hekticky se střídající kulisy nenechají na pochybách, v jakém roce jsem se to octl. Už jsem tu byl, jistě: Táž cesta, jiný směr.

Mara se vrhla k vlaku. Obsadila kupé. Zatála drápy do škvír pořezaných sedadel a nepustila se. Roztáhla nohy a naposledy jimi objala všechno, co opouštěla. Její hnutí bylo nutné a jediné možné jako u zvířat a já si přál, aby instinktem nakazila lidstvo.

Na peróně se v tu chvíli strhl křik. Něco se tam dělo, nějaký trapný incident, nenadálé, atonální zavržení, uzel v chodu. Jeho původce stál neoblomně a pevně v poryvech davu, tak pevně, až to budilo dojem, že tu vlastně vyrůstá z dlažby odnepaměti, v jedné ruce držel kalíšek s kávou a v druhé bílou hůl a tou holí máchal jak palcátem, vytvářeje tak kolem sebe magický, nepřekročitelný kruh.

Kvarky a leptony, zaklel jsem a schoval se rychle do novin, vytržených sousedovi z ruky, hluboko do úzké skuliny mezi Perský záliv

a osmdesát tisíc tun vyhořelého jaderného paliva, s nímž vstoupila Země do devadesátých let.

Ale slepce nebylo možné obelstít. Neomylně se přiblížil k okénku, za nímž jsme seděli, a začal holí radostně bušit do skla, do toho mála, do toho průhledného nic, které nás od sebe ještě oddělovalo.

„Výborně, chlapče!“ zahulákal z plna hrdla. „Ted’ se konečně podobáš Lao-c’, jehož tak dlouho nosila matka v bříše, až se narodil co stařec.“

Ó, jak Emanovi zalahodila ta slova! Jak vyhládle chňapl po podané radosti! Jak mu rázem srazila z hřbetu břemeno těch tří let! Ale jen dokud nerozpoznal v pohybech černých šerifů a holých lebek, křížujících prostor perónů, zlověstné rysy organizovanosti. Z bufetů, po trati i z jícnu nádražní budovy, ze všech podlých koutů se k slepci, aniž co tušil, zvolna sunuli noví, dosud neopotřebovaní strážci pořádku.

Zničehonic se z temnoty za slepcovými zády vynořil pasák. To z jeho života jsem právě odřízl Maru! Užůž položil botu s jehlou na stupátko našeho vagónu, když vtom ho slepec bezděky, jediným rozmachem hole srazil zpět. Proud kávy se vzepjal vysoko do vzduchu, jako by slepcova levice, zatímco pravice trestala, stačila ještě podarovat Tao.

Otočil se směrem, jímž jsem se mu vzdaloval, a docela klidně dodal: „Nebylo to jen tak, naladit ten tvůj muzeální Förstr... Ale teď může hrát i na pódiu Jara.“

„Roata lumii,“ rozchechtala se Mara a vlak se rozjel.

Země, aby odradila, začínala skládkou. Vykradli jsme se z vlaku těsně před hranicí, brzy ráno, ještě za tmy. Směšné: ten muž – zahlédl jsem jeho odraz před chvílí v zrcadle na záchodku –, ten muž s jizvou, která nestála za řeč, vypadal jako docela sympatický, štíhlý, mírně prošedivělý účastník nějaké himálajské expedice.

Klopýtali jsme po zteřelých pneumatikách, cárech linolea, balících hadrů, mlčky a soustředěně prozkoumávající tajemství zapečetěné v barelech, které umělo vraždit.

Aby se podařilo projít hradem smradu, strhla si Mara sukně a natrhala z nich roušky, kukly plné vůní, do nichž nás zabalila. Ta prašivá skládka, tohle hnusné smetiště, tahle stoupa... Jak je důvěrná, jak bezpečně ji poznávám! Nebýt Mary, zůstali bychom trčet tam před hranicí, v krajině mého vlastního nitra, navěky.

Po trati, krok za krokem vzdálenější, projížděl další rychlík, odtud nepatrný jako hračka drnčící po parketách; ani slunce, které právě proměnilo ten vlak v prut zlata, nebylo větší než Peloponnés. A přece jsem věděl, že tam v kupé stojí kluk s nosem rozpláclym na skle. Úsvit jara ho roztrásl zimou. Třásl se zimou a držel se křečovitě staženého okénka a hltal oslnivé záblesky konkrét, z nichž jedním byl jsem i já, hltal je se srdcem sevřeným tušením, že nic z toho, co mívá, už nikdy v životě neuvidí. Za vlakem, za jeho posledním vagónem, se kroutily koleje a otvírala zem, v níž mizel text, zatímco čelo lokomotivy vjíždělo do nepopsatelnosti.

Pocit povědomosti, který v něm patrně vyvolal můj zjev, zvedl mu ruku k trochu výsměšnému pozdravu, ke gestu drzému a plachému zároveň. Nebyl důvod, proč neodpovědět. A tak mu Eman taky zamával, mávnul prudce, div si nestrhl roušku, jako by toho kluka posílal pro mě za mě na prázdniny plné možností, které jemu samému zkameněly v jednu.

Přivítalo nás moře. Ani ono, ani stromy a ptáci neměli jména. Každému zvířeti, každé rostlině jsem je trpělivě rozdával v nové řeči, aby zas mohly být.

Sama v sobě se zrcadlila jezera a země, hrubá a krásná jako kámen v dobách před sochou, neznala kosti. A jako je v zygotě přítomen budoucí člověk, byli ve vzduchu, průzračném, ledovém a živém, obsaženi všichni ti, kteří se ho jednou – budou-li chtít – znovu nadechnou.

Ale nebyli jsme tu sami: den co den, noc co noc se za námi táhlo všechno živé, větříc archu.

Lezl jsem po čtyřech, Maro, abych prozkoumal okolí jeskyně, po čtyřech bylo to bezpečnější; cítil jsem pod rukama vlhkost a mech a hlínu a kořeny a najednou... najednou jsem se dotkl studeného chodidla.

„Kdo jste?“

Čekám na odpověď. Tasím sluch z pochvy smyslů – marně. To mlčení je tak dlouhé a nezvratné..., snad je to jen socha, napadne mě, panák z Velikonočních ostrovů, zkamenělina, drůza, sádrový odlitek života, který už vyprchal.

Teplý písek, prohřátý sluncem, se složil v obrazec strachu. Anebo vrah. Vrah na útěku. Pasák, co si nás přece našel. Doktor, jemuž budu muset zaplatit účet návratem. Nebo snad otec, zas na propustku z kraje za zrcadlem! Zatruu děsem, že jsem i tady, v nové, ve zdánlivě pusté zemi, narazil na osu, která mě přinutí k otáčení.

Uběhla věčnost, než mi odpověděl, zkřiveným hlasem těch, kteří na léta oněměli.

„Jsem polyglot.“

Už dlouho mě nic tak nepobavilo! Směju se královsky jak blbec, dokud mě znovu, ochable nepřeruší: „Ovládám třicet světových jazyků, včetně umělého jazyka valapük a jazyka gurung. Jistě chápete. –“

Ovšem. Jistě bych pochopil, kdybych nevychutnával pointu tam, kde nebyla. Ten člověk prostě nestál o moji přítomnost, o moje otázky, o průhlednou gramatickou stavbu mé řeči. Chtěl šum vody, šelest listí. A chtěl tlukot kamene o kámen, dokud nevzejde jiskra.

Bylo by nanejvýš slušné odplížit se touž cestou a vrátit ho tichu... Ale mně se z tvrdého smíchu vyloupila nečekaně strašná, rašící naděje. Neodolal jsem jí a zašeptal tak, aby si mohl myslet, že to byl možná vítr: „Promiňte..., už vás nebudu obtěžovat.... jen se chci zeptat – rumunsky náhodou neumíte?“

Cítil jsem trávu, větrem zvlhčené zelené moře až k obzoru, příliv a odliv, který nekončí, pohyb, jehož jsem součástí. „Jdi blíž!“ zašeptá

tráva, zašeptá vítr, zašeptá obzor. A jak ten vítr vlnil tu travu, vypadalo to, jako by listoval vesmírnou encyklopedií, v níž čněl řád nad skutečností.

Vešel jsem, zatímco Mara zůstala stát na okraji. Listuju spolu s větrem, až konečně objevím v místě, slehlém po nějakém hnízdě, ta dávno ztracená hesla: vír, víra, Virakoča... bůh, který stvořil a pak zničil svět, kromě tří bytostí: Mary, Iona a mě.

Syn zrovna někde létal, oblečen v peří orla. A tak jsem mu zatím vyryl do pískovce, na stěnu domova, vzkaz v jeho rodné řeči, již se já už nikdy nenaučím.

Ione, zde nehledej zrcadlo ani papír ani čas.

Chceš-li se utěšit, nauč se vzduchu, ohni a vodě zazpívat druhý hlas.

Zuzana Brabcová

Zlodějina

Ilustrace na obálce Nezabudkina/Shutterstock.com
Redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 11. 9. 2019

ISBN 978-80-274-0125-3 (epub)
ISBN 978-80-274-0126-0 (pdf)
ISBN 978-80-274-0127-7 (prc)